

1934x

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΑΔΙΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΔΩΡΕΑΝ

ΑΝΑΛΗΨΤΙΚΟ

ΔΕΥΤΕΡΟ

Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΔΟΥΚΑ,
Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ, Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ,
Α. ΤΑΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ, Α. ΚΟΥΡΤΙΔΗ, Γ. ΜΕΓΑ
Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Π. ΝΙΡΒΑΝΑ, Δ. ΖΗΣΗ.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Σὲ καὶ σὲ θεὸς ὡς τὸ καλὸν βῆμα,
σὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαπᾶμεν τοῦ Ἀγίου πνεύματος
καὶ τὸ ἀποκαθάρσει τὸ καλὸν,
καὶ τὸ καθαροῦ καὶ ἀγίου.

Σὲ καὶ σὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαπᾶμεν,
ὅταν τὸν ἱερέα τὸ μυστήριον μέλει,
ὅταν μὲς σὲς ἀγάπης τὴν χάριν
τὸ φανερὸν Σου ἔργον ἀναζητῶ.

Σὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαπᾶμεν τὸ σπῆναι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὴς ἢ σὲ χαρὴς,
ἢ σὲ σπῆναι τοῦ πένθους θλίψεως,
Σὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαπᾶμεν τὸν σὲν πατέρα.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΑΝΑΛΥΣΤΙΚΟ

ΕΠΙΜΟΡΦΙΚΟ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

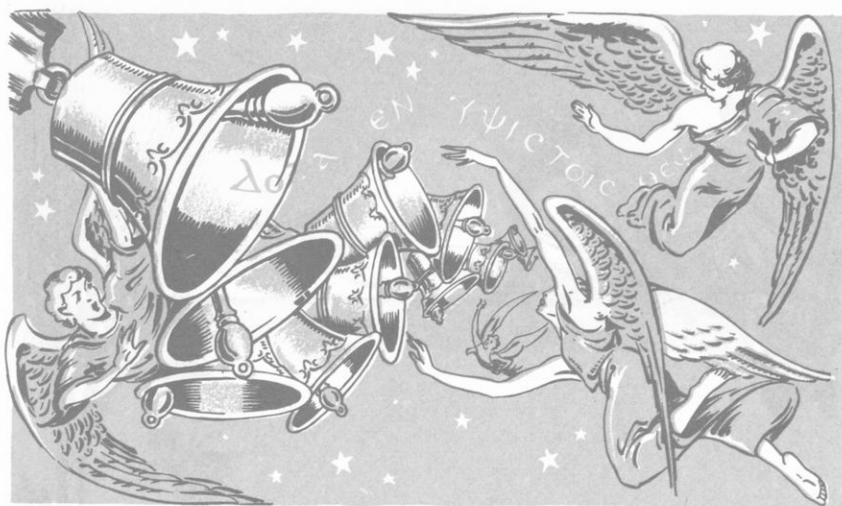
Σὲ νιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μὲς στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μὲς στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νιώθω στὶς νυχτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἄστρων τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μὲς στὶς οὐράνιες τὶς χῶρες
τὸ φωτεινό Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ κάθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτές ἢ σὲ χαρές,
ἢ σὲ σκηνές τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νιώθουμε ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

«Ἐμπρὸς στὸ Ἀπειρο»

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί εκκλησιές σημαίνουν,
 κουνιούνται τὰ καμπαναριά καὶ οἱ φωνές πού βγαίνουν
 ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
 μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
 Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἀγγέλοι
 καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
 μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία ! Γλυκιὰ μάννα !
 Τί ὀμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα
 καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει στὴν καρδιά μας !
 Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας,
 στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες,
 χύνει βαθιά μας στὴν ψυχὴ γλυκιές χρυσές ἐλπίδες !

«Ο Καλόγερος τῆς Κλεισούρας»

Κώστας Κουστάλλης

Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεὲμ φεγγοβολεῖ στὴν παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθοδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτίνες του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φτάνουν ὡς τὴ γῆ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν Ὁ Ἄγγελοι.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρα τους σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στὴν ἀγκαλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνώνουν τὰ τραγούδια τους μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ὁ ἀγγέλων.

Ἕνα βρέφος. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράφτει ἓνας φωτοστέφανος ;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφή ἑνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστοῦλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνη Χριστὸς καί, ἀφοῦ

πεθάνη μαρτυρικά για τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῇ, θ' ἀναληφθῇ, θ' ἀνέβη πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιὰ νὰ μείνη στὴ γῆ τριάντα τρία μόνο χρόνια, καὶ θὰ καθίσῃ γιὰ πάντα στὰ δεξιά τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καὶ προσευχηθοῦμε, θὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σὰν νὰ 'ταν κιόλας ὁ μέγας Χριστός. . .

Ἄς μποῦμε λοιπὸν στὴ λαμπρὴ Φάτνη, ποὺ βλέπουμε μὲ τὴ φαντασία μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορές σὲ ἅγιες εἰκόνες ἢ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἄς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, « χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν ». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστις μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. Ἐπειτα ἄς προσευχηθοῦμε, ἄς τοῦ ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι τοῦτοῦμε περισσότερο.

Ἄλλὰ τί νὰ 'ναι αὐτὸ τὸ ποθητό ;

Μᾶς τὸ λένε οἱ Ἀγγελοὶ μὲ τὸν ὕμνο τους :

« Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ».

Ναί, αὐτὸ θὰ ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη : νὰ ξαναφέρῃ στὴ γῆ τὴν εἰρήνην, ποὺ τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

« Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων »

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

**‘Ο Ξανθός
ἐπισκέπτης** ‘Η χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές
τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φριχτή· πείνα,
ἀρρώστια καὶ δυστυχία μάστιζαν τὸν τόπο.
“Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ,τι
ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοί καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία, ὁ Θεωδωράκης καὶ ἡ
Φανὴ ἦταν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν σκότωσαν οἱ Γερμα-
νοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιὰ τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ
μιὰ σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. “Ἐτσι ἔμειναν
τὰ δυὸ παιδιὰ μόνα στὸν κόσμον μὲ τὴ μητέρα τους, μόνα καὶ
ἀπροστάτευτα.

‘Η ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρα - “Αννα δὲν λύγισε. “Ἐκρυψε
στὰ κατὰβραθα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε νὰ
ξενοδολεῦη, γιὰ νὰ ζήσει τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν
πρόφτανε μὲ τὴ μεγάλῃ ἀκρίβεια, ποὺ ἔδερνε τότε τὴν ‘Ελ-
λάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφταναν ὅλα αὐτά, ἔπεσε καὶ στὸ κρε-
βάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Πέρασε βέβαια
τὸ κακό, ἀλλ’ ἤρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη
δὲν μπόρεσε νὰ ἐργαστῇ. Γι’ αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης
εορτῆς τῶν Χριστουγέννων βρῆκε τὸ φτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα
δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ
μητέρα, ἄδειο ἀπ’ ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιά — δέκα χρόνων τὸ ἀγόρι, ὀχτὼ ἡ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα τους καὶ κοιμήθηκαν νηστικά, γιατί τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιά νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο τους !

Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, γονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρακάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὀρφανά.

Πῶς ἦρθαν τὰ φετινὰ Χριστούγεννα ! Χωρὶς τὸν ἄντρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιά της ! . . . Δάκρυα πλημύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ξέσπασαν σὲ θρῆνο.

Ἄλλ' ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε κι ἐκεῖνη. Ὡρες πέρασαν καὶ ἡ κυρα - Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ καλοῦσαν τοὺς χριστιανούς στὴ μεγάλη ἐορτή· ὁ ἥχος τους ἔφτανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῇ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ζυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλута δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι νόμισε ὅτι χτύπησαν τὴ θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ. Κάποιος πέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρά, σὰν νὰ πατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴν τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν ; Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ δῇ· τῆς φάνηκε ὅτι τὰ ἀνοίξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

Ἔκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ρωτήσῃ ποιός ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια ὁμορφιά, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε. Ὁ ἐπισκέπτης προχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἀπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

Ἀπλώσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ χάιδεψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ χύθηκε γύρω καὶ φώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος· τοὺς χαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα πλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου ! εἶπε, σὲ γνώρισα ἀπὸ τὶς θεῖες πληγές Σου !

Καὶ μὲ καρδιὰ πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο πετάχτηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ' ἀσπαστῇ, νὰ τὰ βρέξῃ μὲ τὰ δάκρυά της.

Ἄλλ' ὅταν βρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῇ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβῆσῃ· μόνο τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ τρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

Ἔκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔριξε μιὰ ματιά στὰ παιδιὰ της· ἡ ἀναπνοοῦλα τοὺς ἀκούγόταν ἑλαφρά· κοιμόνταν ἡσυχὰ ἡσυχὰ, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μὲ τὶς θεῖες πληγές !

Ὅταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ πάνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ πῆρε στὰ χέρια της· τῆς φάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἀνοιξε· ὦ τὸ θαῦμα ! χίλια δυὸ καλά.

— Χριστέ μου ! Χριστέ μου ! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νὰ φωνάξῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της :

— Οοδωράκη, Φανή ! Ξυπνήστε ! Σηκωθήτε γρήγορα !

Καὶ τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δυὸ παιδιά ξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸν βαθὺ πρῶινὸ ὕπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια τους. Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ πρῶινὸ ἀγουροξύπνημα ρώτησαν μὲ ἀπορία :

— Γιατί, μανούλα, μᾶς ξύπνησες τόσο πρῶί ;

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε γρήγορα νὰ δῆτε· τοὺς ἀπάντησε καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ δοῦν ! Ἐπάνω ἦταν δύο ζευγαράκια παπούτσια ἀκριβῶς στὸ πόδι τους· ἓνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορεματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἓνα φόρεμα μάλλινο σὲ πῆχεις γυναικεῖο, δύο τόπια πολὺχρωμα, μιὰ κούκλα καὶ ἓνας σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ βαγόνια. Τὰ παιδιά δὲ χόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ δάχτυλά τους ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κουτιά χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια, ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φιστίκια, γαλετάκια, ζάχαρη, σοκολάτα, τσαί, καραμέλες, ἀφράτα μπισκότα· ὡς καὶ βόλαιο ἦταν μέσα, νὰ παίξουν τὰ παιδιά.

Τὰ ὀρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολυτιμα πράγματα ! Καὶ ἐκπληκτα ρώτησαν :

— Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα ;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς ! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου !

Ὁ Οοδωράκης ἀνυπόμονος πῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἄρχισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μιὰ τσέπη βρῆκε ἓνα φάκελο.

— Μανούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἓνα γράμμα· εἶπε καὶ τὸ ἔδωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἄνοιξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολαρίων καὶ ἓνα σημείωμα ἑλληνικὰ γραμμένο :

« Μιά οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδὰ στέλνει τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

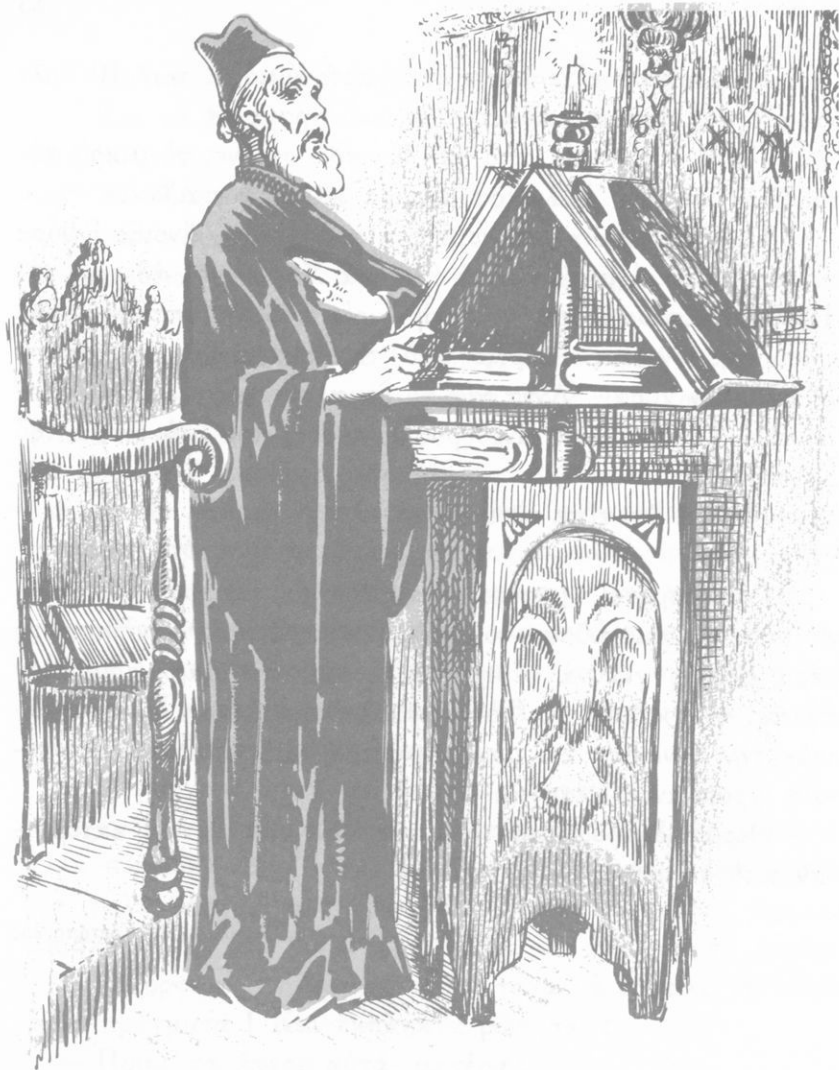
Τὴν ὥρα ἐκείνη — εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος — ἄνοιξε ἡ θύρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ μπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδερφή τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλόπτωχου Ταμείου τῆς ἐνορίας. Γύριζε ἀπὸ τὴ λειτουργία καὶ πέρασε νὰ πῇ στὴν κυρά - Ἄννα γιὰ τὸ δέμα, ποὺ εἶχε ἀφήσει περ-
νώντας. Τὸ ἔστειλε ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ποὺ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευ-
χή τους.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὀρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκο-
νίσματα εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεῖο Παιδάκι, ποὺ γεννήθηκε τὴ
μέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμον τὴν παρηγοριά, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλοσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δάκρυα, ποὺ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια τους !

Νικόλαος Α. Κορτόπουλος

Ο ΑΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

—“Αγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία...”

“Ὅλη ἡ γειτονιά ἀντηχοῦσε ἀπ’ τὰ χαρμόσυνα κάλαντα,
πού τραγουδοῦσαν τὰ παιδάκια τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρο-

νιας. Καὶ τὸ βράδυ, μαζεμένη γύρω στὸ τζάκι ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα - Θύμιου, καμάρωνε τὰ δῶρα, ποὺ χάρισε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, καὶ περίμενε τὴν ὥρα τῆς βασιλόπιτας.

Ὁ Γιώργος, μαθητὴς τῆς πέμπτης τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἐπάνω κάτω ἔντεκα χρονῶ, κρατοῦσε στὰ χέρια του ἕνα χρυσοδεμένο βιβλίο καὶ τὸ στριφογύριζε ἀπ' ὅλες τὶς μεριές καὶ ξεφύλλιζε τὶς εἰκόνες του. Καὶ ἡ Μαρία, ἕνα χρόνο μικρότερη, κρατοῦσε καὶ χαίδευε καὶ καμάρωνε μιὰ πανώρια κούκλα.

Καὶ πάλι ἀντήχησαν στὴ γειτονιά οἱ χαρούμενες φωνές τῶν παιδιῶν :

— "Ἄγιος Βασίλης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία . . .

— Ποῦ εἶναι ἡ Καισαρεία, μπαμπά ; ρώτησε ἡ Μαρία.

— Εἶναι πέρα στὴν Ἀνατολή, παιδί μου. Μὰ τὴ λένε Καισάρεια καὶ ὄχι Καισαρεία.

— Καὶ γιατί τὰ παιδιά τὴ λένε ἔτσι ;

— Γιατὶ ἔτσι ταιριάζει καλύτερα στὸ τραγούδι τους. Μήπως θέλετε νὰ σᾶς πῶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἀι - Βασίλη ; Ἐτσι θὰ περάση καὶ ἡ ὥρα, ὅσο νὰ κόψουμε τὴ βασιλόπιτα.

Χαρούμενα τὰ παιδιά τριγύρισαν τὸν παπα - Θύμιο. Ἡ παπαδία ἔριξε κι ἄλλα ξύλα στὴ φωτιά, ἔδωσε σ' ὅλους ἀπὸ ἕναν κουραμπιέ κι ὁ παπὰς ἄρχισε τὴν ἱστορία.

— "Ὅπως σᾶς εἶπα καὶ πρωτύτερα, ἡ Καισάρεια εἶναι βαθιά στὴν Ἀνατολή, σὲ μιὰ χώρα ποὺ τὴ λένε Καππαδοκία. Ἐκεῖ γεννήθηκε ὁ Ἀι - Βασίλης τριακόσια τριάντα χρόνια ὕστερ' ἀπ' τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Οἱ γονεῖς του, ὅπως οἱ περισσότεροι πατριῶτες του, ἦταν εἰδωλολάτρες. Ἡ μητέρα του, ἡ Ἑμμέλεια, ἦταν μιὰ σπάνια γυναίκα κι ἔδωσε στὸ παιδί της πολὺ καλὴ ἀνατροφή. Πόσα χρωστοῦμε ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ στὴν καλὴ αὐτὴ μητέρα !

Όταν μεγάλωσε ο Βασίλειος, πήγε στην Αθήνα να σπουδάσει κι εκεί γνωρίστηκε με τον Άγιο Γρηγόριο. Έγινε στην αρχή δικηγόρος. Στήν πατρίδα του ήταν και δάσκαλος μερικά χρόνια. Αλλά ούτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο ἐπάγγελμα τοῦ γέμιζε τὴν ψυχή.

Με τὸ δυνατό του μυαλὸ εἶδε, πὼς ἡ νέα θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἦταν καλύτερη ἀπ' τὴν παλιά. Ἐβλεπε κάθε μέρα νὰ κυνηγοῦν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς βασανίζουν. Ὁ αὐτοκράτορας ἦταν κι αὐτὸς εἰδωλολάτρης καὶ δὲν ἤθελε νὰ πληθαίνουν οἱ Χριστιανοί.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Βασιλείου δὲ μπορούσε νὰ ὑποφέρει τίς ἀδικίες αὐτές. Σὲ ἡλικία 27 χρονῶν ἔγινε Χριστιανός, μοίρασε ὅλη τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς καὶ ξεκίνησε νὰ γυρίσει κι ἄλλους τόπους, νὰ γνωρίσει κι ἄλλους Χριστιανοὺς, ν' ἀγωνιστῇ κι αὐτὸς γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Θέλοντας νὰ ἰδῇ μετὰ τὰ μάτια του τὰ μέρη, ποὺ γεννήθηκε κι ἔζησε ὁ Χριστός, ταξίδεψε στὴν Αἴγυπτο, τὴν Παλαιστίνη, τὴ Συρία, τὴ Μεσοποταμία. Στὴν Αἴγυπτο γνώρισε καὶ τὸν Ἅγιο Ἀντώνιο.

Βλέπω στὰ μάτια σας, παιδιά μου, ν' ἀναγαλλιᾶζή ἡ ψυχὴ σας ἀκούοντας τὰ ταξίδια αὐτά, σὰ νὰ τὰ ζηλεύετε. Μὰ λέτε, πὼς ἦταν εὐχάριστα τὰ ταξίδια αὐτά ; Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ οὔτε σιδηρόδρομοι ὑπῆρχαν, οὔτε ἀτμόπλοια, οὔτε αὐτοκίνητα. Μὴν ξεχνᾶτε, πὼς οὔτε χρήματα εἶχε πιά ὁ Βασίλειος.

Μὴν ξεχνᾶτε καὶ πόσο κυνηγοῦσαν παντοῦ τοὺς Χριστιανούς· καὶ θὰ καταλάβετε πόσο βασανισμένο ἦταν αὐτὸ τὸ μεγάλο ταξίδι τοῦ Βασιλείου.

Σ' ἓνα ἄλλο του ταξίδι στὸν Πόντο, ποὺ εἶχε κι ἓνα πα-

τρικό του κτήμα, αποφάσισε νὰ ζήσῃ κάμποσον καιρὸ στὴν ἐρημιά, μόνος του σὰν καλόγερος. Διάλεξε μιὰ τοποθεσία ἥσυχη καὶ τερπνὴ κι ἀφοσιώθηκε στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ἀκοῦστε, πῶς περιγράφει ὁ ἴδιος σ' ἓνα γράμμα στὸ φίλο του Γρηγόριο, τὸν τόπο πού διάλεξε νὰ ζήσῃ :

— «Ἀφοῦ ἀπελπίστηκα πιά ὅτι θὰ μ' ἀκολουθήσης, ζήτησα καταφύγιο ἐδῶ, στὸν Πόντο. Καὶ ὁ Θεὸς μ' ὁδήγησε σ' ἓναν τόπο, πού μ' εὐχαριστεῖ πάρα πολύ.

Θυμᾶσαι καμιὰ φορά, πού παίζοντας πλάθαμε μὲ τὴ φαντασία μας ὁμορφες τοποθεσίες ; Τέτοιο εἶναι καὶ τὸ μέρος πού ζῶ σήμερα. Εἶναι ἓνα ψηλὸ βουνὸ σκεπασμένο ἀπὸ πυκνὸ δάσος. Ἐδῶ κι ἐκεῖ τρέχουν κρύα καὶ κατακάθαρα νερά. Στὰ πόδια τοῦ βουνοῦ εἶναι μιὰ πεδιάδα, πού ποτίζεται ἄφθονα ἀπὸ τὰ νερά αὐτά. Στὴν πεδιάδα αὕτῃ μόνα τους ἔχουν φυτρώσει ὅλων τῶν λογιῶν τὰ δέντρα καὶ τόσο πυκνά, πού καμιὰ φορά δυσκολεύεται κανένας νὰ περάσῃ. Μπροστὰ στὴν τοποθεσία αὕτῃ δὲν εἶναι τίποτε τὸ νησι τῆς Καλυψῶς, πού τόσο θαύμασε τὴν ὁμορφιά του ὁ «Ὅμηρος».

Πολλοὶ φίλοι του πηγαίνανε νὰ τὸν ἰδοῦν στὴν ἐρημικὴ ζωὴ του· πῆγε κι ὁ Γρηγόριος, μὰ πολὺ λίγο ἔμεινε μαζί του, γιατί δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ ζωὴ τῆς ἐρημιᾶς.

Ἀλλὰ κι ὁ Βασίλειος ἀναγκάστηκε ν' ἀφήσῃ τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐξακολουθοῦσαν ἀγριότεροι καὶ ἡ ἐξάπλωση τῆς νέας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ κινδύνευε νὰ σταματήσῃ. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς προστάτευε μὲ φανατισμὸ τὴν εἰδωλολατρεία.

Γύρισε στὴν πατρίδα του ὁ Βασίλειος καὶ χειροτονήθηκε παπᾶς, τὸν ἴδιο σχεδὸν καιρὸ μὲ τὸ Γρηγόριο. Μὲ τὴ ρητορικὴ του δύναμη ἔδωσε θάρρος στοὺς κατατρεγμένους Χρι-

στιανούς και με την άπλή και φιλόανθρωπη ζωή του ἔδωσε τὸ καλύτερο παράδειγμα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. Καὶ ὅταν ἓνας μεγάλος λιμὸς ξαπλώθηκε σ' ὅλη τὴν Καππαδοκία καὶ τὸν Πόντο, ὁ Βασίλειος τρέχοντας παντοῦ, μάζευε βοήθημα ἀπὸ τοὺς πλούσιους καὶ μοίραζε στοὺς φτωχοὺς καὶ παρηγοροῦσε τοὺς δυστυχισμένους, θυσιάζοντας καὶ τὴ λίγη περιουσία, ποὺ τοῦ εἶχε ἀπομείνει.

Σὲ ἡλικία σαράντα χρονῶν, ὁ Βασίλειος ἔγινε Ἐπίσκοπος Καππαδοκίας καὶ ἔμεινε πάντα ὁ πατέρας τοῦ λαοῦ καὶ ὁ φίλος τῶν δυστυχισμένων. Φορώντας πάντα τὸ ἴδιο ράσο καὶ τρώγοντας μόνο ψωμὶ καὶ χόρτα, ἐξοικονομοῦσε ὅ,τι χρειαζόταν γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ ἔχτισε στὴν Καισάρεια μεγάλο νοσοκομεῖο καὶ πτωχοκομεῖο. Καὶ ἔτσι ὅλος ὁ βίος του ἦταν ἓνα πολύτιμο στήριγμα τῆς χριστιανοσύνης.

Ὁ νέος αὐτοκράτορας Οὐάλης — ἐχθρὸς καὶ αὐτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ — ἔστειλε στὴν Καισάρεια ἓναν ἀξιωματικό, τὸ Μόδεστο, γιὰ νὰ φοβίση τὸ Βασίλειο καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ πάψῃ τὸ κήρυγμά του καὶ τὶς φιλανθρωπίες του.

Ἀτάραχος ἔμεινε ὁ Βασίλειος στὶς φοβέρες τοῦ ἀξιωματικοῦ.

— Πῶς, τοῦ λέει αὐτός, δὲ φοβᾶσαι τὴ δύναμή μου ;

— Καὶ γιατί νὰ τὴ φοβηθῶ ; ἀπάντησε ὁ Βασίλειος. Τί μπορεῖς νὰ μοῦ κάμῃς ;

— Τί μπορῶ νὰ σοῦ κάμω ; Ὅλα εἶναι στὴν ἐξουσία μου. Μπορῶ νὰ δημέψω τὴν περιουσία σου, μπορῶ νὰ σ' ἐξορίσω, μπορῶ νὰ σὲ βασανίσω, μπορῶ ἀκόμη καὶ νὰ σὲ θανατώσω.

— Μὲ τίποτε ἄλλο νὰ μὲ φοβέρισῃς, γιατί αὐτὰ δὲν τὰ φοβοῦμαι. Τὴ δήμευση δὲν τὴ φοβοῦμαι, γιατί δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο ἀπὸ δυὸ τριμμένα ράσα καὶ λίγα βιβλία. Τὴν

έξορία δὲν τὴ φοβοῦμαι, γιατί ὅλη τὴ γῆ τὴ θεωρῶ πατρίδα μου. Τὰ βάσανα δὲν τὰ φοβοῦμαι, γιατί τὸ σῶμα μου εἶναι τόσο ἀδύνατο, ὥστε θὰ νεκρωθῇ, πρὶν προφτάσης νὰ τὸ βασάνισης. Καὶ τέλος, δὲ φοβοῦμαι τὸ θάνατο, γιατί αὐτὸς θὰ μὲ φέρῃ συντομώτερα κοντὰ στὸ Θεό.

— Ποτὲ δὲν ἄκουσα τέτοια λόγια, ἀποκρίθηκε ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ἀληθινὴ κατάπληξη.

— Γιατί καὶ ποτὲ δὲν ἀπάντησες ἀληθινὸν Ἐπίσκοπο. Ἐμεῖς εἴμαστε ἡσυχοὶ καὶ ταπεινοί, ὅχι μοναχὰ μπροστὰ στὸ βασιλιά, ἀλλὰ καὶ στὸν τελευταῖο ἄνθρωπο. Ἄμα ὅμως πρόκειται γιὰ τὴν πίστη μας στὸ Θεό, οὔτε τὴ φωτιά φοβόμαστε, οὔτε τὸ σπαθί, οὔτε τὰ ἄγρια θηρία· αὐτὰ τὰ θεωροῦμε διασκέδαση. Αὐτὰ ἄς μάθῃ ὁ αὐτοκράτορας μιὰ γιὰ πάντα.

— Τέτοιος, ἐξακολούθησε ὁ παπα - Θύμιος, ἦταν, παιδιὰ μου, ὁ σπάνιος αὐτὸς Ἐπίσκοπος. Καὶ μὲ τὸ ἀσθενικό του σῶμα καὶ μέσα σὲ πολλὰ κακουχίες αὐτὸς ἐξακολούθησε νὰ περιοδεύῃ παντοῦ, νὰ ἐλεῇ τοὺς δυστυχισμένους, νὰ παρηγορῇ τοὺς θλιμμένους, νὰ δίνῃ θάρρος στοὺς βασανισμένους Χριστιανούς.

Κι ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὶς στερήσεις πέθανε σὲ ἡλικία πενήντα χρονῶν, τὴν ἡμέρα τῆς πρωτοχρονιάς.

Ἵλος ὁ τόπος ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ τὸν προστάτη του. Χιλιάδες ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία ἔτρεζαν στὴν κηδεῖα του. Χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ εἰδωλολάτρες ἔκλαψαν μαζί τὴν ἡμέρα αὐτή. Ἀπὸ τὸν πυκνὸ συνωστισμό πολλοὶ βρῆκαν τὸ θάνατο κι οἱ ἄλλοι τοὺς καλοτύχιζαν, ποὺ πέθαναν μαζί μὲ τὸ Βασίλειο.

— Καὶ τώρα, παιδιὰ μου, εἶπε τελειώνοντας ὁ παπα - Θύμιος, ἄς ζητήσωμε τὴν εὐχὴ τοῦ Ἀι - Βασίλη καὶ ἄς κόψωμε τὴ βασιλόπιτα γιὰ τὴν καλὴ χρονιά.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκό τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
πού ἀκοῦς τὴ δέηση τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἄκου καὶ μᾶς, πού ὑψώνομε σ' Ἑσέ τὴν προσευχή μας,
πού ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σέ θερμή.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμένη χήρα,
στὸν πεινασμένο ἄνοιξε, Σύ, σπλαχνικά τὴ θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
πού πλέει στὴν ξενιτιά

Εὐλόγησε τὰ ὄνειρα τοῦ βρέφους πού κοιμᾶται.
Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης πού φοβᾶται.
Στεῖλε δροσιὰ κι ἀνάπαυση στοῦ ἄρρωστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρη
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

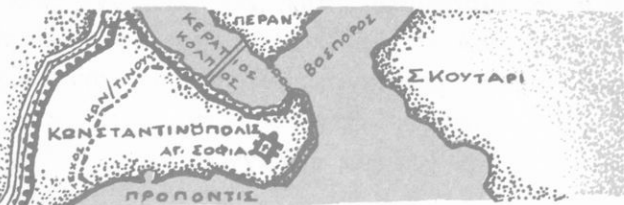
Τὴ μάνα παρηγόρησε, πού 'χει παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χύσε μιὰν ἀκτίνα Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους, πὺ βυζαίνει,
στρέφε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συγχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον, πὺ πλανήθη,
καὶ χύσε του στὰ στήθη
τὴν πίστη τὴ γλυκιά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὁμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμον δεῖξε τὴν μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μὲς στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
πὺ κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

Στέφανος Μαρτζώκης

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραῖα λόγια ! Τί γλυκιὰ μελωδία
ἀκούσαμε ἀπόψε ! ἔλεγε ἡ Ἑλένη στή
μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς
τῆς πέμπτης ἐβδομάδας τῆς Μεγάλης
Τεσσαρακοστῆς, καθὼς γύριζαν στὸ
σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Καὶ χωρὶς νὰ
τὸ καταλάβῃ σιγοψιθύρισε :

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν
ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε.

Δὲν θυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω
κι ἐξακολούθησε :

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι, ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι : Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μ' ἀρέσει
πολύ, συνέχισε ἡ Ἑλένη, ὅταν τελείωσε τὸ ψάλσιμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σ' ἀρέσῃ καὶ νὰ μὴ σ' ἐν-
θουσιάξῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται με μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἔνδοξες σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑθνους μας ;

— Ἀλήθεια, μητέρα, ἔχει κι αὐτός, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ μας ὕμνοι, σχέση με τὴν ἱστορία τοῦ Ἑθνους μας ; ρώτησε τώρα ἡ Ἑλένη ἐπίτηδες, γιὰ νὰ κάμῃ τὴ μητέρα της νὰ τῆς διηγηθῇ κάτι καινούργιο γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μας, τὰ ὁποῖα τόσο τὴν συγκινοῦσαν καὶ τὴν συνάρπαζαν.

Κι ἡ μητέρα, ἡ ὁποία ἀφορμὴ ζητοῦσε, γιὰ ν' ἀπασχολῇ τὴν κόρη της με ὠφέλιμες ἱστορίες, ἄρχισε :

« Πολλές φορές ἡ Κωνσταντινούπολη, παιδί μου, ἡ θαυμαστὴ πρωτεύουσα τῆς ἔνδοξης Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους καὶ φοβεροὺς κινδύνους καὶ πολλές φορές χρειάστηκε ν' ἀγωνιστῇ σκληρὰ καὶ νὰ χύσῃ ἄφθονο τὸ αἷμα τῶν παλικαριῶν της, γιὰ νὰ τοὺς νικήσῃ.

Μὰ ἐκείνη τὴ φορά βρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστὲς καὶ ἡ ἀγωνία, τὴν ὁποία δοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

Ἦταν τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ συνθηκολόγησε με τοὺς βορινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, κήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

Ἦθελε νὰ χτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιὰτὶ ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μέγας. Κίνδυνος τοῦ Ἑθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη, κι ὁ Πέρσης βασιλιάς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέση. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία με τὰ στρατεύματά του πίεζε τὴν πρωτεύουσα, καὶ

νά γυρίση στήν Περσία. Προσπάθησε ὅμως στοῦ μεταξύ νά πείση τοὺς Ἀβάρους, γιά νά παραβιάσουν τή συμφωνία, τήν ὁποία εἶχαν κάνει μέ τόν Ἡράκλειο, καί νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τὸ βορρά. Προπαντὸς τώρα, ποὺ ὁ αὐτοκράτορας μέ τὸν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νά γυρίση. Καὶ οἱ Ἀβαροί, χωρὶς πολλοὺς δισταγμοὺς ἢ ἐπιφυλάξεις δέχτηκαν καὶ παρασπόνδησαν.

Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νά καίνε, ν' ἀρπάζουν, νά λεηλατοῦν καὶ νά καταστρέφουν τὶς βορινὲς ἐπαρχίες, προχωρώντας σιγά - σιγά πρὸς τὴν Πόλη, ἕως ὅτου ἔφτασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς καὶ τὴν πολιορκησαν.

Φαντάζεσαι τώρα, Ἑλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχητὲς τοῦ ἦταν στήν Περσία. Καὶ

αὐτοὶ ἦταν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν δείλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν κι ἀντέταξαν ἀποτελεσματική ἀμυνα.

Ἀλλὰ ἡ πολιορκία γινόταν πιὸ στενὴ κι ἡ πίεση στὰ τεῖχη μεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος παρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸ τῶν Ἀβάρων Χαγάνο νὰ δεχτῇ ὅσα δῶρα θελήσῃ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλη.

Ὑπερήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολη, ὅπως νόμισε, κατάκτηση ἔδωξε μὲ βάνανσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέρωχα λόγια :

— Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλη, γιὰτὶ δὲν πρόκειται νὰ γλιτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατο νὰ σωθῆτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπώντας ἢ πουλιά καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα.

Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσὴ τοῦ αὐτῇ τῇ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τίς περίφημες πολιορκητικὲς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, κι ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποστήριζε τὴν ἄμυνά του. Ἔστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ στὸ Θεό.

Ἐκεῖ κοντὰ στὰ τεῖχη, στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι προσεύχονταν μπροστὰ στὴν Ἁγία εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρίᾳ τῆς Πόλεως. Καί, ὦ θαῦμα !

Τὴ θάλασσα, γαληνεμένη ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη, τάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἕνα ἕνα ἀναποδογύριζαν καὶ βούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων μεμιᾶς γιγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Κι αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη τροπὴ τῆς καταστάσεως, διαλύθηκαν κι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύ-

γουν καὶ νὰ μὴν ξαναγυρίσουν !

Κι ἀμέσως πολεμιστὲς ἀνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος κρατοῦσε τὴ θαυματουργή εἰκόνα μπροστά, ξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας.

“Ὅλη τὴ νύχτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθίση, ἔψαλλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ νικητῆριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τοὺς. Ἐψαλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖο κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτισσάς μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων ».

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΓΟΛΓΟΘΑ

Τὸ ἐνδιαφέρον ὅλου τοῦ ξένου κόσμου, ποὺ μαζεύτηκε ἐκεῖνον τὸ χρόνο στὴν Ἱερουσαλήμ, δὲν ἦταν τόσο γιὰ τὸ Πάσχα, ἂν καὶ γι' αὐτὸ ἦρθαν, παρὰ γιὰ τὴ δίκη τοῦ Γαλιλαίου Ἰησοῦ. Αὐτὸν ἀποκαλοῦσαν ἄλλοι μεγάλον κακοῦργο, ἀπατεώνα, ἀγύρτη, ἐπαναστάτη καὶ ἄλλοι μεγάλο Διδάσκαλο, Μεσία, προφήτη. Οἱ τελευταῖοι ἦταν πρὸ πάντων Γαλιλαῖοι ψαράδες τῆς Γενησαρέτ, ποὺ πολλὲς φορὲς εἶχαν φάει μαζί του ψάρια καὶ εἶχαν ἀκούσει τὶς θεῖες ὁμιλίες του. Καὶ αὐτοὶ ἦταν, ποὺ ἔστρωσαν τρεῖς ἡμέρες πρὶν τὰ ἱμάτιά τους στὸ δρόμο τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔκραζαν : «Ὡσανά ἐν τοῖς Ὑψίστοις» !

Καὶ γι' αὐτὸ τὴ νύχτα τῆς δίκης ἦταν πολλοί, πάρα πολλοί, μαζεμένοι στὸ πραιτώριο, νὰ παρακολουθήσουν τὴ δίκη καὶ νὰ μάθουν τὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ πρωὶ διαδόθηκε σὲ ὅλη τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτι ὁ Γαλιλαῖος καταδικάστηκε νὰ σταυρωθῇ στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ μαζί μὲ δυὸ ληστές. Καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ νωρὶς καὶ ὁ ντόπιος πληθυσμὸς καὶ οἱ ξένοι ἄρχισαν νὰ μαζεύονται στὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ καὶ στὸ λόφο ἐπάνω φαινόταν κόσμος πολὺς σὰν μυρμηγκία. Ἐτρεχαν ὅλοι ν' ἀπολάψουν τὸ θέαμα τριῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ πάντων νὰ

ἰδοῦν τὸν παράξενον ἐκεῖνο Γαλιλαῖο, ποὺ τόσες φῆμες διαδίδονταν γι' αὐτόν.

Ἔβλεπε λοιπὸν κανεὶς ἀπὸ τὸ ἓνα κι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας καὶ κάθε φυλῆς νὰ περιμένουν ἀνυπόμονα τὸ πέρασμα τῆς συνοδείας.

Ἦταν πιά μεσημέρι κι ἔλαμπαν στὸν ἥλιο οἱ πανοπλίες τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν, ποὺ ὀδηγοῦσαν στὸ Γολγοθᾶ τοὺς καταδίκους.

Σὲ λίγο ἡ συνοδεία τῶν στρατιωτῶν, ποὺ βάδιζαν μὲ κανονικὸ βῆμα, ἀνέβαινε στὸν ἀνήφορο τοῦ Γολγοθᾶ ἔχοντας στὴ μέση τοὺς τρεῖς καταδίκους φορτωμένους μὲ τοὺς σταυρούς τους. Ὅλοι οἱ θεατὲς ἔτρεχαν τότε στὸ δρόμο, ὅσοι ἦταν πίσω ἔσπρωχναν τοὺς μπροστινούς, ὅλοι σηκώνονταν στίς μύτες τῶν ποδιῶν τους, τέντωναν τοὺς λαιμούς τους κι ἀνοίγαν διάπλατα τὰ μάτια τους νὰ ἰδοῦν, νὰ ἰδοῦν τοὺς καταδίκους καὶ πρὸ πάντων τὸ Γαλιλαῖο. Γυναῖκες κρατοῦσαν στὴν ἀγκυαλιά τους τὰ μικρὰ παιδιὰ τους κι ἔδειχναν σ' αὐτὰ μὲ τὸ δάχτυλο τὸ Γαλιλαῖο.

Ἐκεῖνος βάδιζε σκυφτὸς ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ κι ὁ ἰδρώτας ἔπεφτε σταγόνες ἀπὸ τὸ μέτωπό του στὴ γῆ. Λένε πὼς τὴν ἄλλη μέρα ὁ δρόμος τοῦ Γολγοθᾶ ἦταν γεμάτος ἀπὸ ἀνθισμένους κατάλευκους κρίνους, ποὺ φύτρωναν ἀπὸ κάθε σταγόνα τοῦ ἰδρώτα τοῦ Ἰησοῦ καὶ γέμιζαν ἀπὸ εὐωδιὰ τὸν ἀέρα.

Στὸ πλῆθος μέσα ἦταν καὶ πολλὲς γυναῖκες ἀπὸ τὴ Γαλιλαία, ποὺ εἶχαν ἀκολουθήσει τὸν Ἰησοῦ μαγεμένες ἀπὸ τὴ γλυκιά του μορφή καὶ τὴ γλυκιά του ὁμιλία. Τὸν εἶχαν ἀκούσει πολλὲς φορές στὴν ὠραία πατρίδα τους νὰ διδάσκη μὲ τὴ μελωδική φωνή του στίς ἐξοχές, στὴν ἀκρογιαλιά, στίς κατὰστόλιστες ἀπὸ παπαροῦνες πεδιάδες καὶ ἡ φωνή του ἔφτανε ὡς αὐτὲς μυρωμένη ἀπὸ τίς ἀνθισμένες πορτοκαλιές. Καὶ τώ-

ρα τὸν ἔβλεπαν νὰ σηκώνη τὸ σταυρό του καὶ δάκρυα γέμιζαν τὰ μάτια τους, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ τ' ἀφήσουν νὰ τρέξουν, γιατί τὸ μάτι τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἔφτανε παντοῦ κι ἔβλεπε καὶ κατασκόπευε κάθε ἔνδειξη συμπάθειας στὸν καταλυτὴ τοῦ Νόμου.

Στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου στεκόταν καὶ μιὰ Γαλιλαία, ποὺ κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι ἓνα παιδάκι ἕξι χρονῶ κι ἔσκυβε σ' αὐτὸ καὶ τοῦ ἔδειχνε μὲ τὸ δάχτυλό της τὸν Ἰησοῦ, τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ συνοδεία περνοῦσε ἀπ' ἐμπρὸς της. Τὸ παιδὶ ὅμως, ὅταν εἶδε τοὺς ψηλοὺς καὶ αὐστηροὺς Ρωμαίους στρατιῶτες, ὅταν εἶδε τὰ ὅπλα τους, ποὺ συμβόλιζαν τὴν κυριαρχία τῆς Ρώμης, ν' ἀστράφτουν στὸν ἥλιο, φοβήθηκε, ἔβαλε τὶς φωνές καὶ προσπαθοῦσε νὰ κρυφτῇ στὶς δίπλες τοῦ φορέματος τῆς μητέρας του. Ἐκείνη τοῦ ἔδωσε θάρρος μὲ λόγια, τοῦ ἔστρεψε τὸ κεφάλι πρὸς τὸ μέρος τῆς συνοδείας καὶ τοῦ ἔδειχνε τὸν Ἰησοῦ.

Ἐκεῖνο τόλμησε νὰ παρατηρήσῃ καί, μόλις ἀντίκρισε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ἔτρεξε χαρούμενο, πέρασε τὴ γραμμὴ τῶν στρατιωτῶν, πλησίασε τὸν Ἰησοῦ, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ τὸν ἔβλεπε κατάματα μ' ἓνα ἀγγελικὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη. Ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά ἐκεῖνα ποὺ εἶχε εὐλογήσει ὁ Ἰησοῦς λίγες μέρες πρὶν κι ἔτρεξε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, γιατί τὸν εἶχε ἀγαπήσει.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶδε ὅτι ἀπ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος μόνον ἓνα μικρὸ παιδὶ τόλμησε νὰ τοῦ δείξῃ συμπάθεια, ἀπόθεσε τὸ βαρὺ σταυρὸ καταγῆς, ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ παιδὶ στὸ μέτωπο.

Μὲ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ἡ συνοδεία σταμάτησε καὶ τὸ δειλὸ πλῆθος ἦταν ἑτοιμο νὰ φύγῃ τρομαγμένο, μόλις εἶδε τοὺς Ρωμαίους στρατιῶτες νὰ σταματήσουν. Κάποιος κρύος φόβος ἔπιασε τὸ πλῆθος κι οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶτες, ποὺ δὲν

ἀγαποῦσαν τὶς ἀταξίες, χτύπησαν τὰ δόρατα στὶς ἀσπίδες τους. Ξεροὶ κρότοι ἀκούστηκαν. Ἦταν ὁ βρυχηθμός τῆς Ρώμης. Τὰ πλήθη πάγωσαν στὴ θέση τους.

Ὁ κεντυρίωνας ἔτρεξε βιαστικός, γιὰ νὰ ἰδῇ τί τρέχει καὶ κεντώντας μὲ τὸ δόρυ του τὸν Ἰησοῦ τοῦ εἶπε ἀπότομα: —Ἐμπρός, δὲν ἔχομε καιρὸ νὰ χάνουμε! Εἴστε τρεῖς πού θὰ σταυρωθῇτε καὶ ἡ ὥρα περνᾷ.

Τὸ παιδί δόθηκε στὴ μητέρα του, ὁ Ἰησοῦς σήκωσε τὸ σταυρό του καὶ ἡ συνοδεία ἐξακολούθησε τὸ δρόμο της πρὸς τὴν κορφὴ τοῦ λόφου.

ΤΟ ΓΙΑΤΡΕΜΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ

Σε κάποια γωνιά ενός δρόμου τῆς Ἱερουσαλήμ ἓνας τυφλὸς χρόνια τώρα ζητάει ἐλεημοσύνη. Εἶναι γνωστὸς σ' ὅλους τοὺς διαβάτες. Κάθε πρωὶ μιὰ σκελετωμένη γριά τὸν φέρνει στὴ γωνιά καὶ τὸ βράδυ ἔρχεται καὶ τὸν παίρνει.

Γεννήθηκε τυφλὸς καὶ ζῇ σ' ἓναν κόσμον ἀλλιώτικο ἀπ' αὐτὸν ποὺ ζοῦν ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς τους. Αὐτὸ τὸ νιώθει καλὰ· γι' αὐτὸ κι αἰσθάνεται τὴν καρδιά του ραγισμένη ἀπὸ τὸν πόνο· κι ἀπὸ τὴν κρυφὴ πληγὴ τῆς σιγᾶς σιγὰ χάνεται κάθε γλυκιὰ ἐλπίδα!

Τί κερδίζει, ποὺ ἔχει ὅλες τὶς ἄλλες αἰσθήσεις του! Τὸ φῶς τοῦ λείπει, ὅλα τοῦ λείπουν. Ἀκούει τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦν γιὰ τὶς ὁλόχρυσες τοῦ ἡλίου ἀχτίδες, ποὺ φέρνουν τὴν ἡμέρα. Ἀκούει τὴ ζωὴ, τὴν κίνηση τῶν ἀνθρώπων. Καταλαβαίνει πὼς αὐτὸ τὸ λένε ἡμέρα ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς τους. Μὰ ἐκεῖνος δὲ μπορεῖ νὰ νιώσῃ τί εἶναι ἡμέρα.

Μιλοῦν ὅσοι ἔχουν τὸ φῶς γιὰ τὴν ὀμορφιά τῆς ἀνοιξης, γιὰ τὰ λουλούδια τῆς, γιὰ τὰ πουλάκια ποὺ κελαηδοῦν, γιὰ τὰ ρυάκια ποὺ κελαρύζουν. Μιλοῦν γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, γιὰ τὰ ὠριμα σπαρτά, γιὰ τὸ θερισμὸ καὶ γιὰ τ' ἀλώνια. Μιλοῦν γιὰ τὴ γλύκα τοῦ χινόπωρου, γιὰ τὰ ξερά τὰ φύλλα τῶν δένδρων, ποὺ τὰ στριφογυρίζει ὁ ἀγέρας καὶ τὰ σωριάζει στὴ γῆ. Μιλοῦν γιὰ τὰ γυμνά κλαδιὰ, ποὺ εἶναι σὰ χέρια προσευχῆς σηκωμένα κατὰ τὸν οὐρανό. Μιλοῦν γιὰ τὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα, γιὰ τὸ ἄγριο σάλεμα τοῦ δάσους, γιὰ τὶς μπόρες καὶ τὶς καταιγίδες. Μιλοῦν γιὰ τὴ θάλασσα, γιὰ τὰ ποτάμια, γιὰ τὰ νερά, γιὰ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ.

Γιὰ ἓνα σωρὸ τέτοια πράγματα ἀκούει τοὺς ἄλλους νὰ μιλοῦν, κι αὐτὸς ἀναστενάζει. Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν

καταλαβαίνει. "Ένα άτέλειωτο σκοτάδι τοῦ κρύβει κάθε ὁμορφιά τοῦ κόσμου. Σκοτάδι!

Ἄλξιμονο! Οὔτε τί εἶναι σκοτάδι δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβῃ ὁ τυφλὸς ζητιάνος! Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὸ σκοτάδι, πρέπει νὰ ἔχῃ δεῖ τὸ φῶς...

Καὶ πῶς φαντάζεται τὸν κόσμο! Καὶ τὸν πατέρα του καὶ τὴ γλυκιά του τὴ μανούλα δὲ γνωρίζει πῶς εἶναι· ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοὺς καταλαβαίνει. Καὶ πῶς ἤθελε νὰ τοὺς ἔβλεπε!

Καὶ τώρα τόσα χρόνια ὁ τυφλὸς κάθεταί πάντα στὴν ἴδια γωνιά τοῦ δρόμου, καὶ μὲ φωνὴ γεμάτη πόνου ξορκίζει τοὺς διαβάτες στὸ φῶς τους, ζητώντας ἐλεημοσύνη...

Ὁ κόσμος τρέχει σὰν τρελός. Ὁλὴ ἡ συνοικία εἶναι στὸ πόδι. Περνάει ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ διώχνῃ τὸ σκοτάδι καὶ νὰ φωτίζει τὰ βάθη τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς.

Ὁ τυφλὸς ρωτᾷ τοὺς διαβάτες:

— Τί τρέχει, παιδιά; Ἔσεῖς ποὺ μπορεῖτε νὰ βλέπετε, γιὰ πέστε καὶ σ' ἐμένα, τὸν τυφλό, τί τρέχει;

— Τὸ φῶς τοῦ κόσμου περνάει, τοῦ ἀπαντᾷ κάποιος· καὶ τρέχει νὰ φτάσῃ κι ἐκεῖνος κοντὰ του.

— Τὸ φῶς τοῦ κόσμου περνάει, ἐπαναλαβαίνει καὶ ὁ τυφλός· καὶ μαζὶ μὲ μιὰ ἀνατριχίλα τοῦ κορμιοῦ του, τοῦ ἔρχεται καὶ μιὰ ἐλπίδα:

— Ἀχ, νὰ μοῦ ἴδινε κι ἐμένα τὸ φῶς! λέει μέσα του. Κι ἀμέσως ἀρχίζει νὰ φωνάζῃ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη:

— Ἰησοῦ, γιὲ τοῦ Δαβίδ, ἐλέησέ με. Καὶ φωνάζει καὶ φωνάζει πάντα τὰ ἴδια λόγια, μὰ καὶ πάντα πιὸ δυνατὰ τὴν κάθε φορά.

Μερικοὶ δὲ μπόρεσαν νὰ βαστάξουν στὶς φωνές του καὶ προσπάθησαν νὰ τὸν σταματήσουν:

— Πάψε πιά, στραβέ, τοῦ λένε. Μᾶς πῆρες τ' αὐτιά με τίς φωνές σου! Ἐσένα θ' ἀκοῦμε;

Μὰ ὁ τυφλός, χωρὶς νὰ προσέξῃ διόλου στὰ λόγια τους, φωνάζει τώρα πιὸ δυνατὰ στὸ Φωτοδότῃ:

— Ἰησοῦ, ἐλέησέ με!

Οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου συγκινήθηκαν ἀπ' αὐτὴ τὴ σκηνή, αἰσθάνθηκαν τὸν πόνο τοῦ τυφλοῦ καὶ θέλησαν νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ δάσκαλό τους τὴ γνώμη του γιὰ τὴν αἰτία, ποῦ ἔφερε μιὰ τέτοια δυστυχία σ' αὐτὸν τὸ ζητιάνο.

Ἐκεῖνος με λόγια στοχαστικὰ τοὺς ἔδειξε τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἐπειτα στάθηκε μπροστὰ στὸν τυφλὸ καὶ τοῦ λέει με ὁλόγλυκια φωνή:

— Τί θέλεις, παιδί μου;

— Τὸ φῶς μου, κύριε! Νὰ ἰδῶ, κύριε. Τὸ φῶς μου ζητῶ, φωνάζει ἐκεῖνος με τρεμάμενη καὶ κομμένη ἀπὸ τὴ συγκίνηση λαλιά.

Χωρὶς νὰ πῇ τίποτε ὁ Φωτοδότης, σκύβει χάμω, φτύνει στὸ χῶμα, κάνει πηλὸ με τὸ δάχτυλό του, τὸν παίρνει, γεμίζει μ' αὐτὸν τίς κόγχες τῶν ματιῶν τοῦ τυφλοῦ καὶ ὕστερα τοῦ λέει:

— Πήγαινε στὴν κολυμπήθρα τοῦ Σιλῳὰμ νὰ πλυθῇς καὶ θὰ ἰδῇς.

Μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ ὁ τυφλός, μὴν τύχη καὶ τοῦ πέση ὁ πηλός, κι ἔχοντας ἀτράνταχτη πίστη, ἀρχίζει ἀμέσως νὰ πηγαίνει κατὰ τὸ θαυματουργὸ νερό. Ψαχουλεύει ἀπὸ τοῖχο σὲ τοῖχο. Μὰ κάποιος πονετικὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν παρακολουθήσει τὴ σκηνή, τὸν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ὁδηγεῖ ἴσαμε κεῖ.

Τώρα ὁ τυφλὸς νιώθει τὸ νερὸ τῆς κολυμπήθρας μέσα στὰ δάχτυλα τῶν χεριῶν του. Τὸ σηκώνει με τίς φοῦχτες καὶ πλένει μ' αὐτὸ τίς λασπωμένες κόγχες του.

Καὶ νά! Τί θάμα! Θαμπὰ στὴν ἀρχή, ὁλοκάθαρα κατόπι, ἀρχίζουν τότε καὶ παρουσιάζονται τὰ πράγματα ἐμπρός του. Τρέμει σύγκορμος καὶ κοντεύει νὰ πέση ἀπὸ τὴ συγκίνηση ὁ τυφλός.

— Τί εἶναι αὐτά; φωνάζει τρέμοντας. Ποιοὶ εἴστε ἐσεῖς; ἴλεει στοὺς ἀνθρώπους πὺ τὸν κοίταζαν ξαφνιασμένοι.

Γυρίζει δεξιὰ κι ἀριστερά. Δὲν ξέρεي ποῦ βρῖσκεται καὶ συχνὰ κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νὰ βρῖσκη τὸ γινώριμο κόσμο του. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ κλαίη.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ Ἱερουσαλήμ εἶναι στὸ πόδι ἀπὸ τὸ θαῦμα αὐτό. Ποῦ ἀκούστηκε ποτὲ νὰ βρῇ τὸ φῶς του ἄνθρωπος γεννημένος τυφλός! "Ολοὶ τρέχουν νὰ ἰδοῦν τὸν ἄνθρωπο αὐτό. Τρέχουν κι οἱ γονεῖς του.

— Παιδί μου, παιδί μου! φωνάζει ἡ μάνα του· καὶ ρίχνεται στὴν ἀγκαλιά του.

Ἐκεῖνος κλείνει τὰ μάτια του, γιὰ νὰ τὴ γνωρίσῃ. Ἔτσι εἶχε συνηθίσει νὰ γνωρίζῃ ὡς τότε τὴ μητέρα του.

Τί θόρυβος σ' ὅλη τὴν πόλη! Οἱ ἄνθρωποι δὲ μποροῦν νὰ πιστέψουν πὺς ὁ ἄλλοτε τυφλὸς ζητιάνος εἶναι δυνατὸ νὰ βλέπη. Καὶ λένε πὺς κάποιος ἄλλος θὰ εἶναι πὺ τοῦ μοιάζει. Ἐκεῖνος τοὺς βεβαιώνει μὲ χαρά: Ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι· καὶ τοὺς ἐξιστορεῖ ὅλο τὸ θαῦμα μὲ συγκίνηση.

Παντελεήμων Φωστήνης

ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητών-
« Χριστὸς τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
' Ἀνέστη » φῶς παρὰ τὰ δυὸ χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο, ἀχτινοβόλο,
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες τους, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ
ναῦτες καὶ οἱ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, κοιμόνταν
βαριά στὰ κρεβάτια τους. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη
ὀρθοὶ στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιοι, σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγε, ὅτι
ἦταν πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν
τύχη τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα σήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοχτύπημα γοργό, χαρούμενο, ἐπέμενε νὰ ρίχνη τόνους με-
ταλλικοὺς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κρᾶζῃ ὅλους στὸ κατὰ-
στρωμα. Καὶ μεμιάς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο πλημμύρισε ἀπὸ

φῶς θόρυβο, ζωή. "Αφήσε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες τους.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω, ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφταναν, λές, τ' ἀστέρια, καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουपाστὲς ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάντηλο, ποὺ ἔφευγε πάνω στὰ νερά σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μιὰ μεγάλη σημαία ἔμοιαζε "Αγία Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦταν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ « Χριστὸς Ἀνέστη ». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρω του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια ξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξη.

—Χρόνια πολλὰ, κύριοι!...
Χρόνια πολλὰ, παιδιὰ μου!...

εὐχήθηκε, ἅμα τελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι φάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρὲς Ἔπειτα πέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, πῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκόλλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες τράβηξαν στὶς θέσεις τους νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους τσοῦγκρίζαν τ' αὐγὰ τους, γελοῦσαν, σπρώχνονταν μετὰξὺ τους, ἔτρωγαν λαίμαργα, καλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἔπαψε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι βυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι πάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα, θαρρεῖς, ἀνάερα, ἐξακολοιθοῦσαν τὴ δουλειὰ τους σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμὴ!

— Γραμμὴ!

Καὶ τὸ πλοῖο ὁλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σκίζη τὰ νερά, ζητώντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

“Όταν ὁ Πάρης ἔκλεψε τὴν Ἑλένη ἀπὸ τὸ φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενέλαου, ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἀναταράχτηκε. “Όλοι οἱ Ἕλληνες τὸ πῆραν γιὰ δική τους προσβολή καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν. Σύναξαν τὸ στρατό τους καὶ μὲ τὰ καράβια τους πῆγαν στὴν Αὐλίδα καὶ περίμεναν τὸν καιρὸ γιὰ νὰ περάσουν στὴν Ἀσία.

Ἄδιστα ὅμως περίμεναν. Οἱ ἄνεμοι ἦταν κλεισμένοι στὶς σπηλιές του ἀπὸ τὸν Αἴολο. Οὔτε φύλλο σάλευε οὔτε πού-πουλο. Ὁ στρατὸς ἄρχισε νὰ στενοχωριέται, νὰ μурμουρίζει καὶ ν’ ἀρρωσταίνει, γιὰτὶ θυμόταν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ρώτησαν τὸ γέρο - Κάλχας, τὸν μάντη, ποὺ ἤξερε ὅχι μονάχα τὰ τωρινά, μὰ καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα. Κι ὁ μάντης ἀπάντησε ἄφοβα:

— Δὲν θ’ ἀρμενίσῃ πανί, ἂν πρῶτα ὁ Ἀγαμέμνωνας δὲν θυσιάσῃ τὴν πρωτότοκη κόρη του στὴν Ἄρτεμη. Ἡ θεὰ τὸ ζητεῖ, εἶναι θυμῶμένη, γιὰτὶ ὁ βασιλιάς τῆς σκότωσε στὸ κυνήγι τὸ ἱερό της ἐλάφι.

Καθὼς τὸ ἄκουσε ὁ Ἀγαμέμνωνας, φώναξε:

— Ἐγὼ νὰ θυσιάσω τὴν κόρη μου; Ποτέ!

Κι ἀμέσως πρόσταξε τὸν κάθε βασιλιά νὰ πάρῃ τοὺς δικούς του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Βούλιζε τὸ στρατό-πεδο ἀπὸ φωνές, θυμοὺς καὶ φοβέρισματα.

Ὁ Μενέλαος τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια του.

— Τί λές, ἀδελφέ μου; τοῦ λέει· συλλογίστηκες καλά; Ὁ στρατὸς θύμωσε πολὺ. Στεῖλε νὰ φέρῃς τὴν κόρη σου, καί, ὥσπου νὰ ρθῇ, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τὴ γλιτώσωμε.

‘Ο Ἀγαμέμνωνας θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναῖκα του νὰ στείλῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πῶς ἂν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πῶς θὰ τὴν παντρεύῃ μετὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν πέρασαν πολλὰς μέρες καὶ νὰ σου φτάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἰφιγένεια μετὰ τὴ μάνα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφό της, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνωνας, ἀπελπίστηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομό της, τριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη θαύμαζε καὶ φώναζε:

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ!

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ταραχτήκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα παραπονιόταν στὸν ἄντρα της, πῶς τὴν γέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἰφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ πάνω στὸν ἀνθό της.

— Εἶναι γλυκιά, πατερούλη, ἡ ζωὴ, ἔλεγε κλαίοντας.

‘Ο Ἀγαμέμνωνας ἔστεκε μπροστά τους κρύος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκείνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ πῆγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδας.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἔτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μετὰ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μετὰ χεῖλη σφιχτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς καὶ φοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἰφιγένεια γύρισε τότε τ’ ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἔτσι λοιπὸν, θεῖε μου, εἶπε μετὰ παράπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης;

— Ὅχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύης πὼς θυσιάζεσαι γιὰ τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, πρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλικάρια πῆραν τὰ ὅπλα κι ἤρθαν μαζί μας! Ὡς κι ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονάτα του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ντύθηκε στ' ἄρματα. Νά ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεάς, ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης· νά ὁ Αἶας κι ὁ φοβερὸς Διομήδης κι ὁ Ἰδομενέας ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστέψης πὼς παράτησαν τὰ καλὰ τους γιὰ τὴν Ἑλένη. Ἦρθαν γιὰ τὴν τιμὴ τῆ δικῆ μας! Καὶ πὼς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῇ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρά νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου;» Καὶ πὼς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχτῆς τέτοιο πράγμα, γιὰ νὰ σώσης μιὰ ζωή, πού αὐριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσης ἀπὸ τὴν παραμικρὴ αἰτία;

Ἡ βασιλοπούλα σιγὰ - σιγὰ λιγόστεψε τὰ δάκρυά της, σήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ στάση, κι ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιάς. Ὅταν τελείωσε ὁ θεὸς της, ἦταν δίδουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούστηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω καὶ μπῆκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλέας ἀρματωμένος. Χαιρέτησε, ὅπως συνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμῆστρα, καὶ εἶπε μὲ θυμό:

— Σεβαστὴ βασίλισσα, ἔρχομαι νὰ προστατέψω, ὅσο μπορῶ, τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάνω, ἀφοῦ ὁ βασιλιάς μεταχειρίστηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεάς ἔρχεται μὲ χίλια παλικάρια νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πὼς δὲν θὰ τὴν πάρῃ, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμῆστρα ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ τὸν

εὐχαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὁρέστης, πού δὲν ἔπαυε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδερφοῦλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογὴ. «Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό;», ρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πιὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλιάδες μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὅμως στιγμή ἡ Ἰφιγένεια χώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, στάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, πού δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γιὲ τοῦ Πηλέα. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμὸ σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχτῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἑλληνικὸ γιὰ χάρη μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλικαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτεμης.

— Παιδί μου, τί λές; φώναξε μὲ λαχτάρια ἡ Κλυταιμῆστρα.

— Τί κάνεις ἀδερφοῦλα; φώναξε κι ὁ μικρὸς Ὁρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκεῖνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, πού φάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ δῆτε πῶς πεθαίνει μιὰ κόρη τῶν Ἀτρειδῶν! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος, θάνατος δὲν εἶναι· μάθετέ το ἀπὸ μένα.

Ὁ Ἀγαμέμνωνας, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνει στὴ θυσία, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλίμονο! φώναξε βραχνὰ καὶ γύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο, σκεπάζοντας μὲ μιὰ ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκεῖνη ὅμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλώντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! φώναξε σπαρχτικά. Ὁρ-

κίζομαι στο Δία πώς δὲν σοῦ κρατῶ κακία. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησή μου. "Ελα, πατέρα, εὐχήσου με.

"Αφωνος ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας καὶ ἔσφιξε μέσα τὴν ἐτοιμοθάνατη, τὴ φίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἄφωνος τὴν ἔριξε στὰ χέρια τοῦ μάντη. "Επειτα μπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφτασαν ὅλοι τους στο δάσος τῆς "Αρτεμης. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγύρω στεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας στεφάνωσε τὴν κόρη κι ἐτοιμάστηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! φώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικητὲς στὴ γλυκιά μας πατρίδα!

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχή του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη πάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἓνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστραπόβροντο, κάθεται πάνω στο βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριά.

— "Α! βγαίνει ἀπὸ τὸ στόματα ὄλων.

Ἐπάνω στο βωμὸ ἓνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμα του.

— Ἀτρεῖδες καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντης. Ἡ θεὰ δὲν θέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος μπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὐλίδα.

Ἀναγνωστικὸ « Τὸ ραζακὶ σταφύλι »

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

Η ΑΡΑΧΝΗ

Μιά φορά κι έναν καιρό ζούσε μιὰ κόρη, πού τὴν ἔλεγαν Ἀράχνη. Ἦταν ψηλὴ, περήφανη, κι ἐπιτήδεια σὲ ὅλες τὶς δουλειές. Μιὰ ἐργασία ὅμως προτιμοῦσε περισσότερο ἀπ' ὅλες. Σκυμμένη στὸν ἀργαλειό της, ὅλη μέρα ὕφαινε. Μόνη της ἔκλωθε τὸ νῆμα, φιλό καὶ γυαλιστερό, ἔπειτα τὸ τέντωνε στὸ τελάρo κι ἄρχιζε τὴ δουλειά. Γοργὰ καὶ ἐπιτήδεια τὰ λεπτά της δάχτυλα πετοῦσαν τὴ σαΐτα, καὶ στὰ χέρια της γίνονταν ἀριστουργήματα. Χαμογελώντας περνοῦσε τὸ χέρι ἀπάνω στὸ μαλακὸ ὕφασμα καὶ χαιρόταν τὴν ὀμορφιά του.

Σὰν ἐκείνη καμιά γυναίκα δὲν ὕφαινε !

Τὸ ἤξερε καὶ τὸ εἶχε καμάρι καὶ μιὰ μέρα εἶπε :

— Κανένας δὲ μὲ περνᾷ στὴν τέχνη μου, οὔτε ἄνθρωπος οὔτε θεός· κι αὐτὴ ἀκόμα ἡ μεγάλη Ἀθηνᾶ!

Τὸ ἄκουσε ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ πολὺ τῆς βαρυφάνηκε. Ἐκείνη εἶχε μάθει τὶς γυναῖκες νὰ ὕφαινουν, καὶ τώρα ἐβγαίνει ἓνα θνητὸ κορίτσι, πού τολμοῦσε νὰ πῇ τέτοιο λόγο ;

Ντύθηκε γριὰ γυναίκα καὶ κατέβηκε στὴ γῆ. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα τῆς Ἀράχνης ἔβλεπε τὴν κόρη στὸν ἀργαλειό της νὰ τραγουδᾷ, καὶ τὰ σκαλιστὰ βαρίδια σειοῦνταν μὲ τὸν ἄνεμο, καὶ τὸ ζωηρό τους κουδούνισμα συνόδευε τὸ τραγούδι της.

Ἡ γριὰ μπῆκε μέσα.

— Ὠραία εἶναι ἡ δουλειά σου, κόρη μου, εἶπε μὲ γεροντικὴ τσακισμένη φωνή. Ἀλήθεια, χάρη νὰ ἔχῃ καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἡ ἀθάνατη, πού ἔδωσε στὶς γυναῖκες τὸν ἀργαλειό καὶ τὶς ἔμαθε λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της.

Ἡ Ἀράχνη τὴν κοίταξε καὶ χαμογέλασε.

— Λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της, λές ; Ἡ Ἀθηνᾶ τάχα ξέρει νὰ κάνῃ ὕφασμα σὰν αὐτό ; Κοίταξέ το !

Καὶ μὲ γρήγορη κίνηση ἔσπρωξε τὰ χτένια καὶ στάματῃσεν τὴ δουλειά της, νὰ δῇ ἡ γριά τὸ ἔργο της. Ἐκείνη ὁμῶς κούνησε τὸ κεφάλι της.

— Πρόσεχε, κόρη μου, εἶπε· μὴ λές τέτοια λόγια. Ποιὸς ξεπερνᾷ ποτὲ τοὺς θεοὺς ; Ὁραῖο εἶναι τὸ ἔργο σου, δὲ λέω, μὰ μετριέται μὲ τίποτα ἐκεῖνο ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἀθάνατα χέρια ;

Ἡ Ἀράχνη ἔγειρε λίγο τὸ κεφάλι καὶ ὕψωσε κοροῖ-
δευτικὰ τὰ φρύδια της.

— Ἔτσι, νομίζεις, μάνα ; Κι ἄρχισε πάλι νὰ ρίχνη τὴ σαῖτα. Κρίμα, ποὺ δὲ μᾶς ἀκούει ἡ Ἀθηνᾶ, νὰ ἐρχόταν νὰ μετρηθοῦμε. Κι ἐγὼ ἤθελα νὰ ἔβλεπα τὴν τέχνη της, ποὺ τόσο τὴν παινεύουν ! . . .

— Ἀλήθεια θὰ τὸ ἤθελες ; ρώτησε ἡ γριά.

— Ἀφοῦ σοῦ λέω ; ἀπάντησε ἡ κόρη.

— Ἐδῶ εἶμαι λοιπόν ! φώναξε τότε ἡ Ἀθηνᾶ, πετώντας τὰ κουρέλια της καὶ δείχνοντας τὴν ἀληθινὴ μορφή της. Καὶ τώρα, θέλεις νὰ μετρηθοῦμε ;

Τὴν κοίταξε στὸ πρόσωπο ἡ Ἀράχνη, καὶ δὲ φοβήθηκε τὰ ὠραῖα της μάτια.

— Τὸ θέλω ! εἶπε. Νά, ἓνας ἀργαλειὸς τεντωμένος κι ἔτοιμος.

Κάθισε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἄρχισε νὰ ὑφαίνει. Ἀλήθεια στὰ γυναικεῖα ἔργα ἦταν ἐπιτήδεια ἡ πολεμικὴ θεά.

Μὲ σουφρωμένα φρύδια ἐργαζόταν στὸν ἀργαλειό της καὶ προσπαθοῦσε νὰ κάμῃ τέλειο τὸ ὕφασμά της, γιατί βαθιὰ τὴν εἶχαν πληγώσει τὰ λόγια τῆς κόρης. Καὶ λίγο λίγο μάκραινε τὸ ὕφασμα, καὶ ἦταν πολὺ ὠραῖο, λεῖο καὶ λεπτό. Παράστανε διάφορες σκηνὲς πολεμικῆς, σωροὺς ἀπὸ πτώματα, ὅπλα σπασμένα, ἄλογα πληγωμένα, πολεμιστὲς ματω-

μένους, πού ἀκόμα βαστοῦσαν τὸ σπαθί. Σὲ ὅλες ὅμως τὶς μάχες, ἀπὸ τῇ μιᾷ μεριά οἱ θεοὶ νικηφόροι, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἄνθρωποι νικημένοι καὶ σπασμένοι.

Σήκωσε μὲ καμάρι τὸ κεφάλι της ἡ Ἀθηνᾶ.

Ἀλήθεια, πὺδ ὁμορφο πρᾶμα, δὲν εἶχε ξαναῖδεῖ μάτι ἀνθρώπινο. Γύρισε καὶ κοίταξε τὴν Ἀράχνη μὲ περιφρόνηση.

Λεπτὴ καὶ λυγερή, ἔσκυβε στὸν ἀργαλειό της ἡ κόρη, καὶ τ' ἄσπρα της τὰ χέρια πηγαινοέρχονταν. Τὰ μάτια της γυάλιζαν ἀπὸ χαρὰ καὶ τὰ μάγουλά της ἦταν ροδοκόκκινα.

Ὅμορφα ἦταν καὶ τ' ἄλλα της τὰ ἔργα, μὰ σὰν αὐτὸ κανένα δὲν ἦταν. Στὸ ὕφασμα ἔβλεπες διάφορες εἰκόνες ἀρμονικὲς καὶ ζωντανὲς καὶ τόσο τέλεια ἐργασμένο ἦταν, πού λὲς κι ἄκουες τὰ δέντρα νὰ μουρμουρίζουν καὶ τὰ πουλιὰ νὰ κελαηδοῦν.

Τὸ εἶδε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ μαύρισε ἡ καρδιά της. Ἡ τέχνη της δὲν ἔφτασε ὡς ἐκεῖ.

Ὅταν ὅμως σήκωσε τὰ μάτια ἡ κόρη καὶ κοίταξε χαμογελώντας τὴ θεά, βέβαιη γιὰ τὴ νίκη της, ὁ θυμὸς κυρίεψε τὴν Ἀθηνᾶ. Ἀρπαξε τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἀράχνης, τὸ ζέσκισε καὶ τὸ πέταξε στὸ πρόσωπο τῆς κόρης.

Ἡ προσβολὴ ἔτσουξε τὴν Ἀράχνη. Πετάχτηκε ἀπᾶνω, ὅχι πιὰ γελώντας, μὰ θυμωμένη κι ἐκείνη, καὶ στάθηκε μὲ φοβέρα μπρὸς στὴν Ἀθηνᾶ.

Ἀλλὰ ἀκόμα δὲν εἶχε ἐκδικηθῇ ἀρκετὰ ἡ θεά, καὶ μὲ γρήγορη κίνηση χτύπησε μὲ τὸ ραβδί της τὴν κόρη στὸν ὦμο, κι ἀμέσως ζάρωσε τὸ ὁμορφο κορμί, μίκρυνε καὶ μαύρισε κι ἔγινε ζωύφιο μικρό, μαυριδερό μὲ μεγάλο κεφάλι καὶ λεπτὰ ποδαράκια.

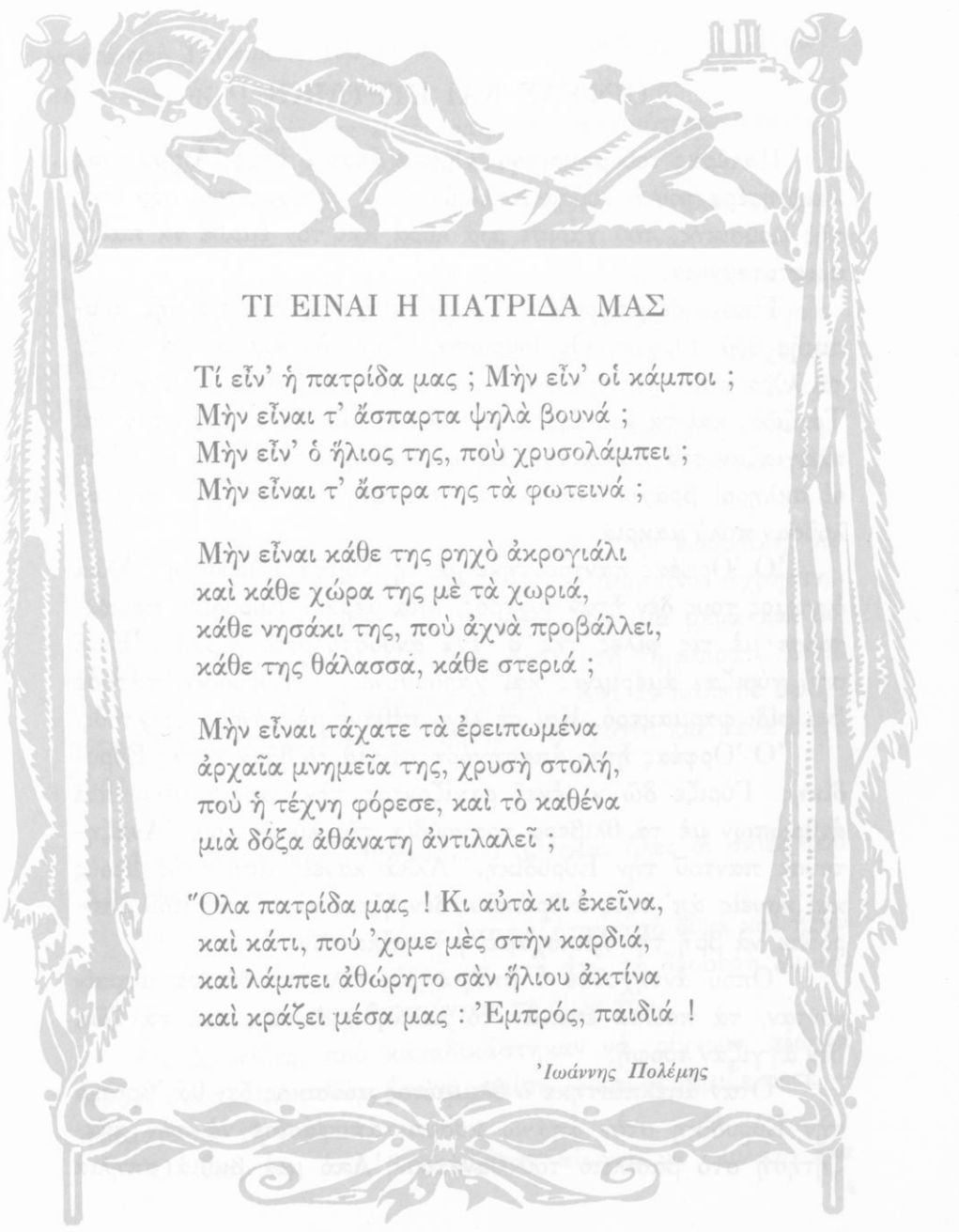
—Ἐτσι τιμωροῦνται ὅσοι τὰ βάζουν μὲ τοὺς θεοὺς, φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ. Ὑφαине τώρα, ὕφαине ἀδιάκοπα. Ἀλλή

δουλειά δὲ θὰ ἔχῃς στὴ ζωή, μὰ ὁ ἄνεμος θὰ σκίζῃ τὸ ἔργο σου, ὅπως τὸ ἔσκισα ἐγώ, καὶ πάντα μοναχή σου θὰ κλαῖς τὴ μοίρα σου!

Ἄπὸ τότε ἡ Ἀράχνη, ὅλο ὑφαίνει καὶ ὅλο καταστρέφεται ἡ ἐργασία της. Κρυμμένη σὲ γωνιές, σὲ χαμόκλαδα, γυρεύει νὰ ξεχάσῃ τὴ ντροπή της, μὰ ἡ δυστυχία τὴν ἔκαμε κακιά, κι ὅ,τι πέσῃ στὸν ἰστό της, ἢ μύγα ἢ κανένα ἄλλο μικρὸ ζώυφιο, τὸ σκοτώνει καὶ τὸ τρώει ἀλύπητα.

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας ; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι ;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά ;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιος της, πού χρυσολάμπει ;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα της τὰ φωτεινά ;

Μὴν εἶναι κάθε της ρηχὸ ἀκρογιάλι
καὶ κάθε χώρα της μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι της, πού ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε της θάλασσά, κάθε στεριά ;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖα της, χρυσὴ στολή,
πού ἡ τέχνη φόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ ;

Ὅλα πατρίδα μας ! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, πού 'χομε μὲς στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἡλίου ἀκτίνα
καὶ κράζει μέσα μας : 'Εμπρός, παιδιά !

Ἰωάννης Πολέμης

ΟΡΦΕΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΔΙΚΗ

Πατέρας τοῦ μουσικοῦ Ὁρφέα ἦταν ὁ θεὸς Ἀπόλλωνας καὶ μητέρα του ἡ μούσα Καλλιόπη. Ὁ πατέρας του, σὰν θεὸς τῆς μουσικῆς, τοῦ χάρισε μιὰ λύρα καὶ τὸν ἔμαθε νὰ παίζει ἀριστοτεχνικά.

Τίποτε δὲ μποροῦσε ν' ἀντισταθῇ στὴ γοητεία τῆς μουσικῆς τοῦ Ὁρφέα. Οἱ ἄνθρωποι, ἅμα τὸν ἄκουαν νὰ παίζει τὴ λύρα του, γοητεύονταν κι ἔπεφταν σὲ βαθιὰ μελαγχολία. Τὰ ζῶα, καὶ τὰ πιὸ ἄγρια καὶ τὰ πιὸ αἰμοβόρα, ἔρχονταν καὶ πλάγιαζαν στὰ πόδια του. Κι αὐτὰ ἀκόμα τὰ δέντρα κι αὐτοὶ οἱ σκληροὶ βράχοι ἐνιωθάν τὴ μουσικὴ του καὶ τὴν ἀντιλαλοῦσαν πολὺ μακριά.

Ὁ Ὁρφέας παντρεύτηκε μὲ τὴ Νύμφη Εὐρυδίκη. Ἀλλὰ ὁ γάμος τους δὲν ἦταν τυχερός. Μιὰ μέρα ἡ Εὐρυδίκη περπατοῦσε μὲ τὶς φίλες της σ' ἓνα ἀνθοστόλιστο λιβάδι. Ἐκεῖ ποὺ γύριζαν ἀμέριμνες καὶ χαρούμενες, ἡ Εὐρυδίκη πάτησε ἓνα φίδι φαρμακερό. Καὶ σὲ λίγο πέθανε μὲ πόνους φριχτούς.

Ὁ Ὁρφέας ἦταν ἀπαρηγόρητος γιὰ τὸ θάνατο τῆς Εὐρυδίκης. Γύριζε δῶ κι ἐκεῖ ραγίζοντας τὴν καρδιὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων μὲ τὰ θλιβερά τραγούδια τῆς λύρας του. Ἀναζητοῦσε παντοῦ τὴν Εὐρυδίκη. Ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ κανεὶς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἤξερε νὰ τοῦ πῇ ποῦ μποροῦσε νὰ βρῇ τὴν ἀδικοχαμένη γυναίκα του.

Ὅπου ἀντηχοῦσε ὁ σπαραγμὸς του, τὰ δέντρα μαραζίνονταν, τὰ πουλιὰ ἔπαυαν τὸ κελάρηδμά τους καὶ τὰ ζῶα δὲν ἄγγιζαν τροφή.

Ὅταν ἀπελπίστηκε ὁ θλιμμένος μουσικὸς ὅτι θὰ ἔβρισκε τὴν Εὐρυδίκη στὸν ἀπάνω κόσμος, ἀποφάσισε νὰ τὴν ἀναζητήσει στὸ βασίλειο τοῦ θανάτου. Ἀπὸ μιὰ βαθιὰ σπηλιὰ

κοντὰ στὸ Ταίναρο κατέβηκε στὸ σκοτεινὸ βασίλειο τοῦ Πλού-
τωνα καὶ τῆς Περσεφόνης.

Ποτὲ δὲν ἀντήχησε ἐκεῖ κάτω σπαρακτικότερος θρῆνος.
Ἦ λύρα του συνόδευε τὸ θλιβερὸ τραγούδι του.

— ὦ θεοὶ τοῦ κάτω κόσμου ! ἔλεγε, ποὺ ὅλοι οἱ ἄν-
θρωποι καταλήγουν μιὰ μέρα. Δὲν ἔρχομαι νὰ κλέψω τὰ
μυστικά τοῦ βασιλείου σας. ὦ βασιλιάδες τοῦ θανάτου καὶ
τῆς σιωπῆς ! δὲν ἔρχομαι νὰ ἐρεθίσω τὸν Κέρβερο, τὸν ἄγριο
φύλακά σας. Δὲν ἔρχομαι ἐδῶ κάτω σὰν ἐχθρὸς. Ἔρχομαι
σὰν ἓνας δυστυχησμένος ἄνθρωπος ζητώντας μιὰ χάρη : Ζητῶ
τὴ γυναῖκα μου, ζητῶ τὴν Εὐρυδίκη, τὴν ὠραιότερη Νύμφη,
ποὺ χάθηκε ξαφνικά καὶ δὲ μπόρεσα νὰ τὴ βρῶ πουθενά στὸν
ἅπάνω κόσμο.

Σᾶς ἱκετεύω, ὦ θεοί, ἂν κρύβετε ἐδῶ τὴν Εὐρυδίκη, νὰ
μοῦ τὴ δώσετε πάλι. Χωρὶς αὐτή, ἡ ζωὴ μου εἶναι ἄχρηστη.

Ξέρω, ὦ θεοί, πὼς ὅλοι θὰ πεθάνουμε μιὰ μέρα καὶ δὲ
μπορεῖ νὰ γλιτώσῃ κι ἡ Εὐρυδίκη ἀπ' αὐτὴ τὴ μοίρα. Ἀλλὰ
εἶναι ἀκόμα νέα καὶ δὲ χάρηκε τὴ ζωὴ. Καὶ ἂν πάλι δὲ θελή-
σετε νὰ μοῦ τὴ δώσετε, κρατήσετε τουλάχιστο καὶ μένα στὸν
Ἄδη.

Ὅσο βαστοῦσε ὁ θρῆνος τοῦ Ὀρφέα, ὅλες οἱ σκιᾶς τοῦ
Ἄδη δάκρυζαν.

Ὁ Τάνταλος, ποὺ χρόνια βασανίζοταν ἀπὸ δίψα καὶ ἦταν
καταδικασμένος νὰ μὴ μπορῇ νὰ πιῇ ἀπ' τὴ δροσερὴ λίμνη,
ποὺ ἦταν μπροστὰ του, λησμόνησε τὴ δίψα του.

Οἱ Δαναῖδες, ποὺ καταδικάστηκαν νὰ ρίχνουν αἰώνια
νερὸ σ' ἓνα τρύπιο πιθάρι ὅσο νὰ γεμίσι — καὶ δὲ γέμιζε ποτὲ —
σταμάτησαν τὴ δουλειά τους.

Ὁ Σίσυφος, ποὺ βασανίζοταν αἰώνια νὰ κυλᾷ ἓνα

βαρὺ ἀγκωνάρι σ' ἓναν ἀνήφορο καὶ μόλις ἔφτανε στὴν κορφὴ ξαφνικὰ κατρακυλοῦσε στὸν πάτο, στέριωσε τὸ ἀγκωνάρι, κάθισε ἀπάνω κι ἄκουε τὸ μοιρολόγι τοῦ Ὁρφέα.

Ἡ Περσεφὼνὴ δὲν εἶχε πιά τὴ δύναμη ν' ἀντισταθῇ. Κι αὐτὸς ἀκόμα ὁ Πλούτωνας ἔχασε τὴν ἀπονιά του καὶ λυπήθηκε τὸν Ὁρφέα.

Ἡ Εὐρυδίκη ἦταν ἐλεύθερη πιά ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἄντρα της στὸν ἀπάνω κόσμο. Ξεχώρισε ἀπ' τὶς ἄλλες σκιές καὶ προχώρησε στὸν Ὁρφέα μὲ βήματα σιγανά, σέρνοντας τὸ πληγωμένο πόδι της.

Ξεκίνησε ὁ Ὁρφέας μπροστὰ κι ἡ Εὐρυδίκη ἀκολουθοῦσε. Ὁ Πλούτωνας ὅμως, πρὶν φύγουν, τοὺς πῆρε μὲ ὄρκο μιὰ ὑπόσχεση. "Ὅσο νὰ φτάσουν στὸν ἀπάνω κόσμο, ὁ Ὁρφέας δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ γυρίσῃ τὸ κεφάλι πίσω νὰ δῇ τὴν Εὐρυδίκη. Τὸ πράγμα φάνηκε εὐκολο στὸν Ὁρφέα καὶ τὸ δέχτηκε.

Περνοῦσαν ἀμίλητοι σκοτεινὰ καὶ δυσκολοπάτητα μονοπάτια. Βαθιὰ σιωπὴ βασίλευε παντοῦ. Κι ὅλο προχωροῦσαν, χαρούμενοι κι εὐτυχισμένοι. Κόντευαν πιά νὰ φτάσουν στὸν ἀπάνω κόσμο. Καὶ κάποια κακὴ στιγμὴ ὁ Ὁρφέας λησμόνησε τὸν ὄρκο του. Θέλησε νὰ ἰδῇ ἂν πραγματικὰ αὐτὴ ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε ἦταν ἡ Εὐρυδίκη. Καὶ γύρισε τὸ κεφάλι πίσω. Κι ἐνῶ οἱ δυὸ σύζυγοι ἄπλωσαν τὰ χέρια τους ν' ἀγκαλιαστοῦν, ἡ Εὐρυδίκη ἐξαφανίστηκε κι ὁ Ὁρφέας ἔμεινε μὲ τὰ χέρια ἀπλωμένα.

—"Ἐχε γειά ! τοῦ φώναξε ἐκείνη γιὰ στερνὴ φορά. Καὶ χάθηκε.

Δασκίμασε ὁ ἄμοιρος Ὁρφέας νὰ ξαναζητήσῃ τὴν Εὐρυδίκη ἀπ' τὸν Πλούτωνα. Ἀλλὰ τὸν ἐδιώξαν ἀπ' τὸν "Αδὴ μὲ πολλὴ σκληρότητα. Καὶ μόνο πεθαμένος πιά ξανάειδε τὴ σκιὰ τῆς Εὐρυδίκης.

Δ. Κοντογιάννης

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ

Εἴμαστε στὶς ἡμέρες ποὺ ὁ Θρασύβουλος κυρίεψε τὸν Πειραιᾶ καὶ πολεμοῦσε τοὺς τριάντα τύραννους τῶν Ἀθηνῶν.

Μιὰ ἀπὸ τὶς μέρες αὐτὲς ὁ Σωκράτης, ποὺ ἔμενε στὴν Ἀθήνα, ἀπάντησε στὸ δρόμο τὸν Ἀρίσταρχο, νέο μορφωμένο, εὐγενικὸ καὶ πολὺ γνωστὸ του.

Ὁ Ἀρίσταρχος ἦταν μελαγχολικὸς καὶ πολὺ λυπημένος.

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε :

— Τί ἔχεις, Ἀρίσταρχε, καὶ εἶσαι μελαγχολικὸς ; Ἄν μὲ θεωρῇς φίλο σου, πρέπει νὰ μοῦ φανερώσης τὴν αἰτία τῆς λύπης σου, γιατί ἴσως μπορέσω νὰ σοῦ φανῶ ὠφέλιμος.

— Ἀλήθεια, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ νέος. Βρίσκομαι σὲ μεγάλη στενοχώρια, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄρχισε ὁ πόλεμος, μαζεύτηκαν στὸ σπίτι μου πολλὲς συγγενισσές μου, ἀδερφές, ἀνεψιές, ξαδέρφες, καὶ δὲν ἔχω τὰ μέσα νὰ τὶς τρέφω. Καὶ δὲ μπορῶ γιατί οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς μου ἔχω κανένα εἰσόδημα, ἐπειδὴ μὲ τὸν πόλεμο ἔχουν μείνει ἀκαλλιέργητοι, οὔτε ἀπὸ τὰ σπίτια μου, γιατί ἔχει φύγει ὁ περισσότερος κόσμος καὶ δὲ βρίσκω νὰ τὰ νοικιάσω. Θέλω νὰ βάλω ἐνέχυρο τὰ ἐπιπλά μου, μὰ κανεὶς δὲ μοῦ δανεῖζει. Εὐκολώτερο μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῇ χρήματα στὸ δρόμο παρὰ νὰ δανειστῇ.

Καταλαβαίνει λοιπὸν σὲ ποιά θέση βρίσκομαι. Ἀπὸ τῇ μιᾷ μεριᾷ δὲν μπορῶ νὰ βλέπω τὶς συγγενισσές μου νὰ ὑποφέρουν καὶ νὰ στεροῦνται, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ μὴν ἔχω χρήματα νὰ τὶς βοηθήσω.

Ὁ Σωκράτης τὸν ρώτησε πάλι :

— Μὰ γιατί, Ἀρίσταρχε, ὁ φίλος μας ὁ Κεράμων ποὺ

ἔχει στὸ σπίτι του περισσότερους ἀπὸ σένα μπορεῖ ὅχι μόνο νὰ τοὺς τρέφῃ καὶ νὰ τοὺς βοηθᾷ, ἀλλὰ καὶ νὰ βάζῃ κατὰ μέρος ἀρκετὰ χρήματα ποὺ τοῦ περισσεύουν ; Καὶ σὺ νὰ φοβᾷσαι πὼς ὅλοι θὰ καταστραφῇτε, γιατί δὲν ἔχετε ἀρκετὰ εἰσοδήματα νὰ ζήσετε !

— Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Κεράμων τρέφει σκλάβους, ἐνῶ ἐγὼ συντηρῶ ἐλεύθερους ἀνθρώπους.

— Ἐ, λοιπόν, δὲν εἶναι λυπηρό, τοῦ λέει ὁ Σωκράτης, ἐκεῖνος μὲ δούλους νὰ ζῇ πλουσιοπάροχα καὶ σὺ μ' ἀνθρώπους ἐλεύθερους νὰ εἶσαι φτωχός ;

Οἱ συγγένισές σου δὲν ξέρουν καμιὰ δουλειά ; νὰ ζυμώνουν π.χ. ψωμί, νὰ κάνουν τυρί, νὰ ράβουν ἀντρικά καὶ γυναικεῖα φορέματα ;...

Ἐγὼ ξέρω πὼς ὁ Ναυσικίδης μὲ μιὰ δουλειὰ μονάχα, τὴν ἀλευροποιία, ὅχι μονάχα τρέφει τὸν ἑαυτό του, τοὺς δούλους του, καὶ πολλὰ ζῶα, ἀλλὰ καὶ ἔγινε πλούσιος. Ὁ Κόροιβος ἀπὸ τὴν ἀρτοποιία καὶ τὴ φαμίλια του τρέφει, καὶ πλουσιοπάροχα ζῇ. Ἐπίσης ὁ Δημέας ζῇ καλὰ κάνοντας χλαμύδες, καὶ ὁ Πένων πουκάμισα, καὶ ἄλλοι ἀπὸ διάφορες ἄλλες δουλειές.

— Δίχιο ἔχεις, Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Μὰ ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν δούλους, ποὺ τοὺς ἀναγκάζουν νὰ δουλεύουν, ἐνῶ οἱ δικοί μου εἶναι ἄνθρωποι ἐλεύθεροι καὶ συγγενεῖς μου.

— Λοιπὸν νομίζεις, φίλε μου, λέει ὁ Σωκράτης, πὼς οἱ συγγένισές σου, ἐπειδὴ εἶναι ἐλεύθερες, δὲν πρέπει νὰ δουλεύουν, παρὰ νὰ τρῶνε καὶ νὰ κοιμούνται ; Νομίζεις πὼς πρέπει νὰ μένουν ἄνεργες καὶ νὰ μὴν κάνουν καμιὰ δουλειὰ νὰ ζήσουν ;

Καὶ γι' αὐτό, ἐπειδὴ μένουν ἄνεργες, οὔτε ἐκεῖνες ἀγαπᾶνε ἐσένα, οὔτε σὺ ἐκεῖνες. Ἐσὺ νομίζεις πὼς αὐτὲς σὲ ζημιώνουν, κι ἐκεῖνες πάλι λυποῦνται γιατί σὲ βλέπουν νὰ στενοχωριέσαι.

Ἄν ὅμως φροντίσης νὰ τὶς κάμης ν' ἀγαπήσουν τὴ δουλειά, τότε καὶ σὺ θ' ἀγαπήσης ἐκεῖνες βλέποντας πὼς εἶναι ὠφέλιμες σ' ἐσένα, κι ἐκεῖνες πάλι τὸ ἴδιο θὰ σ' ἀγαπήσουν, γιατί θὰ βλέπουν πὼς μένεις εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος γι' αὐτές.

—Ἐχεις πολὺ δίκιο, φίλε Σωκράτη, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀρίσταρχος. Ἀμέσως θὰ προσπαθῶ νὰ δανειστῶ χρήματα γιὰ νὰ προμηθευτῶ διάφορα ὑλικά γιὰ τὶς δουλειές τῶν συγγενισῶν μου.

Καὶ πραγματικὰ ὁ Ἀρίσταρχος ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὶς συμβουλές τοῦ Σωκράτη. Σ' ἄλλες ἀπὸ τὶς συγγενισσές του προμήθεψε ὅ,τι ἔπρεπε γιὰ νὰ κάνουν σκεπάσματα, κι ἄλλα χρήσιμα πράγματα καὶ σ' ἄλλες ἔδωσε ἄλλες ἐργασίες.

Ἀπὸ τότε καὶ οἱ συγγενίσσες τοῦ Ἀρίσταρχου ἔγιναν χαρούμενες κι ἀγαποῦσαν τὸν Ἀρίσταρχο σὰν προστάτη, κι αὐτὸς τὶς ἀγαποῦσε πιὸ πολὺ, γιατί μὲ τὴν ἐργασία τοὺς ζοῦσαν καλὰ καὶ δὲν τοῦ ἦταν πιά βάρος.

Κι ἔτσι μὲ τὴν ἐργασία κέρδιζαν ὅσο χρειάζονταν γιὰ νὰ ζήσουν, ἦταν εὐχαριστημένες, κι εὐγνωμονοῦσαν τὸ Σωκράτη, πού ἔδωσε στὸν Ἀρίσταρχο τόσο καλὲς καὶ ὠφέλιμες συμβουλές.

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Ἀποικία τῶν Μεγαρέων. Οἱ περισσότερες πόλεις ὀφείλουν τὴν ἀκμὴ καὶ τὴν ἱστορία τους στὴν κατάλληλη τοποθεσία ποὺ ἰδρύθηκαν. Τέτοια εἶναι καὶ τὸ Βυζάντιο, ἀποικία τῶν Μεγαρέων.

Τὰ Μέγαρα ἦταν πόλη κοντὰ στὴν Ἀττική, μὲ ὀνομαστὴ ἱστορία καὶ ναυτικὴ δύναμη. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἐπλήθυναν πολὺ οἱ κάτοικοι, καὶ ἡ χώρα, καθὼς ἦταν φτωχή, δὲ μποροῦσε νὰ θρέψῃ τόσο πληθυσμό· ἀναγκαζόταν λοιπὸν νὰ στέλνῃ στὰ μακρινὰ τὰ ξένα ἀποίκους, ὅπως ἔκαναν καὶ τότες ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις.

Ἔτσι ἔστειλε κι ἐκείνους, ποὺ ἱδρυσαν τὸ Βυζάντιο. Οἱ ἀποικοι, λέει ὁ θρύλος, πρὶν ἀναχωρήσουν, θεώρησαν φρόνιμο νὰ συμβουλευτοῦν τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Πόλη νέα θὰ ἔχιζαν, καὶ ὁ θεός, σοφώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἤξερε καλύτερα ποῦ ἔπρεπε νὰ τὴ χτίσουν.

Οἱ ἀπεσταλμένοι δὲν ἄργησαν νὰ φέρουν τὴν ἀπάντηση : « Νὰ χτίσετε τὴν ἀποικία σας κοντὰ στὴν πόλη τῶν τυφλῶν ».

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Μαντείου ἦταν σκοτεινὴ καὶ κανένας δὲν ἤξερε οὔτε καὶ εἶχε ἀκούσει γιὰ τέτοια πόλη. Πίστευαν

ὅλοι, ὅτι ὁ χρησμὸς ἔκρυβε κάποιο μεγάλο καλὸ καὶ αὐτὸ τοὺς ἔβαλε σὲ μεγαλύτερη σκέψη γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τὴν πόλη τῶν τυφλῶν.

Μὲ θάρρος λοιπὸν οἱ νέοι ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἀρχηγὸς τοὺς ἦταν ὁ Βύζας, ἓνας ἔξυπνος καὶ βαθυστόχαστος ἄνθρωπος.

Στὴν ἀρχὴ ἔπιαναν σὲ κάθε λιμάνι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, γιὰ νὰ μάθουν ἀπὸ τοὺς ντόπιους γιὰ τὴν περίφημη πιά πόλη τῶν τυφλῶν. Καὶ ἅμα ἔπαιρναν τὴ συνηθισμένη ἀρνητικὴ ἀπάντηση, συνέχιζαν ἀκατάβλητα τὸ κουραστικὸ ταξίδι.

Πέρασαν ἀπ' ὅλα τὰ λιμάνια, χωρὶς νὰ μπορέσουν νὰ φωτιστοῦν, καὶ ἄρχισαν νὰ πιάνουν καὶ στῆς Ἀσίας τὰ παραλία. Ἔτσι ἔφτασαν στὴν Προποντίδα, χωρὶς οὔτε τώρα νὰ γίνουν πιὸ σοφοί.

Μερικοὶ ἄρχισαν νὰ χάνουν τὸ θάρρος τοὺς, ἀλλὰ ὁ Βύζας δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ ἀπελπιστοῦν· ἡ Πυθία, τοὺς ἔλεγε, ξέρει περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Κουρασμένοι ἔφτασαν στὴ Χαλκηδὸνα, στὴ μικρασιατικὴ παραλία, ποὺ κι αὐτὴ τὴν εἶχαν ἰδρῦσει ἄποικοι ἀπὸ τὰ Μέγαρα.

Πολὺ εὐχαριστήθηκαν, ποὺ ἀγκυροβόλησαν σὲ δική τους πολιτεία. Θὰμποροῦσαν ἐπιτέλους νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ πλοῖα, νὰ ξεκουραστοῦν, νὰ βροῦν τροφίμα καὶ νὰ ζητήσουν πληροφορίες ἀπὸ φίλους τουλάχιστο καὶ δικούς τοὺς. Οἱ Χαλκηδόνιοι πλούσια τοὺς φιλοξένησαν, ὅπως ὁ ἀδερφὸς τὸν ἀδερφό, ἀλλὰ γιὰ πόλη τυφλῶν οὔτε αὐτοὶ εἶχαν ἀκούσει.

Ὁ Βύζας οὔτε τώρα ἔχασε τὸ θάρρος του· ὅλη τὴ νύχτα βασάνιζε τὸ νοῦ του ὁ χρησμὸς καὶ πρῶι πρῶι κατέβηκε στὴν παραλία. Κάθισε σὲ μιὰν ἄκρη καὶ συλλογιζόταν. Κάποτε σηκώνει τὰ μάτια του καὶ βλέπει ἓνα ωραιότατο θέαμα, ποὺ

τὸ ἔκαναν μαγικὸ οἱ χρυσὲς τοῦ ἡλίου ἀχτίνες. Μιὰ θάλασσα στενὴ καὶ ὀλογάλανη ἀπλωνόταν ἔμπρὸς του, πού πιὸ κάτω τὴν ἐστένευαν πιὸ πολὺ τὰ Δαρδανέλλια· μιὰ θάλασσα στενὴ πρὸς τὰ πάνω, ὁ Βόσπορος, πού ἔβγαινε στὸν Εὐξεῖνο, ἀπ' ὅπου τὰ μύρια ἀγαθὰ τοῦ θεοῦ κατέβαιναν. Ἡ ἀπέναντι ἀκτὴ μὲ ἓνα μεγάλο κόλπο, ἀληθινὸς παράδεισος ! Πλούσια βλάστηση ἀπὸ κάθε λογῆς φυτεία φανέρωνε τὰ κρυστάλλινα νερά πού τὴν ἐπότιζαν. Ἑφτά λόφοι γύρω κύκλωναν τὸ μέρος, τὸ προστάτευαν ἀπὸ τοὺς ἄγριους καιροὺς καὶ ἐπιτρέπανε στὰ κυματάκια τῆς θάλασσας νὰ γλείφουν ἀπαλὰ ἀπαλὰ τὰ πόδια τῆς ξηρᾶς. Σωστὸ κλειδί τῆς θάλασσας πρὸς τὰ πάνω καὶ πρὸς τὰ κάτω· ὅ,τι ἀκριβῶς χρειαζόταν σ' ἓνα θαλασσινὸ λαὸ σὰν κι αὐτοὺς.

Τὸ ἀνοιχτὸ μάτι τοῦ Βύζαντα τὰ εἶδε ὅλα αὐτὰ καὶ δὲν χόρταινε κι ὁ βαθυστόχαστος ἀρχηγὸς θυμῆθηκε τότε τὸ χρησμὸ καὶ μὲ κρυφὴ λαχτάρᾳ εἶπε μέσα του :

— Νὰ ὁ τόπος πού γυρεύομε. Ἡ πόλη τῶν τυφλῶν εἶναι αὕτῃ ἐδῶ ἡ Χαλκηδὼνα πού οἱ κάτοικοί της καὶ πατριῶτες μου, λὲς καὶ ἦταν τυφλοί, δὲν εἶδαν τὸ ἔξοχο μέρος νὰ ιδρῶσουν τὴ δική τους πόλη ! . . .

Κι ἔτρεξε καὶ ἀνακοίνωσε τὴ σκέψη του στοὺς συντρόφους του. "Οἱοι ἔμειναν σύμφωνοι· οὔτε ἓνας δὲν εἶχε ἀντίρρηση. Πέρασαν λοιπὸν ἀπέναντι κι ἔχτισαν γύρω στὸν κόλπο τὴν ἀποικία τους. Οἱ ἄποικοι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὸν ἄξιο ἀρχηγὸ τὴν ὀνόμασαν ἀπὸ τὸ ὄνομά του Βυζάντιο.

Πρῶτε ύουσα τῆς Ἀνατολῆς. Χίλια περίπου χρόνια πέρασαν, ἀπὸ τὸν καιρό, πού ἤρθαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα οἱ πρῶτοι ἄποικοι. Τὸ Βυζάντιο ἔγινε ἰσχυρὸ καὶ πλούσιο· εἶδε δόξες, ἀλλὰ εἶδε καὶ πολλοὺς ἐχθροὺς πού ζήτησαν νὰ τὸ κατακτήσουν· μὲ ὅλες ὅμως τὶς καταδρομὲς ἔμεινε πάντα πλούσιο, ἀπὸ τοὺς φόρους πού εἰσπράττανε ἀπὸ τὰ πλοῖα,

πού ανέβαιναν ἢ κατέβαιναν τὸ Βόσπορο.

Σὲ χίλια χρόνια ὕστερα, ἀνακάλυψε γιὰ δεύτερη φορά τὴν ἐπικάιρη θέση τὸ μάτι ἑνὸς νέου βαθυστόχαστου ἀνθρώπου, τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου, πού ἦταν ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴ λιπόψυχη Ρώμη. Δὲν ἦταν μόνο προικισμένη μὲ πολλὰ φυσικὰ χαρίσματα· ἦταν ἀκόμη τὸ κλειδί, πού ἔκρινε δυὸ ἡπείρους, Εὐρώπη καὶ Ἀσία, δυὸ κόσμους, Ἀνατολή καὶ Δύση. Καὶ τὴν ἔκαμε πρωτεύουσά του, πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὸ Βυζάντιο ἔχασε πιά τὸ ὄνομά του καὶ πῆρε νέο ὄνομα ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴ, « Κωνσταντινούπολις ». Ὀλόκληρη ὅμως ἡ αὐτοκρατορία ὀνομάστηκε ἀπ' αὐτὸ « Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ».

Καὶ ἡ πόλη μὲ τὸ νέο ὄνομα κατόρθωσε νὰ γίνῃ ὄχι μονάχα κέντρο αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κέντρο ὅλου τοῦ κόσμου· κράτησε, σὰν ἄξια κόρη εὐγενικῆς μητέρας, ὀλομόναχη στὰ δυνατά της χέρια ἕνα νέο πολιτισμό, τὸ Βυζαντινὸ, καὶ ὕψωσε σὲ δεύτερη ἀκμὴ τὴν Ἑλληνικὴ δόξα !

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ήταν ή γιορτή τῶν Φώτων. Ἀραιὸ χιονάκι ἄρχισε νὰ πέφτη. Ἡ οἰκογένεια τοῦ παπα - Θύμιου ἦταν καὶ πάλι μαζεμένη γύρω στὸ τζάκι καὶ μιλοῦσε γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ Ἀγιασμοῦ καὶ γιὰ τὸν караβοκύρη τὸν Περικλῆ, ποὺ εἶχε πάρει τὸ Σταυρὸ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

— Δέσποτα, εἶπε ξαφνικὰ ὁ Γιώργος, κοντεύουν νὰ τελειώσουν οἱ γιορτὲς καὶ δὲ μᾶς εἶπες τὴν ἱστορία τοῦ Δεσπότη, ποὺ μᾶς ὑποσχέθηκες.

— Καλὰ λές, παιδί μου, ἄς τὴν ποῦμε σήμερα.

Ἐκεῖ κάτω, στὰ βόρεια τῆς Ἀφρικῆς, ἦταν τὸν παλιὸ καιρὸ πολλὲς καὶ μεγάλες ἐλληνικὲς πολιτεῖες· μιὰ ἀπ' αὐτὲς λεγόταν Κυρήνη, κι ἀπ' αὐτὴν ὀνομάστηκε κι ὅλη ἡ χώρα Κυρηναϊκή.

Ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος, πού θά σᾶς πῶ ἀπόψε τήν ἱστορία του, γεννήθηκε στήν Πτολεμαίδα τῆς Κυρηναϊκῆς στά 370 μ. Χ. Εἶχε πλούσιους γονεῖς καί τόν ἔστειλαν νά σπουδάσῃ στήν Ἀλεξάνδρεια. Ἐγίνε νομικός, ὅπως κι ὁ ἅγιος Βασίλειος, στήν ἀρχή. Ἦταν ὅμως τόσο ἐνάρετος καί τόσο καλός πατριώτης, ὥστε, ἅμα πέθανε ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας, ὅλος ὁ λαός ζήτησε νά γίνῃ ἐπίσκοπος ὁ Συνέσιος. Καί ὁ Πατριάρχης ἀπό τήν Ἀλεξάνδρεια τὰ ἴδια τοῦ ἔγραφε.

Ὁ Συνέσιος δυσκολεύτηκε πολὺ νά δεχτῇ τή μεγάλη αὐτὴ θέση. Σώζεται ἀκόμα ἓνα γράμμα του, σταλμένο τότε στὸν ἀδερφό του, καί μέσα σ' αὐτὸ τοῦ γράφει πόσο ἀνάξιο θεωροῦσε τὸν ἑαυτό του νά γίνῃ ἐπίσκοπος. Μὰ αὐτὰ ὅλα τὰ ἔγραφε ἀπὸ μετριοφροσύνη ὁ Συνέσιος. Ἀποδείχτηκε ἀργότερα πὼς καί ἄξιος καί ὑπεράξιος ἦταν.

Ὡστόσο, σχεδὸν παρὰ τὴ θέλησή του, ὁ Συνέσιος ἔγινε ἐπίσκοπος σὲ ἡλικία σαράντα περίπου χρόνων.

Διοικητὴς τῆς Κυρηναϊκῆς ἦταν τότε ὁ Ἀνδρόνικος. Κυβερνοῦσε τὸν τόπο μὲ πολλὴ ἀγριότητα. Στὴν ἀρχὴ μὲ συμβουλές καί παρακλήσεις ὁ Συνέσιος φρόντισε νά τὸν ἡμερέψῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Ἀνδρόνικος ἔμεινε ἀδιόρθωτος, ὁ Συνέσιος ἄφηνε ἀνοιχτὲς τὶς ἐκκλησίες γιὰ νά βρῖσκουν ἄσυλο οἱ κατατρεγμένοι. Θύμωσε ὁ Ἀνδρόνικος γι' αὐτὸ καί τοιχοκόλλησε στὶς ἐκκλησίες διαταγὴ, πού ἀπαγόρευε νά καταφεύγουν ἐκεῖ καί στοὺς παπάδες νά τοὺς δέχωνται μέσα.

Ἀπελπισμένος πιά ὁ ἐπίσκοπος ἀναγκάστηκε νά ἀφορίσῃ τὸν Ἀνδρόνικο καί νά τὸν ἀποκλείσῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἀμα ἔμαθαν στήν Κωνσταντινούπολιν τὸν ἀφορισμὸ αὐτό, ἔπαψαν τὸν Ἀνδρόνικο ἀπὸ τὴ θέση του καί τὸν τιμώρησαν αὐστηρότατα μὲ φυλάκιση. Καί τότε ὁ ἴδιος ὁ Συνέσιος τὸν λυπήθηκε κι ἔγραψε στὸν αὐτοκράτορα νά μετριάσῃ τὴν ποινὴ του.

Σὲ λίγο ὅμως παρουσιάστηκε ἄλλος ἐχθρός, πολὺ χειρότερος. Βάρβαρες φυλὲς ἀπ' τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἤρθαν νὰ κυριέψουν τὴν Πτολεμαΐδα. Ὁ διοικητὴς ἦταν τόσο ἐλλεινός, ὥστε μάζεψε τοὺς θησαυροὺς, ποὺ εἶχε ἀρπάξει ἐδῶ κι ἐκεῖ· τοὺς ἔβαλε σὲ δυὸ καράβια, μπῆκε κι αὐτὸς μέσα στὸ ἓνα καὶ περίμενε νὰ δῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου.

Μεγάλῃ ἦταν ἡ ὀργὴ τοῦ Συνέσιου γιὰ τὴ διαγωγὴ αὐτῆ τοῦ διοικητῆ. «Ἀντὶ νὰ κάθεται κοντὰ στὴν πολεμίστρα τοῦ κάστρου — ἔγραφε σ' ἓνα γράμμα του — κάθεται κοντὰ στὸ κουπί ».

Ὁ γενναῖος ἐπίσκοπος, μ' ἓνα καλὸ ἄλογο, ὅλη τὴν ἡμέρα γύριζε στὰ περὶχωρα τῆς Πτολεμαΐδας, γιὰ νὰ μαθαίνει τίς κινήσεις τῶν ἐχθρῶν· καὶ τὴ νύχτα, γιὰ νὰ κοιμοῦνται οἱ κάτοικοι μ' ἐμπιστοσύνη, ἔπαιρνε μερικὰ παλικάρια καὶ γύριζε γύρω γύρω στὸ λόφο, ποὺ ἦταν χτισμένη ἡ πολιτεία.

Οἱ ἐπιδρομὲς ὅμως τῶν βαρβάρων γίνονταν συχνότερες κι οἱ κάτοικοι ὑπόφεραν πολὺ. Ἀρχίζαν λίγο λίγο νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους. Θὰ προτιμοῦσαν ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ διοικητῆ. Οἱ ἐχθροὶ εἶχαν ζώσει τὴν πόλη κι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ μποροῦσαν νὰ τὴν κυριέψουν.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Συνέσιου πλημμύρισε ἀπὸ πόνον καὶ λύπη. Κάλεσε τὸν κόσμον στὴν πλατεία τῆς ἐκκλησίας. Κι αὐτὸς παρουσιάστηκε στὴν ἐξώπορτα ντυμένος τὰ χρυσὰ του ἄμφια καὶ πνιγμένος στὰ δάκρυα.

Ἐριξε μιὰ ματιὰ σ' ὅλη τὴν πόλη καὶ φώναξε :

«Ἀλίμονο στὴν Κυρήνη μου ! Ἀλίμονο στὴν Πτολεμαΐδα μου, ποὺ ἔγινα ὁ τελευταῖος τῆς παπᾶς !

» Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω, ὅπως θέλω. Τὰ δάκρυα μοῦ δένουν τὴ γλώσσα.

» Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγωμε μὲ τὰ καράβια ; Καλά· νὰ φύγωμε ! Τὸ καταλαβαίνω, πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡσυχάσετε. Θέ-

λω νὰ βρῆτε πιά ἡσυχὸ ὕπνο. Ὡς πότε νὰ καθόμαστε στὶς πολεμίστρες τοῦ κάστρου ; Ὡς πότε ν' ἀγρυπνοῦμε τὴ νύχτα γυρίζοντας ἐδῶ κι ἐκεῖ ;

» Στὰ νησιὰ θὰ γλιτώσετε ἀπ' ὅλα αὐτά. Τὰ καράβια εἶν' ἔτοιμα. Ἀλλὰ ἐγὼ θὰ μείνω στὸν τόπο μου. Θὰ μείνω κοντὰ στὸν τάφο τῶν γονέων μου. Θὰ μείνω στὴν ἐκκλησίᾳ μου. Θ' ἀγκαλιάσω τὶς κολόνες, ποὺ στηρίζουν τὴν Ἀγία Τράπεζα. Ἐκεῖ θὰ μείνω καὶ ζωντανὸς καὶ πεθαμένος. Κι ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ μολυνθῇ ὁ βωμὸς Του μὲ τὸ αἷμα ἐνὸς παπᾶ. Ἐλπίζω στὸ Θεὸ νὰ μὴν ἀφήσῃ οὔτε τὴν πατρίδα μου νὰ σκλαβωθῇ, οὔτε τὶς ἐκκλησίες μου νὰ μολυνθοῦν ἀπ' τοὺς βαρβάρους. Ἀς συγχωρεθοῦμε ζωντανοί. Πηγαίνετε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ ! Τὰ καράβια σᾶς καρτεροῦν ».

Κανέννας δὲν ἔφυγε, παιδιὰ μου, εἶπε συγκινημένος ὁ παπα - Θύμιος. Μὲ καινούριο θάρρος ἔτρεξαν ὅλοι στὸ κάστρο κι ἡ Πτολεμαῖδα σώθηκε.

Μὴν ξεχνᾶτε ποτέ, παιδιὰ μου, τὸν ἐπίσκοπο Συνέσιο.

ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Ναυμαχία. Οἱ Ἀραβες προετοιμασμένοι, μῆνες καὶ χρόνια, πολιορκοῦν τὸ 717 μ.Χ. τὴν Κωνσταντινούπολη. Θέλουν νὰ τὴν κυριέψουν, νὰ λεηλατήσουν, νὰ σκλαβώσουν, νὰ σύρουν τὸν ἴδιο τὸν αὐτοκράτορα τῶν Χριστιανῶν ἀλυσόδετο στὰ πόδια τοῦ σουλτάνου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοκράτορας, Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος, δὲ μένει ἀργός. Ἐμψυχώνει ὅλους, καλοὺς καὶ κακοὺς, ὥστε νὰ μὴ σκέπτονται τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν κοινὴ σωτηρία. Μὲ τὴν ἐπίβλεψή του ἡ Πόλη γίνεται ἓνα ἀπέραντο στρατόπεδο καὶ ὁ Κεράτιος κόλπος ὁ μεγαλύτερος Ναύσταθμος.

Ὁ Λέων εἶχε σκοπὸ νὰ καταστρέψῃ πρῶτα τὸ στόλο τῶν Σαρακηνῶν· ὁ στρατός τους τότε θὰ ἔμενε στὸ ἑλεός του. Ὅταν λοιπὸν νόμισε κατάλληλη τὴ στιγμή γιὰ τὸ ὀριστικὸ χτύπημα, ὕψωσε στὴν ἀκρόπολη, τὸ σημερινὸ Σαράι - Μπουρνου, τὸ σῆμα νὰ ἀποπλεύσῃ ὁ στόλος.

Πρῶτοι ἐκπλέουν ἀπὸ τὸν Κεράτιο οἱ δρόμωνες, τὰ ἀνιχνευτικά, νὰ ποῦμε, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἔχουν διαταγὴ νὰ ἐρευνήσουν τὴν Προποντίδα, νὰ ἐξακριβώσουν τὶς θέσεις καὶ τὴ δύναμη τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπειτα θ' ἀκολουθοῦσαν τὰ βαρύτερα πλοῖα, γιὰ νὰ ναυμαχήσουν.

Ἄγρυπνοι οἱ Ἀραβες προβάλλουν ἀμέσως ἀπὸ τὰ ὀρμητήριά τους· χίλια ὀχτακόσια πλοῖα εἶναι κρυμμένα στὶς δυὸ παραλίες, τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀσίας. Προσβάλλουν πρῶτα τοὺς δρόμωνες, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τοὺς διασκορπίσουν καὶ τέλος νὰ τοὺς συντρίψουν.

Οἱ Βυζαντινοὶ δέχονται τὴν ἐχθρική ἐπίθεση ψύχραιμα. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας Μελιγούας, δίνει τὸ σύνθημα τῆς μάχης. Ὅποιος ἐχθρὸς πλησιάσῃ, καίεται μὲ τὸ καταστρεπτικὸ ρευστό, τὸ «ὕγρὸν πῦρ». Ἀλλὰ οἱ Μωαμεθανοὶ εἶναι ἀτελείωτοι· ἐπιμένουν καὶ κατορθώνουν ἔπειτα ἀπὸ πολλὰς ἀπώλειες νὰ χωρίσουν τοὺς δρόμωνες· καὶ σὲ μιὰ στιγμή κυκλώνουν καὶ αὐτὴ τὴν ἀρχηγίδα τους.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς γράφει τότε ἓνα σημείωμα. Καλεῖ τοὺς ἄνδρες του :

— Παιδιά, τοὺς λέει, ὁ ἐχθρὸς μᾶς κύκλωσε· εἶναι ἀνάγκη νὰ μᾶς βοηθήσουν οἱ δικοὶ μας. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς πάει νὰ δώσῃ ἓνα σημείωμά μου στὸν ἀρχινάυαρχο;

Εἴκοσι παλικάρια βγῆκαν ἐμπρὸς ἓνα βῆμα. Βγῆκε καὶ τὸ ναυτόπαιδο τοῦ πλοίου, δεκατεσσάρων - δεκαπέντε χρόνων. Σπάζει τὴ γραμμὴ καὶ παρουσιάζεται στὸ ναύαρχο.

— Ἐγὼ πηγαίνω, ἀρχηγέ! εἶπε. Ἐδῶ εἶμαι ἄχρηστος στὴ μάχη. Ἀφησέ με νὰ πάω· εἶμαι τόσο μικρὸς, ποὺ δὲ θὰ μὲ δοῦν οἱ ἄπιστοι, καὶ κολυμπῶ σὰ δελφίνι.

Τὰ ἀνδρικά λόγια τοῦ μικροῦ ἔκαμαν ἐντύπωση καὶ ὁ ἀρχηγὸς τὸ ἀποφάσισε, χωρὶς νὰ ρωτήσῃ πᾶς τοὺς ἄλλους.

— Πήγαινε, παιδί μου, τοῦ εἶπε. Ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς πατρίδας!

Τὸ ναυτόπουλο πέταξε τὰ ροῦχα του, δάγκασε στὸ στόμα τὸ χαρτί, σὰ σκύλος, καὶ πήδησε στὰ κύματα.

Ὁ στόλαρχος, μόλις ἔλαβε τὸ σημεῖωμα, εἰδοποίησε τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ Λέων διέταξε ἀμέσως νὰ ἐκπλεύσῃ ὅλος ὁ στόλος. Ἐπικεφαλῆς εἶναι ἡ ναυαρχίδα «Ἁγιος Θεόδωρος ὁ στρατηλάτης» καὶ μέσα ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας.

Ὁ βυζαντινὸς στόλος χτυπᾷ τώρα ἀπὸ τὰ πλάγια τὸν ἐχθρικό. Οἱ Ἀραβες, ποὺ δὲν περίμεναν ἀπὸ κεῖ τὴν προσβολή, στρέφουν ν' ἀμυνθοῦν· ἀλλὰ τότε θέλοντας καὶ μὴ ἔπεςαν σὲ σύγχυση. Ἡ ἴδια ἡ ἀραβικὴ ναυαρχίδα καίεται καὶ ὁ μωαμεθανὸς ἀρχιναύαρχος φονεύεται.

Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἶναι μεγάλη· ὁ ἀραβικὸς στόλος ἐξολοθρεύεται. Ὅσος ἔμεινε ζήτησε νὰ σωθῇ φεύγοντας μὰ ἡ τρικυμία συμπλήρωσε τὴν καταστροφή. Πέντε πλοῖα μόνο ἔφτασαν στὴ Συρία, θλιβεροὶ ἄγγελοι τοῦ ὀλέθρου. Ὁ νέος Πέρσης ἤβρε τὴν τύχη τοῦ παλαιοῦ στὴ Σαλαμίνα.

Ἡ Κωνσταντινούπολη πανηγυρίζει τὸ βράδυ τὸ θρίαμβό της φωταγωγημένη. Χιλιάδες στόματα ψάλλουν:

«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια...».

Ἐμπρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Μελιγούας, παρουσίασε τὸν μικρὸ στὸν αὐτοκράτορα· τέτοια διαταγὴ εἶχε πάρει. Ὁ Λέων ἔριξε προσεχτικὰ τὸ βλέμμα του στὸ ναυτόπαιδο· ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος. Τί ζωηρὰ καὶ ἐξυπνα μάτια! Τί κορμοστασιὰ λαμπαδωτῇ, παρὰ τὴ μικρὴ του ἡλικία!

— Πῶς λέγεσαι; ρώτησε.

— Ἰωάννης Θρακιώτης, ἀπάντησε ἐκεῖνο, λέγοντας τὸ ὄνομα τοῦ τόπου του, κατὰ τὴν συνήθεια τοῦ καιροῦ του.

—'Απὸ ποῦ εἶσαι;
 —'Απὸ τῇ Σηλυβρία.
 — Τί δουλειὰ κάνει ὁ πατέρας σου;
 — Ψαράς· ἔχει δική του βάρκα.
 —'Ωραῖα! ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτορας κρύβοντας κάποια σκέψη του.

Ἔπειτα πρόσθεσε:

—'Εσωσες, παιδί μου, τὴν πατρίδα· πάρε λοιπὸν αὐτὰ τὰ εἴκοσι χρυσὰ νομίσματα. . .

Δὲν πρόφτασε ὅμως νὰ τελειώσῃ τὴ φράση του ὁ γενναῖος Ἰσαυρος καὶ τὸν διέκοψε συγκινημένο τὸ ναυτόπουλο.

— Βασιλιά! εἶπε· ὅ,τι ἔκαμα, τὸ ἔκαμα, γιὰ νὰ σώσω τὴν πίστη μου καὶ τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς ἄπιστους. Δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πάρω ἄλλῃ ἀμοιβή. Μοῦ φτάνει ὅτι πέτυχα τὸ σκοπό μου. Καὶ τὰ μάτια του πλημμύρισαν δάκρυα.

Ὁ Λέων θαύμαζε τώρα τὸ θάρρος, τὴ φιλοτιμίαν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴ θρησκείαν του καὶ τὴν πατρίδα· καὶ συμπληρώνοντας τὴν πρώτη σκέψιν τοῦ εἶπε:

— Εἶμαι περήφανος, ναυτόπουλό μου, γιὰτὶ τὸ Βυζάντιον γεννᾷ τέτοια Ἑλληνόπουλα. Ἀπὸ αὔριο θὰ εἶσαι μαθητὴς στὴ ναυτικὴ σχολή μου, γιὰ νὰ γίνῃς ἓνας λαμπρὸς ἀξιωματικὸς. Οἱ γονεῖς σου θὰ ἔχουν τὴν προστασίαν μου καὶ σὺ τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλιᾶ!

Ὁ Μελιγούας καὶ τὸ ναυτόπαιδον χαιρέτησαν κι ἔφυγαν.

Ἔτσι διάλεξαν οἱ βυζαντινοὶ στὴ μάχην καὶ στὴ δοκιμασίαν τοὺς γενναίους, ἄντρες καὶ παιδιὰ, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν ἀρχηγούς τοῦ ἔθνους. Ἔτσι ἀνανέωσαν μετὰ καινούριες ρίζες τὸ φυτώριον τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ πρόβλεψιν τοῦ Λέοντος ἀλήθευε· ὁ μικρὸς Ἰωάννης Θρακιώτης μετὰ τὸν καιρὸν ἐγένετο ἰδρυτὴς μιᾶς νέας φημισμένης ναυτικῆς οἰκογένειας.

N. A. Κοντόπουλος

ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΣΩΖΕΙ

Στά 807 μ. Χ. οί Σλάβοι τῆς Πελοποννήσου ἐπαναστάτησαν κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καί πολιορκήσαν τήν Πάτρα. Τήν πολιορκήσαν καί ἀπό τήν ξηρά καί ἀπό τή θάλασσα.

Ἀπό τή θάλασσα εἶχαν βοηθοὺς καί Μωαμεθανοὺς ἀπό τήν Ἀφρική καί τή Συρία.

Ἡ Πάτρα ἦταν καλὰ ὀχυρωμένη. Ἐνα γερό φρούριο τήν τριγύριζε καί οἱ Πατρινοὶ ἀντιστέκονταν μὲ μεγάλη γενναιότητα.

Ἡ πολιορκία ὅμως κρατοῦσε πολὺ καί στήν πόλη παρουσιάστηκε ἔλλειψη ἀπὸ τροφές καί νερό. Ποιός μποροῦσε τώρα ν' ἀντισταθῇ στή δύναμη τοῦ νέου αὐτοῦ ἐχθροῦ;

Τοῦ κακοῦ περίμεναν βοήθεια ἀπὸ τὴν Κόρινθο, ὅπου μὲ σπουδὴ εἶχαν εἰδοποιήσει τὸ στρατηγὸ τοῦ αὐτοκράτορα Νικηφόρου. Ἡ βοήθεια δὲν φαινόταν πουθενά! Τὰ παλικάρια εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἐξαντλοῦνται ἀπὸ τὴν πείνα. Δὲν ἔμενε παρὰ νὰ παραδοθοῦν, ἀφοῦ πάρχουν τὴν ὑπόσχεση, πὼς κανεῖς δὲ θὰ πάθῃ τίποτε.

Προτοῦ ὅμως ὑποκύβουν ὀριστικὰ στὴ θλιβερὴ αὐτὴ ἀνάγκη, ἔστειλαν ἓνα σκοπὸ στ' ἀνατολικά βουνὰ νὰ παρατηρήσῃ, μήπως ἐρχόταν ἡ βοήθεια, ποὺ περίμεναν ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Εἶχαν συνεννοηθῇ μαζί του, πὼς ἂν διακρίνῃ τὴ βοήθεια νὰ ῥχεται, νὰ γυρίσῃ ἀμέσως κρατώντας γερμένη τὴ σημαία του. Ἄν δὲ διακρίνῃ τίποτε, τότε νὰ γυρίσῃ κρατώντας τὴν ὀρθή.

Εἶναι δύσκολο νὰ περιγραφῇ ἡ ἀγωνία τῶν πολιορκημένων, τίς ὥρες ποὺ περίμεναν τὴν ἐπιστροφή τοῦ σκοποῦ. Ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ εἶχαν μαζευτῇ στὸ ναὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα καὶ γονατισμένοι μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ πολιούχου, παρακαλοῦσαν θερμὰ νὰ τοὺς συντρέξῃ στὴ δύσκολη αὐτὴ στιγμή.

Οἱ ἀρχηγοὶ εἶχαν ἀνεβῇ στοὺς ψηλότερους πύργους τοῦ φρουρίου καὶ ἀπὸ κεῖ, ἔχοντας καρφωμένα τὰ μάτια τους στὰ ἀνατολικά βουνὰ, περίμεναν μὲ ἀφάνταστη ἀγωνία νὰ διακρίνουν τὸ σκοπὸ. Θὰ εἶχε γερμένη τὴ σημαία του; ἢ θὰ ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ παραδώσουν τὴν ὁμορφὴ πατρίδα τους στοὺς Σλάβους;

Ὡστόσο ἔγινε τὸ θαῦμα. Ἐνῶ ὁ σκοπὸς γύριζε πίσω καβάλα στ' ἄλογό του, κρατώντας τὴ σημαία ὀρθή, ξάφνου γλιστρᾷ τὸ ἄλογο καὶ ὁ ἀναβάτης, γιὰ νὰ κρατηθῇ, ἔγειρε πρὸς τὰ μπρός. Μαζί του ἔγειρε καὶ ἡ σημαία.

Χωρὶς ἄλλο ἦταν θέλημα Θεοῦ! Γιατὶ τὴν ἴδια στιγμή τὰ μάτια τῶν ἀρχόντων ἔπесαν στὸ σκοπὸ καὶ ξεχώρισαν τὴ γερμένη σημαία του!

Τρελοί από χαρά ἔτρεξαν τότε στὴν πόλη καὶ διάταξαν γενικὴ ἔξοδο τοῦ στρατοῦ. Οἱ στρατιῶτες μὲ τὸ θάρρος πῶς ἔρχεται βοήθεια, σὰ λιοντάρια ὄρμησαν καὶ σκόρπισαν τοὺς ἐχθρούς. Ἡ Πάτρα εἶχε σωθῇ. Καὶ εἶχε σωθῇ ἀπὸ μιὰ παρεξήγηση.

Ἐπειτα ἀπὸ τρεῖς μέρες ἔφτασε καὶ ἡ βοήθεια. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Νικηφόρου, προσπαθώντας νὰ συνάξῃ περισσότερο στρατό, εἶχε ἀργήσει. Κατάπληκτος μάθαινε τώρα πῶς σώθηκε ἡ Πάτρα κι ἔγραφε τὰ καθέκαστα στὸν αὐτοκράτορα. Κι ὁ Νικηφόρος μαθαίνοντας αὐτά, ἔδωσε διαταγὴ ν' ἀφιερωθοῦν τὰ λάφυρα τῆς νίκης στὸ ναὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα καὶ ἡ ἐπισκοπὴ τῶν Πατρῶν νὰ προβιβαστῇ σὲ μητρόπολη καὶ νὰ προστεθοῦν σ' αὐτὴν οἱ ἐπισκοπὲς Μεθώνης, Κορώνης καὶ Λακεδαίμονος.

ΣΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΗΣ ΕΔΕΣΣΑΣ

* Κουβαλητό και με δεμένα μάτια ανέβασαν οί Βούλγαροι τόν Κωνσταντῖνο στό φρούριο και τόν έβαλαν σέ χωριστό κελί. Τόν ακούμπησαν σ' ένα στρώμα, έλυσαν τά μάτια του και χωρίς νά τοῦ ποῦν λέξη, βγήκαν έξω κι άμπάρωσαν τήν πόρτα.

Ήταν ό Κωνσταντῖνος ό Κρηνίτης, πού μαζί με τό Νικήτα και τό Μιχαήλ προσποιοῦνταν τό Βούλγαρο και παρακολουθοῦσαν τό βουλγαρικό στρατό. Τούς είχε στείλει εκεί κατάσκοπους ό στρατηγός Δαφνομήλης. Καί τώρα ό Κωνσταντῖνος είχε προδοθῇ. . .

Τό καμαράκι πού τόν έκλεισαν, ήταν μικρό και γυμνό· έπιπλο άλλο δέν είχε, παρά ένα σεντούκι ξύλινο, πού μποροῦσε νά γίνη και κάθισμα και τραπέζι. Τό παράθυρο μικρό και καγκελωμένο ήταν τόσο ψηλά, πού άνθρωπος δέν έφτανε νά δῇ έξω, όσο ψηλός κι άν ήταν.

Με τήν πρώτη ματιά ό Κωνσταντῖνος είδε, πώς εύκολο δέν ήταν νά βγῇ άπ' τή φυλακή του· μά αὐτό δέν τόν απέλπισε· άποφάσισε νά φύγη. Πῶς; Δέν τó ἤξερε ακόμα, μά θά έβρισκε τρόπο. Μέτρησε με τó μάτι τó ὕψος τοῦ παραθυριοῦ· άν έσερνε τó σεντούκι ὡς εκεί, θά έφτανε νά δῇ· κι άφοῦ ἤξερε τί ήταν έξω, δική του δουλειά νά φύγη.

Ποῦ βρισκόταν, δέν είχε ιδέα. Σ' ὅλο τó ταξίδι οί στράτιῳτες τοῦ Δραζάν δέν τόν άφησαν στιγμή νά δῇ τά μέρη πού περνοῦσαν και κανένas δέν τοῦ μιλοῦσε.

Ποιό τάχα νά ήταν τó φρούριο αὐτό;

Έκλεισε τά μάτια του· πρώτα πρώτα έπρεπε νά γιάνουν οί πληγές του, ὕστερα θά φρόντιζε νά βρῇ τρόπο νά φύγη· και σέ λίγο αποκοιμήθηκε. . .

ΉΑπό τó τρίξιμο τῆς κλειδαριᾶς ξύπνησε· ήταν μέρα.

Ἐκ τῆς ψηλᾶς οὐρανίας φώτιζε τὸ καμαράκι του, ἄρα εἶχε κοιμηθῇ πολλὰς ὥρας.

Σὲ λίγο ἓνας δοῦλος τοῦ ἔφερε φαγητό· ὁ Κωνσταντῖνος τὸν βάσταξε ἀπὸ τὸ ροῦχο του καὶ τοῦ εἶπε:

— Σὲ ὅ,τι ἀγαπᾷς, πές μου ποῦ βρίσκομαι;

Μὰ ὁ δοῦλος τοῦ χαμογέλασε μελαγχολικὰ καὶ μὲ τὸ χέρι τοῦ ἔδειξε τ' αὐτιά του καὶ τοῦ ἔκαμε νόημα, πὼς δὲν ἀκούει.

Πέρασε ἡ μέρα ὅλη χωρὶς νὰ πατήσῃ πιά κανένας στὸ κελί του. Ὅσο βράδιαζε καὶ νύχτωνε καὶ ἀπλωνόταν ἔξω ἡ σιωπή, τόσο ἄκουε ὁ Κωνσταντῖνος καθαρότερα ἓνα ἀδιάκοπο βουητὸ νεροῦ, ποῦ ἔτρεχε καὶ ἔπεφτε ἀπὸ ψηλὰ σὲ βράχους.

Μὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἄκουσε.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ὁ Κωνσταντῖνος αἰσθανόταν πιά τὸν ἑαυτό του καλά. Σηκώθηκε, τράβηξε τὸ ἄδειο σεντούκι στὸ παράθυρο καὶ ἀνέβηκε ἐπάνω. Μόλις ἔφτασαν τὰ μάτια του στὸ παράθυρο, εἶδε οὐρανὸ καὶ μόνον οὐρανό. Ἐπιασε τὰ σίδηρα καὶ θέλησε ν' ἀνεβῇ στὸ παράθυρο, γιὰ νὰ δῇ καὶ κάτω· μὰ δὲ μπόρεσε· πόνος σουβλερός ἀπὸ τὴν πληγὴ του τὸν διαπέρασε, τὰ χέρια του ἀνοιζαν· ἔπεσε ἀναίσθητος στὸ πάτωμα.

Ἐκεῖ τὸν βρῆκε ὁ δοῦλος, σὰν ἔφερε τὸ φαγητό του. Τὸν σήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρώμα καὶ ἔσυρε τὸ σεντούκι στὴ θέσιν του.

Ὅταν συνῆλθε ὁ Κωνσταντῖνος, εἶδε τοῦ δούλου τὸ μελαγχολικὸ πρόσωπο σκυμμένο ἐπάνω του. Τὴν ἴδια ὥρα αἰσθάνθηκε, πὼς τοῦ ἔβαζε κάτι στὸ χέρι· ἦταν ἓνα ψωμί. Ἐκλείσει πάλι τὰ μάτια, μισοζαλισμένος ἀκόμα, καὶ ὅταν τὰ ξανάνοιξε, ὁ δοῦλος εἶχε φύγει.

Τότε θυμήθηκε, πὼς εἶχε σύρει τὸ σεντούκι στὸ παράθυρο. Τὸ εἶδε, ἄραγε, ὁ δοῦλος;

Μὰ τὸ σεντούκι ἦταν στὴ θέση του.

Αὐτὴ ἡ στοργικὴ φροντίδα τοῦ δούλου τὸν ἀνακούφισε· πρώτη φορά τότε μιὰ ἐλπίδα ἔλαμψε στὸ μυαλό του.

Ἐξέτασε τὸ ψωμί, ποὺ βαστοῦσε ἀκόμα στὸ χέρι καὶ παρατήρησε μιὰ τρυπίτσα ἀπὸ κάτω. Τό 'κοψε σὲ δυὸ καὶ μέσα βρῆκε ἓνα μικρὸ χαρτάκι τυλιγμένο σφιχτά. Τὸ ξεδίπλωσε καὶ διάβασε.

«Ὁ αὐτοκράτορας πέρασε τὸν πλημμυρισμένο Ἐριγώνα, ἔφτασε προχτὲς στὸ φρούριο καὶ ἔφυγε χτὲς βράδυ. Ἔχε ὅμως θάρρος· ὁ Κύριος σὲ φυλάει».

Τὸ γράψιμο ἦταν τοῦ Γρηγόρη.

Ὁ Γρηγόρης ἦταν ἓνας ἅγιος καλόγερος, ποὺ μὲ λαχτάρα παρακολουθοῦσε τὴν τύχη τῶν τριῶν παιδιῶν, ποὺ γιὰ τὴν πατρίδα τους δέχτηκαν νὰ γίνουν κατάσκοποι καὶ νὰ ζοῦνε κοντὰ στοὺς Βουλγάρους. Καὶ τώρα πάλι ὁ Θεὸς τὸν ἔστειλε ἐδῶ.

Ἀπὸ τὸ γράμμα αὐτὸ κι ἀπὸ μερικὲς ὁμιλίες, ποὺ ἄκουσε μιὰ μέρα στὸ διάδρομο τῆς φυλακῆς του, κατάλαβε ὁ Κωνσταντῖνος, πὼς βρισκόταν στὸ φρούριο τῆς Ἑδεσσας. Τώρα κατάλαβε, πὼς ὁ αὐτοκράτορας θεωροῦσε φιλικὸ τὸ φρούριο αὐτὸ κι ἔφυγε ἡσυχος γιὰ τὴ Θεσσαλονίκη, ἐνῶ ἐκεῖ μέσα ἦταν τόσοι Βούλγαροι φωλιασμένοι καὶ ὥρα τὴν ὥρα θὰ 'καναν ἐπανάσταση.

— Τί κατάρρα!... Μούγκρισε ὁ Κωνσταντῖνος μὲ φρίκη, σφίγγοντας τὸ γράμμα στὰ χέρια του· νὰ ξέρω τὸ τρομερὸ αὐτὸ μυστικὸ καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ βγῶ, νὰ τρέξω, νὰ σταματήσω τὸ βασιλέα μου καὶ νὰ τὸν γυρίσω πίσω νὰ πνίξῃ τὴν ἐπανάσταση, πρὶν ξεσπάσῃ...

Σηκώθηκε πάλι κι ἔκανε μερικὰ βήματα νευρικὰ πάνω κάτω.

Νὰ φύγη! Νὰ φύγη! Νὰ φύγη!

Μὰ μὲ τί τρόπο;

Γύρισε στὸ κρεβάτι κι ἀποθαρρημένος ἔπεσε στὸ στρῶμα. Ἀδύνατο! Γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φύγη, ἔπρεπε πρῶτα νὰ γίνῃ καλά, νὰ σπάσῃ τὰ σίδερα, νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ παράθυρο· ἄλλο δρόμο δὲν εἶχε. Ἐκτὸς... Ἐκτὸς ἂν ὁ δοῦλος τὸν βοηθοῦσε.

Καὶ γιατί ὄχι; Ὁ δοῦλος εἶχε δάκρυα στὰ μάτια σὰν τὸν κοίταζε... Ὁ δοῦλος εἶχε φέρεи τὸ γράμμα τοῦ Γρηγόρη, εἶχε σύρει τὸ σεντούκι στὴ θέση του.

Καὶ ἡ καρδιά τοῦ Κωνσταντίνου γέμισε πάλι ἐλπίδες. Ἐξαφνα ἀνατρίχιασε· τί ἦταν πάλι αὐτό;

Εἶχε ἀκούσει κάτι, ἓνα ἐλαφρὸ χτύπημα, σὰν πετραδάκι στὸν τοῖχο ἀπέξω.

Κοίταξε τὸ παράθυρο, μὰ δὲν εἶδε τίποτε. Βάσταξε τὴν ἀναπνοή του κι ἀκροάστηκε.

Δεύτερος χτύπος ἀκούστηκε καὶ μιὰ πέτρα πέρασε τὰ κάγκελα κι ἔπεσε στὸ πάτωμα.

Ὁ Κωνσταντῖνος τὴν ἄρπαξε· ἦταν ἓνα στρογγυλὸ χαλίκι καὶ γύρω εἶδε χαραγμένες ἐλληνικὰ πέντε λέξεις:

«Σὰ νυχτώσῃ, ρίξε τὸ σκοινί».

Σαστισμένος, κοίταξε τὸ παράθυρο, ὕστερα τὴν πέτρα καὶ πάλι τὸ παράθυρο.

Ποιὸ σκοινὶ νὰ ρίξῃ κι ἀπὸ ποῦ;

Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά. Σκοινὶ δὲν εἶχε, μὰ εἶχε πάπλωμα· σκέφτηκε νὰ τὸ σκίσῃ λουρίδες λουρίδες, νὰ τὶς δέσῃ τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Μὰ πρῶτα ἔπρεπε ν' ἀνοίξῃ δρόμο· καὶ μαχαίρι δὲν εἶχε νὰ χαλάσῃ λίγο τὸν τοῖχο καὶ νὰ βγάλῃ τὰ κάγκελα.

Εἶχε βραδιάσει πιά, ὅταν ἔξαφνα ἔτριξε ἡ κλειδαριά

τῆς πόρτας. Ἐνα χέρι πέρασε μέσα, ἔριξε χάμω ἓνα κουλουριασμένο σκοινὶ κι ἔκλεισε πάλι βιαστικά.

Σὰ νύχτωσε καλὰ, ἓνα σιγανὸ σφύριγμα ἀκούστηκε. Ὁ Κωνσταντῖνος κατάλαβε πῶς ἦταν σημεῖο γι' αὐτὸν· ἔριξε τὸ σκοινὶ καὶ περίμενε. Σὲ λίγο δεύτερο σφύριγμα ἀκούστηκε καὶ κάποιοι ἀπὸ κάτω κούνησε τὸ σκοινί.

Μὲ βία τὸ τράβηξε ὁ Κωνσταντῖνος· στὴν ἄκρη ἦταν δεμένο ἓνα μαχαίρι κι ἓνα πανάκι, ὅπου κάποιο ἄγνωστο χέρι εἶχε γράψει μὲ κάρβουνο:

«Σπάσε τὰ κάγκελα καὶ κατέβα».

Μὲ καινούριο θάρρος ἄρχισε ὁ Κωνσταντῖνος νὰ πελεκᾷ καὶ νὰ ξεκολλᾷ τὴν πέτρα.

Μὰ ἓνα βουητὸ ἀκουόταν ἀπὸ μακριὰ πού πλησίαζε· σὰ φωνές πολλές καὶ σίδερα, πού χτυπούσανε τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο.

Ἐνα κύμα ἀνθρώπινο πέρασε μπρὸς στὴν πόρτα του καὶ μιὰ δυνατὴ φωνὴ ἀκούστηκε:

— Στὰ ὅπλα!... Προδοσία!...

Ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· ἐξακολούθησε τὸ χάλασμα τοῦ τοίχου, πέταξε τρία κάγκελα καὶ στὸ τελευταῖο ἔδωσε τὸ σκοινί.

Ἀπέξω ἀπὸ τὴν πόρτα του φωνές βουλγάρικες ἀκούστηκαν:

— Σφάζετε τοὺς ὅλους!... Κλεῖστε τίς πόρτες!...

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀτάραχος σκάλωσε στὸ παράθυρο, ἔπιασε τὸ σκοινί, κρεμάστηκε ἔξω στὸ γκρεμὸ καὶ σὲ λίγο γερὸς βρέθηκε στὰ πόδια τοῦ κάστρου. Καὶ σὰν αἰτὸς πετώντας ὀλονυχτὶς πῆγε στὸ βασιλιά του τὸ μήνυμα τῆς βουλγαρικῆς προδοσίας, πού πληρώθηκε πολὺ ἀκριβὰ στὸ γύρισμα τοῦ αὐτοκράτορα.

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ποιοὶς ἦταν.—Ἐχετε ἀκούσει, παιδιά, γιὰ τὸν Διγενή; ρώτησε ἡ κ. Θάλεια τὰ παιδιά της, τὸν Τάκη καὶ τὴν Ἀγγελικὴ.

—Ὅχι, μητέρα, ἀπάντησαν ἐκεῖνα.

—Τότε θὰ σᾶς πῶ ἐγὼ τὴν ἱστορία του· μοῦ τὴν εἶπε ἡ μητέρα μου κι ἐκείνης ἡ δική της κι ἐκείνης πάλι ἡ δική της, κι ἔτσι ἀπὸ μητέρα σὲ μητέρα φτάνομε στὴν ἴδια τὴν ἐποχὴ τοῦ Διγενῆ, πού τὴν ἔζησαν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ Διγενὴς εἶναι ξακουστὸς βυζαντινὸς ἥρωας, πού ἔζησε, ὅταν στὸ Βυζάντιο ἦταν αὐτοκράτορες ὁ Ρωμανὸς Β' καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς.

Ὅλη του τὴ ζωὴ τὴν πέρασε στὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου φύλαγε τὶς ἄκρες, τὰ σύνορα δηλαδὴ τῆς

αυτοκρατορίας· γι' αὐτὸ λεγόταν καὶ Ἀκρίτας. Τὸν ἔλεγαν Διγενή, γιατί ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ ἑλληνικὸ καὶ ἀραβικὸ. Ἡ μητέρα του ἦταν ἑλληνίδα χριστιανὴ ἀπὸ μεγάλη ἀρχοντικὴ οἰκογένεια· ὁ πατέρας του ἦταν Σαρακηνός, δηλαδὴ μωαμεθανὸς ἀπὸ τὴν Ἀραβία, καὶ ἐμίρης (ἡγεμόνας)· ἔγινε ὅμως χριστιανὸς καὶ λαμπρὸς βυζαντινὸς πολίτης.

Ὁ Διγενὴς ἀπὸ μικρὸς ἔδειξε μεγάλη τόλμη καὶ ρώμη καὶ γι' αὐτὸ τὸν θαύμαζαν ὅλοι. Ἀλλά, ὅταν μεγάλωσε, τότε πιά δὲ λέγονται τὰ ἀνδραγαθήματά του. Ἄλλοτε, ἂν μοῦ δοθῇ καιρὸς, θὰ σᾶς πῶ, πῶς δράκοντες μὲ πολλὰ κεφάλια καὶ πύρινες γλῶσσες, ἄγρια λιοντάρια καὶ ἄλλα θηρία ἔπесαν κάτω ἀπὸ τὸ σπαθί του, ὅπως ἔπесαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια ἀπὸ τὸ ρόπαλο τοῦ Ἡρακλῆ ὅμοια θηρία. Σήμερα θὰ σᾶς πῶ μιὰ μόνο μικροῦλα ἱστορία του.

Διγενὴς καὶ Μαξιμώ. Ὁ γενναῖος Διγενὴς, εἶπαμε, φύλαγε τὰ σύνορα· γιὰ νὰ τὰ ὑπερασπίσῃ ἔστησε καθημερινὸ πόλεμο μὲ φοβεροὺς ἐχθροὺς. Φοβερῶτεροι ἀπὸ ὅλους ἦταν οἱ ἀπελάτες, δηλαδὴ οἱ ληστὲς τῶν βουνῶν καὶ οἱ ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὶς ξένες γειτονικὲς ἐπαρχίες. Γρήγορα ὅμως αὐτοὶ κατάλαβαν, ὅτι δὲν ἦταν ἱκανοὶ νὰ τὰ βάλουν μὲ τὸν Ἀκρίτα· πάντοτε ἔφευγαν λιγότεροι καὶ νικημένοι.

Ἀλλὰ τέτοιοι ληστὲς πῶς νὰ ἡσυχάσουν, ποὺ μόνος σκοπὸς τῆς ζωῆς τους ἦταν νὰ ληστεύουν τοὺς Βυζαντινοὺς; Ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ ἄλογό του ὁ ἀρχηγός τους, ὁ Φιλόπαππος, κι ἔτρεξε στὰ βουνὰ νὰ βρῇ τὴ βασίλισσα Μαξιμώ, νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθεια της.

— Καὶ ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ Μαξιμώ; ρώτησε ἡ Ἀγγελικὴ.

— Μιὰ φοβερὴ βασίλισσα, παιδί μου, στὸ γυναικεῖο βασίλειο τῶν Ἀμαζόνων, ποὺ εἶχε τὸν πόλεμο γιὰ τροφή. Εἶχε

νικήσει όλους τούς γύρω πολεμιστές και τούς είχε τρομάξει τόσο, πού την ἀναγνώριζαν ὅλοι γιὰ ἀρχηγό και βασίλισσα. "Ὅ,τι ἦταν γιὰ τούς Βυζαντινοὺς ὁ Διγενής, ἦταν γιὰ τούς ἀπελάτες και τούς Σαρακηνοὺς ἡ Μαξιμώ.

Ἡ Μαξιμώ, λοιπόν, γιὰ νὰ τούς εὐχαριστήσῃ, ἔσπευσε νὰ τούς βοηθήσῃ. Πόλεμο γύρευαν οἱ ἀπελάτες, πόλεμο ἤθελε κι αὐτή. Συγκέντρωσε τὰ παλικάρια της, διάλεξε ἑκατό, τὰ πιὸ γενναῖα και ρωμαλέα, και καλὰ ὀπλισμένοι ὅλοι ξεκίνησαν νὰ συναντήσουν τὸ Διγενή. Στὸ δρόμο ἐνώθηκαν μαζί της κι ἄλλοι ἀπελάτες και ὁ Φιλόπαππος. Ἔτσι χιλιάδες στρατὸς ἔφτασε στὸν Εὐφράτη, πού χώριζε τὰ σύνορα.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔτυχε νὰ ᾿ναι ὁ Διγενής στὸ παρατηρητήριό του. Ἐρευνοῦσε τὰ γύρω, λέτε και τοῦ ἔλεγε κρυφὰ κάποιος:

— Φυλάξου, Διγενή, ἔρχονται ἀπελάτες.

Μόλις τούς εἶδε νὰ κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς βουνοπλαγιές στὸν ποταμό, τόσο ἀμέτρητο πλῆθος, ἓνας αὐτός, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· πήδησε στὸ ἄλογό του κι ἔτρεξε νὰ τούς συναντήσῃ.

Φτάνοντας στὸν Εὐφράτη βλέπει γιὰ πρώτη φορὰ τὴ Μαξιμώ, τὴν ξακουστὴ βασίλισσα, πού τόσα εἶχε ἀκούσει γιὰ τὴ χάρη της και τὴν παλικάριά της.

Πραγματικὴ βασίλισσα! Τί χάρη, τί λεβεντιά!

Ἴππευε ἓνα κατάμαυρο, σὰν τὸ χελιδόνι, ἄλογο, πού μὲ βία συγκρατοῦσε τὴν ὁρμή του. Χρυσὴ περικεφαλαία προφύλαγε τὸ κεφάλι της και χρυσὴ ἀλυσίδα κρεμόταν στὸ στῆθος της· χρυσοῦφαντα ἦταν και τὰ φορέματά της.

Στὸ ἓνα χέρι κρατοῦσε χρυσὴ ἀσπίδα και τὰ χαλινάρια, και στὸ ἄλλο χρυσωμένο κοντάρι. Σὲ κάθε κίνηση τοῦ περήφανου ζώου κουδουνάκια χρυσά, κρεμασμένα στὸ λαιμό του

ἄφηναν χαρμόσυνο ἦχο. Δεξιά κι ἀριστερά παράστεκαν ἀπὸ πέντε γιγαντόσωμοι ἀπελάτες.

— Ὅταν ἡ Μαξιμὼ εἶδε τὸν Ἀκρίτα, ρώτησε ἐκπληκτη:

— Αὐτὸς εἶναι ὁ Διγενῆς, Φιλόπαππε;

— Αὐτός, Βασίλισσα Μεγάλη!

— Καὶ οἱ στρατιῶτες του ποῦ εἶναι;

— Αὐτὸς δὲν ἔχει στρατό. Μονάχος του πολεμᾷ μὲ ὅλους γιὰ τὰ σύνορά του. Ἀλλὰ κι ἔτσι μονάχος ποῦ εἶναι, μόνη σου μὴν πηγαίνεις νὰ μετρηθῇς μαζί του.

— Δειλὲ γέροντα, ξεσήκωσες ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος νὰ πολεμήσῃ ἓναν ἄνθρωπο; εἶπε ὀργισμένη ἡ Μαξιμὼ· δὲ ντρέπεσαι; Μόνη μου, μπρὸς στὰ μάτια σας, θὰ τὸν ξεκάμω. Μὴν κινηθῇ κανένας!

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ρίχνεται μὲ τὸ ἄλογό της νὰ περάσῃ τὸ βαθὺ ποτάμι.

— Φυλάξου, Βασίλισσα! Ἀκουσέ με· κάτι ξέρω κι ἐγὼ ὁ γέρος. Πολλὰ ἔχουν δεῖ τὰ μάτια μου! Τῆς ἀπάντησε πειραγμένος ὁ Φιλόπαππος.

Ὁ Διγενῆς βλέποντας τὴν ὡραία Ἀμαζόνα νὰ ὀρμᾷ στὸν ποταμό, τῆς φωνάζει μὲ εὐγένεια:

— Εἶναι πολὺ βαθὺ τὸ ρεῦμα, Βασίλισσα! Στάσου κι ἔρχομαι ἐγώ· μὴν κοπιάζεις ἐσύ, μιὰ γυναίκα. Στούς ἄντρες πρέπει ὁ κόπος.

Κι ἔσυρε ἀμέσως τὸ σπαθί του, κέντησε τὸ ἄλογό του καὶ ρίχτηκε στὸν Εὐφράτη· σὰ βέλος ἔφτασε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη.

Οἱ δυὸ δυνατοί, ὁ ἀνδρειότερος ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς καὶ ἡ γενναιότερη ἀπὸ τοὺς ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὺς, γιὰ πρώτη φορὰ συναντήθηκαν στὴ μάχη.

Ἡ Μαξιμὼ μὲ μεγάλη ἐπιδεξιότητα τοῦ δίνει μιὰ δυνατὴ κονταριά· ὁ Διγενῆς τὴν πρόλαβε μὲ τὸ σπαθί του· ἔσπασε τὸ κοντάρι, χωρὶς καὶ νὰ βλάψῃ τὸ σπαθί.

Ἄναψε τότε ἡ Μαξιμῶ· σέρνει κι ἐκεῖνη τὸ σπαθί καὶ ἀτρόμητη ὁρμᾷ· ἔβαλε ὅλη τὴν τέχνη της νὰ τὸν τρυπήσει, ἀλλὰ βρῆκε τὸν καλύτερό της. Μὲ μιὰ ἐπιδέξια κίνηση τῆς τρύπησε ἑλαφρὰ τὰ δάχτυλα ὁ Διγενής, γιὰ νὰ μὴν τὴ βλάβη, καὶ τῆς ἔριξε ἀπὸ τὸ χέρι κάτω τὸ σπαθί. Ἐπειτα μὲ ἄλλη σπαθιά πῆρε τὸ κεφάλι τοῦ ἀλόγου· ἄλογο καὶ βασίλισσα σωριάστηκαν στὴ γῆ.

Ἡ περήφανη βασίλισσα τὰ ἔχασε· φοβήθηκε γιὰ τὴ ζωὴ της, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχε φοβηθῇ. Ἐπese λοιπὸν στὰ γόνατα καὶ μὲ μάτια δακρυσμένα παρακάλεσε τὸ Διγενὴ νὰ μὴν τὴ σκοτώσῃ. Ὁ Ἀκρίτας τὴν ἐλέησε καὶ χωρὶς νὰ τῆς πῇ τίποτε τὴν ἄφησε κι ἔτρεξε στοὺς ἄλλους.

Διγενὴς καὶ ἀπελάτες. Οἱ ἀπελάτες, ἅμα εἶδαν νὰ κινδυνεύῃ ἡ βασίλισσα, ὁρμησαν νὰ κυκλώσουν τὸ Διγενή, σὰν τοὺς πεινασμένους λύκους, ποὺ χύνονται νὰ σπαράξουν τὴ βορά τους. Τὸν ἔβαλαν στὴ μέση καὶ τὸν χτυποῦσαν μὲ σπαθιά, μὲ κοντάρια, μὲ ρόπαλα.

Ἀλλὰ τίποτα δὲν κατόρθωσαν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς μὲ τοὺς ληστὲς ἔσβησε γρήγορα, ὅπως σβῆνει ἡ φωτιά στὸ ἀνίκητο νερό. Οἱ περισσότεροι ἔφυγαν· ὅσοι ἔμειναν, κείτονταν ἄλλοι πληγωμένοι καὶ ἄλλοι νεκροί. Κανένας δὲ μπόρεσε ν' ἀντισταθῇ ὡς τὸ τέλος στὴν ὁρμὴ τοῦ Ἀκρίτα.

— Ἄ, τί καλὰ! εἶπε ὁ Τάκης. Αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὸν Ἀχιλλέα, ποὺ ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος στοὺς Τρῶες· καὶ μόνο ἡ φωνὴ του τοὺς ἀνάγκαζε νὰ κλείωνται στὰ τείχη! Ἐνας ποὺ τόλμησε νὰ μετρηθῇ μαζί του, ὁ Ἐκτορας, ἔπese νεκρός.

— Βέβαια, παιδί μου! Ὁ Ἀκρίτας δὲν ἦταν κατώτερος στὴν ἀντρεία ἀπὸ τὸ γενναιότερο Ἑλληνα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Βλέπετε, ἡ φυλὴ μας γεννᾷ πάντοτε τὰ ἴδια παλικάρια!

Ἡ γενναιοψυχία του. Ἡ κ. Θάλεια ἔπειτα ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐτὴ διακοπὴ συνέχισε :

Ὅταν σκόρπισαν οἱ ἀπελάτες, ὁ Διγενὴς ἔτρεξε στὴ Μαξιμώ· αὐτὴ στὸ μεταξύ εἶχε σηκωθῇ καὶ περίμενε.

— Βασίλισσα, τῆς εἶπε, μάθε νὰ μὴν περηφανεύεσαι πιά, γιατί ὁ Θεὸς ταπεινώνει τοὺς περήφανους. Δὲν ἔχω κανένα σκοπὸ νὰ σὲ βλάψω· ὁ Διγενὴς δὲ σκοτώνει τοὺς νικημένους καὶ τὶς γυναῖκες.

Ἡ Μαξιμώ σταύρωσε τὰ χέρια καὶ δακρυσμένη εἶπε λόγια, ποὺ ποτὲ δὲν εἶπε ἄνθρωπος στὸν ἐχθρό του :

— Κανένας, Διγενή, δὲν ἔχει τὴ δική σου ἀντρεία καὶ γενναιοφροσύνη. Μοῦ ἄφησες τὴ ζωή, σὰ δυνατός καὶ μεγάλοκαρδος ποὺ εἶσαι, ἐνῶ στὸ χέρι σου ἦταν νὰ μὲ σκοτώσης. Τὸ δοξασμένο ὄνομά σου θὰ τὸ διαλαλοῦν τὰ βουνὰ κι οἱ πεδιάδες τῆς Ἀσίας· ποτὲ δὲ θὰ σὲ λησμονήσουν...

Ὁ Διγενὴς φώναζε τότε τὸν ἵπποκόμο του, ποὺ ἔμενε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη, καὶ τοῦ ἔφερε ἓνα ὠραῖο ἄλογο· τοῦ ἔβαλε πάνω τὴ χρυσοστόλιστη σέλα τοῦ ἀλόγου τῆς βασίλισσας καὶ τὴν βοήθησε ν' ἀνεβῇ. Χαιρετήθηκαν μὲ εὐγένεια κι ἡ Μαξιμώ ἔτρεξε στὸ βουνὸ νὰ βρῇ τοὺς σκορπισμένους συντρόφους της...

Γεμάτη θαυμασμὸ εἶπε ἡ Ἀγγελική :

— ὦ, εὔγε, εὔγε στὸν Ἀκρίτα! Ἔτσι κάνουν οἱ μεγάλοκαρδοὶ ἄνθρωποι· δείχνουν μεγαλοψυχία στοὺς νικημένους. Τέτοιοι ἦταν καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος.

— Μάλιστα, παιδί μου· πολὺ σωστὰ τὰ λές! Τέτοιοι εἶναι οἱ ἥρωες τῆς Ἑλλάδας· τέτοιοι ἦταν κι ὁ Διγενὴς.

Τόση ἦταν ἡ δικαιολογημένη φήμη του, ὥστε ὁ αὐτοκράτορας Ρωμανὸς παράγγειλε στὸν ἀνίκητο ὑπῆκό του νὰ πάη στὸ Βυζάντιο νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν φιλοξενήσῃ στὰ βασιλικά ἀνάκτορα. Ὁ Διγενὴς ὅμως, θέλοντας νὰ μὴν

ἀφήση μήτε στιγμή ἀφροσύνη τα σύνορα, με εὐλάβεια ἀρνήθηκε τὴ μεγάλη τιμή, ποὺ καθέννας θὰ ζήλευε. Καὶ τότε ὁ Ρωμανὸς τοῦ ἔκαμε τὴ μεγαλύτερη ἀκόμη τιμή, νὰ ξεκινήσει νὰ πάη μόνος του νὰ ἰδῇ τὸ μεγάλο πατριώτη ὑπῆκοο!

Καὶ με λίγα λόγια ὁ Διγενής, ἓνας μόνος, ὀπλισμένος με ρώμη, ἀντρεία, μεγαλοψυχία καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα, ἔκαμε θαύματα. Κατόρθωσε ν' ἀσφαλίσει τὰ ἀνατολικά σύνορα τοῦ Βυζαντίου· ἀπελάτες καὶ Σαρακηνοὶ δὲν τόλμησαν στὴν ἐποχὴ του νὰ ληστεύουν τὶς βυζαντινὲς ἐπαρχίες.

Ὁ τόπος βρῆκε τὴν ἡσυχία του καὶ οἱ κάτοικοι, χωρὶς κανένα φόβο, ἀσχολήθηκαν στὰ εἰρηνικὰ ἔργα τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ δόξα του γέμισε τὸν ἑλληνισμό. "Ὅπου καὶ νὰ πᾶτε, ὅπου καὶ νὰ σταθῆτε, θ' ἀκούσετε νὰ τραγουδᾷ ὁ λαὸς μας τὰ τραγούδια τοῦ Διγενῆ...

Ο ΦΛΑΝΤΑΝΕΛΑΣ

[Στὶς 20 Ἀπριλίου τοῦ 1453 τέσσερα πλοῖα μὲ ἐπικεφαλῆς ἓνα βασιλικὸ σκάφος ἐπιστρέφουν στὴν πολιορκημένη βασιλεύουσα, φορτωμένα ἐφόδια ἀπὸ διάφορες χριστιανικὲς χῶρες. Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τότε τὸ στόλο του νὰ συλλάβῃ ἢ νὰ βυθίσῃ τὰ πλοῖα, ποὺ τόλμησαν νὰ παραβιάσουν τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς πρωτεύουσας. Κυβερνήτης τοῦ βασιλικοῦ σκάφους ἦταν ὁ γενναῖος Φλαντανελάς].

Ἡ γριὰ τυφλή. Στὰ τεῖχη ἔφεραν μὲ εὐλάβεια τὶς ἅγιες εἰκόνες· καὶ μιὰ γριὰ τυφλή, ἀκολουθώντας μὲ λαχτάρα τὴν ἀνθρωποπλημύρα, ἤρθε κι ἐκεῖνη νὰ δῇ μὲ τὰ ξένα μάτια. Ὁ αὐτοκράτορας τῆς ἔκαμε τόπο, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια του ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Σιωπὴ νεκρικὴ βασιλεύει!

Θαρρεῖς καὶ ὁ Ἄετός, ὁ ψηλότερος τῆς Ἀσίας λόφος, ψήλωσε ἀκόμη πιὸ πολὺ νὰ δῇ τὴν πρωτάκουστη ναυμαχία ἐνὸς στόλου ὁλόκληρου μὲ τέσσερα πλοῖα.

Τὸ πρῶτο βασιλικὸ πλοῖο μὲ τὴ σημαία, ποὺ τὴ στόλιζε ὁ δικέφαλος αἰετός, πρῶτο πρῶτο θέλει νὰ προχωρήσῃ, νὰ περάσῃ τὴν ἀλυσίδα τῆ χοντρή, ποὺ εἶναι φραγμένος ὁ κόλπος καὶ νὰ φέρῃ τροφὴ στὴν κουρασμένη Πόλη.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔπαψε ὁ ἄνεμος· φύλλο δὲ σαλεύει καὶ τὰ χριστιανικὰ πλοῖα ἤσυχα στέκονται σὰ μαρμαρωμένα καὶ καθρεφτίζονται στὴ γαλήνια θάλασσα.

Ξαφνικὰ ὁ τοῦρκος ναύαρχος Σουλεϊμάν πασὰς ὁρμᾷ μὲ τὸ στόλο του καὶ τὰ κυκλώνει. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος, γιατί τὰ πλοῖα δὲ μποροῦν νὰ φύγουν. Καὶ ὁ περήφανος σουλτάνος, ξεχνώντας ὅτι βρίσκεται στὴν ξηρά, προχωρεῖ μὲ τὸ ἄλογό του στὰ ρηχά, νὰ τρέξῃ ὁ ἴδιος νὰ βουλιάξῃ τὰ πλοῖα μὲ τὴ χριστιανικὴ σημαία.

Δίνει διαταγές κεραυνούς· κανένας δὲν τολμᾷ νὰ τὶς παρακούσῃ.

Ἐτελείωσε! Θὰ χαθοῦν τὰ παλικάρια! Δεμένα τὰ πλοῖα, γιατί φύλλο δὲν κουνιέται, ἔπρεπε νὰ ξεχάσουν ὅτι εἶναι θαλασσινά· θὰ γίνῃ στεριανὸς ὁ πόλεμος.

Στὰ τείχη ὁ λαὸς μὲ μιὰ ἀναπνοή, μὲ μιὰ εὐχή, μὲ ἓνα ὄνειρο παρακολουθεῖ μὲ λαχτάρα τὴ ναυμαχία καὶ προσεύχεται. Προσεύχεται καὶ ὁ βασιλιάς καὶ δὲ δίνει διαταγές φοβερές. Ξέρει τὰ παλικάρια του· θὰ κάμουν μόνα τὸ καθήκον τους.

Καὶ ἡ γριὰ προσεύχεται κι ἐκείνη καὶ κλαίει. Ἀπὸ κάτι μισόλογα, πὺ ἀκούει, παρακολουθεῖ τὸ μεγάλο κακὸ σὰ νὰ τὸ βλέπη.

Ἡ νίκη. Οἱ Τοῦρκοι ἔβαλαν φωτιά καὶ ἄρχισε νὰ καίεται τὸ βασιλικὸ πλοῖο. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς ὁρμοῦν σὰν ἀστραπὲς μέσα στ' ἄλλα πλοῖα.

Τότε ὁ κυβερνήτης Φλαντανελάς δίνει διαταγὴ στοὺς ναῦτες του: οἱ μισοὶ στὰ κατάρτια, μὲ τὸ ἓνα χέρι νὰ χύνουν νερὸ καὶ νὰ σβήνουν τὴ φωτιά, μὲ τὸ ἄλλο νὰ χύνουν ὑγρὴ φωτιά - τὸ ὑγρὸν πῦρ - καὶ νὰ καῖνε τὰ ἐχθρικά πλοῖα, καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ νὰ πολεμοῦν στῆθος μὲ στῆθος, σπρώχνοντας τοὺς Τούρκους, πὺ ἤθελαν νὰ πηδήσουν μέσα.

Ἐδῶ ἔγινε μεγάλη ἐκατόμβη. Ἐκατοντάδες χάνει ἀνώφελα ὁ Σουλεϊμάν πασάς, καὶ ἀφρίζει ὁ σουλτάνος καὶ δείχνει τὸ χρυσὸ του ρόπαλο ἀγριεμένος. Ὁ κάθε ναύτης του χύνεται στὸ θάνατο, γιατί ξέρει ὅτι τὸν περιμένει, ἂν παρακούσῃ, θάνατος πολυβασανισμένος.

Καὶ ὁ οὐρανὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι γαλανὸς καὶ ἡ θάλασσα λάδι. Ἀνοίγει τὰ χίλια στόματά της ἄθελα καὶ καταπίνει τὰ πτώματα καὶ τὰ ναυάγια.

Ξαφνικά μιὰ στιγμή στά τείχη τῇ νεκρικῇ σιωπῇ ἀκούθησε βοή μεγάλη.

Τῆς γριᾶς τὰ στήθη τὰ ξέσχιζε τὸ ἀναφιλητό. Δὲ μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί γίνεται γύρω της καὶ τραβᾷ τὸ πλατὺ μανίκι τοῦ πλαϊνοῦ της καὶ ρωτᾷ μὲ λαχτάρα:

— Ἀδερφέ, τί γίνεται ἐκεῖ κάτω; Δὲν ἔχω μάτια νὰ δῶ.

— Τί γίνεται; ὁ Σταυρός, μάνα, ἔκαμε τὸ θαῦμα του. Ὁ Φλαντανελὰς πέρασε τὴν ἀλυσίδα, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

— Δοξασμένο τ' ὄνομά του! εἶπε ἡ γριά καὶ κλονίστηκε.

Ὁ ξένος τῇ στήριξε καὶ δὲν τὴν ἄφησε νὰ πέσῃ.

Ἐπειτα ἄκουσαν ψαλμούς· ὁ λαὸς ἔφερνε στὰ χέρια τὸν Φλαντανελὰ μὲ τὰ παλικάρια του καὶ μὲ τοὺς γενναίους τῶν ἄλλων πλοίων.

Ὁ Φλαντανελὰς γελαστός γύρισε καὶ εἶδε τὴ θάλασσα, ποὺ ἦταν ἀκόμη γεμάτη συντρίμματα καὶ ναυάγια· ἔπειτα ἔτρεξε στὸ βασιλεῖα του. Ἀλλὰ ξαφνικά βλέπει τὴ μάνα του ἀκουμπισμένη πάνω στὸν αὐτοκράτορα.

— Ἡ μάνα μου! φώναξε.

Ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ χαμογέλασε καὶ τὸν ἀγκάλιασε λέγοντας:

— Ἐσύ, Φλαντανελὰ, στήριξες γιὰ λίγο τὴν πόλη κι ἐγὼ τὴ μανούλα σου!

Στράφηκε ἔπειτα πρὸς τοὺς ἄλλους γύρω του καὶ εἶπε:

— Ἐ, παιδιά! Ἑλληνικὸ αἷμα βράζει μέσα μας. Μὲ τέτοιες μάνες καὶ τέτοια παιδιά δὲν πέφτει ἀκόμη ἡ Πόλη, δὲν πέφτει!

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου

Σημαίνει ὁ Θιός, σημαίνει ἡ γῆς, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια,
σημαίνει κι ἡ Ἁγια - Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξήντα δυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.
Ψάλλει ζερβά ὁ βασιλιάς, δεξιά ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλή τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰμποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νὰ 'βγῇ ὁ βασιλέας,
φωνή τοὺς ἦρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα :
« Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπάδες, πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκεψῇ.
Μόν' στεῦλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ 'ρτουν τρία καράβια :
τὸ 'να νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Βαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἁγια Τράπεζά μας. . .
'Ἡ Δέσποινα ταραχτήκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
— Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζεις,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ μας εἶναι.

Ν. Γ. Πολίτου: « Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια
τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ »

Δημοτικὸ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ « ΟΧΙ »

Στά ξένα Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος ᾿Αυρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. ᾿Εξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἶδηση, ποὺ ἀναστάτωσε τὸν κόσμος : ᾿Η Γερμανία κήρυξε τὸν πόλεμο...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα ; Θὰ ταξιδέψουν ; Καὶ θὰ ἀψηφήσουν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες ;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μόλους ; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα ; Πῶς θὰ ζήση ἡ πατρίδα χωρὶς τρόφιμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες ;

Μὲ τὶς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖο του, καὶ περιμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.

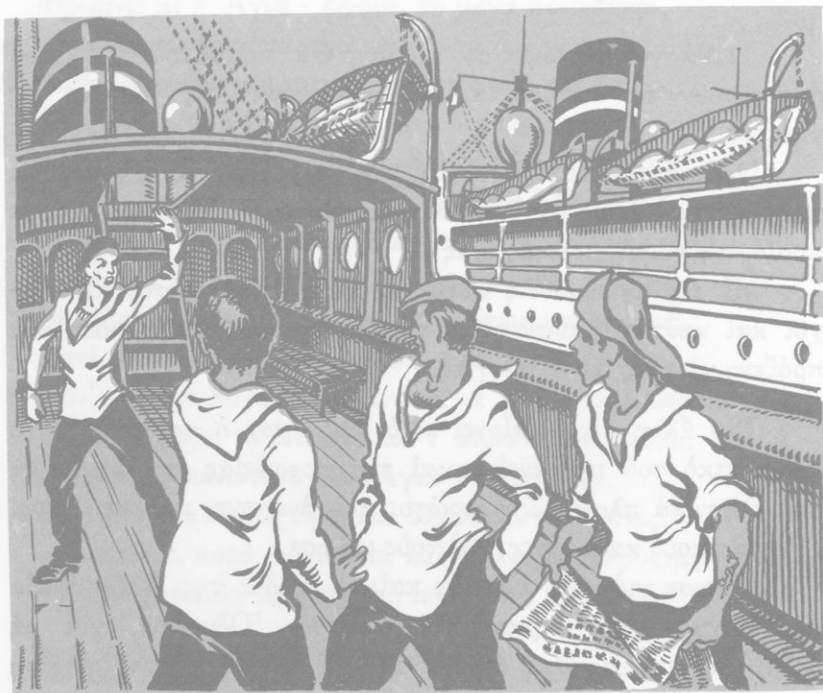
Τὴν ἄλλῃ μέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτῆς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο, ποὺ ἀνέβηκε, κάλεσε ὅλους, ἀξιοματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς μίλησε.

Μίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὁμηρικὸ ᾿Οδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δυὸ μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας : τὴν ἀγάπη

πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὁμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, πού θὰ βροῦν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξίδια τους ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. «Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξωμε τί ἀξίζομε· τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσωμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρῶτες ὕλες οὔτε τὸ καθετί, πού χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικώντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους...»

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία κι ἀποχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο χειροκροτοῦσε καὶ ζητωκραύγαζε.

Ὁ Θιακός "Όταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἄναψε ἡ συζήτηση γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του, καὶ πολλοὶ ὑποστήριζαν ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἓνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ρώτησε κάποιον συνάδελφό του :

— Δὲν μοῦ λές, Φίλιππα, ἂν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνη ;

— "Α ! Ἐμεῖς εἰμᾶστε μιὰ φούχτα ! Τί θέλεις νὰ κάνουμε ; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτήρας ἀπὸ πάνω μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσέα.

Σὰν τὸ λιοντάρι, ποὺ ἄξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιά του ἔγινε φόβερή. Ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῇ· καὶ μὲ φωνὴ τραχιὰ βρυχήθηκε :

— "Όχι ! ὅχι ! δὲν θὰ περάσουν ! "Ας κοπιᾶσουν καὶ θὰ δοῦμε !

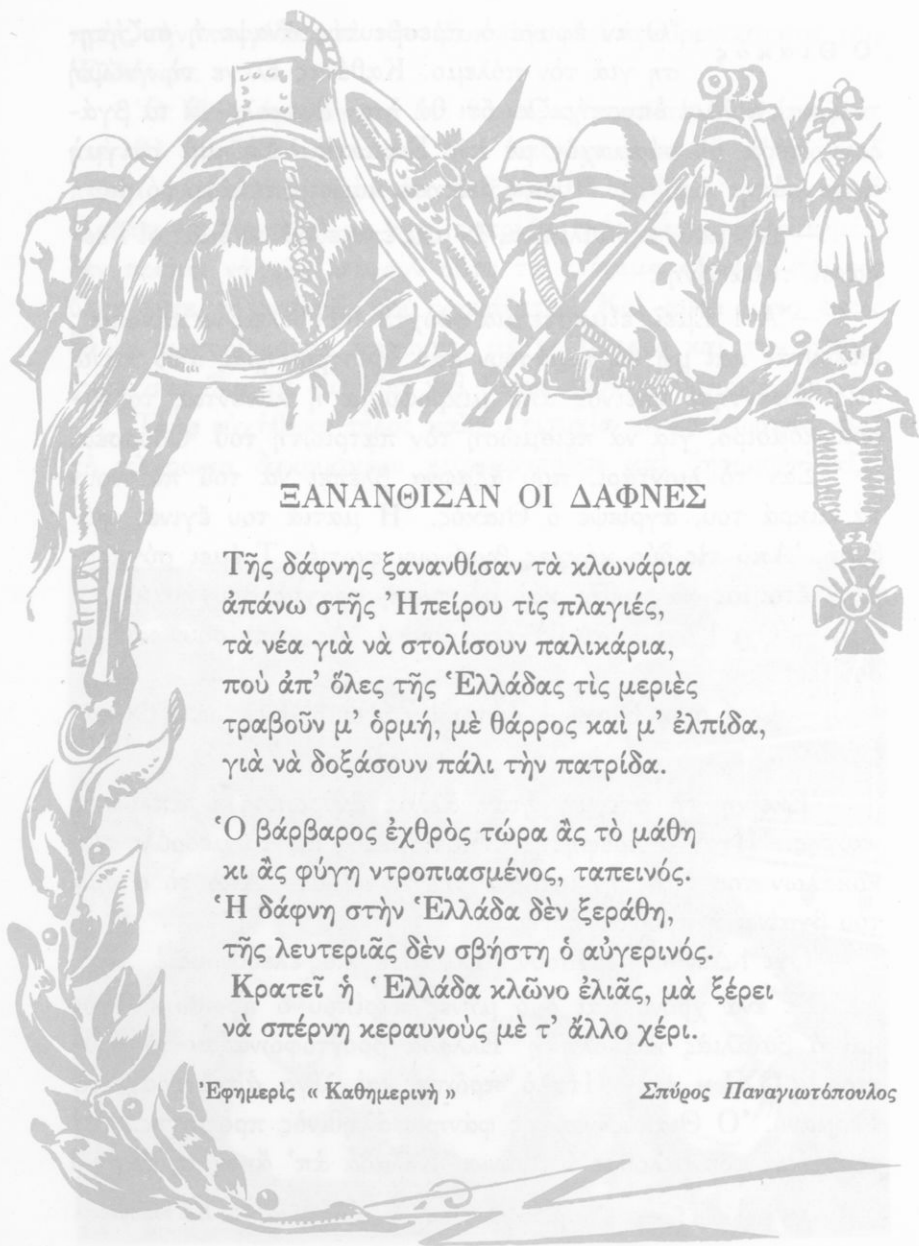
— Γειά σου, Θιακέ ! Ζήτω ! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα ! Φώναξαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοῖκός ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μεδούλι τῶν κοκάλων του ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγή της :

— "Όχι ! Δὲν θὰ περάσουν ! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος !

Σὲ ἓνα χρόνο καὶ δυὸ μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλιάς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα βροντοφώναξαν τὸ δεύτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης φάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του μιλοῦσε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη !

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

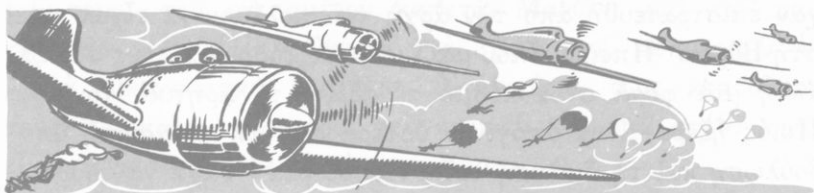
ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἡπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλικάρια,
πὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδας τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὄρμη, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθῃ
κι ἄς φύγῃ ντροπιασμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθῃ,
τῆς λευτεριάς δὲν σβήσῃ ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνῃ κερανοὺς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἑφημερίς « Καθημερινή »

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγρόκορμες Κρητικοπούλες στέκονταν ἴσιες σὰν λαμπάδες μπροστά στο Γερμανό διοικητή τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἦταν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνές, ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχρινές, μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δύο ὡς εἴκοσι πέντε χρόνων. Καὶ φοροῦσαν ἀντρικὲς κρητικὲς βράκες καὶ ψηλά ὑποδήματα. Ἦταν ἀδερφές. Ἀρετὴ ὀνομαζόταν ἡ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἡ μικρότερη. Εἶχαν πιαστὴ αἰχμάλωτες σὲ μιὰ συμπλοκὴ κοντὰ στο ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στὴ μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγὴ ἦταν : "Ὅσοι ἔνοπλοι πολίτες συλλαμβάνονταν αἰχμάλωτοι νὰ τουφεκίζονται «ἐπὶ τόπου».

Δὲν μιλοῦσε ὅμως ἡ διαταγὴ καθόλου γιὰ γυναῖκες. Κι οἱ δύο ἀδερφές εἶχαν πιαστὴ, ἀφοῦ πολέμησαν σὰν τὰ καλύτερα παλικάρια, ὀπλισμένες μὲ δύο παλιούς γκράδες. Στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ἔπεσαν, μόνον ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλάθευτο μάτι καὶ τὴν τελευταία τους σφαῖρα. Καμιὰ προφύλαξη δὲν πῆραν σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὥρες ὀλόκληρες περνοῦσαν γύρω τους σὰν μέλισσες, χωρὶς ὅμως νὰ τίς ἀγγίξουν καθόλου. Λὲς κι εἶχαν ἀπάνω τους Τίμιο ξύλο.

Ἡ καταγωγὴ τους ἦταν ἀπὸ ἓνα μικρὸ χωριὸ τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τους τὸν εἶχαν χάσει στὸ Μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδέρφια τους, ὁ Μανόλης κι ὁ Γιῶργος, εἶ-

χαν έπιστρατευθῆ από τήν άρχή τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στη Βόρειο "Ηπειρο, όπου μαζί με τοὺς τόσοι ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μιὰ φορά στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποιὸς ἤξερε τί νὰ ἀπόγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωση καὶ τὴ διάλυση τοῦ στρατοῦ μας! Τάχα νὰ ζοῦσαν; Ἡ χήρα μητέρα κι οἱ ὀρφανὲς ἀδερφές τους περνοῦσαν μέρες ἀγωνίας.

Ἀντὶ νὰ ρθῇ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἰδηση γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἕνα πρωὶ ἕνα τρομερὸ μήνυμα συντάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σὲ ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἔριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὲς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτείες.

Οἱ λίγοι Ἑλληνες στρατιῶτες, μετὰ τὴ βοήθεια ὅσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φτάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισο ἀγώνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ πλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, ποὺ ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἀλλὰ κι οἱ στρατιῶτες δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα σήμανε γενικὸ συναγεμνὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι βρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μετὰ τὸν πιὸ τέλειο στρατό, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὲς ὁμάδες τῶν αὐτοσχέδιων πολεμιστῶν τὶς ὀδηγοῦσαν οἱ παπᾶδες, κρατώντας μετὰ τὸ ἕνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μετὰ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε πετάχτηκαν στὴ μέση καὶ πολλὲς Κρητικοποῦλες ὅπλισμένες. Κανεὶς δὲν θέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσει.

— Μανούλα, τὴν εὐχή σου!...

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τῆς οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπ-

ποῦ τους, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανόλη, καὶ τοῦ πατέρα τους, ποῦ τὶς φύλαγαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους κρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκράδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ξαφνιασθηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἄνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς φίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας !. . . Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴν ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερά στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφτάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστές, ποῦ κατηφόριζαν. Καὶ μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της δάκρυσε ἡ μητέρα.

— "Αχ ! γιὰτὶ νὰ μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας νὰ ρθῶ μαζί σας, μурμουρίσε μὲ παράπονο.

— Ξέρετε ποιά εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολίτες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ποῦ χτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό ; ρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

Ἕνας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδερφῆς της.

— Γιατὶ δὲν σεβαστήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου ; Μόνο τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατὶ δὲν σεβαστήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη ; Ποιά ἀφορμὴ σᾶς δώσαμε, ποῦ ἤρθατε νὰ μᾶς ὑποδουλώσετε ; Ἦταν ἡ πληρωμένη ἀπάντηση τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι μουρμούρισε καὶ διάταξε νὰ τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— Ἐπρεπε νὰ τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, ποὺ παρακολουθοῦσαν τὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νὰ τοὺς κάμω ; Μοῦ ἤρθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολίνο νὰ στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοποῦλες ἔνοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νὰ μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πείσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νὰ τὶς γνωρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ζωγραφίστηκε μελαγχολικὴ ἔκφραση: « Πῶς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μιὰ χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλικάρῃς ! »

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι όπου σ' αντικρίζω
μέ λαχτάρα σταματῶ
καί περήφανα δακρύζω,
ταπεινά σέ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχή
καί μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδας ἡ ψυχή.

Ὅταν ξάφνου σέ χαϊδεύη
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κύμα, πού σαλεύει
μέ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ Σταυρός, πού λαμπυρίζει
στήν ψηλή σου κορυφή,
εἶν' ὁ φάρος, πού φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφή.

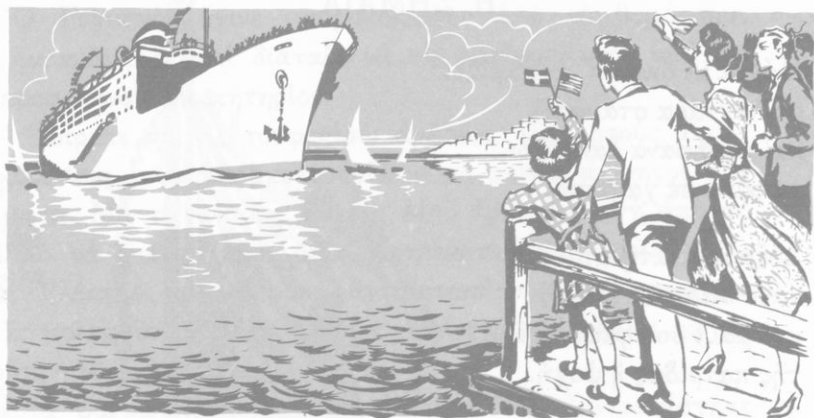
Σέ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καί τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἀγία σέ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή :
Νὰ εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή !

« Τὰ πρῶτα βήματα »

Ἰωάννης Πολέμης

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟ ΕΔΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὠκεανὸ ἢ Μεσόγειος καὶ μετὰ τὴ Μεσόγειο
τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν
καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στὶς κυματιστὲς λοφοσει-
ρές, στὰ σπίτια, ποὺ καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ
τὴν ἐπιστροφή τῶν ξενιτεμένων.

Ἡ μανούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια
της, ἡ ἀδερφούλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινά της,
ὁ πατέρας ἀστράφτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμά-
νια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, ποὺ
γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερική.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια ! Ὕνοι ! Πρασινίζουν οἱ κάμποι,
φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δέντρα, τὰ ἴδια δέντρα, ποὺ
ἔδωσαν τὸν ἴσκιο τοὺς κάποτε στὰ μικρὰ παιδιὰ, οἱ γαλά-
ζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματί-
ζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλιχαριῶν. Ἡ καμπάνα
τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετήσῃ σὲ λίγο, καὶ τὰ τραγούδια, τὰ
κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ
βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα θὰ παίζουν.

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρισμα τοῦ βαποριοῦ, πού αὐλακώνει μὲ ὀρμὴ τὴ θάλασσα. πού λές καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φτάνει, ὅλο φτάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πιά. οἱ ξενιτεμένοι, νά τους, σὰν τὰ περιστέρια ὀλόλευκοι, ἀραδιασμένοι στὸ κατὰστροφμα, μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιατί τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

Νά καὶ ὁ ἥλιος, πού μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὠραῖα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νά ὁ οὐρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὀλοξάστερος, νά ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ πανιά, νά τὰ μαντίλια, πού στέλνουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ τους τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό.

Φτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, πού ἀφήσατε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφές τὸ ἀντρειωμένο κορμί της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμόγελό της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὀλόθερμη ἀγκαλιά της.

Τί ὥρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες ! "Ὅταν ἡ ἄγκυρα πόντισε στὰ ἤρεμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἓνα βροντερὸ «Ζήτω ἡ Πατρίδα !» ἀκούστηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἓναν παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδας ξεπετάχτηκαν στὸ πατρικὸ ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἔσκυψαν καὶ τὸ φίλησαν, τὸ ράντισαν μὲ τὰ δάκρυά τους.

Εὐλογημένος ἅς εἶναι ὁ ἐρχομὸς τους ! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρο πανταλόνι, μαῦρο σακάκι καὶ στὸ κεφάλι τὸ ἀρματολικὸ φέσι καὶ ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, πού γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι καὶ γεμάτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ

καὶ πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πατρικὸ ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωινὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν καὶ νὰ σβήσουν τὴ δίψα τους στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα καὶ ὀλόδροσα νερά.

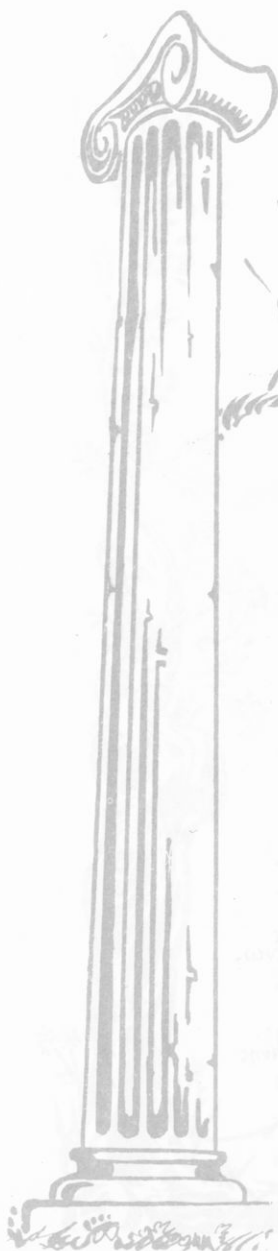
Ἡ Ἀθήνα ἀνοίξε τὴν ἀγκαλιά της στοὺς νοσταλγοὺς καὶ ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι. Ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἐλληνικὴ ἐπιστροφή πῆρε τὸ χαρακτήρα τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ συναγερμοῦ. Ἀλησμόνητες μέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ караβάνι τῶν νοσταλγῶν χάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, σκορπίστηκε σὲ λιμάνια καὶ σὲ σταθμούς, βρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὲς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους καὶ στοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπιστροφῆς καὶ τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τῆς πατρίδας.

Περιοδικὸ « Ἑλληνικὸς Ἑρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος »

Μιχαὴλ Ροδᾶς

ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα, πού θά φύγω και θά πάω στά ξένα,
και θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νά πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανή πατρίδα, πολυαγαπημένη.
"Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νά πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, καθετὶ κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἄρρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαφτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρη,
μόνο μὲ τοῦ ἥλιου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴν ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, όπου τό 'χουν σκάψει,
 για νά θεμελιώσουν ἕναν Παρθενώνα,
 χῶμα δοξασμένο, όπου τό 'χουν βάψει
 αἵματα στο Σούλι καὶ στο Μαραθώνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἀγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, όπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνια, δόξα καὶ χαρά.

Θένα σέ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σέ βάλῃ,
 ἀπὸ σέ θά παίρῃ δύναμη, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέψουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρη θά μὲ δυναμώῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη :
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θένα ρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου — ἔρημο καὶ μαῦρο —
 μοῦ 'γράψῃ νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὕστερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θά 'βρῶ,
 τὸ ὕστερνὸ φιλὶ μου θένα σοῦ χαρίσω. . .
 Ἔτσι, κι ἂν σέ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θά 'ναι πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό.

« Ἀμάραντα »

Γεώργιος Δροσίνης

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
«Ἐλα πάλι» νὰ σοῦ πῇ.

"Αργεie νάλθη εκείνη ή μέρα,
καί ήταν όλα σιωπηλά,
γιατί τά 'σκιαζε ή φοβέρα,
καί τά πλάκωνε ή σκλαβιά.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σου έμενε νά λές
περασμένα μεγαλεία
καί διηγώντας τα νά κλαῖς.

Καί άκαρτέρει καί άκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ένα εκτύπασε τ' άλλο χέρι
άπό τήν άπελπισιά,

κι έλεες «Πότε, ά ! πότε βγάνω
τό κεφάλι άπό τς έρμιές ;»
Καί άποκρίνοντο άπό πάνω
κλάψες, άλυσες, φωνές.

Τότε έσήκωνες τό βλέμμα
μές στά κλάματα θολό,
καί εις τό ροϋχο σου έσταζ' αίμα,
πλήθος αίμα έλληνικό.

Με τά ροϋχα αίματωμένα
ξέρω ότι έβγαινες κρυφά,
νά γυρεύης εις τά ξένα
άλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχή·
δὲν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῇ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσασα καμιά·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

Ἄλλοι, ὀμέ ! στὴ συμφορά σου,
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
«σύρε νὰ ἔβρης τὰ παιδιὰ σου,
σύρε» ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι
ποὺ τὴ δόξα σοῦ ἐνθυμεῖ.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Διονύσιος Σολωμός

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Κα λ ό κ α ρ δ ο ι Τού! τού! τού! Ἀκούστηκε στην ἄκρη
στη δουλειά τους τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτικοῦ
διανομέα.

Ὁ κύρ Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, πού ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στὴν πέτσινη
σάκα του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
κινᾷ γιὰ τὰ γύρω χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Δουλεύει, μπορεί νά πῃ κανείς, σάν τὸ χρονόμετρο, ρολόι. Εἶναι πάντοτε ὑγιής, λέτε κι ἔχει κάνει σύμφωνο φιλίας με τὴν ἀρρώστια. Γνωρίζει με τὸ ὄνομά τους ὅλους καὶ εἶναι φίλος ὅλων.

Ἄλλὰ τώρα, πού εἶναι πόλεμος με τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Γερμανοὺς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βασίλη. Τὰ παλικάρια εἶναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με ἀγωνία — καλή του ὥρα ! γιὰ νὰ μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά τους καὶ νὰ στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά τους.

Στὰ Λουσικά ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων, καὶ ὅμως πολλὰ λόγια δὲν λέει σάν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, πού δὲν ξέρουν νὰ γράφουν καὶ ἔχουν παλικάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφῃ συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρνει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησή του νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲν λέει « ὄχι » ποτέ του· πάντα « ναι » καὶ με χαμόγελο. Τὴν ὥρα πού γράφει, σκέψῃ ἄλλῃ δὲν ἔχει, παρὰ νὰ πῇ στὸ χαρτὶ καθαρά καὶ ξάστερα τίς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνῃ τῇ μέρᾳ, πού ἀκούστηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶι καθισμένος στὸ γραφεῖο του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάντιλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του δοκίμαζε ἱκανοποίηση· πρόσφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῇ.

Τὸ γράμμα τῆς Μόσχως Ἐγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νιόπαντρη, ἔγραφε στὸν ἄντρα της, πού ἦταν στὸ μέτωπο :

Κώστα μου,

Χάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωριέσαι, πού εἴμαστε δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμη. Μέρα καὶ νύχτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σέ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἰταλοὺς...

Ἡ σάλπιγγα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούστηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ σύσταση καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἀλλὰ ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμή φάνηκε, ὅτι κάτι ξέχασε καὶ ἤθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. Ἐβγαλε μὲ προσοχὴ ἕναν κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὴν γραμματικὸ λέγοντας :

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου : Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ντροπὴ, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστελνε τὴν ιδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄντρα της.

Ὁ κύρ Βασίλης, ὅταν ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, καλημέρισε ὅλους καὶ ὅλες. Ἀνοίξε τὴ σάκα του, μοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέροντες καὶ γυναῖκες, πού περίμεναν, καὶ πῆρε ὅσα τοῦ παράδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ καταβόδιο συνόδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

Ἀλλάξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο τους, ξαναχαιρέτησε μὲ τὴν καρδιά του καὶ συνέχισε τὸ δρόμο του.

Ἄρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἓνα ἓνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ τους μυστικά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλαχτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες.

Ὅταν ἔφτανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράση : « Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπαρμπα - Γιώτη, τὴ θεία Βασιλική, τὴν Ντίνα... τὸν... τὴν... τὴν... » τὰ δάκρυα πλημμύριζαν τὰ μάτια ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουαν τὸ ὄνομά τους. Ἐκλαιγαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἄκουγαν. Ἐκλαιγαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ λάβαιναν τὴν πολυτιμὴ ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη Σωστοὺς ἕξι μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἀπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν λειτούργησε, ὥπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καθημὸς καὶ χαρὲς, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς ἕξι μῆνες τέλειωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλικάρια γύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλὰ ἔλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ βραχνὰς τῶν κατακτητῶν βάραινε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἦρθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὥπως ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Μαζί της ἀνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄρχισαν νὰ ἔρχωνται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλυτοι ποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε μέρα γιὰ ὅσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωριστῇ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

“Ένα πρωί παράδωσε στὸν κύρ Βασίλη καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖο του, ποῦ ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε ; Τί τάχα νὰ γύρευε ; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Παραξενεύτηκε· δὲν εἶχε κανέναν ἐκεῖ, οὔτε συγγενή οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν θυμήθηκε ; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, σκέφτηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανέναν ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω. .

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἀπάνω - ἀπάνω ἦταν μιὰ ἐπιστολή σὲ ἀνοιχτὸ φάκελο. Ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ διάβασε :

Ἀγαπητέ μας κύρ Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ μάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχές καὶ βάσανα πέρασες καὶ περνᾷς, γιὰ νὰ πηγαίνης ταχτικά τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾶσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες, ποῦ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ τοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου...

Ὁ κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε ! Ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο :

—“Α, τὸ καλὸ παιδί !” Α, τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες !

Τὴν ἄλλη μέρα πέρασε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ Λουσικά γιὰ τὴ συνθησισμένη διανομὴ τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλὰ ἦταν ἀγνώριστος, καλοντυμένος ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς

τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουρια φορεσιά καὶ τὰ ψηλὰ ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως καμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκα του μὲ τὰ τέσσερα διαμερισματάκια, τὸ καινούριο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ἔφτασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν φίλησε δακρυσμένος λέγοντας :

— Παιδί μου, ἐσύ σκέφτηκες καὶ μένα τὸ γερο - κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά !

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του κύλησαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Κι ὅταν ρωτοῦσαν τὸν κύρ Βασίλη, ἐκεῖ ποῦ μοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποῦ βρῆκε τὴν ὠραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο :

— Ἀμή, τί νομίζετε ! Ἐγὼ καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικὰ, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ !

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

ΠΡΩΤΗ ΜΑ·Ι·ΟΥ

(Απόσπασμα)

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
ποῦ ὠραιότερη ἢ φύση ξυπνάει,
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιά κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι
ἀσπροεντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τῇ νιότη,
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιά !

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωρίζομαστε από ανήλικα παιδιά·
μέ τὸ μικρὸ του τ’ ὄνομα ἑνας τὸν ἄλλον κρᾶζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλῳμε κλειδιά·
ξέρεי καθένας στ’ ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζῃ.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερὰ
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψῃ καὶ χαρὰ,
γιά βρέχει σ’ ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὅλο εἶναι λιακάδα !

Γάμος ; ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος ; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ’ τὸ καμπαναριό
κατάμυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλοσύνη ἀνεῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα,
ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῆ γιορτῇ, καθημερνῇ,
θὰ βρῇ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ’ τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μὲς στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι.

ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν η χαρά τῶν παιδιῶν ἐκείνη τῇ μέρα. Στὰ παιδικὰ συσσίτια γιὰ πρώτη φορά θὰ μοίραζαν γάλα, πού εἶχε ἐξαφανιστῇ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα πολλοὺς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπὸ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε γίνει καὶ αὐτὸ εἶδος πολυτελείας. Μὰ τώρα εὐτυχῶς ἔφτασε ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τὸ γάλα βραζόταν σὲ μεγάλα καζάνια στὰ σχολεῖα κι ὅπου ἄλλοι λειτουργοῦσαν παιδικὰ συσσίτια. Καὶ τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δὲ χόρταιναν νὰ τὸ ρουφοῦν μὲ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνη ἡ διανομή. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καὶ τὸ πλιγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκερτήσει ὡς τώρα στὴ ζωὴ. Καὶ τὰ εἶχαν πιά βαρεθῇ. Τὸ γάλα ὅμως θὰ τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς ὑγείας.

Σ' ἓνα συνοικιακὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιᾶ ἦταν μαθητὴς κι ὁ Κωστάκης, παιδὶ φτωχοῦ ὑπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχε ὑποφέρει πολὺ ἐνάμιση χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάστηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχα τους, τώρα τελευταῖα στήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἐπαίρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖα τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε μέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ καημένη ἡ μητέρα ἐπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ φτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓναν φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, πληγώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξι χέρι καὶ εἶχε πιαστῇ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατόρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε χτυπήσῃ τὴν πόρτα τοῦ φτωχοῦ ὑπαλλήλου. Τὸν δέχτηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι καὶ μοιράστηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκιστοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνακάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν λογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπε ἡ διευθύντρια στὰ παιδιὰ τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιὰ εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ καὶ περνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, γιὰ νὰ πάρουν τὸ γάλα. Ὑστερὰ τὸ καθένα

καθόταν σ' ένα θρανίο καὶ τὸ ρουφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Κι ὅταν τελείωνε, περνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ τῇ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης κάθισε σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ φαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μιὰ στιγμή πού ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμένα, χώθηκε ἀνάμεσά τους κι αὐτός, μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ ὑποπτευθῇ πὼς θὰ τὴν ξεγελοῦσε, γιατί ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξη του.

Αὐτὸ τὸ παιχνίδι τοῦ Κωστάκη κράτησε μιὰ βδομάδα. Μὰ στὸ τέλος πιάστηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ !

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη ; Τὸν μάλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὀρεξὴ σήμερα, δικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῇ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Καὶ ἡ διευθύντρια κατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα - ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεχτους καὶ νὰ καθίσης νὰ τὸ πιῇς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ξανακάθισε καὶ ἤπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπισκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ. Γνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτήρα τῆς διευθύντριας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα μέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δυὸ παιδιὰ τους, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα τους

Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πὼς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπα-
ραιήτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρά γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Δυστυ-
χῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

—Ὁ Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευ-
θύντρια μὲ συγκίνηση, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοι-
κονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω
ἡ ἴδια. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ
ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες
τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν
ἡμέρα πού ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν φύλαξαν πολὺ καλὰ
κρυμμένον.

Γεώργιος Ν. Καραματιανός

ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

ΤΑ πέντε του παιδιὰ συχνὰ ἐμαλώνανε·
τοῦ κάκου μέρα νύχτα τὰ ὀρμήνευε·
τέλος τοὺς λέει : « Παιδιὰ μου, τρέξτε γρήγορα,
ραβδιὰ σφιχτοδεμένα νὰ μοῦ φέρετε
καὶ κατιτὶ θὰ ἰδῆτε, πὺ δὲν ξέρετε. . . ».
Σὰν τὰ ἔφεραν, τοῦ λέει τοῦ μεγαλύτερου :
« Προσπάθα, ἔτσι δεμένα, ὁ μεγαλύτερος
νὰ τὰ τσακίσῃς ». Μήτε κὰν τὰ ἐλύγισε.
Κι ὁ δεύτερος, κι ὁ τρίτος, κι ὁ μικρότερος,
κι ὅλοι μαζί, ὡς τὸ βράδυ πολεμήσανε·
τοῦ κάκου· τὰ λυγοῦν, μὰ δὲν τὰ σπάζουνε. . .
« Παιδιὰ μου, ἔτσι καὶ σεῖς νὰ ζῆτε σύμφωνα
καὶ μονιασμένοι πάντα· νὰ σᾶς βλάψουνε
δὲ θὰ μπορέσουν μήτε οἱ δυνατότεροι,
κι ἀκόμη μήτε οἱ ἐχθροὶ σας οἱ χειρότεροι !»

Η MANA

« Μάνα » κράζει τὸ παιδάκι,
« μάνα » ὁ νιὸς καὶ « μάνα » ὁ γέρος,
« μάνα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
ἅ! τί ὄνομα γλυκό!

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάνα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύη,
σὰν τὴ μάνα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάνα ποὺ πονεῖ,

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάνα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάνα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάνα σ' ἀπαντᾷ
μὲ τὰ ὀλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχὴς ὅποιος τὴν χάνει!
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος!
Σὰ τὴν μάνα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάνα πιά δὲν ἔχει
«μάνα κράζει» στ' ὄνειρό του·
πάντα «μάνα»· στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός!

Γεώργιος Μαρτινέλης

ΧΕΙΜΩΝΙΑ

Στὸ χωριὸ μὲ τ' ἄσπρα σπίτια
 ἦρθε ἡ χειμωνιά,
 μαζευτῆκαν τὰ σπουργίτια
 καὶ ζητοῦν ζεστή γωνιά.
 Ἐξω ἀπ' τοῦ χωριοῦ τὰ σπίτια
 ἦρθε ἡ παγωνιά.

Τὰ κλαριά δὲν ἔχουν φύλλα,
 σπόρος πουθενά,
 μέσ' στὸ τζάκι ἀνάψαν ξύλα
 κι ἔξω τὸ πουλὶ πεινᾷ.
 Τὰ κλαριά γυμνά ἀπὸ φύλλα,
 σπόρος πουθενά.

Τὸ καλὸ παιδὶ θ' ἀνοίξῃ
 τότε, τί χαρά!
 Καὶ τί ψίχουλα θὰ ρίξῃ
 στὰ πουλάκια τὰ μικρά.
 Τὸ θολὸ τζάμι θ' ἀνοίξῃ
 τότε, τί χαρά!

Μιά καὶ δυὸ θὰ φτερουγίσουν
 μέσα στὴν αὐλή,
 τὴν κοιλιὰ τους νὰ γεμίσουν,
 ποὺ ἦταν ἄδεια ὥρα πολλή,
 καὶ γι' ἄλλοῦ θὰ ξεκινήσουν,
 ὥρα τους καλή.

Μιχ. Δ. Στασινόπουλος

Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΕ ΤΑ ΕΓΓΟΝΙΑ

Έργασία και όνειροπολήματα. Τά άσπρα μαλλιά τής γιαγιᾶς, πού ξεφεύγουν από τὸ κατὰμαυρο μαντίλι, λάμπουν στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, ἀλλὰ πιὸ πολὺ λάμπουν τὰ χρυσὰ μαλλάκια τής Νίκης.

Τὰ δάχτυλα τής γιαγιᾶς μὲ τὸ ζαρωμένο δέρμα πλέκουν γρήγορα γρήγορα κάλτσα· καὶ ἂν τής φύγη ἀπὸ τὸ βελόνι κανέννας πόντος, χαϊδεύει τὰ χρυσὰ μαλλάκια τής Νίκης κι ἐκεῖνη τὸ καταλαβαίνει. Ἀφήνει τὸ καλλιτεχνικό της κέντημα, βρίσκει τὸν πόντο καὶ τὸν ξαναφέρει στὴ θέση του.

Ἡ κάλτσα τής γριᾶς, τὸ κέντημα τής νέας, τὸ νυχτέρι τὸ ἀδιάκοπο καὶ ἡ ζωὴ ἡ μετρημένη, ἔχουν ἓνα σκοπὸ. Σπουδάζει στὴ Δύση ὁ Δόσιος, ὁ ἀδελφὸς τής Νίκης, καὶ δὲν πρέπει ἐκεῖ στὴν ξενιτιά τίποτα νὰ τοῦ λείψη.

Ἡ γριά ξανάνιωσε, ἡ νέα ἔγινε γριά· ἡ γριά δουλεύει σὰ νέα, ἡ νέα συλλογίζεται σὰ γριά, καὶ ὁ Δόσιος σπουδάζει ἐκεῖ πέρα.

Τὰ γράμματά του, χρωματισμένα μὲ πολλὴ ἀγάπη, εἶναι ἡ μόνη χαρὰ τοῦ ἐρημικοῦ σπιτιοῦ. Γελᾷ ἡ Νίκη, ὅταν τὰ διαβάζη, κλαίει ἡ γιαγιά πού τὰ ἀκούει. Τὸ κάθε γράμμα τοῦ γλύπτη δίνει φτερά στὰ δάχτυλά τους καὶ δουλεύουν, δουλεύουν, δουλεύουν! Αὐτὰ τὰ τέσσερα ἐργατικά χέρια θὰ χαρίσουν στὴν πατρίδα μας ἓνα γλύπτη ἀθάνατο.

Ἡ γιαγιά δουλεύει καὶ όνειροπολεῖ. "Όταν ἔρθῃ ὁ Δόσιος, μεγάλος καὶ τρανός, μὲ τὰ πρῶτα χρήματά του θὰ βάλῃ μιὰ πλάκα μαρμαρένια στὸ χῶμα, πού σκεπάζει τοὺς γονεῖς του. Τὸ μνήμα ὡς τώρα δὲν ἔχει σημάδι — οὔτε ἓνα ξύλινο σταυρὸ δὲν ἀξιῶθηκε νὰ βάλῃ — καὶ φοβᾶται μὴν τής τὸ πάρουν. Γι' αὐτὸ τρέχει συχνὰ σ' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ κλάψῃ τὴ μονάκριβή της κόρη καὶ τὸν ἄμοιρο πατέρα τῶν παιδιῶν, φεύγει πάλι μὲ τὸν ἴδιο φόβο.

Κατόπι — ἐξακολουθεῖ τὸ ὄνειρό της — πρέπει νὰ διορθώσῃ τὸ σπίτι. Χρόνια τώρα πολλά οὔτε καρφὶ νὰ καρφώσῃ δὲ μπόρεσε· καὶ ἡ Δημαρχία τὴ φοβερίζει, ὅτι θὰ τῆς τὸ γκρεμίσῃ. Καὶ τότε ἡ Νίκη θὰ μείνῃ στοὺς πέντε δρόμους. Παρακάλεσε τὸν Δήμαρχο νὰ περιμένῃ ἀκόμη ἓνα χρόνο, ὥσπου νὰ ῥθῇ ὁ Δόσιος· καὶ ὁ Δήμαρχος δέχτηκε.

Ἡ καλὴ εἶδησιν. Ὁ Δόσιος μὲ τὸν καιρὸ ἐγίνε μεγάλος καὶ τρανός· κερδίζει χρήματα πολλά· ἐγίνε γλύπτης ξακουστός στὴ Δύση· ὅλοι ὑμνοῦν τὴν Ἑλλάδα, ποὺ τὸν ἐγέννησε.

Ἡ Νίκη διάβασε μὲ χαρὰ τὸ τελευταῖο γράμμα, ποὺ ἔγραψε ὁ ἀδελφός της γιὰ τὸν ἐρχομό του. Καὶ ἡ γιαγιά, ὅταν τὸ ἄκουσε, κλαίει σὰν παιδί ἀπ' τὴ συγκίνησή της. Ἦταν τόσο γριὰ ἡ καημένη, ὅταν ἔφευγε ὁ ἐγγονός της, ποὺ δὲν περίμενε νὰ τὸν ξαναδῇ. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς χρόνια τῆς χάρισε, κι ἔζησε· ἔζησε νὰ χαρῇ αὐτὴ τὴν εὐτυχισμένη μέρα.

Φορεῖ λοιπὸν τὸ γιορτινὸ της φόρεμα ἡ γερόντισσα καὶ ἀντικρὺ στὸν καθρέφτη χτενίστηκε. Χρόνια πολλά στὸν καθρέφτη δὲν ἐσίμωσε. Καὶ τώρα εἶναι ἀντικρὺ της κουφάρι τὸ κυπαρισσένιο της κορμὶ καὶ ζαρωμένο τὸ ὠραῖο πρόσωπό της.

Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ συλλογὴ καθόλου δὲ σκίασε τὸν ἥλιο τῆς χαρᾶς της.

Ξαφνικὰ χτυπᾷ ἡ πόρτα.

— Γιαγιά, ἀνοιξε, γιαγιά!

Μπά! Ἦταν ἡ Νίκη. Ποῦ ἔτρεχε πρῶι πρῶι; Θὰ τὴν μαλώσῃ, δὲ βαστᾷ ἡ πονεμένη γιαγιά. Ἐνῶ ὅμως ἀνοίγει, τὴ βλέπει φορτωμένη μὲ λουλούδια.

— Γιαγιά, τά 'φερα νὰ στολίσωμὲ τὸ τραπέζι.

Πῶς νὰ τὴ μαλώσῃ τώρα!

Ἀνοίγει τὴν τραπεζαρία γελαστή γελαστή. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς γλάστρες, ποὺ στολίζουν τὰ παράθυρα, φαίνεται ἡ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ πλοῖα καὶ πέρα ἐκεῖ ἀπλώνεται ἡ πράσινη γραμμὴ τῶν κυπαρισσιῶν. Τὸ τραπέζι μὲ τρία πιάτα, ἀσπροντυμένο, καθαρὸ. Καὶ τώρα ἡ Νίκη τὸ στολίζει μὲ λουλούδια.

Καὶ τὸ καναρινάκι ἀκόμα εἶναι φλύαρο σήμερα, κι ὁ Μπέης, ὁ καλὸς ὁ γάτος, λιάζεται εὐχαριστημένος. Φαίνονται καὶ τὰ δυό, ὅτι νιώθουν τὴ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ.

Ἡ Νίκη φορεῖ ἓνα τριανταφυλλὶ φόρεμα ραμμένο μὲ τὰ χεράκια της. Στόλισε ἀκόμα τὴ ζώνη της μὲ τριαντάφυλλα καὶ γελᾷ, γελᾷ, ὅλο γελᾷ.

Πῶς μοιάζει ἡ χαρούμενη κόρη μὲ τὴ γελαστή ἄνοιξη!

Ὁ φημισμένος γλύπτης. Ἐνῶ ὅμως ἡ γιαγιά τὴν καμαρώνει, δὲν εἶδε κάποιον, ποὺ σιγὰ σιγὰ μπῆκε στὸ δωμάτιο. Ἀλλὰ μέσα ἀπ' τὸν καθρέφτη ἡ Νίκη τὸν εἶδε καὶ ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἔσυρε στὰ πόδια τῆς γιαγιᾶς.

Ἐκεῖνη σήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν, καὶ τοὺς εὐχέθηκε δακρυσμένη:

— Νὰ ζήσετε εὐτυχισμένα, παιδιά μου!

— Χρυσέ μου!

— Ἀδερφούλα μου!

— Ὁ Ἄ! Ἡ Νίκη δὲ φορεῖ κοντὰ φουστανάκια; Μπά, πῶς μεγάλωσε! εἶπε ὁ Δόσιος.

— Ἐσὺ ἔβγαλες καὶ μουστάκια μεγάλα μεγάλα... Πῶ... πῶ... πῶ... μουστάκια! τοῦ λέει ἡ ἀδερφή του.

— Ἀδερφούλα μου! Καλὴ μοῦ γιαγιά!

Καὶ πότε ἀγκαλιάζει τὴ μιὰ καὶ πότε τὴν ἄλλη.

Ἀνοίγει ἔπειτα ὁ Δόσιος τὸ μικρὸ κιβώτιό του καὶ χαρί-

ζει ένα ώραϊο βραχιολάκι τῆς Νίκης. Δίνει καὶ τῆς γιαγιᾶς ένα χαρτί. Αὐτὴ φορεῖ τὰ γυαλιά της, σηκώνει ψηλὰ τὸ χαρτί καὶ τὸ βλέπει καὶ πάλι ἀρχίζει τὰ δάκρυα καὶ τὸν ρωτᾷ με λαχτάρα:

— Πῶς τὸ συλλογίστηκες, παιδί μου;

— Μιὰ μέρα ποὺ ἦμουν μικρὸς, με πῆγες ἐκεῖ πάνω καὶ μοῦ εἶπες τὸν πόνο σου. Ἀπὸ τότε τὸ συλλογιζόμουν κάθε μέρα καὶ τώρα, με τὰ πρῶτα χρήματα, ποὺ κέρδισα, ἀγόρασα, γιαγιὰ μου, τὸ μάρμαρο καὶ τὸ πρῶτο σχέδιο ποὺ ἔκαμα, ἦταν γιὰ κείνους ποὺ χάσαμε.

Ἡ Νίκη βλέπει τὸ σχέδιο καὶ κλαίει κι αὐτὴ καὶ ψιθυρίζει:

— Πῶς; Καὶ σύ;

— Κι ἐγώ, ἀδερφούλα μου!

Ὅλοι λοιπὸν τὰ ἴδια συλλογίζονταν.

Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ μνημα, μαρμαρόχτιστο, στολίζει τὸ νεκροταφεῖο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς με τὴν ἐπιγραφή:

«Εἰς τοὺς ἀναπαυθέντας γονεῖς μου, ὁ εὐσεβὴς υἱός».

Ὅποιος τὸ δῇ, σταματᾷ καὶ ἀναγνωρίζει τὸ γλύπτη τὸ φημισμένο, ποὺ θυμίζει χρόνια ἑλληνικὰ τῆς τέχνης τῆς ἀθάνατης.

Τὸ σπίτι ἔγινε ἀγνώριστο. Ὁ Δόσιος τὸ ἔκαμε καινούριο ὅπως ἤθελε καὶ ἡ γιαγιὰ.

Καὶ ἐνῶ ἐργάζεται τώρα εὐτυχισμένος, με τὴ γλυφίδα στὸ χέρι, συλλογίζεται:

«Ἡ γιαγιὰ σημερινὴ εἶναι καὶ αὐριανὴ δὲν εἶναι. Ὅσο ἔζησε, δὲ θὰ ζήσῃ. Ἀχ, πόσα χρόνια πέρασε βασανισμένη! Αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια τῆς εὐτυχίας θὰ τὴν κάμουν ἄραγε νὰ ξεχάσῃ τὰ βάσανά της;».

Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴν τὰ ξεχάσῃ με τέτοια ἐγγόνια;

ΟΙ ΔΥΟ ΦΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιὰ περαστικὴ
γέρος φτωχὸς ἔχει καθίσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ,
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμιὰ ψυχή, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος φτωχὸς — τὸ δυστυχὴ !
Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
εἶναι τυφλὸς ! τυφλὸς ! Δὲ βλέπει !

Ἄχ ! τί ζευγάρι θλιβερό !
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειὰ τὰ μαραιμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάι - πλάι.

“Όμως κανείς τὰ γηρατειά
τὰ χιονοσκεπάστα λυπᾶται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιά,
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη . . .
“Αχ ! θὰ περάση τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη . . .
Γι’ αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει ;
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει . . .

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μὲς στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώση
χρήματα λίγα, μ’ ἀρκετά,
ἓνα ψωμὶ γιὰ νὰ πληρώση.
—Σοῦ εὔχετ’ ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ δῇ
πὼς σπλαχνικὰ τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεώντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Ο ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Ήταν σ' ένα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου πάνω στη Ρουμελιώτικη ἀκτή. Τὰ σπίτια ἀνάρια καθρεφτίζονται στοῦ γιालοῦ σὲ μιὰ γραμμὴ, κι ἀγναντεύουν ἀντίκρυ τὸ Μοριά, ποὺ στεφανώνουν ψηλὰ οἱ κορφές τῆς Ζήριας. Θέλεις ἦταν ἡ Βιτρινίτσα, θέλεις ἡ Ἰτιά.

Καμιὰ ἑκατοστὴ ὀργιές ἀνοιχτά, ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπρατσέρα, ὁμορφο, καινούριο καραβάκι, ποὺ μόλις εἶχε πρωτοταξιδέψει ἀπ' τὸ Γαλαξίδι.

Ήταν ἑτοιμοὶ νὰ φύγῃ. Τὰ πανιά του ἦταν ἀπλωμένα κι ἄρχιζαν νὰ μαζεύουν τὴν ἄγκυρα.

Ἀξαφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ βαρκούλα του ἀπὸ τὴν πρύμη καὶ νὰ τὴ στέλνουν ἔξω. Ἕνας μονάχα ναύτης ἦταν στὴ βάρκα καὶ δίπλα του ὁλόρθο, ἓνα μεγάλο καραβόσκυλο, ποὺ οὐρλιαζε λυπητερά. Δὲν ἤθελαν, φαίνεται, νὰ τὸ πάρουν μαζί τους καὶ τὸ ἔστελναν στοῦ σπίτι.

Σὰν ἔφτασε ἡ βάρκα στὴν ἀκρογιαλιά, ὁ ναύτης ἄρπαξε τὸ σκύλο, τὸν χάιδεψε καὶ τὸν ἔριξε στὴ στεριά, φωνάζοντας:

— Σπίτι! πῆγαινε σπίτι!

Μὰ τὸ σκυλὶ ρίχτηκε στὴ θάλασσα κυνηγώντας τὴ βάρκα. Ἐφευγε ἡ βάρκα γρήγορα, μὰ γρήγορα κολυμποῦσε κοντά της κι ὁ σκύλος λαχανιασμένος.

Ἡ ἀλυσίδα τῆς ἄγκυρας ἔτριξε δυνατὰ καὶ σὲ λίγο ἡ μπρατσέρα γλιστροῦσε σὰ χέλι πῆνω στὰ νερά, ἀφήνοντας πολὺ μακριὰ τὸ πονεμένο σκυλί.

Ἐκεῖνο ἀπελπισμένο γύρισε τὸ κεφάλι κατὰ τὴ στεριά καὶ μὲ κόπο κι ἀγωνία πολλή, πρόφτασε νὰ βγῇ καὶ νὰ πέσῃ σὰν ψόφιο πάνω στοὺς σωροὺς τῶν φυκιῶν.

Σὲ λίγο σηκώθηκε ὁλόρθο καί, τεντώνοντας τὸ λαιμό του,

οὐρλιαζε σπαραχτικά ἀγναντεύοντας τ' ἄσπρα πανιά τῆς μπρατσέρας, πού χάνονταν στὴν καταχνιά τῆς θάλασσας.

Τὸ ἐβλεπα ἐκεῖ τρεῖς μέρες, καθισμένο πάντα στὸ ἀκρογιάλι, ν' ἀγναντεύη τὸ πέλαγο... Δὲ σάλευε ἀπὸ κεῖ, κάτω ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἐξέδρα.

Τὸ συμπόνεσα. Πήγαίνα καὶ τοῦ ῥιχνα συχνὰ ψωμὶ καὶ κόκαλα. Μὰ τοῦ κάκου. Δὲν ἄγγιζε τροφή. Οὔτε γύριζε νὰ τὴ μυρίση. Κι ὅλο σούρωνε. Σὲ λίγον καιρὸ τὰ παῖδια του μποροῦσαν νὰ μετρηθοῦν κάτω ἀπ' τὸ πετσί του.

Μὰ αὐτὸ δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγῃ. Ἐκεῖ πάντα καθόταν κάτω ἀπ' τὶς σανίδες τῆς ἐξέδρας.

Μιὰ μέρα, ἀφοῦ τὸ χάιδεψα, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μ' ἓνα μαντίλι κι ἔκανα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, πού εἶχα στὸ γιολὸ κοντά. Μ' ἀκολουθοῦσε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Σὰν ἔφτασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ χάιδεψα πολὺ. Μὲ κοίταζε μὲ τὰ μάτια τοῦ σκυλιοῦ, γεμάτα εὐγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, πού ζωγραφίζοταν μέσα τους ὁλος ὁ βαθὺς καημὸς, πού τοῦ σπάραζε τὴν καρδιά. Καὶ γλείφοντας τὰ χέρια μου ἔφυγε σιγὰ σιγὰ. Σὲ λίγο γύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρά μὲ ξανακοίταξε μὲ τὰ πονεμένα του μάτια καὶ τράβηξε. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε:

— Μὴ μὲ πάρῃς γιὰ ἀχάριστο. Μὰ θέλω κάτω ἐκεῖ στὴν ἐξέδρα, πού τόσο μοιάζει μὲ τὸ καράβι μου, νὰ ξεψυχήσω, ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγο καὶ ρουφώντας τὴν ἀρμύρα, πού φέρνει ὁ μπάτης!

Σὰν ἄκουε τὴν ἀλυσίδα τῆς ἄγκυρας κανενὸς καϊκιοῦ, πού ἄραζε, σηκώνοταν, ἐβγαίνει ἀπ' τὴ σκοτεινὴ του τρύπα, κι ἀγνάντευε τὴ θάλασσα μυρίζοντας τὸν ἀέρα. Κι ὅταν καμιὰ βάρκα ζύγωνε στὴν ἀκρογιαλιά, σερνόταν ὡς ἐκεῖ κουνώντας

τὴν οὐρά του στοὺς ναῦτες. Κι αὐτοὶ τὸ ἔδιωχναν μὲ περιφρόνηση σὰν παλιόσκυλο.

Μιὰ νύχτα πῆγα μὲ μιὰ βάρκα γιὰ ψάρεμα. Εἶχαμε ἀνοιχτῇ μακριὰ καὶ τὸ στεριανὸ ἀγέρι μοῦ ἔφερνε ξεψυχισμένο τὸ οὐρλιασμα τοῦ δυστυχισμένου τοῦ σκυλιοῦ! Γυρίζοντας τὴ χαραυγὴ, τὸ βρήκαμε ξαπλωμένο κι ἀκίνητο στὴν ἀμμουδιά. Ἀπὸ κεῖ ἀγνάντευε τὴ θάλασσα ὡς τὴ στερνὴ του ὥρα, περιμένοντας μὲ λαχτάρα τοῦ ἀγαπημένου του καραβιοῦ τὸ γυρισμό.

Ἑμμ. Λυκούδης

Ο ΜΠΑΡΜΠΑ — ΣΤΕΛΙΟΣ Ο ΨΑΡΑΣ

Ὁ μπαρμπα - Στέλιος ὁ ψαράς καθόταν σ' ἓνα σπιτάκι, ποὺ ἦταν χτισμένο κοντὰ στὴν ἀκρογιαλιά. Οὔτε σπίτι ἦταν, οὔτε καλύβα· ἔτσι, ἓνα καλυβόσπιτο. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος καὶ ἡ γυναίκα του, μὲ μερικὰ ξύλα χοντρά, μὲ κάμποσα καλάμια καὶ μὲ λάσπη ἔφτιασαν μόνοι τὸ σπιτάκι τους, σὰν τὰ χελιδόνια. Καὶ μόνο ἓνας μαραγκὸς χρειάστηκε μιὰ δυὸ μέρες στὸ τέλος, γιὰ νὰ ταιριάξῃ τὴ σκεπὴ.

Ἐκεῖ λοιπὸν ἔζησαν χρόνια πολλὰ· ἀπόχτησαν καὶ παιδιὰ, ἀλλὰ τοὺς τὰ πῆρε ὁ χάρος. Ἐνα μόνο γλίτωσε ἀπ' τὰ νύχια του, ἀλλὰ καὶ κεῖνο τὸ πῆρε ἡ ξενιτιά. Δέκα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε, ποὺ ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀμερική, καὶ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Ζῆ; Πέθανε; Κανένας δὲν ἤξερε.

Μοναχικό κι ἔρημο στέκεται κάτω στὴν ἀκρογιαλιά τὸ σπιτάκι τοῦ μπαρμπα - Στέλιου. Ἐμπρός του ἔχει τὸ ἀπέραντο πέλαγο, πίσω του τὸν ἀμμουδερό κάμπο μὲ σκοῖνα κι ἀρμύρες. Οὔτε σπίτι κοντά, οὔτε καλύβα, οὔτε σαλάγισμα προβάτων, οὔτε φωνὴ ζευγολάτη, οὔτε γάβγισμα σκύλου, οὔτε λάλημα πετεινοῦ. Ἀπέραντη μοναξιά!

Μόνο ὅταν ὁ μανιασμένος βοριάς φυσᾷ ἀπὸ τὸ πέλαγο, βουτίζουν οἱ ἀρμύρες, βουτίζουν τὰ σκοῖνα, σπάζουν ἄγρια τὰ κύματα καὶ σειέται συθέμελα τὸ σπιτάκι τοῦ μπαρμπα - Στέλιου.

"Ὅσος ὅμως θόρυβος καὶ κακὸ κι ἂν γινόταν ἔξω, μέσα στὸ σπιτάκι τοῦ ψαρᾶ βασίλευε αἰώνια γαλήνη. Μύγα νὰ πετοῦσε θ' ἀκουόταν. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος κι ἡ γυναίκα του σχεδὸν ποτὲ δὲ μιλοῦσαν. "Ὅχι γιατί ἦταν μαλωμένοι, ἴσια ἴσια ποὺ ἦταν πολὺ ἀγαπημένοι. Ποτέ τους δὲ γκρίνιαζαν. Ἀλλὰ τὴν ἀγάπη τους τὴν ἔδειχναν ὅχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα.

"Ὅταν μαγεύρουν κρέας - πράγμα πολὺ σπάνιο - ἡ γρια - Στέλαινα ἔβανε τὰ καλύτερα κομμάτια στὸ πιάτο τοῦ μπαρμπα - Στέλιου. Ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ πῇ λέξη, τὰ ἔβανε στὸ πιάτο τῆς γυναίκας του κι ἐκείνη τὰ δεχόταν χωρὶς νὰ πῇ τίποτε.

Κάθε πρωὶ ξεσυνερίζονταν ποιὸς θὰ σηκωθῇ νωρίτερα, νὰ ψῆσῃ καφέ καὶ γιὰ τοὺς δύο. Ὁ μπαρμπα - Στέλιος ὅση φτώχεια κι ἂν εἶχε, δὲν ἄφησε ποτὲ τὴ γριά του χωρὶς καφέ καὶ ζάχαρη, χωρὶς παπούτσια, χωρὶς τσεμπέρι. Κι ἔτσι ζοῦσαν τὰ δυὸ γεροντάκια ἀγαπημένα κι ἀμίλητα. Αἰώνια τὴν ἴδια σκέψη εἶχαν κι οἱ δυὸ· τὴ σκέψη τοῦ παιδιοῦ τους, ποὺ τὸ πῆρε ἡ ξενιτιά· ποτὲ ὅμως δὲν ἔκαναν ὁμιλία γι' αὐτό· δὲν ἤθελε ὁ ἓνας νὰ ματώνῃ τὴν πληγὴ τοῦ ἄλλου.

Δίπλα στο σπιτάκι του μπαρμπα - Στέλιου ήταν άκουμπισμένη ή καλύβα της βαρκούλας του· έμοιαζε σαν παιδάκι άκουμπισμένο στην άγκαλιά της μάνας του.

"Όταν ο καιρός ήταν καλός, ο μπαρμπα - Στέλιος ψάρευε, έβανε τὰ ψάρια στο πανέρι του και τὰ πήγαινε στη Χώρα. Με τὰ λεφτά που έπαιρνε, έβανε πάλι στο πανέρι καφέ και ζάχαρη, ένα πακέτο καπνό, ένα ψωμί, μιὰ μπουτίλια του μισού κιλού με λάδι, άλλη μιὰ με κρασί, κι άλλα μικροψώνια του σπιτιού. Τί ήσυχη και όμορφη ζωή!

"Όταν όμως ο μπαρμπα - Στέλιος έβλεπε μακριά στο πέλαγο νά 'ρχεται ο μανιασμένος ο βοριάς καβάλα στα μαύρα κύματα, έσερνε με τή γριά του τή βάρκα έξω και τήν έκλεινε στην καλύβα.

Έκεινες οι μέρες του βοριά ήταν μέρες σαρακοστής για τὸ γεροντικό άντρώγυνο. Τὸ πανέρι δὲν πήγαινε πιά στη χώρα με ψάρια, οὐτ' έρχόταν φορτωμένο ψώνια.

Τότε ψάρευε στο χέρσο κάμπο ή γριά - Στέλεινα άγρια ραδίκια.

"Έναν καιρό ο βοριάς κράτησε πολύ. Έβδομάδες όλόκληρες φυσούσε. Η σαρακοστή γινόταν πιὸ σκληρή. Τὰ γεροντάκια νήστευαν και τὸ λάδι. Στο τέλος έλειψε κι ο καπνός του μπαρμπα - Στέλιου. "Όλα αὐτὰ κάπως ύποφέρονταν. "Αμα όμως έλειψε κι ο καφές και ή ζάχαρη της γρια - Στέλεινας, ο γέρος ένιωσε βαθιά άπελπισία. Του φαίνόταν ή θάλασσα μαύρη κι ο ούρανός σκοτεινός.

Η γριά τὸν λυπήθηκε. "Ανοιξε τήν κασέλα της, ξεδίπλωσε ένα κουρέλι κι έβαλε στο χέρι του μπαρμπα - Στέλιου ένα κατοστάρικο.

— Πάρε το, του είπε. Τὰ μάζευα πεντάρα πεντάρα... Πήγαινε ν' αγοράσης καπνό.

"Έλαμψε άμέσως τὸ πρόσωπο του μπαρμπα - Στέλιου.

“Αμα τραβήχτηκε πιὸ πέρα ἢ γριά, αὐτὸς μурμουρίσει:

— Ναί, δὲ θ’ ἀγοράσω καπνὸ... Θ’ ἀγοράσω πρῶτα πρῶτα καφέ καὶ ζάχαρη, ἔπειτα λάδι, κι ἂν περισσέφουν λεφτά, θὰ πάρω καὶ καπνὸ.

“Αργήσε πολὺ νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τῇ Χώρα ὁ μπαρμπα - Στέλιος. Πέρασε τὸ μεσημέρι, ἦρθε τὸ δειλινό, κι αὐτὸς ἀκόμα νὰ ῥθῇ. Ἡ γριά στενοχωριόταν. Δὲν ξανάγινε ποτὲ αὐτό. Μὴν ἔπαθε τίποτε τάχα;

Τὸ βραδινὸ ἄνοιξε τὴν πόρτα ὁ μπαρμπα - Στέλιος καὶ πέταξε ἀπάνω στὸ ξύλινο κρεβάτι ἓνα σωρὸ ὠραῖα ψώνια. Ἡ γριά μὲ γουρλωμένα μάτια, κοίταζε πότε τὰ ψώνια καὶ πότε τὸν ἄντρα της. Τέλος, ὁ γέρος ἄνοιξε τὸ στόμα του

— Ὁ γιὸς μας... ἔστειλε γράμμα... μὲ λεφτά... μοῦ τὰ ἔδωσε ὁ ταχυδρόμος... νὰ τὸ γράμμα.

Κι ἔβγαιναν σφιχτὲς οἱ λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του, σὰ νὰ εἶχε ξεσυνηθίσει τόσα χρόνια νὰ μιλά.

— Ὁ γιὸς μας!... γράμμα... λεφτά, φώναξε βραχνὰ ἡ γριά - Στέλιαίνα κι ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

— Διάβασε τὸ γράμμα ὁ μπακάλης ὁ Θανάσης... Ἔστειλε πεντακόσιες δραχμὲς... Δὲν ἔγραφε τόσα χρόνια, γιατί δὲν εἶχε λεφτά νὰ μᾶς στείλῃ. Τώρα θὰ μᾶς στέλνῃ ταχτικά... Εἶναι καλὰ...

Ἀνάσανε βαθιὰ ὁ μπαρμπα - Στέλιος, σὰ νὰ πέρασε μεγάλο ἀνήφορο. Τόσο εἶχε ξεσυνηθίσει νὰ μιλά.

— Σοῦ πῆρα ἐδῶ, συνέχισε, παπούτσια, γιατί δὲν εἶχες, καφέ, ζάχαρη, κρέας καὶ καπνὸ δικό μου.

— Δῶς’ μου τὸ γράμμα!

Τὸ πῆρε, τὸ ἔσφιξε στὴν καρδιά της, τὸ φίλησε, ἀνέβηκε στὸ σκαμνὶ καὶ τὸ ἔβαλε στὰ εἰκονίσματα. Κατέβηκε μὲ προσοχὴ κι ἀφοῦ ἔκαμε μερικὲς μετάνοιες καὶ σταυροῦς, γύρισε κι εἶπε στὸν ἄντρα της:

— Δόξα σοι ὁ Θεός!... Λησμόνησες ὅμως τὸ σπουδαιότερο πράγμα. Δὲν πήρες λιβάνι νὰ λιβανίσωμε τὴν Παναγία, ποὺ μᾶς φανέρωσε τὸ γιό μας, ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια, ποὺ τὴν παρακαλοῦσα.

— Σωστά λές! Αὐριο θὰ ξαναπάω στὴ χώρα καὶ θὰ πάρω λιβάνι κι ὅ,τι ἄλλο θέλεις. Εἴμαστε πλούσιοι.

Κι ἓνα χαμόγελο φώτισε τὸ πρόσωπο τοῦ μπαρμπα - Στέλιου τοῦ ψαρᾶ, ποὺ εἶχε χρόνια νὰ τὸ δῇ ἡ γριά του.

Π. Παναγόπουλος

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΙΝΗ

Ζοῦσε κάποτε στὴν Ἀθήνα ἓνας καλὸς καὶ χρήσιμος ἄνθρωπος, ὁ γερο - Πλατίνης μὲ τ' ὄνομα. "Ολοι τὸν ἤξεραν, ὅλοι σὲ μιὰ ἀνάγκη ζητοῦσαν τὴ βοήθεια του καὶ κανένας δὲν ἔφευγε ἀπ' τὸ σπίτι του ἀβοήθητος. Γιατὶ ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος εἶχε μεγάλη περιουσία, — ἀπάνω ἀπὸ δυὸ ἑκατομμύρια, — ζοῦσε ἀπλὰ πάντα καὶ λιτά, δὲν εἶχε παιδιά, οὔτε ἄλλους συγγενεῖς καὶ ξόδευε ὅλα του σχεδὸν τὰ εἰσοδήματα σὲ ἀγαθοεργίες.

"Οταν ὁ γερο - Πλατίνης πέθανε, οἱ φίλοι του περίμεναν μὲ ἀγωνία ν' ἀνοιχτῇ ἡ διαθήκη του, γιατί ὅλοι ἐλπίζανε νὰ

πάρουν γενναῖο κληροδότημα. «Ὁ συχωρεμένος εἶχε τόσα χρήματα, τί θὰ τὰ 'κανε!» ἔλεγε ὁ καθέννας ἀπὸ μέσα του. «Σὲ ποιὸν ἄλλον θὰ τ' ἄφηνε παρὰ στοὺς φίλους του;».

Καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο :

—Μὴ σὲ κάλεσε μάρτυρα στὴ διαθήκη του ; Μὴν ξέρεις πῶς μοίρασε τὰ ἑκατομμύριά του ;

Ἄλλὰ ὄχι, κανέννας δὲν ἤξερε, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὸ συμβολαιογράφο, ποὺ αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτε σὲ κανένα, κι ἀπὸ δυὸ μάρτυρες ξένους, ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, ποὺ δὲν τοὺς ἤξεραν οἱ φίλοι γιὰ νὰ τοὺς ρωτήσουν.

Ἔτσι δὲν ἔμαθαν ἐκεῖνο ποὺ ἤθελαν, παρὰ μόνο τὴν ἀκόλουθη ἡμέρα τῆς κηδείας, ὅταν ἡ διαθήκη ἀνοίχτηκε στὸ Πρωτοδικεῖο.

Ἦταν ὅπως τὴν περίμεναν. Κανένα φίλο του δὲν εἶχε ξεχάσει ὁ γερο - Πλατίνης. Σ' ὅλους ἄφηνε ἀπὸ ἓνα κληροδότημα, κατὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ καθενὸς καὶ τὴν κλίση του. Σ' ἓνα νέο ζωγράφο, παραδείγματος χάρη, ἄφηνε διακόσιες χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ πάη στὴν Εὐρώπη καὶ νὰ τελειοποιηθῇ στὴν τέχνη του. Σ' ἓναν ἄλλο ποὺ ἀγαποῦσε τ' ἀρχαῖα, χάριζε τὴν πολὺτιμη νομισματολογικὴ του συλλογὴ. Σ' ἄλλον ποὺ εἶχε κλίση στὴ γεωπονία, ἄφηνε τὸν κῆπο ποὺ εἶχε στὰ Πατήσια. Σ' ἓναν καθηγητὴ τῆς φιλολογίας ἄφηνε τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του. Σὲ μιὰ χήρα ἀξιωματικοῦ, μακρινή του συγγένισσα, ἄφηνε τὰ ἐπιπλα τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ τέλος στὴν κόρη της, τὴ Μαρία, ποὺ ἦταν δεκαεφτὰ χρονῶν καὶ ἀγαποῦσε πολὺ τὴ μουσικὴ, ἄφηνε ἑκατὸ χιλιάδες δραχμὲς γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τίς σπουδὲς της στὸ Ὠδεῖο ὥσπου νὰ πάρῃ τὸ πτυχίό της.

Ὅλους αὐτοὺς τοὺς φίλους ὁ γερο - Πλατίνης τοὺς εὐχαριστοῦσε στὴ διαθήκη του γιὰ τὴν ἀγάπη, ποὺ τοῦ εἶχαν δείξει ὅσο ζοῦσε, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ μὴν τὸν ξεχάσουν

μετά τὸ θάνατό του. Ἀπὸ λεπτότητα, ἀπὸ εὐγένεια, γιὰ νὰ μὴ θίξη τυχὸν τὴ φιλοτιμίαν κανενός, ὁ καλὸς ἄνθρωπος τοὺς ἔκανε μ' αὐτὸ νὰ καταλάβουν ὅτι ἀπὸ εὐγνωμοσύνη τοὺς μοίραζε τὰ ὑπάρχοντά του. Ἴσως νὰ τοὺς εὐγνωμονοῦσε κι ἀληθινὰ γιὰ τὴ φιλίαν τους, γιατί τί πιὸ πολὺτιμο ὑπάρχει στὸν κόσμον γιὰ ἓναν ἄνθρωπον, ποὺ δὲν ἔχει πιὰ συγγενεῖς, ἀπὸ τοὺς καλοὺς φίλους ποὺ τοὺς ἀναπληρώνουν ; Μὰ ὁ καλὸς γέρος φαίνεται πὼς ἦταν βέβαιος ὅτι ὅλοι οἱ φίλοι του δὲν τὸν ἀγαποῦσαν ἀληθινὰ καὶ γι' αὐτὸ σοφίστηκε ἓνα τέχνασμα, γιὰ νὰ φανερωθῇ ὁ πιὸ εἰλικρινὴς ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ ἀνταμειφθῇ μετὰ τὸ θάνατό του.

Καὶ νὰ μὲ τί τρόπο :

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κληροδοτήματα στοὺς φίλους, ὁ διαθέτης ἄφηνε καὶ γενναῖα ποσὰ σὲ διάφορα φιλάνθρωπικὰ ἰδρύματα — ὀρφανοτροφεῖα, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα καὶ ἄλλα — στὴ Σχολὴ τῶν Ἀπόρων καὶ στὸ Ταμεῖο τοῦ Στόλου. Πάλι ὅμως ἔμενε ἀδιάθετο ἓνα μεγάλο ποσό... Τὸ εἶχε ξεχάσει ; Δὲν εἶχε κάμει καλὰ τὸ λογαριασμό ; Ὅχι. Στὸ τέλος τῆς διαθήκης ὑπῆρχε κι αὐτὴ ἡ περίεργη διάταξη : Ὁ Πλατίνης ἔκανε γνωστό, ὅτι στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα εἶχε καταθέσει ἓνα κουτὶ μὲ μετοχές ποὺ ἄξιζαν ἓνα ἑκατομμύριο καὶ μ' ἓνα « σημεῖωμα » ποὺ ἔλεγε γιὰ ποιὸν ἦταν τὸ τελευταῖο αὐτὸ κληροδότημα. Ἀλλὰ τὸ κουτὶ δὲ θ' ἀνοιγόταν παρὰ ἓνα χρόνο μετὰ τὸ θάνατό του, μπροστὰ σ' ὅλους τοὺς κληρονόμους, ποὺ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ παρασταθοῦν γι' αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα στὸ Πρωτοδικεῖο.

Ἐκπληξῇ καὶ συγκίνηση τοὺς κυρίεψε ὅλους. Ποίος ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦταν ὁ εὐτυχισμένος κληρονόμος τοῦ ἑκατομμυρίου ; Ἀπὸ τὴ διαθήκη δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν μαντέψουν. Ἐπρεπε νὰ περιμένουν ἓνα ὁλόκληρο χρόνο γιὰ νὰ τὸν μά-

θουν από τὸ σημεῖωμα πού ἦταν μέσα στὸ κουτί. Τί παράξενη διαθήκη !...

Ποῖς λίγο, ποῖς πολύ, ὅλοι οἱ κληρονόμοι τοῦ γερο - Πλατίνη ἔμειναν εὐχαριστημένοι. Μὰ ἀπ' ὅλους περισσότερο εὐχαριστήθηκε καὶ συγκινήθηκε ἡ Μαρία, ἡ κόρη τῆς χήρας. Εἶχε τώρα στὴ διάθεσή της ἑκατὸ χιλιάδες δραχμές ! Πόσα πράματα μπορούσε νὰ κάμῃ μὲ τὴ μικρὴ αὐτὴ περιουσία ! Ἀλλὰ τὸ πρῶτο πού σκέφτηκε, ἦταν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφο τοῦ εὐεργέτη της καὶ νὰ τὸν στολίσῃ μὲ λίγα λουλούδια. Αὐτὸ λογάριάζε νὰ τὸ κάνῃ συχνά.

Πῆγε λοιπὸν μιὰ μέρα στὸ νεκροταφεῖο καὶ ζήτησε τὸν τάφο τοῦ Πλατίνη. Ἀλλὰ μὲ μεγάλη της ἐκπληξῆ καὶ λύπη, τὸν βρῆκε μικρό, φτωχὸ κι ὅλως διόλου ἀστόλιστο.

— Πῶς ; ρώτησε τὸ φύλακα δὲ θὰ βάλετε μιὰ πλάκα, ἓνα σταυρό, ἓνα κάγκελο ; Ἔτσι γυμνὸς θὰ μείνῃ ὁ τάφος ἑνὸς τόσο καλοῦ καὶ χρήσιμου ἀνθρώπου ;

— Καὶ ποιὸς νὰ τὸν στολίσῃ, κόρη μου ; ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Ὁ μακαρίτης, φαίνεται, δὲν ἄφησε τίποτα γιὰ τὸν τάφο του· κι ἐπειδὴ, βλέπεις, δὲν ἔχει παιδιὰ, οὔτε ἄλλους στενοὺς συγγενεῖς...

— Μὰ καλὰ, εἶπε ἡ Μαρία· κι οἱ φίλοι του ; Οἱ φίλοι πού καθέννας κληρονόμησε ἀπ' αὐτὸν ὀλάκερη περιουσία ;...

— Ὡς τώρα δὲ φάνηκε κανένας· ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας. Οὐτ' ἔλαβα καμιὰ παραγγελία γιὰ σταυρὸ ἢ γιὰ πλάκα.

— Ἐγὼ ὅμως ἦρθα, ψιθύρισε ἡ Μαρία.

Κι ἔμεινε λίγο συλλογισμένη. Ἐπειτα ρώτησε :

— Καὶ πόσο θὰ κόστιζε ἓνας σταυρός ;

— Κατὰ τὸ σταυρό, κόρη μου, ἀποκρίθηκε ὁ φύλακας· ἓνας μαρμαρένιος, μὲ χρυσὴ ἐπιγραφή, θὰ γινόταν μὲ πέντε χιλιάδες δραχμές.

— Κι ἓνα κάγκελο σιδερένιο ;...

— Μὲ ἄλλες τρεῖς χιλιάδες θὰ γινόταν κι αὐτό . . .
 — Κι ἓνα φύτεμα λουλουδιῶν στὸ χῶμα τοῦ τάφου ;
 — Βάλτε ἄλλες δύο χιλιάδες δραχμές . . .
 — Ναί, μὰ τὸ περιβολάκι αὐτὸ θὰ ἤθελε περιποίηση . . .
 — Ἀναλαμβάνω ἐγὼ μὲ διακόσιες δραχμές τὸ μήνα.
 — Ὠραῖα ! φώναξε ἡ Μαρία. Ἀναλαμβάνω κι ἐγὼ
 νὰ στολίσω αὐτὸν τὸν τάφο καὶ νὰ σοῦ δίνω διακόσιες
 δραχμές τὸν μήνα, γιὰ νὰ τὸν διατηρῇς.

Κι ἀφοῦ ἔριξε κι ἄπλωσε στὸ γυμνὸ χῶμα τὰ λίγα
 λουλούδια ποὺ εἶχε φέρει ἡ Μαρία, ἔφυγε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο
 καὶ πῆγε ἴσια στὸ πλησιέστερο μαρμαράδικο. Ἐκεῖ παράγ-
 γειλε ἓνα σταυρὸ μὲ τ' ὄνομα τοῦ Πλατίνη χρυσοκαλισμένο.
 Ὁ ἴδιος ὁ μαρμαρὰς δέχτηκε νὰ τοποθετήσῃ κι ἓνα κάγκελο
 ὀλόγυρα στὸν τάφο. Ὁ φύλακας πάλι φρόντισε γιὰ τὸ φύτεμά
 του. Κι ἔτσι σὲ λίγες μέρες ὁ τάφος τοῦ Πλατίνη, ἂν καὶ
 φτωχικὸς πάντα, φάνταζε πράσινος, στολισμένος καὶ περι-
 ποιημένος.

Ἡ Μαρία οὔτε συλλογίστηκε καθόλου πὼς ἡ μικρὴ
 της περιουσία εἶχε λιγοστεύει κατὰ δέκα χιλιάδες δραχμές.
 Μὲ τὴ μεγαλύτερη προθυμία ἔδινε κάθε μήνα στὸ φύλακα
 καὶ τὶς διακόσιες γιὰ νὰ περιποιῇται τὸν τάφο, νὰ τὸν δια-
 τηρῇ πάντα πράσινο καὶ μὲ λουλούδια.

Καὶ κάθε φορὰ ποὺ τὸν ἔβλεπ' ἔτσι ὠραῖο ἡ καλὴ κόρη
 αἰσθανόταν μιὰ μεγάλη ἀνακούφιση κι εὐχαρίστηση.

Ἀπὸ τοὺς φίλους ὥστόσο τοῦ μακαρίτη, κανένας ἄλλος
 δὲ θυμήθηκε ποτὲ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν τάφο του. Μόνο ἡ Μαρία,
 γεμάτῃ ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν εὐεργέτη της πῆ-
 γαινε ταχτικά.

Κι ὁ χρόνος πέρασε, κι ἔφτασε ἡ μέρα ποὺ, σύμφωνα
 μὲ τὴ διαθήκη, ἔπρεπε ν' ἀνοιχτῇ τὸ περίφημο κουτί Ὡ,

αὐτὸ κανέννας δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει ! Καὶ τὴν ὀρισμένη μέρα, ὅλοι οἱ κληρονόμοι βρέθηκαν μαζεμένοι στὸ Πρωτοδικεῖο καὶ περίμεναν μὲ χτυποκάρδι...

Τὸ κουτὶ ἦταν ἐκεῖ. Τὸ ἀνοίξαν μπροστὰ σ' ὅλους. Μήτησαν τὶς μετοχές, πού ἔκαναν σωστὸ ἓνα ἑκατομμύριο. Κι ἔπειτα διάβασαν τὸ ιδιόχειρο « σημείωμα » τοῦ Πλατίνης, πού ἔλεγε τ' ἀκόλουθα :

« Πολλὲς φορὲς ἄλλαξα τὴ διαθήκη μου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔμεινα εὐχαριστημένος. Ὅποιος ἔχει περιουσία, ἔχει κι εὐθύνη. Τέλος νόμισα ὅτι βρῆκα τὸ καλύτερο πού εἶχα νὰ κάμω. Ἀφοῦ μοίρασα τὴ μισή μου περιουσία ὅπως ἐπιθυμοῦσα, ἀποφάσισα νὰ διαθέσω τὴν ἄλλη μισή γιὰ βραβεῖο ἀρετῆς. Στὴ ζωὴ μου πολλοὶ μοῦ ἔδειχναν φιλία, ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ξέρεי πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἦταν εἰλικρινεῖς. Αὐτὸ θὰ φαινόταν μετὰ τὸ θάνατό μου, ἀπὸ τὴν περιποίησιν πού θὰ ἔκαναν στὸν τάφο μου καὶ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις τους σ' αὐτόν.

Ὅσοι λοιπὸν ξεπλήρωσαν αὐτὸ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης, πού εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ, αὐτοὶ θὰ μοιραστοῦν μετὰξὺ τους τὴν ἄλλη μισή μου περιουσία, δηλαδὴ ἓνα ἑκατομμύριο. Ἄν ὅμως ἀποδειχτῇ πὼς κανέννας στὸ διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου δὲ θυμῆθηκε τὸν τάφο μου — πράμα πού δὲ θέλω νὰ τὸ πιστέψω — τότε καὶ τὸ ἑκατομμύριο αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ μοιραστῇ στὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα πού ἀναφέρω στὴ διαθήκῃ μου ».

Πρὶν τελειώσῃ ἀκόμα τὸ διάβασμα τοῦ σημειώματος, οἱ φίλοι, ἓνας - ἓνας, ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὲ τρόπο... Δὲν ἦταν μόνο ἀπελπισμένοι γιὰ τὸ ἑκατομμύριο· ἦταν καὶ μετανιωμένοι, καὶ ντροπιασμένοι γιὰ τὴν ἀγνωμοσύνη πού εἶχαν δείξει... Ἀπὸ τόσους κληρονόμους στὴν αἴθουσα τοῦ δικαστηρίου, δὲν ἔμειναν πιά παρὰ ἡ Μαρία καὶ ἡ μητέρα της.

Οἱ ἄνθρωποι κοιτάζαν τὴ νέα κόρη πού στεκόταν κα-

τακόκινη και συγκινημένη, και ψιθύριζαν : « Αυτή, αυτή θα πήγαινε στον τάφο του... αυτή θα κληρονομήσει το εκατομμύριο ! ... »

Αυτό θα σκέφτηκε κι ο πρόεδρος. Γιατί κοιτάζοντας κι αυτός τη Μαρία, ρώτησε :

— Κανένας άλλος λοιπόν δεν έχει αξιώσεις ; ...

— « Ω, μα ούτ' εγώ ! φώναξε η Μαρία. "Ο,τι έκαμα, δεν αξίζει βέβαια ν' ανταμειφθώ με μια τόσο μεγάλη δωρεά !

— Αυτό είναι άλλο ζήτημα, είπε χαμογελώντας ο πρόεδρος· σεις πήγατε καμιά φορά στον τάφο του μακαρίτη ;

— Πολλές φορές μάλιστα ! φώναξε ο συμβολαιογράφος του Πλατίνη. Το ξέρω καλά, γιατί η Μαρία ήρθε μια μέρα να με ρωτήσει αν πραγματικά ο μακαρίτης δεν άφησε τίποτε για τον τάφο του. Κι όταν τής το βεβαίωσα, μου είπε ότι αυτή θα φρόντιζε και θα δαπανούσε. Πραγματικά, πήγα κι εγώ και τον είδα. Του έβαλε σταυρό, τον περίφραξε, τον έφύτεψε και πληρώνει από τότε το φύλακα για να τον περιποιήται. Το δικαστήριό σας μπορεί να τον ρωτήσει γι' αυτό ».

— Περιττό, είπε ο πρόεδρος, η μαρτυρία σας αρκεί.

Και το δικαστήριο κήρυξε κληρονόμο του εκατομμυρίου τη Μαρία.

Έτσι πλούσια ανταμείφτηκε η άρετή της, η ευγνωμοσύνη της. Κι η φτωχή όρφανή έζησε στο έζης ευτυχισμένη, όχι τόσο γιατί είχε πλούτη, παρά γιατί είχε ευγενικά αισθήματα κι ήξερε να τα μεταχειρίζεται με τρόπο ώστε να κάνει ευτυχισμένους κι άλλους πολλούς.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ.

Μές σέ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἥσυχο μιὰ μέρα
ρυάκι κρυσταλλένιο

τὸ πράσινο ἐχάιδευε χορτάρι πέρα πέρα
κι ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδρόσιζε ἀσημένιο.

Ἦταν ἡμέρα ὁμορφῆς κι αὐγὴ πολλὴ ἀκόμη
ὅταν ἐφάνηκαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρόμοι.

Συνομιλοῦσαν κι ἔρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι·
σὲ ρίζα δέντρου κάθισαν ἀπάνω κουρασμένοι.

Ὁ ἓνας ἄντρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα
τὰ πόδια, μ' ἄτακτα μαλλιά καὶ γένια μπερδεμένα:

τὸν λέγαν Ἄνεμο Βοριά. Οἱ σύντροφοί του πάλι

γυναῖκες ἦτανε· ἡ μιὰ σὰ γίγαντας μεγάλη·

κάθε πνοή της ἔκαιγε· σπινθήριζ' ἡ ματιά της,
καὶ σὰ δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της.

Ὁ κόσμος τὴν ἐτρόμαζε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε·

καὶ τ' ὄνομά της τό 'λεγαν Φωτιά ὅπου περνοῦσε.

Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκιά, γαλανομάτα,
καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.

Τὰ μάτια της τὰ ντροπαλά, σεμνότητα γεμάτα,
κάτω στὴ γῇ ἐβλέπανε. Τιμὴ τὴν ἐκαλοῦσαν.

Ἀφοῦ ξεκουραστήκανε, εἶπ' ὁ Βοριάς: «Φοβοῦμαι,
μήπως ἐκεῖ ποὺ τρέχομε καμιά φορὰ χαθοῦμε.

Γιὰ πέστε ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῇ τὸν ἄλλο πάλι,
ἂν χωριστοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη;

Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, μπορεῖτε νὰ μὲ βρῆτε,
ὅπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θένα μὲ δῆτε».

Κι εἶπ' ὁ Βοριάς: «Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκωμένα

κι ὅπου τὰ φύλλα σείονται θὰ μ' ἔβρετε κι ἐμένα.

“Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμὴ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε;»

Κι ἐκείνη ἀναστέναξε: «'Ανίσως μ' ἀγαπᾶτε,
τοῦ ἀποκρίθηκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παρατᾶτε.

“Αν φύγω, μὴτε ἄνεμος, μὴτε φωτιά μὲ φτάνει·
κεῖνος ποῦ χάση τὴν τιμὴ γιὰ πάντα τήνε χάνει»).

Ο ΖΩΗΣ ΚΑΠΛΑΝΗΣ

Μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὰ Γιάννινα, δυτικά, ἀπλώ-
νεται μιὰ χαριτωμένη σειρὰ ἀπὸ ψηλώματα, γεμάτη ἀπὸ
σκόρπια χωριουδάκια κάτασπρα. Πιὸ βορινά, σ' ἓνα πολὺ
ὁμορφο ψηλὸ πλάτωμα βρίσκονται τὰ Γραμμενοχώρια, ὁλό-
ασπρα κι αὐτά, ὅχι γιατί εἶναι ἀσβεστωμένα, ἀλλὰ γιατί
τά 'χουν χτισμένα μὲ πέτρες ἄσπρες, κι οἱ σκεπές τους εἶναι
τὸ ἴδιο σκεπασμένες μὲ πλάκες ἄσπρες.

Τὸ χῶμα εἶναι κοκκινωπὸ, καὶ μονάχα τὴν ἀνοιξὴ πρα-
σινίζει καὶ τὸ θέρος χρυσοκιτρινίζει.

Πάνω σὲ μιὰ πανέμορφη βουνοπλαγιά βρίσκεται τὸ
Γραμμένο· γραμμένο λέει ὁ λαός, τὸ πολὺ ὁμορφο, ποὺ εἶναι
σὰ ζωγραφιστό, (π.χ. τὰ φρύδια τὰ γραμμένα) καὶ τέτοιο
εἶναι στ' ἀλήθεια τὸ Γραμμένο, ποὺ ἀπὸ τὸ ψῆλωμά του,
μὲ τὸν ἀνοιχτὸ ὀλόγυρα ὀρίζοντα, φαίνεται σὰν ἀφέντης ὅλων
τῶν ἄλλων χωριῶν ποὺ τὸ προσκυνοῦν.

Στὸ ὁμορφο Γραμμένο γεννήθηκε ὁ πατέρας καὶ στὴ
Τζουντίλα, ἓνα ἄλλο χωριουδάκι, γεννήθηκε ἡ μητέρα ἐνὸς
παιδιοῦ, ποὺ ἦρθε στὸν κόσμον πολὺ δυστυχισμένο. Κι ὅμως
σὰ μεγάλωσε δὲ σκέφτηκε παρὰ πῶς νὰ κἀνὴ καλὸ στοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ τὸ πολὺ φτωχὸ παιδί, ποὺ ἔγινε εὐεργέτης τῆς
πατρίδας του, εἶναι ὁ Ζῶης Καπλάνης.

Γεννήθηκε στὸ Γραμμένο στὰ 1736. Ἦταν μωρὸ στὴν
κούνια ὅταν ὀρφάνεψε ἀπὸ μητέρα. Ὁ πατέρας του ξανα-
παντρεύτηκε· μὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε κι αὐτὸς
κι ὁ Ζῶης ἔμεινε πεντάρφανος. Ἡ μητριά του ἦταν ἀπὸ τίς
ἄπονες κι ἄσπλαχνες ἐκεῖνες γυναῖκες ποὺ βασανίζουν τὰ
ὀρφανά καὶ τὰ βρίζουν : « ξένη γένη ».

Μάνας φιλὶ καὶ μάνας χάδι δὲν ἔνιωσε ὁ κακόμοιρος ὁ
Ζῶης. Εἶχαν καὶ μεγάλη φτώχεια, κι ὁ Ζῶης ἀναγκάστηκε
ἀπὸ μικρὸ ἀγοράκι νὰ δουλεύῃ γιὰ νὰ θρέφῃ τὴ μητριά του.
Ἕνας γείτονας εἶχε ἓνα γαϊδούρι· τὸ ἔπαιρνε ὁ μικρὸς Ζῶης,
πήγαινε στὸ δάσος ποὺ τὸ λένε Μεγαλόγγο, ἔκοβε ξύλα,
ξενυχτοῦσε στὸ δάσος καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὰ πήγαινε στὰ
Γιάννινα καὶ τὰ πουλοῦσε. Ἡ κουραστικὴ δουλειὰ τοῦ παι-
διοῦ λογαριάζονταν ἴσα μὲ τοῦ γαϊδάρου· γιατί τὸ κέρδος τὸ
μοίραζαν σὲ δυό, καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔπαιρνε τὸ ἀφεντικὸ τοῦ γαι-
δάρου καὶ τ' ἄλλο ὁ Ζῶης.

Μὰ δὲν ἦταν προκοπὴ ἀπὸ τέτοια δουλειά· ἡ μητριά

δὲ χόρταινε ψωμὶ καὶ ξεθύμαινε στὸ Ζῶη. Τὸν ἔδερνε συχνά· κι ἓνα Σαββατόβραδο, τὴν παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας — αὐτὴ τὴν ἡμέρα δὲν τὴν ξέχασε στὴ ζωὴ του ὁ Ζῶης — ἀφοῦ τὸν ἔδειρε ἀκόμη πιὸ σκληρά, τὸν ἔδιωξε ἀπὸ τὸ σπίτι, καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴ ξαναπατήση.

Ποῦ νὰ πῆχ τὸ κατατρεγμένο καὶ διωγμένο ὀρφανό, τὸ ριγμένο ἀπ' τὴ φωλιά του ἀπροστάτευτο πουλάκι;

Τράβηξε πρὸς τὰ Γιάννινα. Ἦταν σούρουπο κι ἄρχισαν ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα. Τὸ παιδὶ μπῆκε σ' ἓνα χάνι.

— Τί θέλεις ἐδῶ; τὸν ρωτᾷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ χανιοῦ.

— Νὰ περάσω τὴ νύχτα σὲ μιὰ κόχη, στὸ στάβλο μὲ τὰ ζῶα· εἶμαι ὀρφανό, ἔρημο...

— Ὅξω! τοῦ φωνάζει ὁ ξενοδόχος· κι ἦταν ἔτοιμος νὰ τὸ διώξη.

Τὸ παιδί, δευτέρη φορά διωγμένο, ἔφυγε φοβισμένο.

Εἶχε πιά νυχτώσει. Στουὺς δρόμους ἦταν ἡσυχία. Τὸ παιδὶ εἶδε μπρῶστά του ἓνα ἀρχοντόσπιτο, πού τὴ μεγάλη πόρτα του τὴ σκέπαζε μιὰ μικρὴ σκεπὴ. Ἐκεῖ πῆγε καὶ στριμώχτηκε νὰ περάσῃ τὴ νύχτα. Μὲ τὴν ἀθῶα πληγωμένη ψυχὴ του ἔκαμε τὴν προσευχὴ του στὸ Θεὸ κι ἀποφάσισε ν' ἀποκοιμηθῇ. Μὰ ποῦ ὕπνος! Ἀπὸ τὸ πρῶν δὲν εἶχε βάλει τίποτε στὸ στόμα του καὶ πεινοῦσε πολὺ. Ἦταν καὶ κρύο καὶ φουσοῦσε... Δὲν μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Κάπου κάπου συλλογιζόταν τὴ μοίρα του, ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του χωρὶς κανένα βοηθὸ στὸν κόσμον, χωρὶς ἐλπίδα, τὸ ἔπιανε τὸ παράπονον κι ἔκλαιγε σιωπηλά. Ἔτσι πέρασε ὅλη τὴ νύχτα καὶ μονάχα κατὰ τὰ χαράματα, ἀποκαμωμένο, βυθίστηκε σὲ βαθὺ ὕπνον.

Εἰσημέρωσε ἡ μεγάλῃ γιορτῇ. Τὸ πλούσιο ἀφεντικὸ τοῦ σπιτιοῦ κατέβηκε νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησίαν. Σκουντώντας τὴν πόρτα γιὰ ν' ἀνοίξῃ νιώθει ἓνα ἐμπόδιο· σκύβει τὸ κεφάλι

του και βλέπει κάτι σὰ δέμα μπροστά στην πόρτα του· τὸ ἐμπόδιο ἐκεῖνο ἦταν ἓνα ἀνθρώπινο κουρέλι, ἦταν ὁ Ζώης...

Τὸ παιδί τινάχτηκε ἀπάνω τρομαγμένο· λίγα λεπτά τὸ ἀφεντικό και ὁ Ζώης κοιτάχτηκαν ἄφωνοι ἀπὸ ἐκπληξη. Στὸ τέλος τοῦ λέει τ' ἀφεντικό:

— Πῶς βρέθηκες ἐδῶ, παιδί μου;

‘Ο τόνος τῆς φωνῆς ἐδῶ δὲν ἦταν σκληρὸς σὰν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ χανιοῦ. Ἦταν πονετικός· τὸ παιδί τὸ νιώθει και λέει τὸν πόνο του.

‘Ο πλούσιος συγκινήθηκε· βλέποντάς το τόσο χλωμό, βασανισμένο, και τόσο κακοντυμένο, νὰ τρέμη, φώναξε τοὺς ὑπηρετές, διάταξε νὰ περιμαζέψουν τὸ ἔρημο, νὰ τοῦ δώσουν νὰ φάη, νὰ τὸ ντύσουν, κι ὕστερα κίνησε σὰν ἀληθινὸς χριστιανὸς γιὰ τὴν ἐκκλησία.

‘Όταν γύρισε φώναξε τὸ παιδί και, μὲ τρόπο γλυκό, τὸ ρώτησε γι’ ἄλλες λεπτομέρειες. ‘Ο Ζώης ἀπαντοῦσε μὲ θάρρος, και φαινόταν ἐξυπνο παιδί.

— ‘Αφοῦ σ’ ἔστειλε ὁ Θεὸς στὸ σπίτι μου, τοῦ λέει στὸ τέλος, θὰ μείνης ἐδῶ. ‘Η δουλειά σου θὰ ’ναι νὰ βοηθᾷς τὸ μάγειρο· μὰ ἂν σὲ στέλνουν και γιὰ κανένα θέλημα στὴν ἀγορά, θὰ πηγαίνης.

‘Ο πονόφυχος αὐτὸς Γιαννιώτης ἄρχοντας λεγόταν Παναγιώτης Χατζῆ - Νίκου.

Μὲ πόση εὐγνωμοσύνη πῆρε τὸ ἔρημο παιδί τὸ χέρι τοῦ εὐεργέτη του και τὸ φίλησε και μὲ πόση προθυμία ἔκανε ὅλες τὶς δουλειές!

Μὰ εἶχε ἓνα μεγάλο κρυφὸ καημό· ἤθελε νὰ μάθῃ γράμματα. Τὰ βράδια, μετὰ τὸ δεῖπνο, δὲν εἶχε πιά δουλειά· κι ὅταν ἀποτραβιόταν στὴν καμαρούλα του, ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ μαγειρεῖο ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του:

— Νά ὦρα γιὰ διάβασμα και γιὰ γράψιμο.

Ὁ κύρ Παναγιώτης Χατζῆ - Νίκου ἦταν ἔμπορος γουναρικῶν. Ὅταν οἱ ἀγοραστὲς ἀγόραζαν γοῦνες ἀπὸ τὸ μεγάλο κατάστημα, κάποτε ἔδιναν τὸ δέμα τοῦ Ζώη νὰ τὸ πᾶν στὰ σπίτια τους κι αὐτοὶ ἔδιναν κάποιο δῶρο στὸ μικρὸ ὑπηρέτη. Ἀμα εἶδε στὰ χέρια του λίγα λεπτὰ ὁ Ζώης, ἀμέσως σκέφτηκε τὰ γράμματα. Ἀγόρασε μιὰ φυλλάδα ποὺ εἶχε μέσα τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία, καὶ στὴν ἀρχὴ τὸ «Σταυρὲ βοήθα με», μ' ἓνα δάσκαλο καλόγηρο καὶ παιδιὰ μὲ ράσα. Ἀγόρασε καὶ χαρτὶ καὶ πένα. Καὶ τὴ νύχτα, στὴ μοναξιά, ἐνῶ ὅλο τὸ σπίτι ἦταν βυθισμένο στὴ σιωπὴ καὶ στὸν ὕπνο, ὁ Ζώης σκυμμένος πάνω στὴ φυλλάδα ἢ στὸ χαρτί, διάβαζε ἢ ἔγραφε, καὶ κοπίαζε καὶ παιδεύονταν νὰ μάθῃ—ἄχ! μὲ πόση δυσκολία καὶ μὲ τί λαχτάρα—γράμματα μόνος του.

Μιὰ νύχτα ποὺ ὁ Χατζῆ - Νίκου εἶχε ἀυπνία, προχώρησε πρὸς τὸ μαγειρεῖο καὶ εἶδε φῶς στὴν καμαρούλα. «Τί τρέχει;» σκέφτηκε ἀνήσυχος· καὶ χτύπησε τὴν πόρτα νὰ μπῇ. Τὸ φῶς ἔσβησε μονομιᾶς· ἡσυχία. Φωνάζει τὸ ἀφεντικό· καμιά ἀπάντηση· τότε, θυμωμένος διατάζει ν' ἀνοίξῃ ἡ πόρτα· ἀνοίγει, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ὁ Ζώης πέφτει στὰ πόδια τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ ἑομολογίεται πῶς αὐτὸς εἶχε τὸ καντήλι ἀναμμένο, γιὰ νὰ διαβάξῃ, νὰ μάθῃ γράμματα...

— Καλὰ, τοῦ εἶπε τ' ἀφεντικό, δὲν πειράζει· μόνο ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω.

Ἐκαμε πῶς θύμωσε, μὰ δὲ θύμωσε· τὸ φέρσιμο τοῦ παιδιοῦ τὸν συγκίνησε, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωί, φωνάζει τὸ Ζώη στὸ γραφεῖο του καὶ τοῦ λέει:

— Ζώη, ἀπὸ σήμερα δὲν εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ κάνῃς τίς χοντροδουλειὲς τοῦ μαγειρειοῦ. Ἀπὸ σήμερα δουλειά σου εἶναι νὰ φροντίζῃς γιὰ τὰ ψώνια τοῦ σπιτιοῦ. Τὶς ἄλλες ὥρες θὰ

εἶσαι στὸ κατάστημα· θὰ ἔχης ἐκεῖ ὑπηρεσία καὶ θὰ ᾿χης καιρὸ νὰ διαβάξης καὶ νὰ γράφης.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια τὸ ἐμπόριο τῶν γουναρικῶν ἔδινε μεγάλα κέρδη· πλούσιοι καὶ φτωχοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, φοροῦσαν τότε γοῦνες, ἄλλοι φτηνές, ἄλλοι ἀκριβές καὶ πολύτιμες. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ράφτες ποὺ εἶχε στὸ κατάστημα ὁ Χατζῆ - Νίκου, ἔδινε δουλειὰ καὶ στὰ σπίτια, σὲ νοικοκυρές. Αὐτὴν τὴν ὑπηρεσία τὴν ἔδωσε τώρα στὸ Ζώη τ' ἀφεντικό του.

Ὁ Ζώης φρόντιζε νὰ μοιράζῃ κάθε Δευτέρα πρῶι στὶς γυναῖκες ποὺ δούλευαν στὰ σπίτια τοὺς τὶς γοῦνες ποὺ ἦταν γιὰ ράψιμο, καὶ κάθε Σάββατο βράδυ νὰ τὶς παραλαβαῖν ραμμένες, πληρώνοντας τὴν ἀξία τῆς δουλειᾶς καὶ κρατώντας τακτικούς λογαριασμοὺς γιὰ ὅλα.

Τὴ δουλειὰ αὐτὴ τὴν ἔκανε μὲ τέτοια προθυμία, μὲ τέτοια ὀρεξή, μὲ τέτοια τάξη, ποὺ ὁ Χατζῆ - Νίκου τὸ εἶχε κρυφὴ χαρὰ πὼς εἶχε τέτοιον ξεχωριστὸ ὑπάλληλο στὴν ὑπηρεσία του.

Ὁ Ζώης βλέποντας ἐμπρὸς του κάθε μέρα νὰ ράβουν γοῦνες, ἐξετάζοντας καὶ προσέχοντας ὁλοένα τὸ ράψιμο, θέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἂν κι αὐτὸς μποροῦσε νὰ ράψῃ. Ἔραψε μιά, τὴν πέρασε μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες, κανένας δὲν ἔνιωσε τὴ διαφορὰ. Μπορεῖ νὰ μὴν εἶχε καὶ διαφορὰ καὶ νὰ ἦταν κι ἐκεῖνη ἡ γούνα καλοραμμένη σὰν τὶς ἄλλες.

Ἦταν ὅμως δικό του τὸ ἀντίτιμο τῆς ἐργασίας· τὸ εἶχε κερδίσει μὲ τὸν κόπο του.

Ἀγόρασε τώρα ἓνα Φτωήχι (Ὁκτώηχο), τὸ βιβλίο ποὺ ἐρχόταν μετὰ τὴ φυλλάδα, ποὺ εἶχε τελειώσει· ἀγόρασε καὶ μιὰ Ἀριθμητικὴ· ἀγόρασε ὅμως καὶ κάτι ἄλλο: κεριά, σπερματσέτα.

— Νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω καὶ κάποτε νὰ ράβω εἶναι

δική μου δουλειά· δὲν εἶναι δίκιο ὅμως γι' αὐτὰ νὰ ξοδεύω τὰ λάδι τ' ἀφεντικοῦ μου, εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Κι ἐνῶ ὅλοι στὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Χατζῆ - Νίκου κοιμόνταν, ὁ Ζώης, μονάχος, ἔγραφε, διάβαζε, ἔκανε λογαριασμούς, μὰ ἔραβε καὶ καμιὰ γούνα, γιὰ νὰ βγάξῃ ὅ,τι τοῦ χρειαζόταν γιὰ βιβλία, πένες, χαρτιά καὶ κεριά.

Μιὰ νύχτα κάνοντας τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ ὁ Χατζῆ - Νίκου εἶδε φῶς στὴν κάμαρα τοῦ Ζώη πάλι, καὶ χτύπησε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ. Τώρα ὅμως δὲν ἔσβησε τὸ φῶς ὁ Ζώης· ἀνοίξε τὴ θύρα ἀμέσως, καὶ τοῦ λέει μὲ θάρρος :

— 'Αφεντικό, δουλεύω μὲ δικό μου φῶς· καὶ τοῦ ἔδειξε τὰ κεριὰ ποὺ εἶχε ἀγοράσει.

Ὁ γουναρέμπορος συγκινήθηκε πολὺ· καὶ τοῦ λέει μισοθυμωμένα τάχα:

— Καλά· καλὰ· ἀπὸ αὐριο δὲν ἔχεις νὰ κάμῃς πιὰ καμιὰ δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ· θ' ἀφοσιωθῇς στὸ μαγαζί· θὰ δουλεύεις ἐλεύθερα, ὅπως θέλεις· ἀπὸ αὐριο θὰ ἔχῃς καὶ μισθὸ ἀνάλογο μὲ τὴν ἀξία σου, μὲ τὸ ζῆλο σου καὶ μὲ τὴν προκοπή σου!

Μόνο στίς ἐγωιστικὲς καρδιὲς δὲ φυτρώνει ἡ εὐγνωμοσύνη. Οἱ εὐγενικὲς ψυχὲς ποτὲ δὲν ξεχνοῦν τὴ χάρη. Ὁ Ζώης ἦταν εὐγενικὰ ψυχὴ. Μὲ πιὸ πολλὴ προσπάθεια λοιπὸν ἀφοσιώθηκε στὴν ἐργασία τοῦ εὐεργέτη του. Ἐξυπνος κι ἐργατικὸς ὅπως ἦταν, ἔμαθε στὴν ἐντέλεια τὸ ἐμπόριο τῆς γουναρικῆς μελετοῦσε, μάθαινε καθεστὶ ποὺ τοῦ χρειαζόταν.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια γινόταν μιὰ ἐμποροπανήγυρη στὴν Καστοριά τῆς Μακεδονίας. Ὡς τότε ὁ Χατζῆ - Νίκου ἔστειλε ἀντιπρόσωπό του ἓνα γέρο ὑπάλληλο, ποὺ τὸν εἶχε ἀπὸ καιρὸ στὴ δουλειά του. Τώρα ἔστειλε μαζί του καὶ τὸ Ζώη Καπλάνη. Τί διαφορὰ ἀπὸ τίς ἄλλες χρονιές. Ἦρθαν νέοι πελάτες· ἔγιναν καινούριες ἀγοραπωλησιές. Μεγάλα ἦταν τὰ κέρδη τοῦ Χατζῆ - Νίκου, ποὺ ἤξερε νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀφοσίωση,

καὶ ἔδωσε, μόνος του, ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ κέρδη στὸν πιστὸ του Ζῶη.

Οἱ δουλειές τοῦ Χατζῆ - Νίκου προόδευαν ὁλοένα. Κι αὐτὸς κι ὁ Ζῶης ἐνιωθάν πῶς τὰ Γιάννινα ἦταν πιά στενὸ μέρος γιὰ ἐμπόριο. Ἔτσι τ' ἀποφάσισαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἡπειρο, ὅπως τὸ συνηθίζουν οἱ Ἡπειρώτες, καὶ νὰ πᾶνε στὴ Βλαχία, στὸ Βουκουρέστι.

— Ζῶη, τοῦ λέει, ὁ Χατζῆ - Νίκου ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ· τώρα ἔχεις κάμποσα κεφάλαια, κερδισμένα μὲ τὴν τιμὴ σου καὶ τὴ δούλεψή σου· ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερο κεφάλαιό σου εἶναι ἡ δραστηριότητά σου καὶ ἡ μεγάλη τιμιότητά σου. Ἀπὸ σήμερα θὰ εἶσαι σύντροφος στὰ κέρδη.

Ὁ Ζῶης πῆρε τὸ χέρι τοῦ προστάτη του νὰ τὸ φιλήσῃ ἀλλὰ αὐτὸς δὲν τὸν ἄφησε· τοῦ ἔσφιζε μόνο τὸ δικό του χέρι, σὰν νὰ ἤθελε νὰ πῇ πῶς ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἦταν σχεδὸν ἴσοι. στὰ κέρδη καὶ σὲ ὅλα.

Ὁ Χατζῆ - Νίκου ἐγκαταστάθηκε στὸ Βουκουρέστι. Ὁ Ζῶης ἄρχισε ἐμπορικὰ ταξίδια· ἀγόραζε, πουλοῦσε πάντα μὲ ὠφέλεια· πῆγε στὴ Ρωσία, στὴ Λειψία τῆς Γερμανίας, ποὺ γίνεται μεγάλο ἐμπόριο γουναρικῶν, στὴ Βιέννη, ὕστερα γύρισε πίσω στὴ Ρωσία· ἔκανε περιοδεῖες· ὕστερα ἐγκαταστάθηκε στὴ Μόσχα. Στὸ τέλος ξανάγυρισε στὸ Βουκουρέστι, καὶ παράδωσε στὸ Χατζῆ - Νίκου καταλεπτῶς τοὺς λογαριασμούς. Σὲ κάθε ἐπιχείρηση φαινόταν ἡ ἐμπορικὴ ἐξυπνάδα καὶ ἡ τιμιότητα τοῦ Ζῶη. Μεγάλὰ κέρδη ἔφερε στὴν ἑταιρεία ὁ Ζῶης, κι ὅταν ὁ Χατζῆ - Νίκου θέλησε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσή του καὶ τὴν ἀφοσίωσή του τριπλασίασε τὴν περιουσία του, ὁ Ζῶης, ὁ ἄντρας Ζῶης, ὁ ἔμπορος, πῆρε τὸ χέρι τοῦ ἄλλοτε ἀφεντικοῦ του καὶ τοῦ εἶπε μὲ δάκρυα:

— Θυμᾶσαι τὸ ἀνθρώπινο κουρέλι ποὺ βρῆκες, χρόνια

τώρα, μιὰ Κυριακή πρῶι μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου; Ἦταν πεινασμένο κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο· ἦταν διωγμένο κι ἦταν ἔρημο στὸν κόσμο. Ἐσὺ ἄπλωσες τὸ χέρι σου καὶ γλίτωσες τὸ δυστυχισμένο ποῦ χανόταν. Καὶ βρῆκα ψωμὶ κοντά σου καί, τὸ καλύτερο, βρῆκα ἄσυλο. Σὺ στάθηκες ὁ προστάτης μου κι ὁ δάσκαλος μου· ἡ καλοσύνη σου καὶ τὸ καλὸ σου παράδειγμα μ' ἔκαμαν ὅ,τι εἶμαι. "Ὅ,τι εἶμαι τὸ χρωστῶ σὲ σένα. "Ὅ,τι ἔχω, ἀπὸ σένα τὸ ἀπόχτησα. Σοῦ φάνηκα πιστός, σοῦ ἔδειξα ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση; Ὡς κι ὁ σκύλος νιώθει τὴν καλοσύνη ποῦ τοῦ κάνουν, τὴ θυμᾶται, καὶ δείχνει τὴν εὐγνωμοσύνη του. Πῶς μπορούσα ἐγὼ νὰ φανῶ χειρότερος ἀπὸ σκύλο;

Τὰ λόγια αὐτὰ συγκίνησαν βαθιὰ τὸ Χατζῆ - Νίκου. Ἐκλαίει, καὶ σηκώθηκε κι ἀγκάλιασε τὸ Ζῶη, ψιθυρίζοντας :

— Παιδί μου, παιδί μου, νά'χης τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀφοῦ σηκώθηκαν ἀπὸ τὸ τραπέζι, λέει ὁ γουναρέμπορος στὸ Ζῶη:

— Ζῶη, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ μιλήσωμε σοβαρὰ γιὰ τὶς δουλειές μας.

— Οἱ δουλειές μας πᾶνε λαμπρά, εἶπε ὁ Ζῶης.

— Ναί, μὰ ὄχι καὶ γώ. Στοχάσου, Ζῶη, ὅταν πρωτομπήκες στὸ σπίτι μου, σὺ ἦσουν παιδάκι κι ἐγὼ ἤμουν ἄντρας, μὰ ἐγὼ γέρασα, παιδί μου· τὰ μαλλιά μου εἶναι καιρὸς ποῦ ἄσπρισαν· τὰ πόδια δὲ βαστοῦν· τὰ χέρια μισοτρέμουν· τὰ μάτια κουράστηκαν· κοντεύω τὰ ὀδόντα, δὲν μπορῶ πιά νὰ δουλέψω Ζῶη μου, καί. . . .

Ὁ Χατζῆ - Νίκου στάθηκε, κοιτάζοντας τὸ Ζῶη.

— Καί; . . . ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ Ζῶης.

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλύσωμε τὴ συντροφιά μας. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴ δουλειά μου καὶ μὲ τὴ δουλειά σου, ἔχω τὸ δικό μου· μπορῶ νὰ ζήσω ξένοιαστος ὅσα χρόνια

μοῦ μένουν· δὲν εἶμαι πιά γιά δουλειά· ἀνάγκη νὰ ξεκουραστῶ.

Ὁ Ζώης στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ δέχτηκε.

— Δουλεύω ἐγὼ καὶ γιά τοὺς δυὸ μας, εἶπε· θὰ βάλω διπλὸ κόπο, τέλειωσε!

— Σὺ πάντα μιᾶς γνωστικά· σκέψου καλὰ· μπορεῖς νὰ γίνης δυὸ κομμάτια, νὰ 'σαι ὁ μισὸς στὸ Βουκουρέστι κι ὁ ἄλλος μισὸς στὴ Μόσχα; Τὸ κατὰστημα ἐδῶ θέλει τὸν ἄνθρωπό του καὶ μένα τὸ κορμὶ καὶ τὸ μυαλό μου φωνάζουν: «φτάνει πιά!»

Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Ζώης πείστηκε, καὶ διάλυσαν τὴ συντροφιά.

Δὲν εἶχε πιά δουλειά στὸ Βουκουρέστι, γι' αὐτὸ ἀποχαιρέτησε τὸν ἀσπρομάλλη προστάτη του σὰ γιὸς τὸν πατέρα του, ἔφυγε κι ἀποκαταστάθηκε ὀριστικὰ στὴ Μόσχα· ἦταν ἐκεῖ ἓνα μετόχι ἐλληνικοῦ μοναστηριοῦ, τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Νοίκιασε μιὰ κατοικία καὶ ἐξακολούθησε τὸ ἐμπόριό του γιά δικό του λογαριασμό.

Ὁ Ζώης μὲ τὴ μεγάλη τάξη ποὺ εἶχε στίς ἐπιχειρήσεις του, μὲ τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν τιμιότητά του ἀπόχτησε μεγάλη ὑπόληψη στὴν ἀγορὰ τῆς Μόσχας καὶ σὲ ἄλλες ἐμπορικὲς πόλεις. Ἐκανε λαμπρὲς δουλειές, κι ἡ κάσα του ὀλοένα γέμιζε.

Εἶχε κάμει περιουσία· ἦταν πλούσιος. Μὰ περνοῦσαν καὶ τὰ χρόνια· δὲν ἦταν πιά νέος.

Μιὰ μέρα ἐκεῖ ποὺ ἔκανε περίπατο μονάχος σ' ἓνα ἐξοχικὸ μέρος τῆς Μόσχας, μιλώντας μὲ τὸν ἑαυτό του, ὅπως συνήθιζε, εἶπε:

— Ζώη, χρόνια καὶ χρόνια ἐστὶ τὸ ἄστεγο παιδὶ παιδεύτηκες καὶ βασανίστηκες νὰ κερδίσης λεπτὰ· καὶ κέρδισες ἀρκετά. Δὲ μοῦ λές, τί θὰ τὰ κάμης αὐτὰ τὰ λεπτὰ; Γιατί τὰ μάζεψες;

Οικογένεια δὲν ἔχεις. Ποῦ θὰ τ' ἀφήσης; Δὲ θὰ τὰ θάψουν βέβαια μαζί σου στὸ μνήμα σου!...

Κι ἔμεινε συλλογισμένος· ἦταν ἓνα πρόβλημα μπροστά του ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ βρῇ ἀμέσως τὴ λύση του.

Λένε γιὰ τὸν Κίμωνα, τὸ γιὸ τοῦ Μιλτιάδη, πὼς ὅταν ἔκαμε μεγάλη πλούση ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν, θυμήθηκε τὴ φτώχεια ποὺ πέρασε μικρός. Θυμήθηκε ποὺ κάποτε τοῦ ἔλειψε καὶ τὸ ψωμί ὅταν ὁ δοξασμένος πατέρας του ἦταν κλεισμένος στὴ φυλακή. Κι ἅμα ἔγινε πλούσιος, φόρτωνε τοὺς δούλους του φορέματα καὶ τὰ μοίραζε στοὺς φτωχοὺς ποὺ ἀπαντοῦσε στοὺς δρόμους, κι ἄνοιγε τοὺς κήπους του νὰ μπαίνουν ἐλεύθερα οἱ πολῖτες καὶ πρὸ πάντων τὰ παιδιὰ νὰ τρῶνε ὀπωρικά.

Ἡ ψυχὴ τοῦ Ζῶνι εἶχε κάποια ὁμοιότητα μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ Κίμωνα. Τὸ διωγμένο παιδί τοῦ Γραμμένου, ποὺ ἔγινε ἔμπορος γουναρικῶν στὴ Μόσχα, χωρὶς νὰ τὸ φαντάζεται, σκέφτηκε ὅπως ὁ δοξασμένος νικητὴς τῆς Μυκάλης.

Θυμήθηκε τὰ βασανισμένα χρόνια ποὺ πέρασε παιδί, θυμήθηκε τὴ λαχτάρα ποὺ εἶχε γιὰ τὰ γράμματα καὶ πὼς ἔμαθε μόνος του κρυφοδιαβάζοντας τὴν Ἑλβετική Βίβλη, καὶ εἶπε, δίνοντας τὴ λύση στὸ πρόβλημα:

— Τὰ λεπτὰ ποὺ μάζεψα θὰ τὰ δώσω γιὰ τὴν ὀρφάνια, γιὰ τὴν πείνα, γιὰ τὴ γδύμνια, καὶ γιὰ τὰ γράμματα· θὰ κάμω σχολεῖα στὸν τόπο μου, ν' ἀνοίξω τὰ μάτια τῶν συμπατριωτῶν μου, νὰ φωτίσω τὸ μυαλό τους.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη ἦταν πιά ἡσυχος· ἤξερε τί ἤθελε· ἔκαμε τὸ σχέδιό του· κι ἀποφάσισε νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ πέρα ὡς πέρα.

Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἀφήσουν ἡσυχος οἱ ἄλλοι! Μυρίστηκαν πὼς ἐκεῖ ἦταν «παράς», καὶ πρόβαλαν ξαδέρφια καὶ ξαδέρφες, μ' ἀνοιγμένο χέρι, ζητώντας ὑποστήριξη καὶ βοήθεια. Αὐτοὺς

τοὺς ἀνθρώπους οὔτε τοὺς ἤξερε ὁ Ζώης, οὔτε τοὺς εἶδε ποτέ του, οὔτε τὸν θυμῆθηκαν ποτέ τους· καὶ τώρα ἤθελαν ν' ἀνοίξῃ τὴν κάσα του, νὰ τοὺς μοιράσῃ τὸ βιό του...

Ὁ Ζώης ἦταν πολὺ γνωστικός καὶ δὲν μπορούσε νὰ τὸ κάμῃ αὐτό. Ἐλεγε μὲ τὸ νοῦ του: «Δικὰ μου εἶναι τὰ λεφτά μου; Ὁχι, εἶναι τῆς ὀρφάνιας, τῆς πείνας, τῆς γδύμνιας, τῆς ἀγγραμματοσύνης· ὅσα οπαταλήσω ἀσυλλόγιστα ἐδῶ κι ἐκεῖ, τὰ κλέβω ἀπὸ τοὺς δυστυχημένους. Αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ κάμω».

Ἔτσι δεχόταν σοβαρὰ τὰ ξαδέρφια, τοὺς ἔδινε τὸ ναῦλο τους καὶ λίγα λεπτά καὶ τὰ ἔστελνε πίσω· ὅσοι ὅμως ἦταν γιὰ δουλειὰ τοὺς ὑποστήριζε· ὅσοι ἔτρεχαν νὰ περάσουν χωρὶς ἐργασία τὴ ζωὴ τους μὲ τὰ λεπτά τοῦ Ζώη ἔφευγαν μὲ χέρια ἀδειανὰ.

Αὐτοὶ φυσικὰ δὲν ἦταν διόλου εὐχαριστημένοι, οὔτε τὸν ἐπαινοῦσαν.

Μὰ αὐτὸς ὁ σφιχτός, ὁ «τσιγκούνης», ἔστειλε χιλιάδες καὶ χτίστηκε στὰ Γιάννινα ἓνα μεγάλο κι εὐρύχωρο σχολεῖο μὲ ὠραῖες σάλες, μὲ κατοικίες τῶν δασκάλων, μὲ πολλὰ κελιά γιὰ τοὺς φτωχοὺς μαθητές. Παρακάλεσε τὸ μεγάλο Δάσκαλο τοῦ Γένους, τὸ σοφὸ Ἀδαμάντιο Κοραῆ, νὰ φροντίσῃ ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας καὶ τὰ καλύτερα βιβλία. Χιλιάδες ξόδεψε γι' αὐτά, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἀμφιθέατρο ποὺ ἔχτισε γιὰ βιβλιοθήκη καὶ γιὰ πειράματα. Χιλιάδες ἔβαλε καὶ στὴν Τράπεζα γιὰ νὰ διατηρῆται τὸ σχολεῖο ἀπὸ τοὺς τόκους.

Διευθυντὴ στὸ μεγάλο αὐτὸ ἐκπαιδευτήριον διόρισε ἓνα ὀνομαστὸ σοφὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, σπουδασμένο στὴν Εὐρώπη, τὸν Ἀθανάσιο Ψαλῖδα.

Γρήγορα ἀπόχτησε φήμην τὸ καινούριον σχολεῖο μὲ τὴ νέα μέθοδο. Ὅταν ἔκανε τὰ πειράματα ὁ Ψαλίδας, ποὺ ἦταν

σπουδαῖα γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μαθητές, ἔτρεχαν καὶ μεγάλοι Γιαννιωῖτες, μὲ μεγάλη περιέργεια νὰ μάθουν, νὰ φωτιστοῦν. Πολλές φορές πῆγαιναν καὶ κάθονταν κοντὰ στοὺς Χριστιανοὺς καὶ Τοῦρκοι, κι οἱ γιοὶ τοῦ Ἀλήπασα, ὁ Βελέπασας καὶ ὁ Μουχτάρπασας. Λένε πὼς κάποτε δὲ βάσταξε καὶ πῆγε κι ὁ ἴδιος ὁ Τεπελενλής.

Χιλιάδες ρούβλια πέρασαν ἀκόμη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ζώη καὶ τὰ ἔστειλε γιὰ κείνους ποὺ ὑποφέρουν, κλαῖνε καὶ πεινοῦν. Στὸ νοσοκομεῖο, γιὰ τὴν περιποίηση τῶν φτωχῶν ἀρρώστων· ταχτικὸ βοήθημα κάθε χρόνο στὰ περίφημα σχολεῖα τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ τῆς Πάτμου. Δέκα χιλιάδες ρούβλια ἄφησε γιὰ τοὺς φυλακισμένους. Ἀλλὰ τόσα νὰ παντρεύονται φτωχὰ κορίτσια ἀπὸ τὸ πατρικὸ του χωριό, τὸ Γραμμένο. Χιλιάδες ἄφησε καὶ γιὰ τὰ ὄρφανὰ καὶ γιὰ τὰ φτωχὰ καὶ ἀπροστάτευτα παιδιά.

Ὁ Ζώης ἦταν πιά ἐβδομήντα χρόνων· ἦταν πολὺ κουρασμένος ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο ἀγώνα τῆς ζωῆς, ἀρρώστησε κι ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, στίς 20 τοῦ Δεκεμβρίου 1806, ἔκλεισε γλυκὰ τὰ μάτια του, «ἐκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον ὡς τὰ νήπια πρῶως» εἶπε ὁ ἱεροκλήρυκας ποὺ ἔβγαλε τὸν ἐπικήδειο λόγο. Τὸν ἔθαψαν στὸ μοναστήρι τοῦ Δονσκόη.

Τὸ Πατριαρχεῖο ἔβγαλε γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη ἓνα ἐπίσημο σιγίλλιο, ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ τοὺς Πατριάρχες Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ ὅλη τὴ Σύνοδο. Σ' αὐτὸ ἐξιστορεῖ τί ἔκαμε σὰν ἄνθρωπος, σὰ χριστιανός, σὰν Ἕλληνας, διατάζει νὰ γίνουν πιστὰ ὅσα ὀρίζει στὴ διαθήκη του ὁ Εὐεργέτης Καπλάνης καὶ δίνει παραγγελία στὸν κατὰ καιρὸ Μητροπολίτη τῶν Ἰωαννίνων, νὰ κάνη μνημόσυνο γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ζώη, κάθε Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἀλησμόνητη αὐτὴ ἡμέρα θυμίζει τὴ μακρινὴ ἐκείνη Κυριακὴ, ποὺ τὸ πρῶι ἀνοίγοντας τὴν πόρτα τοῦ ὁ

Χατζῆ - Νίκου βρῆκε μπροστά του σὰν ἀνθρώπινο κουρέλι τὸ διωγμένο παιδάκι.

Πάνω στὴν πλάκα τοῦ τάφου του, μέσα στὸ κοιμητήριο τοῦ ρώσικου μοναστηριοῦ τῆς Μόσχας ἕνας Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χάραξε ἕνα ἐπιτύμβιο σὲ στίχους δεκαπεντασύλλαβους. Τὸ ποίημα εἶναι ἄτεχνο, οἱ στίχοι κακοφτιασμένοι καὶ ἡ γλώσσα, ὅπως ἦταν στὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἀκατάστατη. Ἐνα δίστιχο ὅμως ἀπ' αὐτά, ὅσο ἄσχημο καὶ ἂν εἶναι, δίνει μιὰ σωστὴ ιδέα γιὰ τὸ Ζώη Καπλάνη:

*Ὅλην του τὴν κατάσταση ἔθυσε μ' εὐκαρδίαν
γιὰ φωτισμὸ Πατρίδος του καὶ γιὰ φιλοπτωχίαν.*

Ἀλλὰ πολὺ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἐπίγραμμα,μποροῦσαν νὰ γραφτοῦν πάνω στὸν τάφο του, τὰ λίγα ἐκεῖνα λόγια, ποὺ χαράχτηκαν στὴν πλάκα ἐνὸς ἄλλου μεγάλου φιλανθρώπου, ἀλτρουιστῆ σὰν τὸ Ζώη Καπλάνη:

«Ὅλα γιὰ τοὺς ἄλλους. Τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό του!»

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

‘Η νύχτα άπλώνεται, τ’ άστέρια σπέρνει
καί τρεμοσβήνουνε στόν ούρανό·
τò τρεχαντήρι μου με χάρι γέρνει
σ’ άγέρι ήσυχο καί σιγανό.

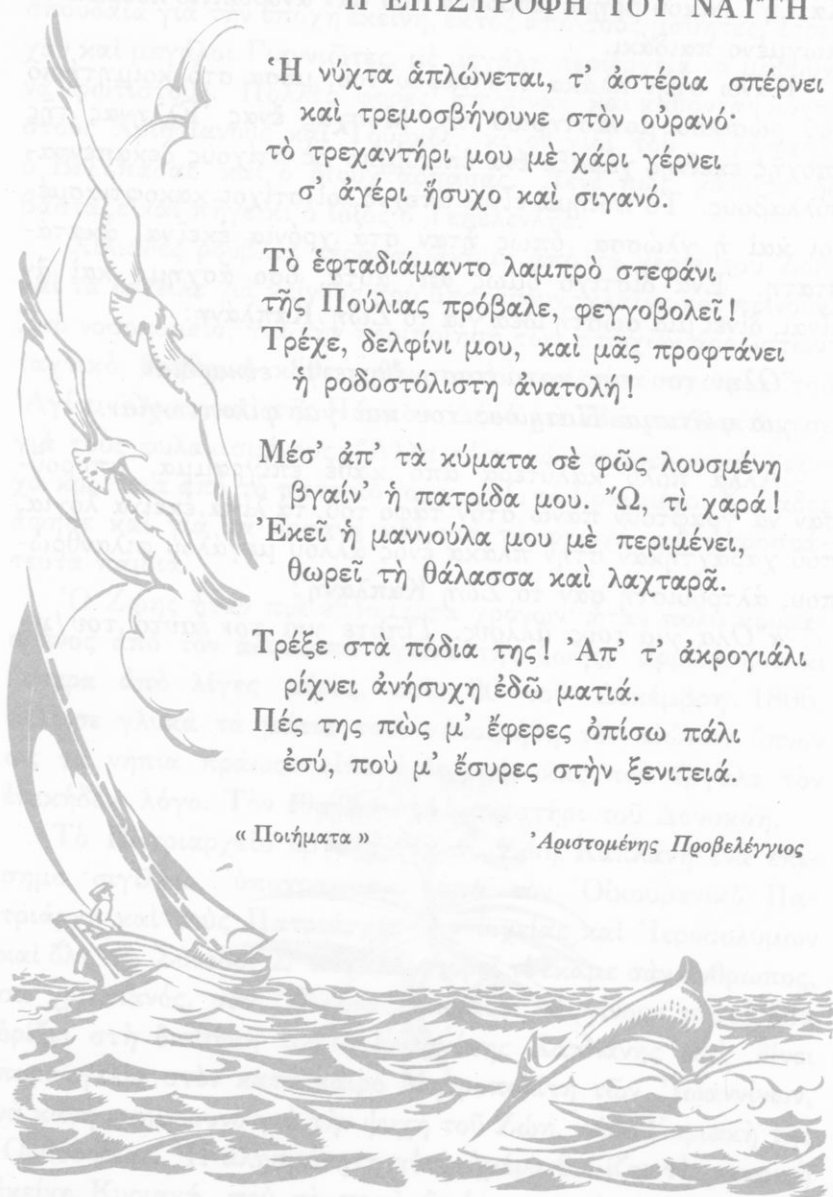
Τò έφταδιάμαντο λαμπρό στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεΐ!
Τρέχε, δελφίني μου, καί μᾶς προφτάνει
ή ροδοστόλιστη άνατολή!

Μέσ’ άπ’ τὰ κύματα σέ φῶς λουσμένη
βγαίν’ ή πατρίδα μου. “Ω, τί χαρά!
‘Εκεΐ ή μαννούλα μου με περιμένει,
θωρεΐ τῇ θάλασσα καί λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! ‘Απ’ τ’ άκρογιαλί
ρίχνει άνήσυχη έδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ’ έφερες όπίσω πάλι
έσύ, πού μ’ έσυρες στήν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

‘Αριστομένης Προβελέγγιος

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

‘Ο λαός Βρέθηκα κάποτε σ’ έναν ευτυχισμένο λαό. ‘Ο λαός αυτός ήταν χαριτωμένος, ήρεμος, αγαθός, ειρηνικός. Χαιρόταν τον ήλιο, τον αέρα, τις όμορφες της φύσης, χωρίς τίποτε να του λείπη, χωρίς τίποτε να γυρεύη.

‘Ο κόσμος ήταν πλασμένος γι’ αυτόν όσο πιο τέλεια μπορούσε. Και δεν είχε κανένα παράπονο με το Θεό, που τον έπλασε, καμιά βαρυγνομιά για τους νόμους, που τον κυβερνούν. “Όλα τριγύρω του ήταν τέλεια, ώραϊα, αγαθά· και μέσα του βασίλευε απόλυτη γαλήνη της ψυχής.

‘Ο λαός αυτός δεν ήξερε από πολέμους κι αίματοχυσίες. ‘Η όμονοια και η αγάπη βασίλευε στην πολιτεία του. Ποτέ στη ζωή του λαού αυτού δεν έτυχε ο ένας να κλέψη το δίκιο του άλλου. Τα δώρα του Θεού ήταν κοινά για όλους.

Πλούσιοι και φτωχοί δεν είχαν σταθῆ ποτέ στο λαό αυτό. “Όλοι μαζί ήταν πλούσιοι ή όλοι μαζί φτωχοί ! “Όταν είχε στέγη ο ένας, είχε και ο άλλος· όταν είχε τροφή ο ένας, είχε και ο άλλος. Και πάλι, όταν η δυστυχία έπεφτε πάνω

τους, κανέννας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμῃ, ἦταν ὅλοι εὐτυχισμένοι. Δὲν εἶχε κανέννας παράπονο.

Ὁ βασιλιάς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιά του. Ἕνα βασιλιά ξένον ἀπὸ τὴ γενιά του. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιάς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς τριγύριζε τὸ βασιλιά του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωση. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

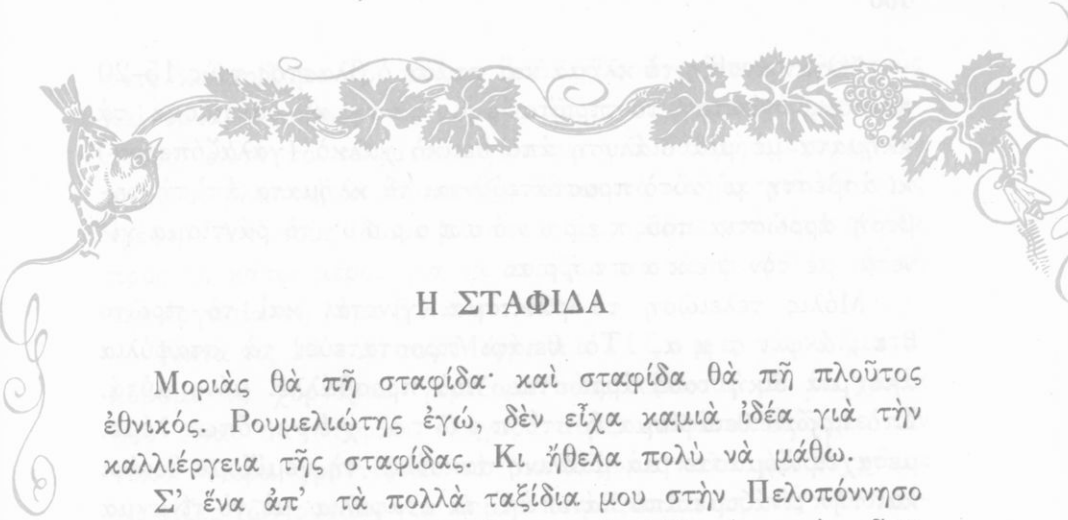
Κι ὁ βασιλιάς δὲ ζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾷ ἓνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Κρατοῦσε στὸ χέρι του ἓνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπὸ ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ κυβερνοῦσε. Ἀλλὰ τὸ σκῆπτρο του ἦταν παντοδύναμο· «ἐμπρὸς» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο ; ἐμπρὸς... «πίσω» ; πίσω...

Τραβοῦσε ἐμπρὸς ὁ βασιλιάς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Στεκόταν νὰ ξεκουραστῇ ; Ὁ λαὸς τὸν τριγύριζε μὲ λαχτάρα. Ἦταν ἓνας βασιλιάς, πού ποτὲ δὲ θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος πάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοί εἶναι ; Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἓνα λαὸ καὶ ἓνα βασιλιά. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιο ἀπὸ τὰ ἀνοιξιάτικα δειλινὰ καὶ ἦταν ἀπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἕνας γέρος βοσκὸς ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

Περιοδικὸ «Νουμάς»
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Παῦλος Νιρβάνας

Η ΣΤΑΦΙΔΑ

Μοριάς θά πῃ σταφίδα· καὶ σταφίδα θά πῃ πλοῦτος ἐθνικός. Ρουμελιώτης ἐγώ, δὲν εἶχα καμιὰ ιδέα γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς σταφίδας. Κι ἤθελα πολὺ νὰ μάθω.

Σ' ἓνα ἀπ' τὰ πολλὰ ταξίδια μου στὴν Πελοπόννησο παρακάλεσα ἓναν Πατρινὸ φίλο μου νὰ μ' ὀδηγήσῃ στὸ χτῆμα του καὶ νὰ μοῦ ἐκθέσῃ πῶς γίνεται ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδας.

— Καθὼς βλέπεις, μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου, τὰ κλήματα τῆς σταφίδας φυτεύονται σ' ἀπόσταση ἑνὸς μέτρου τὸ ἓνα ἀπ' τὸ ἄλλο καὶ εἶναι πολὺ ψηλότερα ἀπ' τὰ κλήματα τοῦ ἀμπελιοῦ.

“Ὅλο τὸν Ἰανουάριο γίνεται τὸ κλάδεμα. Στὶς 10 Φεβρουαρίου ἀρχίζει τὸ σκάψιμο. Στὸ σκάψιμο αὐτὸ σχηματίζεται ἓνας μικρὸς λάκκος γύρω ἀπὸ τὶς ρίζες τοῦ φυτοῦ· αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ παίρνουν ἀέρα οἱ ρίζες καὶ γιὰ νὰ μένῃ τὸ νερὸ στὸ λάκκο, ὅταν βρέχῃ ἢ ὅταν ποτίζωμε τὰ κλήματα.

Μετὰ τὸ σκάψιμο γίνεται τὸ παλούκωμα· παίρνομε δηλαδὴ βέργες ἀπὸ ἀγριόξυλα καὶ τὶς μπήχνουμε στὴ γῆ δίπλα στὰ ἀδύνατα κλήματα· ἔπειτα δένομε τὰ κλήματα στὰ παλούκια αὐτὰ γιὰ νὰ τὰ στηρίξουν καὶ νὰ τὰ προστατεύουν ἀπ' τὸν ἄνεμο.

Αὐτὲς εἶναι οἱ χειμωνιάτικες δουλειές μας.

“Όταν ανοίξη τὸ κλῆμα καὶ φτάση ὁ βλαστὸς τοὺς 15-20 πόντους, γίνεται τὸ πρῶτο ράντισμα· ραντίζομε τὰ κλήματα μὲ μιὰ διάλυση ἀπὸ θειϊκὸ χαλκὸ (γαλαζόπετρα) κι ἁσβέστη· μ’ αὐτὸ προστατεύονται τὰ κλήματα ἀπ’ τὴ φοβερὴ ἀρρώστια τοῦ περονόσπορου· τὸ ράντισμα γίνεται μὲ τὸν ψεκαστήρα.

Μόλις τελειώσῃ τὸ ράντισμα, γίνεται καὶ τὸ πρῶτο θειάφισμα. Τὸ θειάφι προστατεύει τὰ σταφύλια ἀπὸ μιὰ δική τους ἀρρώστια, ποὺ προσβάλλει μόνο αὐτά. Στὸ πρῶτο θειάφισμα ἢ στὸ πρῶτο χέρι, ὅπως λέμε, μεταχειριζόμαστε μιὰ μάλλινη σακούλα· τὴ γεμίζομε θειάφι καὶ τὴν τινάζομε ἀπὸ πάνω ἀπ’ τὰ σταφύλια· μὲ τὸ τίναγμα φεύγει μπόλικο θειάφι καὶ σκορπίζεται ἀπάνω στὶς ρόγες τῶν σταφυλιῶν.

Τὸ ράντισμα καὶ τὸ θειάφισμα ἐπαναλαμβάνεται κάθε δεκαπέντε ἡμέρες. Καὶ τὸ δεύτερο θειάφισμα γίνεται μὲ τὴ σακούλα· ὕστερα ὅμως δὲ χρειάζεται νὰ πέφτῃ πολὺ θειάφι στὰ σταφύλια καὶ γι’ αὐτὸ μεταχειριζόμαστε τὸ φυσερό. Μ’ αὐτὸ πέφτει πολὺ ἀραιὸ τὸ θειάφι καί, σχεδόν, δὲ φαίνεται πάνω στὰ σταφύλια.

— Καὶ ὥς πότε ἐξακολουθεῖτε τὸ ράντισμα καὶ τὸ θειάφισμα; ρώτησα τὸ φίλο μου.

— Αὐτό, μοῦ ἀπάντησε, ἐξαρτᾶται ἀπ’ τὸν καιρὸ. Ἄν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός, πολλοὶ κόποι μας πηγαίνουν χαμένοι· ἡ βροχὴ ξεπλένει τὰ κλήματα ἀπ’ τὸ θειϊκὸ χαλκὸ κι ἀπ’ τὸ θειάφι· κι ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ κάθε βροχή, πρέπει νὰ ξαναραντίσωμε. Ὁ περονόσπορος κι οἱ ἀκρίδες εἶναι οἱ μεγάλες πληγές τῆς σταφίδας. Εὐτυχῶς καὶ τὴν ἀκρίδα τώρα τελευταῖα τὴν κυνηγᾶμε ἀποτελεσματικὰ ραντίζοντας ὅλο τὸν τόπο μὲ εἰδικὰ φάρμακα.

“Όταν μεγαλώσῃ ὁ βλαστὸς καὶ φτάνῃ τὸ ἓνα μέτρο,

τότε καθαρίζουμε τὸ κλῆμα ἀπὸ τοὺς ἄχρηστους βλαστοὺς καὶ συνάμα κόβομε τὶς κορφές ἀπ' τοὺς καρποφόρους βλαστούς· αὐτὸ τὸ τελευταῖο γίνεται, γιὰ νὰ μὴ μεγαλώνουν πολὺ οἱ βλαστοὶ κι ἀδυνατίζη ἄδικα τὸ κλῆμα γιὰ νὰ τοὺς τρέφῃ. Ἀπ' τοὺς ἴδιους βλαστοὺς ἀφαιροῦμε καὶ λίγα φύλλα πρὸς τὸ κάτω μέρος γιὰ νὰ ἀερίζωνται τὰ σταφύλια. Αὕτῃ τὴν ἐργασία τὴ λέμε β λ α σ τ ο λ ό ι.

Κατὰ τὶς 10 - 20 τοῦ Μάη σ κ α λ ί ζ ο μ ε τὰ κλήματα· κόβομε τὰ χορτάρια, γεμίζουμε τοὺς λάγκκους μὲ τὸ χῶμα ποὺ εἶναι σὰ στεφάνι ὀλόγυρά τους καὶ ἰσοπεδώνουμε τὸν τόπο. Τώρα φροντίζουμε νὰ σκεπάζουμε καλὰ μὲ τὸ χῶμα τὶς ρίζες τῶν φυτῶν, γιὰ νὰ μὴν πειράζωνται ἀπ' τὶς καλοκαιρινές ζέστες.

“Ὅταν ἀνθίσῃ ὁ καρπὸς κι ἀρχίσῃ νὰ πέφτῃ τὸ ἄνθος, γίνεται τὸ χ α ρ ά κ ω μ α.

— Αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω, εἶπα στὸ φίλο μου.

— Δίκιο ἔχετε, μοῦ ἀποκρίθηκε. Κοιτάξετε καλὰ τὸν κορμὸ αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ, γιὰ νὰ δῆτε τὸ περσινὸ χαράκωμα.

Στὴ μέση περίπου τοῦ κορμοῦ καὶ σὲ πλάτος ἑνὸς πόντου ἔλειπε ὀλόγυρα ἢ φλούδα. Τὴν εἶχε βγάλει τὴν προηγούμενη χρονιά χαράζοντας τὸν κορμὸ μὲ κοφτερὰ μαχαίρα.

— Καὶ γιατί μὲ τόση ἀπονία κάνετε αὐτὰ τὰ δαχτυλίδια στὰ κλήματα; ρώτησα ἐγώ. Δὲν τὰ λυτᾶστε;

— “Ἄν δὲ γίνῃ τὸ χαράκωμα αὐτό, δὲ δένει ὁ καρπὸς καὶ τὸ κλῆμα θὰ τινάξῃ ὅλο τὸν ἀνθό του. Τὸ κλῆμα ἔχει πολλοὺς χυμοὺς τὴν ἐποχὴ αὐτῇ· ἂν τοὺς ἀφήσωμε ὅλους ν' ἀνεβοῦν ὡς τὸν ἀνθό, θὰ ἰδοῦμε τὸν ἀνθό νὰ τινάζεται λίγο - λίγο στὸ χῶμα. Μὲ τὸ χαράκωμα ὅμως κόβεται ἡ συγκοινωνία τοῦ ἀνθοῦ μὲ τὶς ρίζες καὶ πολὺς χυμὸς χύνεται ἀπ' τὸ γυμνωμένο μέρος τοῦ κορμοῦ.

— Κάνετε, τοῦ εἶπα, αὐτὸ ποὺ κάνομε καὶ στοὺς ἀνθρώ-

πους που έχουν πολύ αίμα. Μὲ βεντουῦζες ἢ μὲ βδέλες τοὺς ἀφαιροῦμε τὴν ἀνοιξη ἀρκετὸ αἷμα, γιὰ νὰ μὴν πάθουν συμφορήση.

— Καὶ πότε ἀρχίζει ὁ τρύγος; ρώτησα τὸ φίλο μου.

— Κατὰ τὶς 20 Ἰουλίου. Δὲ γίνεται ὅμως ὁ τρύγος μιὰ καὶ καλή, ὅπως στ' ἀμπέλια. Τρυγᾶμε τὸν ὥριμο καρπὸ ἀφήνοντας τὸν ἄλλο γιὰ δεῦτερο ἢ καὶ τρίτο χέρι. Ἔτσι ὁ τρύγος ἐξακολουθεῖ δυὸ καὶ τρεῖς βδομάδες.

Μένει τώρα τὸ λιάσιμο τῆς σταφίδας· πρέπει νὰ μαραθῇ ὁ καρπός, νὰ πέσουν τὰ σπυριά ἀπ' τὰ τσάμπουρα καὶ ἔτσι καθαρισμένα νὰ παραδοθοῦν στὸ ἐμπόριο.

Γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ἀκολουθοῦμε διάφορα συστήματα. Ἀπλώνουμε τὴ σταφίδα σ' ἀλῶνια, σὰν αὐτὸ ποὺ βλέπετε ἐκεῖ στὴν ἄκρη· τ' ἀλώνια αὐτὰ ἐπίτηδες δὲν εἶναι ἐπίπεδα, ἀλλὰ εἶναι μὲ κάποια κλίση καμωμένα, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά τῆς βροχῆς καὶ νὰ μὴ μένουν στὸν τόπο στάσιμα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπλούστερο καὶ τὸ φτηνότερο σύστημα· ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ ἐπικίνδυνο, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός.

Ἡ βροχὴ εἶναι ὁ χάρος μας αὐτὴ τὴν ἐποχὴ· μᾶς παίονει σὲ λίγα λεπτά τῆς ὥρας ὅλους τοὺς κόπους καὶ ὅλα τὰ ἐξοδα τῆς χρονιάς. Μόλις δοῦμε καὶ συνεφιάση καλά, ρίχνουμε караβόπανα πάνω ἀπ' τ' ἀλώνια. Τὶς περισσότερες φορὲς σώζουμε τὴ σταφίδα μας, μὲ τὰ πανιά αὐτά· ἀλλὰ πάντα βγαίνομε ζημιωμένοι ἀπ' τὴ βροχὴ.

Ἄλλο σύστημα εἶναι τὸ λιάσιμο μὲ τὶς πατοῦρες. Ἐλᾶτε νὰ τὶς δῆτε.

Μπήκαμε σὲ μιὰ ἀποθήκη· εἶδαμε κάτι στενόμακρα κιβώτια μὲ πλάτος ἓνα καὶ μάκρος δυὸ μέτρα· τὸ ὕψος ὅμως ἦταν μόλις πέντε δάχτυλα καὶ στὶς τέσσερεις ἄκρες ἐξεῖχαν ξύλινες λαβές.

— Αὐτὲς εἶναι οἱ πατοῦρες ἢ τζιβιέρες, μοῦ

είπε ο φίλος μου. Μέσα σ' αυτές απλώνουμε τις σταφίδες και τις αφήνουμε στον ήλιο. "Αμα δοῦμε συννεφιά επικίνδυνη, μαζεύουμε τις πατοῦρες τῇ μιᾷ πάνω στὴν ἄλλη, ὅσο φτάνει τὸ ἀνάστημα ἀνθρώπου καὶ στὴν κορφινὴ τοποθετοῦμε ἓνα ξύλινο σκέπασμα. Ἀπὸ πάνω ρίχνουμε καὶ καραβόπανα. Κι ἔτσι ἡ σταφίδα μας εἶναι ἀσφαλισμένη. Μᾶς στοιχίζει ὅμως πολὺ τὸ σύστημα αὐτό.

Πιὸ πολὺ ὅμως στοιχίζει, ἀλλὰ καὶ καλύτερο εἶναι τὸ τρίτο σύστημα. Ἐδῶ κοντὰ ἓνας μόνον κτηματίας τὸ ἔχει ἐφαρμόσει· ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κάμουμε ἓναν περίπατο ὡς ἐκεῖ, γιὰ νὰ τὸ δῆτε.

Εὐχαρίστησα τὸν εὐγενικὸ συνομιλητὴ μου καὶ τὸν ἀκολούθησα. Σὰν φτάσαμε ἐκεῖ, εἶδα πῶς εἶχε δίκιο. Στὴν ἄκρη τοῦ κτήματος ἦταν πολλὲς σειρὲς ἀπὸ στενόμακρα ὑπόστεγα. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὰ ὑπόστεγα ποὺ ἔχομε στὰ σχολεῖα, μὲ τὴ διαφορὰ πῶς αὐτὰ ἐδῶ εἶναι χαμηλότερα ἀπ' τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου κι εἶναι στενὰ καὶ ἀνοιχτὰ ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὴ στέγη· αὕτῃ ἀποτελεῖται ἀπὸ λαμαρίνα.

Στὰ ὑπόστεγα αὐτὰ εἶναι τεντωμένα σύρματα καὶ σχηματίζουν ἓνα συρματένιο κρεβάτι· ἀπὼν σ' αὐτὸ απλώνουν τὰ σταφύλια ἢ καὶ τὰ κρεμᾶνε ἀνάμεσα σὲ δυὸ γειτονικά σύρματα.

Σὲ κάθε ὑπόστεγο ὅμως δὲν εἶναι ἓνα κρεβάτι, ἀλλὰ πολλὰ· εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, σπῖτι μὲ πολλὰ πατώματα· κάθε πάτωμα ἀπέχει τόσο ἀπ' τὸ ἄλλο ὅσο χρειάζεται γιὰ νὰ μὴν ἀκουμποῦν τὰ σταφύλια τοῦ σὲ ξένο πάτωμα.

Ἐκεῖ κρεμασμένες λοιπὸν ξεραίνονται σιγὰ - σιγὰ σ τ ἡ σ κ ι ᾶ οἱ σταφίδες· ὁ ἥλιος βλέπει μόνον τὶς ἀκρινὲς κι αὐτὲς ὅχι ὅλη τὴν ἡμέρα· ἔτσι ὅμως ἀργοῦν πολὺ νὰ ξεραθοῦν, ὥστε δὲν μπορεῖ ὁ νοικοκύρης ν' ἀπλώσῃ ἄλλες, ποὺ ὥριμασαν στὸ μεταξύ. Γι' αὐτὸ ἀναγκάζεται νὰ ἔχῃ πολλὰ ὑπόστεγα

για' ὅλο τὸν καρπό. Καὶ γι' αὐτό, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, στοιχίζει πολὺ τὸ σύστημα αὐτό. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ὅμως ἡ σταφίδα γίνεται καλύτερη καὶ στὸ ἐμπόριο ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη ποιότητα· λέγεται *σταφίδα τῆς σκιᾶς*. Κυρίως ἔτσι ἀποξηραίνουν τὶς ἐκλεκτὲς ποιότητες τῆς σταφίδας, ὅπως εἶναι τῆς Αἰγιαλείας καὶ τῆς Κορινθίας. Στὶς ἄλλες σταφιδοφόρες ἐπαρχίες, πού παράγουν κατώτερη σταφίδα, ὅπως στὴ Μεσσηνία καὶ στὴν Ἡλεία, δὲ συμφέρει τὸ σύστημα αὐτό.

Δ. Κοντογιάννης

ΤΟ ΤΡΙΖΟΝΙ

Ἀπόψε δὲν μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ ἀπὸ τὴ ζέστη. Κι ἄκουγα τὸ τραγούδι ἐνὸς γρύλου, τὸ μονότονο, ἀλλὰ γλυκὸ καὶ δροσερὸ ἐκεῖνο κουδουνισματάκι, πού τόσο θέλγητρο δίνει στὶς καλοκαιριάτικες νύχτες. Κι ἦταν μιὰ ὠραία νύχτα ἢ ἀποψινή. Ἄν καὶ ἡ ζέστη τῆς ἡμέρας εἶχε κάμει τὴν κάμαρα ἀνυπόφορη, γιατί οἱ τοῖχοι κι ἡ σκεπὴ διατηροῦσαν ἀκόμα τὴ λαύρα τοῦ ἡλίου, ἔξω φυσοῦσε μιὰ ἀδύνατη αὔρα, πού σοῦ δρόσιζε τὸ κεφάλι μόλις τὸ ἐβγαζες ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ οὐρανὸς εἶχε τ' ὠραιότερο σταχτογάλαζο χρῶμα του, τ' ἀστέρια ἔλαμπαν γλυκὰ καὶ τὸ μισοφέγγαρο ἀνάμεσά τους, σκορποῦσε στὴ γῆ τ' ἀσημένιο του φῶς. Αὐτὸ τὸ φεγγαρόφωτο εἶχε γαργαλίσει καὶ τὸν ἀπὸνύχτερο γρύλο, πού δὲν ἔπαυε τὸ τραγούδι του. Τ' ἄκουγα ἀπὸ τὸ παράθυρο μὲ ὅση εὐχαρίστηση ἄφηνα νὰ μὲ δροσίζῃ ἡ αὔρα. Κι ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἀπολάμβανα τὸ μεταλλικὸ ἦχο, χωρὶς νὰ συλλογιέμαι καθόλου τὸ ἀθόρυβο ὄργανο πού τὸν ἐβγαζε, ἔπειτα ὁ νοῦς μου ἀποζήτησε κι αὐτό. Ἐννοῶ τὸ γρύλο πού τραγου-

δοῦσε. Ποῦ νὰ ἦταν ; Φυλακισμένος σὲ κανένα κλουβάκι ; ἢ κρυμμένος σὲ καμιὰ γωνιά τοῦ μανάβικου, ποὺ εἶχε φτάσει τὸ πρῶι μὲ τὸ φορτίο τῶν καρπουζιῶν καὶ τῶν πεπονιῶν ;

Αὐτὸ μοῦ φαινόταν τὸ πιθανότερο. Ὁ γρύλος θὰ 'ταν λεύτερος νὰ φύγη ὅπως ἤρθε. Γιατὶ ἐδῶ δὲν πολυσυνηθίζουν νὰ πιάνουν τὰ ὠδικὰ αὐτὰ ἔντομα, νὰ τὰ βάζουν σὲ κλουβάκια καὶ νὰ τὰ τρέφουν, γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ τραγούδι τους.

Στὴν πατρίδα μου ὅμως αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς καλοκαιριάτικες χαρὲς τῶν παιδιῶν.

Στὸ δρόμο, ὅπως πουλοῦν σύκα καὶ σταφύλια, πουλοῦν καὶ γρύλους ἢ τριζόνια, ὅπως τοὺς λέμε ἐκεῖ. Πουλοῦν ἀκόμη καὶ κλουβάκια γιὰ τριζόνια.

"Ὅλα τὰ παιδιά... κλαῖνε, ὥσπου νὰ τοὺς δώσῃ ἡ μητέρα δεκάρες γιὰ ν' ἀγοράσουν. Κι ἔτσι ὅλα τὰ σπίτια ἔχουν ἀπὸ ἓνα τουλάχιστο κλουβάκι μὲ τριζόνι, κρεμασμένο στὸ παράθυρο τοῦ δρόμου ἢ τῆς αὐλῆς.

"Α, τί συναυλία εἶναι κείνη, ποὺ κάνουν τόσα τριζόνια μαζί, μέσα στὴν πόλη, τίς φεγγαροφώτιστες νυχτιὲς τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Αὐγούστου ! Κι αὐτὴ τὴ συναυλία θυμόμουν καθὼς ἄκουγα ἀπόψε τὸ μονάκριβο γρύλο, ποὺ τραγουδοῦσε κρυμμένος ἀνάμεσα στὰ φρούτα τοῦ μανάβικου...

Μὰ καὶ πόσα ἄλλα πράγματα δὲ θυμόμουν μαζί ! Καὶ προπάντων τὰ τριζόνια καὶ τὰ κλουβάκια τὰ δικά μου, τότε ποὺ ἤμουν μικρὸ παιδὶ στὴν πατρίδα μου... Τί μανία ποὺ εἶχα ! Τὸ πρῶτο τριζόνι ποὺ ἔμπαινε στὴ Χώρα, ἔπρεπε νὰ τὸ ἀγοράσω ἐγώ. Κι ἀπὸ μέρες πρὶν τοῦ ἐτοιμάζα τὸ κλουβάκι του, εἴτε ἐπιδιορθώνοντας τὸ περσινό, εἴτε ἀγοράζοντας καινούριο, εἴτε κατασκευάζοντας ἓνα ἀπ' τὴν ἀρχή. Γιατὶ εἶχα ἀποκτήσει μιὰ εἰδικότητα στὴν κατασκευὴ αὐτῶν τῶν κλουβιῶν. Ἐπαιρνα δύο καπάκια ἀπὸ ξύλινα κουτιά λουμινιῶν, τέσσαρα κομματάκια ξερὴ

κληματόβεργα, καμιά δεκαριά φουρκέτες τῆς μητέρας καὶ μ' αὐτὰ σοῦ σκάρωνα μιὰ φυλακὴ γιὰ τὸ τριζόνι πού δὲν ἦταν μονάχα ὀχυρή, παρὰ ἔμοιαζε λίγο καὶ μὲ κομψότη-
χνημα. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσω χωρὶς ντροπὴ, ὅτι πιὸ κομψά, καὶ προπάντων πιὸ στερεά, ἦταν τὰ κλουβάκια πού ἀγόραζα ἔτοιμα. "Α, πόσο συμπαθοῦσα τὸ χωριάτη, πού ἔφερνε στὴ χώρα καὶ πουλοῦσε τριζόνια !

Ἦταν, θυμᾶμαι, ἓνας νέος μὲ γενάκια, τόσο ξανθὰ ὅσο καὶ ἡ τρύπια τοῦ ψάθα. Μόλις ἔμπαινε τὸ καλοκαίρι, κάθε φορὰ πού τὸν ἔβλεπα, φορτωμένο μὲ διάφορα πράγμα-
τα, τὸν ρωτοῦσα :

—"Ε ! δὲ βγῆκαν τὰ τριζόνια ;

Καὶ μοῦ ἀπαντοῦσε :

—"Οχι, ἀκόμα !

Ἐπιτέλους μιὰ μέρα, παρουσιαζόταν μπροστά μου γελαστός, κρατώντας μιὰ κάλτσα. "Α, τί χαρά ! Μέσα σ' αὐτὴν τὴν κάλτσα εἶχε τὰ τριζόνια τοῦ. Δὲν εἶχα παρὰ νὰ νὰ διαλέξω... Τὸ μεγαλύτερο ; Τὸ πιὸ ὁμορφο ;... "Οχι ! Ἐκεῖνο πού κελαηδοῦσε καλύτερα. Μὰ πῶς, ἀφοῦ ἦταν μέρα καὶ τὰ τριζόνια δὲν κελαηδοῦν παρὰ τὴ νύχτα ;

Εὐκολώτατο ! Ἐπαιρνα τὸ τριζόνι, τὸ ἔκλεινα στὶς δυό μου χουφτες καὶ τὸ χουχούλιζα λίγο ἀπὸ πάνω. Τοῦ ἔκανα ἔτσι μιὰ τεχνητὴ νύχτα χλιαρή. Κι ἐκεῖνο, γελασμένο, σήκωνε ἀμέσως τὰ φτεράκια τοῦ κι ἄρχιζε νὰ τὰ τρίβη. Γιατί, καθὼς ξέρετε, ὁ γρύλος δὲν τραγουδᾷ μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ μὲ τὰ φτερά, πού τὰ μεταχειρίζεται σὰν κρόταλα. "Ετσι μποροῦσα νὰ κρίνω ποιὸ ἀπὸ τὰ τριζόνια τῆς κάλτσας εἶχε τὰ πιὸ ἡχηρά, τὰ πιὸ δυνατὰ κρόταλα· καὶ τ' ἀγόραζα χωρὶς πολλὰ παζάρια.

Ποτὲ ζωοτρόφος δὲν περιποιήθηκε τὸ ζῶο του, ὅσο περι-
ποιόμουν ἐγὼ τὸ τριζονάκι μου ! Τὸ κρεμοῦσα στὸ πιὸ δρο-

σερὸ καὶ τὸ πιὸ προφυλαγμένο μέρος, πὺ μποροῦσα νὰ βρῶ. Ποτὲ δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ κλουβάκι του ἡ φρέσκια ἀντράκλα, τὸ καρπούζι, τὸ ἀγγούρι, κι ὅ,τι ἄλλο ἔτρωγε, ἢ νόμιζα πὼς τρώει ὁ τραγουδιστὴς μου. Καὶ ζοῦσε τόσο καλὰ, ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ ζῇ στὴ φυλακὴ.

Μὰ τὰ τριζόνια καὶ μάλιστα τὰ φυλακισμένα, δὲ ζοῦν, φαίνεται, πολὺ. Κι ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες, καὶ προπάντων νύχτες χαρᾶς, εἶχα τὴ μεγάλη, τὴν ἀνέκφραστη παιδικὴ λύπη, νὰ βρίσκω μιὰν αὐγὴ τὸ τριζόνι μου ψόφιο, ξαπλωμένο ἀνάσκελα στὸ κλουβάκι του, ἀνάμεσα στὶς ἀντράκλες, καὶ... μισοφαγωμένο ἀπὸ τὰ μερμήγκια, πὺ πλημμύριζαν ἀκόμα, ὁλόκληρο στράτευμα, τὸ κλουβάκι καὶ τὴν περιοχὴ του...

— "Αχ ! φώναζα. Μοῦ τό 'φαγαν τὰ μερμήγκια !...

Μοῦ ἐξηγοῦσαν τότε, πὼς πρῶτα εἶχε ψοφήσει, καὶ κατόπιν ἔτρεξαν τὰ μερμήγκια νὰ φᾶνε τὸ πτώμα. Μὰ αὐτὸ δὲ λιγότευε τὴ λύπη μου, καὶ προπάντων ὅταν ἡ ἐποχὴ ἦταν προχωρημένη κι ὁ ξανθογένης ἐκεῖνος, δὲν ἔμπαινε πιά στὴ Χώρα μὲ τὴν κάλτσα γεμάτη τριζόνια... 'Αλίμονο ! κάθε πράγμα στὸν κόσμο ἔχει τὸ τέλος του· καὶ γι' αὐτό, ὅ,τι μᾶς προξενεῖ μιὰ χαρὰ, εἶναι προορισμένο νὰ μᾶς προξενῇ ὕστερα, τὸ ἴδιο, καὶ μιὰ λύπη.

Αὐτὰ θυμόμουν τὴν περασμένη νύχτα, ἐνῶ δρόσιζα τὸ κεφάλι μου στὸ παράθυρο μὲ τὴν αὔρα, κι ἄκουγα τὸ τραγούδι τοῦ γρύλου στὸ ἀσημένιο φεγγαρόφωτο...

Γρηγόριος Ξενόπουλος

Η ΕΞΟΧΗ

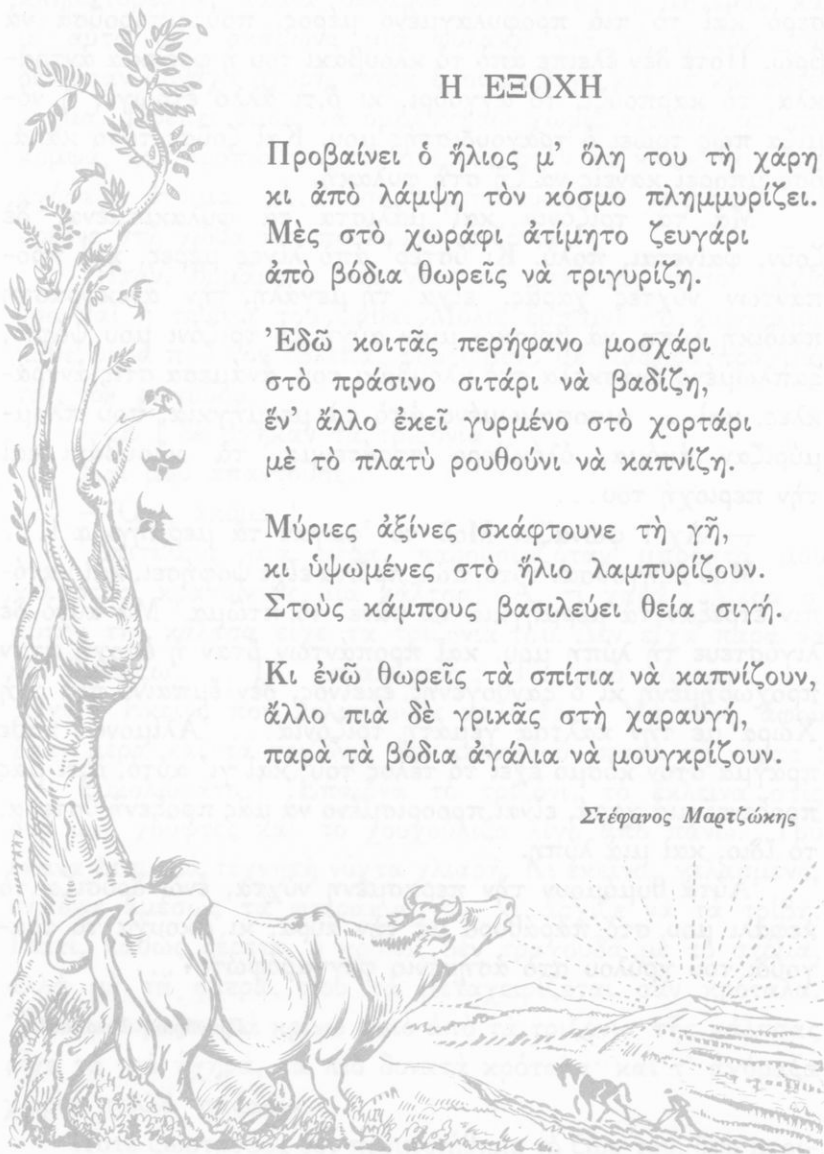
Προβαίνει ὁ ἥλιος μ' ὅλη του τὴ χάρη
κι ἀπὸ λάμψη τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μὲς στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζει.

Ἐδῶ κοιτᾶς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
ἐν' ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
μὲ τὸ πλατὺ ρουθόουνι νὰ καπνίζει.

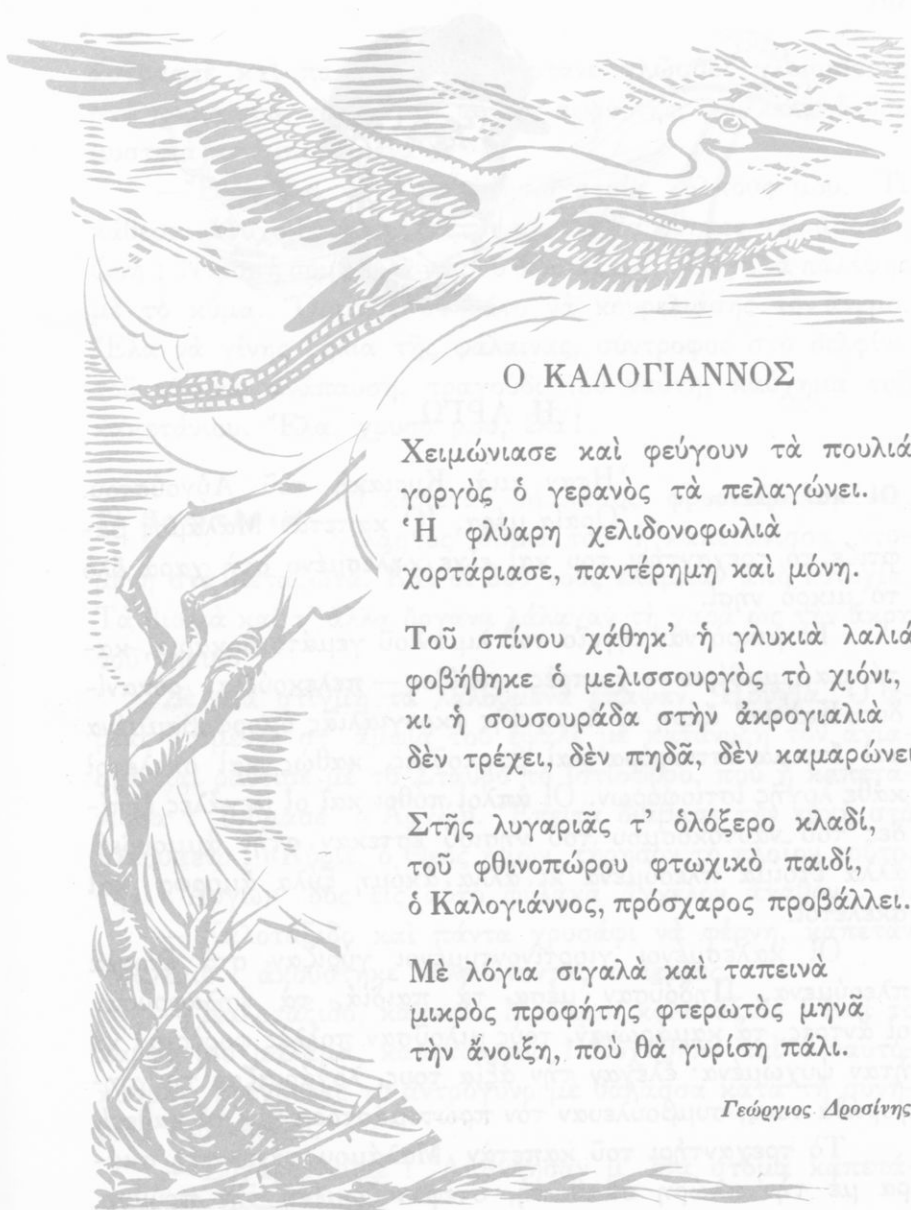
Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τὴ γῆ,
κι ὑψωμένες στὸ ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιά δὲ γρικᾶς στὴ χαραυγή,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλια νὰ μουγκρίζουν.

Στέφανος Μαρτζώκης

ποιάουν ἐγὼ τὸ τριζανάκι μου ! Τὸ κρεμόνι στὸ πῦρ δρο-

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.

Ἡ φλόαρη χελιδονοφωλιά
χορτάριασε, παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκιὰ λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσοουργὸς τὸ χιόνι,
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὁλόξερο κλαδί,
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾷ
τὴν ἀνοιξη, ποὺ θὰ γυρίση πάλι.

Γεώργιος Δροσίνης

Η ΑΡΓΩ

Οι καλεσμένοι Ήταν μιὰ Κυριακή τοῦ Αὐγούστου.
Ὡραία μέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος βά-
φτιζε τὸ τρεχαντήρι του καὶ εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ ὅλο
τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμάτο δοκάρια, κα-
τάρτια, μαδέρια — χοντρές σανίδες — πελεκούδια, ροκανί-
δια. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιάς ὁμορφοβαμμένα
καὶ ἔτοιμα ἱστιοφόρα καὶ βαρκοῦλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ
κάθε λογῆς ἱστιοφόρων. Οἱ ἀπλοὶ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπί-
δες τοῦ ναυτόκοσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά,
ἄλλα ἔτοιμα πλεύμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ
σκελετοί.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι γύριζαν στὰ ἔτοιμα
πλεύμενα. Πηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιὰ, τὰ ψηλαφοῦσαν
οἱ ἄντρες, τὰ καμάρωναν, τοὺς μιλοῦσαν πολλὲς φορές σὰ νὰ
ἦταν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, λογάριαζαν τὴ γρη-
γοράδα τους, συμβόλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ καθετί.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου πάνω στὴ σκά-
ρα μὲ τὴν πλώρη σπαθωτή, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη,
ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁλογάλαζη ἡ θάλασσα

ἄστραφτε καὶ παιγνίδιζε κι ἔφτανε γλῶσσες γλωσσίτσες
στὰ πόδια του, τὸ ράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ κελαηδοῦσε
μυστικὰ κι ἐμπιστεμένα :

— "Ἐλα, ἔλα νὰ σ' ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί
κάθεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο ; Δὲ βαρέθηκες τὴν ἀβουλη
ζωή ; Ντροπή σου. "Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. "Ἐβγα νὰ παλέψης
μὲ τὸ κύμα. "Ορμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν ἄνεμο.
"Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελφίνι,
τοῦ γλάρου ἀνάπαυση, τραγούδι τοῦ ναύτη, καύχημα τοῦ
καπετάνιου. "Ἐλα, χρυσό μου, ἔλα !

Τὰ βαφτίσια 'Ο καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος,
γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-
μένη στὰ μεταξωτά. Καὶ οἱ δύο τους ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία.
Τὰ βιολιὰ καὶ τ' ἄλλα ὄργανα λάλαγαν τὴ χαρὰ ὡς τὴν ἄκρη
τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. 'Ησυχία. 'Ο ἱε-
ρέας ντυμένος στ' ἀμφιά του ἔψαλε μὲ κατάνυξη τὸν ἀγια-
σμό καὶ ράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, ποὺ ἡ καπετά-
νισσα τ' ὀνόμασε «'Αργώ». "Ἐπειτα διάβασε τὴν εὐχὴ στὸ
πλεούμενο : «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον τοῦτο,
τὴν «'Αργώ»· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγαθόν...».

— Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρνῃ, καπετὰν
Μαλάμο ! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερέας.

— Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα ! Εὐχήθηκε καὶ ὁ ναυτο-
κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀντρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-
θεια τοῦ νησιοῦ.

— Εὐχαριστοῦμε ! 'Απάντησαν μ' ἓνα στόμα καπετά-
νιος καὶ καπετάνισσα.

'Ο πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα ... Λύ-

θηκαν τὰ σχοινιά, βγήκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ «'Αργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων γλίστρησε στὴ θάλασσα σὰν πάπια μαζὶ μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τὴ χαρὰ στὰ πέρατα τοῦ νησιοῦ.

Σὲ δυὸ μέρες ἡ «'Αργώ» ἔκανε τὸ πρῶτο
Τὸ πρῶτο τῆς ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ
ταξίδι τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρωτὶ-πρωτὶ στὴν «'Αργώ», κρέμασε ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι, στὴ μικρὴ κάμαρά του, τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἀι - Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνημα στὸ πλεούμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπιστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξη, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ πρόσταξε ν' ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ πανιὰ νὰ ξεκινήσουν.

— Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο ! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλὸ ! Τοῦ εὐχῆθηκαν οἱ συντοπίτες του, ποὺ εἶχαν κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ δοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρηση τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνώντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου πάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικό του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντίλι της :

— Στὸ καλὸ, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλὸ ! Ὁ Θεὸς μαζί σας ! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος χαιρέτησε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη :

— Δεξιά !...

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριο δυὸ τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς πότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες μέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου ξαναζεσταίνουν λίγο τὴ φθινοπωρινὴ φύση.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοουργοί, ὀρτύκια, τραβοῦν βιαστικὰ κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίχλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου-κάπου καὶ καμιὰ μπεκάτσα, μᾶς φέρνουν στὰ φτερά τους τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιᾶς, τῆς μουριάς καὶ τῆς βελανιδιάς δὲν ἀντέχουν πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνο ἡ ἐλιά δὲ φαίνεται νὰ φοβᾶται πῶς θὰ χάσῃ τὴ σταχυοπράσινη φορεσιὰ της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξαναντύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς μέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γύρω ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι καὶ οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεῦγῃς πῶς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμη σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλλάθευτο ρολοὶ τῶν κοκοριῶν λὲς καὶ ἠλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιά.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄντρες, πού βιάζονται μὲ τὴ βουκέντρα καὶ τὰ ὄϊα - ὄϊα τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τους.

Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακούλι τοῦ σποριάς στὸν ὄμο καὶ μὲ τὴ χοντροκομμένη μαγκούρα τους, πού τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου-κάπου μὲ μόνη τὴν ἀπειλὴ τῆς στοῦ γαῖδουράκι, φορτωμένο σπόρο, πὼς πρέπει νὰ ταχύνῃ τὸ βῆμα του.

Ἐρχονται κατόπι τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγόρια μὲ ἀξίνες στὸν ὄμο καὶ μαζί τους οἱ ἀδερφές τους τραβώντας ἀπὸ τὸ σκοινὶ τὶς λίγο κακότερες κατσίκες. Τελευταῖες κλείνουν τὴν πομπὴ οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τους καὶ μὲ τὰ φαγητὰ σὲ σακούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ ἀνακατώνονται μέσα στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων καὶ τὰ σκυλιά.

Μονάχα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου τράβηξαν ἄλλο δρόμο γιὰ τὴ μικρὴ πλατεία, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωινὸ μάθημα. Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες μέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος ἐπισκέπτης θὰ νόμιζε πὼς βρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χωριό, πού οἱ κάτοικοί του μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλον τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν. Ὅπου κι ἂν πέσῃ τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ πάνω στὴ λοφοσειρὰ ὡς τὶς κορυφές, θ' ἀγναντέψῃς τὸ σκορπισμένο μελισσολόι τῶν γεωργῶν στὴν ἁγία ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο - παππούς μὲ τὴ σοφὴ πείρα τῆς ζωῆς, μὲ ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουχτιάζει ἀπὸ τὸ σακούλι του τὸ σπόρο καὶ τὸν σκορπάει στ' ὀργωμένο χωράφι, τόσο τεχνικά, πού, ἂν κοιτάξῃς στοῦ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ

υπομονή ένα ένα σπυρί στη θέση του. Παρέκει ο άτσαλοδεμένος ζευγολάτης πατάει, όσο πιό βαθιά μπορεί, τὸ σιδερένιο αλέτρι, πὸ τὸ βάρος του κάνει τὰ βόδια ν' ἀγκομαχοῦν. Σ' ἓνα ἄλλο χωράφι ἓνα δεκαπεντάχρονο παιδί ἔξεψε τὰ βόδια στὴ σβάρνα, γιὰ νὰ σβαρνίση ὅσον τόπο εἶχε χθὲς ὀργώσει ὁ πατέρας του.

Ἐκεῖ στὶς λοφοπλαγιὲς δὲν μπορεῖ νὰ περάση ἡ σβάρνα. Οἱ σβόλοι θὰ σπάσουν καὶ οἱ αὐλακιὲς θὰ ἰσοπεδωθοῦν μόνο μὲ τὸ ξινάρι. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι τὸ ζευγάρι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Καὶ εἶναι ἀκόμη τόσα ἀνώμαλα μέρη, ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ περάση τὸ αλέτρι ! Καὶ ἐκεῖ ἄρχισε νὰ δουλεύῃ τὸ ξινάρι. Οὔτε σπιθαμὴ δὲ θὰ μείνῃ ἄσπαρτη ἀπὸ τὸ κάθε χωράφι.

"Ολοι ἐργάζονται ἀδιάκοπα, λὲς καὶ συναγωνίζονται τοιοὺς θὰ προσπεράση. Καὶ εἶναι ἡ μόνη ἐργασία τοῦ χωραφιοῦ πὸ δὲ σηκώνει τραγούδι. Τὸ αλέτρι καὶ τὸ ξινάρι θέλουν γιὰ λογαριασμό τους ὅλη τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμόνων. Μὰ τοῦ καθενὸς δουλευτῇ ἡ ψυχὴ προσεύχεται σιωπηλὰ στὸν πανάγαθο Πατέρα νὰ εὐλογήσῃ τοὺς κόπους του.

"Ολοι ἐργάζονται. Καὶ μόνο οἱ πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τὸ κλαδὶ κάποιου δέντρου. "Αὐλα μωρὰ κοιμοῦνται τὸν ἀγγελικό τους ὕπνο. "Αὐλα ξύπνησαν κι ἀπλώνουν τὰ χεράκια τους νὰ πιάσουν κανένα σπουργιτάκι ἢ κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, πὸ πετάει λίγο ἀνω ἀπὸ τὸ κεφαλάκι τους. Κάποια θεῖα φώτιση ἔχει κάμει κι αὐτὰ τόσο καλόβολα, λὲς καὶ νιώθουν πόσο πολυτιμὲς εἶναι οἱ στιγμὲς γιὰ τὴν ἄξια δουλεύτρα, τὴ μητέρα τους.

Καὶ τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται μὲ μιὰ μικρὴ διακοπὴ γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό, ὥσπου νὰ σκοτεινιάσῃ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Τὸ σιτάρι καὶ ἡ καλλιέργειά του — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῇ μου, εἶπε ὁ κύριος Λάμπρος.

Τὰ παιδιά ἀνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια τους καὶ τέντωσαν τὰ αὐτάκια τους. "Ἦξεραν καλὰ πόσα ὥραϊα πράγματα γνωρίζει ὁ δάσκαλός τους! Μέσα στὴν τάξη ἀπόλυτη σιωπή.

— "Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας πάνω-κάτω. "Ἐνα πρωινό, μόλις σχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, πῆγα στὸ χωράφι μας, ὅπου βοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν βοήθησα λίγο, ἀλλὰ κουράστηκα, γιατί ἤμουν ἀσυνήθιστος στὴ δουλειά. Μὲ τὴν ἀδειά του πῆγα καὶ κάθισα στὴν ἄκρη, κάτω ἀπὸ μιὰ μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὥραϊα ἀνοιξιὰτικὴ μέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀεράκι τῆς ἔφερνε ὡς ἐμένα μιὰ γλυκύτατὴ φωνή:

— "Ἀκουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ πῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά, ἀριστερά, νὰ δῶ ποιὸς μοῦ μιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανέναν !

Ἄλλὰ ἡ φωνὴ ἐξακολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκιὰ :

—“Ολοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῖτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία· ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ δώρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸ βασιλέα τῆς Ἐλευσίνας Τριπτόλεμο. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδί τῆς ἐλληνικῆς γῆς.

Ἄλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ποὺ δίνουν ἀφθονώτερο καρπόν. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου — καὶ ποιὸς δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδέρφια του ; — καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν Ἕλληνες πολῖτες !

Πολὺ παραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατό, σκέφτηκα, νὰ μιλοῦν τὰ φυτά. Ἄλλο καὶ τοῦτο ! εἶπα μέσα μου.

Καὶ τὸ σιτάρι, σὰν νὰ κατὰλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγὼ, ἓνα φυτό, μπορῶ νὰ μιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῶα ὅλα, ὅλα μιλοῦν· ἀλλὰ μιλοῦν μόνο στοὺς φίλους τους, σὲ ὅσους δηλαδὴ τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά τους, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ σὺ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ βοτάνιζες πρωτύτερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ κολάκεψαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σιταριοῦ, πού μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρακολοῦθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένο, συνέχισέ, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, πού ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ πολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίαν μου.

Ὁ καλὸς γεωργὸς, πρὶν σπεῖρη τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρον τοὺς γερούς, ἀφήνοντας τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθάρισῃ ἀπὸ τὶς ἀρρώστιας. Ὁργώνει δυὸ φορές τουλάχιστον τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασηκωθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀεριστῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἐπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ « πεταχτά », δηλαδὴ σκορπιστά μὲ τὴ φούχτα τοῦ ἐδῶ κι ἐκεῖ, γιὰτὶ πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρά, αὐλακιά - αὐλακιά, « κατὰ γραμμὰς », ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἔτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου βρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάβῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἄφηγε, θὰ μ' ἐπνιγαν καὶ θὰ πέθαιναν ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο : Ὁ καλὸς γεωργὸς δὲ μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ κι ὁ Θεός. Μοῦ δίνει κι αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαιτέρη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω άκμαϊο και καρπερό. Με λιπαίνει λοιπόν με χωνεμένη κοπριά και με λιπάσματα, με φωσφορικό λίπασμα στο έργωμα και με νίτρο στο άδέρφωμα τών βλαστών μου.

Καλλιεργώντας με ό γεωργός, όπως είπα, γεμίζει τις άποθήκες του σιτάρι και ή οίκογένειά του θά χορτάση ψωμί. 'Η νοικοκυρά θά κάμη πλούσια τά πρόσφορα για την έκκλησία και ό ιερέας θά τελέση με τόν εύλογημένο άρτο τó μυστήριο τής Θείας Κοινωνίας. "Όσο περισσεύω, θά με πουλήση ό καλλιεργητής μου και θά με στείλουν στις πόλεις νά φάνε, όσοι έργάζονται εκεί, ώραϊο, φτηνό και θρεπτικό ψωμί.

Οί φίλοι του 'Η άγάπη του καλού γεωργού δέ σταματά σε μένα· είναι πλατύτερη. 'Αγαπά σαν έμένα και τά πουλάκια, που κυνηγούν αδιάκοπα και άλύπητα τούς έχθρους μου, που είναι κι έχθροι όλων τών φυτών. Κυνηγούν δηλαδή τά έντομα, τά τρωκτικά και τά έρπετά· πρό παντός όμως τά έντομα. Και σύ, μικρέ μου φίλε, δέν αγαπάς τά πουλάκια ;

Πρίν προφτάσω νά πώ τó « ναι » στόν παράξενο όμιλητή μου, τó σιτάρι έξακολούθησε :

— Με τά έντομα και τά άλλα βλαβερά του άγρου και του κήπου είναι άνίκανος ό άνθρωπος νά μετρηθῇ μόνος του μαζί τους. Είναι φοβερός και άκατάβλητος έχθρός. Πολλα-

πλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμούς καὶ ξεχύνεται στὸν ἄερα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὰ σκουλήκια του καὶ τὶς κάμπιες του ὅλη τὴ φύση. Καταστρέφει τοὺς ἀγρούς—κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια — τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα δέντρα, τ' ἀμπέλια, τὰ δάση· μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι τοῦ δίνει τὴ χαρά. Σκοτώνει ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο μὲ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς ἄλλες ἀρρώστιες, ποὺ φέρνει.

Θὰ ἐρήμωναν τὴ γῆ, ἂν δὲν ἔστελνε ὁ Θεὸς γιὰ βοήθεια τὰ πουλάκια, ποὺ ἐξολοθρεύουν τοὺς καταστροφεῖς τῶν κόπων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δικῆς μας καὶ τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια ! Τί χαριτωμένοι καλοὶ φίλοι !

Μᾶς ἐπισκέπτονται κάθε πρωί, ὅπως ὁ γιατρός τὸν ἄρρωστό του, καὶ μένουν μαζί μας ὅλη τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἐξετάζουν ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὴ ρίζα, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν τὸν ἐπίβουλο ἐχθρὸ καὶ νὰ τὸν ἐξολοθρεύσουν. Καὶ γιὰ νὰ τὸν κατασκοπεύουν εὐκόλα, ὥστε νὰ μὴν τὰ ὑποπτεύεται, καὶ γιὰ νὰ κάνουν εὐχάριστη τὴν ἐργασία τους, τραγουδοῦν διαρκῶς, ὅπως ὁ καλὸς ἐργάτης.

Ἄν ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ καὶ ἡ δική μας δὲν εἶναι μονότονη, τὸ χρωστοῦμε στὴν πρόσχαρη μουσική τους. Ἐχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς στοὺς ἀγρούς, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας μὲ μουσικοὺς τὰ πουλάκια. Ἐτσι δὲ ζηλεύομε τὰ κέντρα, ποὺ ἔχουν οἱ ἄστοι στὶς πολιτεῖες, ἀνάμεσα στὰ πολλὰ φῶτα καὶ τοὺς ἄσπρους τοίχους, μὲ τὶς ὀρχήστρες, τὰ βιολιά καὶ τὰ ραδιόφωνα...

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, ὅταν βοτάνιζες, ποὺ πέταξε ἀπὸ τὰ πόδια σου τραγουδώντας ἕνας κορυδαλλός. Θὰ νόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὸν ἀγρὸ ἕναν ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δὲν εἶναι σωστό, παιδί μου.

Τὸ τραγούδι του ἦταν ἓνας ὕμνος γιὰ τὴ νίκη του. Καθάρισε ἀπὸ τὰ σκουλήκια τὶς ρίζες μου καὶ ἀπὸ τὴ σιταρόψειρα τοὺς βλαστοὺς μου. "Ἐτσι τώρα, ποὺ ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν καρποφορία, θὰ εἶμαι γεμάτο ἀπὸ ὑγεία, ὥστε νὰ κάμω καρπερὰ στάχυα. Τὸ ἤξερες αὐτό ;

— "Ὅχι, ψιθύρισα δειλά.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ πῆς καὶ στ' ἄλλα τὰ παιδιά.

Τώρα θὰ σοῦ πῶ καὶ γιὰ ἓναν ἄλλο φίλο μου, ποὺ μὲ προστατεύει στὴ σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισὴ μπουκιὰ εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλεύτης ! "Ὅταν ὀργῶνῃ ὁ γεωργὸς τὸν ἀγρό του ἢ σκάβῃ τὸν κῆπο του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιά - αὐλακιά. "Ὅποιος δὲν ξέρεي, νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατί δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολυπείρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειρουργὸς μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θὰ καθάρισῃ πρῶτα - πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐχθρό μου καὶ ἐχθρό σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σώζει αὐτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ περίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἤξερες αὐτό ;

— "Ὅχι· ψιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ πῆς καὶ στ' ἄλλα τὰ παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἀρκετά, μικρέ μου, σὲ κούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ πῶ καὶ τὸ παράπονό μου :

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδέρφια μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἑξα-
δέρφια μου, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι, καὶ γενικὰ
ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγρούς τῶν περισσότερων χωρι-
κῶν ; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχησμένοι τοὺς νέους τρό-
πους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἔδιναν ἄφθονο καρπὸ, τὰ
καλλιεργοῦν ὅπως στὰ παλιὰ χρόνια. Τὰ ἐγκαταλείπουν δη-
λαδὴ στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ αὐτὸ ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους,
γιατὶ χάνουν τὴν πολύτιμη σοδειὰ τους. Γι' αὐτὸ συμβαίνει
στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες
σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγότερο καμιά φορά !

Καὶ δὲ συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ
καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ
πατροπαράδοτα, λησμονώντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα
τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιά τους, ἴσως γιατί
δὲν τὰ δίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ σκοτώνουν τοὺς καλύ-
τερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονιῶν τους,
τὰ καημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ
βλέπω νὰ σκοτώνουν τοὺς εὐεργέτες τους ! Τί ἀχαριστία !...

Ἐδῶ σταμάτησε ἡ φωνή.

Φαινόταν τώρα τελευταῖα ὀργισμένη καὶ πολὺ πικρα-
μένη.

Στ' αὐτιά μου βούιζαν οἱ τελευταῖες λέξεις :

— Νὰ σκοτώνουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτες τους ! Τί
ἀχαριστία !

Ντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια σκέπασα σκεφτικὸς
τὸ πρόσωπό μου. . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Τὸ ρύζι εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀγαπητὲς τροφὲς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέρομε πὼς παλιότερα ἤμαστε ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλὲς χιλιάδες τόνους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς ὁποίους

πληρώναμε ἑκατομμύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὶς εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόνους, ποὺ χρειαζόμαστε κάλῃ χρόνον, μόνο διακόσιες χιλιάδες κιλά ἦταν ἡ δική μας παραγωγή ἀπὸ μερικοὺς ὀρυζῶνες τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωση τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν διπλασιάστηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμός δείχνει βέβαια πὼς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὼς γινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα : διπλασιάστηκε ἡ κατανάλωση, γιὰτὶ σύγχρονα πολλαπλασιάστηκε ἡ ἐλληνικὴ παραγωγή τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα ποὺ νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή σὲ ἄλλες χῶρες.

Θὰ ρωτήσῃ ἴσως κανεὶς : Πὼς ἔγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴν ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ;

Γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἐλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, ποὺ σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιέργειας, καὶ σὲ κλίμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, ποὺ ἔχουν τὸ ρύζι ἐθνικὸ φαγητό, λένε πὼς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχῃ τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, ποὺ ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στίς « ἄρμυρες », ὅπως τὶς λέει ὁ λαός. Σὲ τέτοια ἐδάφη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτ' ἄλλο. Ὅταν ὅμως καλλιεργηθῇ τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ, καὶ τότε τὸ χῶμα γίνεται κατάλληλο γιὰ κάθε καλλιέργεια.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, πὺ μποροῦν νὰ ποτίζωνται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλίμα της εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλιά μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλὲς χιλιάδες στρέμματα « ἀρμύρες », ὅπου μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὅμως, ὡς τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Καὶ αὐτὸ ἀπὸ ἓναν πολὺ σοβαρὸ λόγο : τὸν κίνδυνο τῆς ἐλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδας μας ἦταν, ὡς πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἐλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερό, γιατί ἐκεῖ ζῇ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορέας της, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφτῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὁλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἐλονοσία σὲ ὅλο τὸ γύρω πληθυσμό ; Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλά του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς καὶ ἡ κατακίτρινη ὄψη τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ πλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγεία τους καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ τους.

Κατὰ τὴ διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας Ἕλληνες καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς, κατόρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντὶ - ντὶ - τί. Αὐτὸ τὸ θαυματουργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὠφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἐλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατί τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

Ἄφοβα λοιπὸν ἄρχισαν καὶ οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια τοῦ ρυζιοῦ δοκιμαστικά στήν ἀρχή, γιά νά δοῦν τήν ἀπόδοσή του, μέ μεγάλο ζῆλο ἔπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι τὸ εἰσόδημά του εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τοῦ σιταριοῦ καὶ κάθε ἄλλου προϊόντος. Κι ἔτσι κάθε χρόνο καὶ νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται ὀρυζῶνες καὶ τὸ ρύζι σήμερα εἶναι ἀπὸ τίς φτηνότερες τροφές μας.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Ἄς κάνουμε τώρα τὴν ἐπίσκεψή μας σὲ μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ γόνιμες ἐλληνικὲς πεδιάδες, ὅπου σήμερα καλλιεργεῖται τὸ ρύζι. Πᾶμε στήν πεδιάδα τοῦ Τρινάσου τῆς Λακωνίας, δυτικὰ ἀπὸ τίς ἐκβολές τοῦ Εὐρώτα, πού ποτίζεται ἀπὸ τὸ Βασιλοπόταμο. Αὕτῃ ἡ πεδιάδα χωρίζεται μέ τὸν Εὐρώτα ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλους καὶ στήν πραγματικότητα εἶναι μαζί της μιὰ ἀπὸ τίς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς πατρίδας μας, πού διασχίζεται στὴ μέση ἀπὸ τὸν περίφημο ποταμὸ τῆς Λακωνίας.

Ὡς πρὶν ἀπὸ τριάντα πάνω-κάτω χρόνια, ἡ πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, ποὺ ὄχι μόνο δὲν ἔδινε κανένα εἰσόδημα, ἀλλὰ ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφερείας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἤρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἓνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιὰτὶ διατηροῦσε χειμῶνα - καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εὐτυχῶς, πρὶν ἀπὸ τριάντα πάνω-κάτω χρόνια, ἰδρύθηκε ἡ ἐταιρεία «Ὑδραυλικά Ἔργα Τρινάσου», ποὺ ἀποξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατασκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδὴ ἀντλιοστάσιο κι ὁλόκληρο σύστημα χαντακιῶν, ποὺ νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

Ὁ γονιμότερος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητές του, ποὺ τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ μπαμπάκι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιά περάσει, κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

Ἡ φοβερὴ ὅμως ἀρρώστια ἔλειψε ἐντελῶς μόνο ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίηση τοῦ ντὶ - ντὶ - τί. Τ' ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετατόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μεγάλο εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του μποροῦν νὰ ποτίσουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ' ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδας μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Καὶ ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοί μας πῶς καὶ ἡ ποιότητα καὶ ἡ ποσότητα τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιὰτὶ ἄφηνε καθαρὸ κέρδος

πολύ μεγαλύτερο από κάθε άλλη καλλιέργεια, μεταμόρφωσαν τὸν ἄλλοτε σιτοβολώνα σὲ ποτιστικὸν ὄρυζώνα.

Τὰ χαντάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸ πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἄφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμότητα τῆς γῆς τοῦ Τρινάσου, ποὺ γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲ χρειαζόταν ἄλλο νερὸ ἀπ' ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάχνα τῆς καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, ποὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἀνεβαίνει τὸ νερό. Καὶ ὁ Βασιλοπόταμος, πάντα ἀνεξάντλητος, γεμίζει τὰ χαντάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὄρυζώνα.

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου, σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι, εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φανταστῆτε στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φεύγετε ἀπὸ τὴν κατὰξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ βρίσκεστε στὸν ὀλοπράσινο κάμπο, τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἄφθονο νερό !

Ἡ πρώτη σας ἐντύπωση θὰ εἶναι πὼς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῇ μόνο σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, ποὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορὲς καλοτυχίσαμε αὐτὲς τίς τόσο προνομιοῦχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, ποὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους ! Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἄνυδρο τόπο τῆς πατρίδας μας, στὴ Μάνη, ἄφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἕναν ὀλοπράσινο παράδεισο.

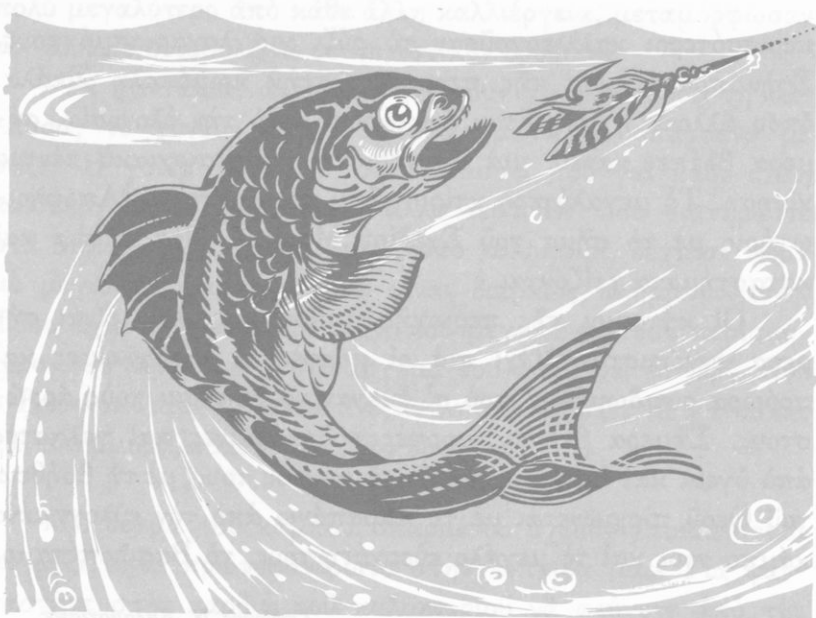
Ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. Ἀκουσα πὼς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμισι χιλιάδες ἐργάτες, ποὺ οἱ

περισσότεροι καλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό τους. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολη Σκάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἐλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μιὰ ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνηση. Τὸ μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τὸ νεόχτιστο Ἀποφλοιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα χτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. Ὅχι πιά οἱ μορφές οἱ κατάχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, πού σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστὲς ἀπὸ υἱεῖα καὶ ἱκανοποίηση ὅτι ὁ μόχθος τους, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο τους καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους, τὸ Βασιλοπόταμο.

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρεμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι διαφορετικές.

Σᾶς ἀρέσει ἑξαφνα ἢ ἰστιοπλοῦα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ πανιὰ ἀνοιχτά ;

Σᾶς εὐχαριστεῖ νὰ σκίζη τὰ νερά ἢ βάρκα καὶ νὰ γέρνη περήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στὶς πλευρές της σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἄρμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου-κάπου σᾶς λούζει ;

Σᾶς μεθᾷ αὐτὴ ἡ πελαγίσια ἰστιοπλοῦα, ποὺ ἔχει καμιά φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου ;

Σᾶς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φτάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαξο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, πού μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοιόμορφο μολυβένιο βάθος ;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορεῖτε πιὸ βαθιά, τὸ ἀρμυρὸ ἄρωμά της ;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ στιγμή, πού θὰ χτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἀπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουपाστή ;

Σᾶς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴν ξαγκιστρωθῇ, μὴν κόψῃ τὴ συρτὴ, μὴ σᾶς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ δῆτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πιά γιὰ κάθε ἀντίσταση ;

Καὶ ὥσπου νὰ φτάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεστε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτὴ καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργιές, ὅσο πού νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγώνα ;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βέβαια ἡ προτίμησή σας θὰ εἶναι τὸ ψάρεμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτὴ.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ ἱστιοπλοῦτα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρεμα. Πολλὲς φορὲς ἀπόλαυσα τὶς ἀπερίγραπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ ἢ ἀκέρια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλόπρεπη συναγρίδα, κι ἄλλοτε ἀνασύροντας τρισευτυχισμένος χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τέσσερεις καὶ πέντε ὀκάδες.

Ἄλλὰ δὲν εἶπα ἀκόμη ποιά εἶναι ἡ συρτὴ, μὲ τὴν ὁποία φαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατὸ μεταξωτὸ ἢ λινοῦ ἀρμίδι μὲ πλεχτὸ ψιλὸ σπάγγο.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἓνας χάνος, ἀφοῦ περὰ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῇ στὴ μέση καὶ βγῇ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. Ἄλλ' ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὡς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα, ποὺ κρέμεται, νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. Ἀκόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτὴ τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποία ἀπολύει ὁ ψαράς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ὡς εἴκοσι ὀργιές.

Ἄλλὰ ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ τρικυμία. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκιᾶς καὶ ἡρεμῆς, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραμα καὶ τὸ ουρουῖπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτὴ, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικά. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγά-σιγά μὲ τὸ κουπὶ κοντὰ σὲ κολπίσκους, γύρω σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ ἀκτὲς μὲ βράχια.

Ἡ συρτὴ πιὰ, λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, ποὺ λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἀντὶ γιὰ δόλωμα ἔχει δυὸ τρία φτερά γλάρου δεμένα πάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσὶ σὲ σχῆμα ψαριοῦ.

Ἀξίζει νὰ περιγραφῇ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικὰ τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτὴ. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτὴ, ἀκίνητεῖ ἀπολύτως. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα της καὶ δίπλα στὸ ἀγκίστρι, δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεχτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενο βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκύανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψη, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τὴ νύχτα, ποὺ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτὴ ἀκίνητεϊ καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα της. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρω στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα, ποὺ ἀσημοκοπεῖ, γίνεται ἓνας ὅλκός ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κάνει τὴν ἐντύπωση καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητεϊ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδας ἐπωφελοῦνται ἀπὸ τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, ποὺ φεύγουν στενοχωρημένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμὸ, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τὶς συρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα κι ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στεριᾶς.

Εἶναι ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο, αὐτὸ τὸ ψάρεμα, ποὺ γίνεται πάντοτε τὴ νύχτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκιὰ μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι στὴν ἑντασί του τὴ μεγάλη τόσο, ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἄρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν χτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του χτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτητα ! Καὶ εἶναι ἀπὸ πρὶν βέβαιο, ὅτι δὲ θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν, καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἄρμιδι, γιὰ νὰ μὴν κοπῇ, ὅσο ποὺ νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι ! Ἡ προσπάθειά του εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἄρμιδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου μπο-

ρέση.

Πρέπει λοιπόν ὁ ψαράς νὰ μαζεύη τὴν ὀρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλιῶς θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρὴ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύη ἐλεύθερο μὲ τὸ ἀγκίστρι στὸ στόμα καὶ μὲ ἓνα κομμάτι σύρμα, πού ἔκοψε, χωρὶς ἀπ' αὐτὸ νὰ κοπῇ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατί γνωρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἀλλιῶς συχνότατα ψαρεύονται ψάρια μὲ παλιὰ ἀγκίστρια στὸ στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικότερο ψάρεμα μὲ συρτὴ εἶναι τὸ ψάρεμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδας, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινούς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρεμα αὐτὸ γίνεται μὲ συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα κι ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, πού περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινούς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια μποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δυὸ στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δυὸ ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλές μέρες στὸ λιμάνι τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφισσας, τὸ ἐλκυστικὸ αὐτὸ ψάρεμα, πού κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸ : Ὅτι στὰ ἄλλα ψαρέματα τῆς συρτῆς μπορεῖ νὰ χτυπήσῃ τὸ ψάρι, μπορεῖ καὶ ὄχι· καὶ πολλές φορές ὁ ψαράς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χοντρά ψάρια, ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε θυμᾶται ἓνα δίστιχο ὄχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικὸ :

... Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρά τοῦ πιάτο
δέκα φορές εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

Ψαρεύοντας ὅμως μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν δια-

τρέχει ποτὲ αὐτὸ τὸν κίνδυνον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προφταίνει νὰ παίρνη ἐπάνω τῇ συρτῇ, νὰ ξαγκιστρῶνῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴν ρίχνη πάλι, γιὰ νὰ τὴν ἀνασύρῃ ἀμέσως. Γίνεται τότε ἓνας διαγωνισμός, ποῖο νὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχία ν' ἀρπάξῃ τὸ φτερό τοῦ γλάρου, τὸ ὁποῖο εἶναι δεμένο στ' ἀγκίστρι. Καὶ σπρώχνονται καὶ ὀχλαγωγοῦν σὰν διαδηλωτές, πού ἔρχονται στὰ χέρια, καὶ παλεύουν καὶ πηδοῦν, καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἔκτασιν, ὅπου γίνεται ἡ πάλη τῶν σαφριδιῶν. Σὲ λίγη ὥρα εἶναι τὸ πανέρι γεμάτο σαφρίδια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαρά μουδιασμένα.

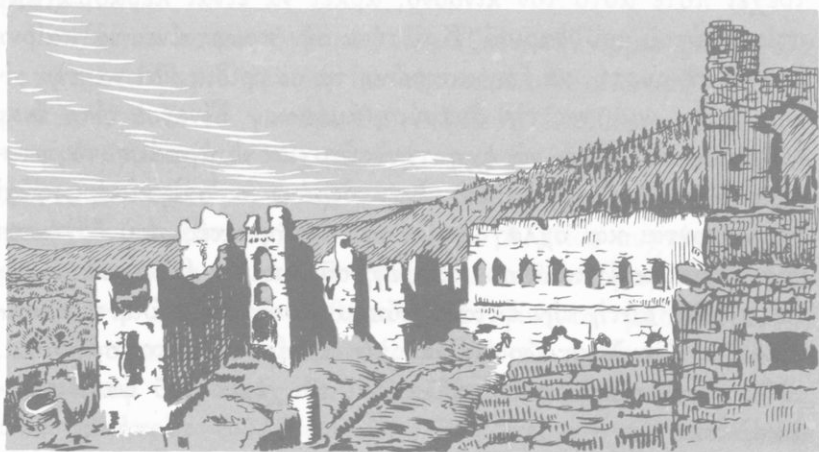
Ἐξαφνα κανένα σαφρίδι δὲ χτυπᾷ ! Φοβήθηκαν ; Ἐγιναν δύσπιστα ; Τίποτα ἀπ' αὐτά. Πέρασε πιά τὸ στίφος, μεραρχία ἦταν, σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιά ὀλόκληρη. Πολλοὶ ψαράδες τότε σταματοῦν ἐπὶ τόπου τὰ κουπιά κι ἀφήνουν τὴ βάρκα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἂν βλέπουν ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα. Γιατὶ τὸ ν' ἀκολουθοῦν τὸ ρεῦμα τ' ἀποδημητικὰ ψάρια εἶναι ὅ,τι οἱ οὐριοὶ ἄνεμοι γιὰ τ' ἀποδημητικὰ πτηνὰ.

Πολλὲς φορές βραβεύεται αὐτὴ ἡ προσδοκία τους, γιατί παρουσιάζεται ἄλλο στίφος, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐπίσης περνᾷ.

« Ψαράδικες ἱστορίες »

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΙΣΤΡΑ

1. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

“Όποιος θέλει νά δῇ μέ τά μάτια του μιὰ ἀρχαία πόλη μέ τούς δρόμους της καί τά ἐρείπιά της, ὄχι μόνο τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλά καί τῶν ιδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νά ἐπισκεφθῇ τή νεκρόπολη τῆς Δήλου. Καί ὅποιος θέλει νά δῇ μιὰ μεσαιωνική νεκρόπολη μέ τά τείχη καί τούς πύργους της, μέ τίς ἐκκλησίες καί τά παλάτια της, ἀλλά καί μέ πολλές ἑκατοντάδες σπίτια ιδιωτικά, πού τὰ ὑπολογίζουν σέ δυò χιλιάδες, πρέπει νά ἐπισκεφθῇ τò Μιστρά.

Δέν ξέρω ἂν ὑπάρχουν πολλοί τόποι, πού νά συνδυάζουν τόσο ἀρμονικά τήν ἔνδοξη ἱστορική παράδοση, τὰ πλούσια καλλιτεχνικά μνημεῖα καί τò ὑπέροχο φυσικό τοπίο. Ὅπωςδήποτε ὁ Μιστράς ἱκανοποιεῖ τόν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νά ταξιδέψῃ μέ τὰ φτερά τῆς φαντασίας σέ ἔνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νά θαυ-

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἐνὸς σπάνιου τοπίου τῆς πατρίδας μας.

“Ὡς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρωί, πολὺ πρωί, ἐδῶ πάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἃς καθίσωμε σ’ ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἃς φέρωμε μπροστά μας περασμένους καιροὺς κι ἀνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἑνέα μ. Χ. Περισσότερα ἀπὸ ἑφτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα ! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβούνου τοῦ Ταυγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας—γι’ αὐτό, πιστεύουν πολλοί, πῆρε τὸ ὄνομα Μυζηθράς καὶ τὸ γράφουν Μυστράς—κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνίτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστη μέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγά-σιγά ὀρθώνεται τὸ φράγκικο φρούριο τῶν Βιλαρδουίνων, ποὺ πῆραν στὸ μερίδιό τους, τὸ Μορέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βενετοὶ μοίρασαν τὶς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι βουλήθηκαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθίσουν πιὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μοριᾶ. “Ἕλληνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολόι τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράνταχτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια ! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέη πῶς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη κι ὅλη τους τὴ δύναμη καὶ νὰ τὸ χτίσουν ὅσο γίνεται πιὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιὰτὶ πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξήντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεόχτιστο φρούριο ὑψώνεται περήφανο καὶ

φοβερό πάνω από την πεδιάδα της Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι από τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δοῦλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων—ἀνοίγει διάπλατα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεύει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάπου ἄλλου, ποιὸς ξέρει ! Κι ἄλλοι καβαλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸ χρυσοῦ δικέφαλο αἰτό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, ποὺ τὸ ἔχτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρόνους του, γιὰ νὰ κερδίση τὴν ἐλευθερία του, ἀναγκάστηκε νὰ παραδῶση στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μιστρά, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μιστράς ὀρθώγεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή ! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλούσιου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἡ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μιστράς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἡ πρώτη τοῦ Μοριᾶ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μορέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δυὸ ὁλόκληροι αἰῶνες ὡς τὰ χίλια τετρακόσια ἐξήντα μ.Χ., ποὺ πάτησε καὶ τὸ Μιστρά τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστεϊῶν, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαριά λα-

βωμένη αυτοκρατορία τους, Καντακουζηνοί και Παλαιολόγοι, έρχονται δεσπότες τοῦ Μιστρά και χτίζουν παλάτια και διπλά τείχη, για ν' ασφαλίσουν την πόλη.

Φράγκοι, Βενετοί και Τοῦρκοι περνοῦν ὅλοι με τή σειρά τους, φοβερίζουν την πόλη και τὸ φρούριό της, φεύγουν ὁμως ἀνίκανοι νὰ την πατήσουν.

Και οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοί σοφοί, ἀρχιτέκτονες και ζωγράφοι, νιώθουν πὼς ἐδῶ κάτω, στὰ πόδια τοῦ περήφανου Ταῦγέτου, δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει πὺδ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, πὺδ τὴν περισφίγγει ἀσφυχτικά ὁ σουλτάνος.

Νὰ τος ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἡ Πλήθων κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο μιᾶς καμάρας, πὺδ διαβάζει. "Ετοιμος εἶναι νὰ ταξιδέψη για τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτὸς θ' ἀνάψη τὸ πνευματικὸ φῶς, για νὰ ξυπνήσουν οἱ Δυτικοί και νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννηση.

Νὰ οἱ ἀρχιτέκτονες, πὺδ στολίζουν τὴν πολιτεία με κοσμοζακουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μιὰ πὺδ ὠραία ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν Ἅγιο Δημήτριο, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἀγίους Θεοδώρους και τὸ Ἀφεντικό.

Νὰ και οἱ ζωγράφοι με τὰ θαυματουργὰ τους χρώματα, πὺδ στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιά τὸν παλιὸ πλοῦτο τῶν ψηφιδωτῶν, ἀλλὰ και τὰ πινέλα με τὰ φτωχὰ χρώματα στὰ χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἀρκετά, για νὰ ἐκφράσουν τὴ θρησκευτικὴ πίστη.

Ὀνόματα ἄς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι και ταπεινοί, ἀρχιτέκτονες και ζωγράφοι, δούλεψαν και δημιούργησαν κι ἄφησαν μνημεῖα ἀθάνατα, ὅχι για νὰ διαγωνίσουν τὰ ὀνόματά τους, ἀλλὰ για νὰ προσευχηθοῦν με τὴ δικὴ τους

τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τὴ δική τους τέχνη καὶ οἱ ἀνῶ-
νυμοι ὁμολογοῦνται.

Νά κι ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ποὺ
ξεκινάει μὲ μικρὴ συνοδεία γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, ὅπου τὸν
περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἐθνομάρτυρα. Τί παρά-
ξενη ἔκφραση, ποὺ ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιὰ
τελευταία φορὰ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὸ Μιστρά ! Τὸ νιώθει
πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναδῇ καὶ γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείσῃ στὴν ψυ-
χή του ὁλοζώντανο τὸ ὄραμά του.

Ποιὸς ξέρεi ! Ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ Μιστρά, ὅπου
ἔχει ἀναστηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴν
πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα, περισσό-
τερο ἀπὸ καθετὶ ἄλλο, θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δύναμη νὰ σταθῇ
ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἡρωισμοῦ καὶ τῆς μεγάλης
θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ
διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας
στοὺς περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, ποὺ τὸ διαλύει
τὸ πρωινὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ.

Ξυπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ πάνω, στὴ νεκρὴ πιά πόλη,
ὅπου μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουν ἀπείραχτες ἀπὸ τοῦ χρό-
νου τὰ χτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. Ὅμως,
ἄκου τὴ λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώ-
νει ! Κι ἓνας κότσυφας μὲ τὸ καλογεριστὸ του ράσο καὶ τὸ
χρυσὸ του ράμφος ἤρθε καὶ κάθισε ἀπέναντί μας, πάνω
στὸ μισογκρεμισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲ θέλει νὰ μᾶς
ἀφήσῃ νὰ παραδοθοῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἀνοίγομε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ
θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύση, μᾶς παραστέκει προστατευτικά ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταῦγετος, μὲ τὶς γκρίζες κορυφές του. Κι ἔμπρὸς μας, ἀνατολικά, ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μιστρά ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρωνα, μιὰ ἀπέραντη θάλασσα ! Τόσο πλούσιο πράσινο, πού νὰ σκεπάζῃ ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβῃ τόσα χωριά, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιώνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμονοπορτοκαλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μιὰ αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλεύθερη. Στὸ βάθος μόνο ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πράσινου.

Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλη, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνο ἡ μητρόπολη καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτίρια προβάλλουν τὶς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσία της.

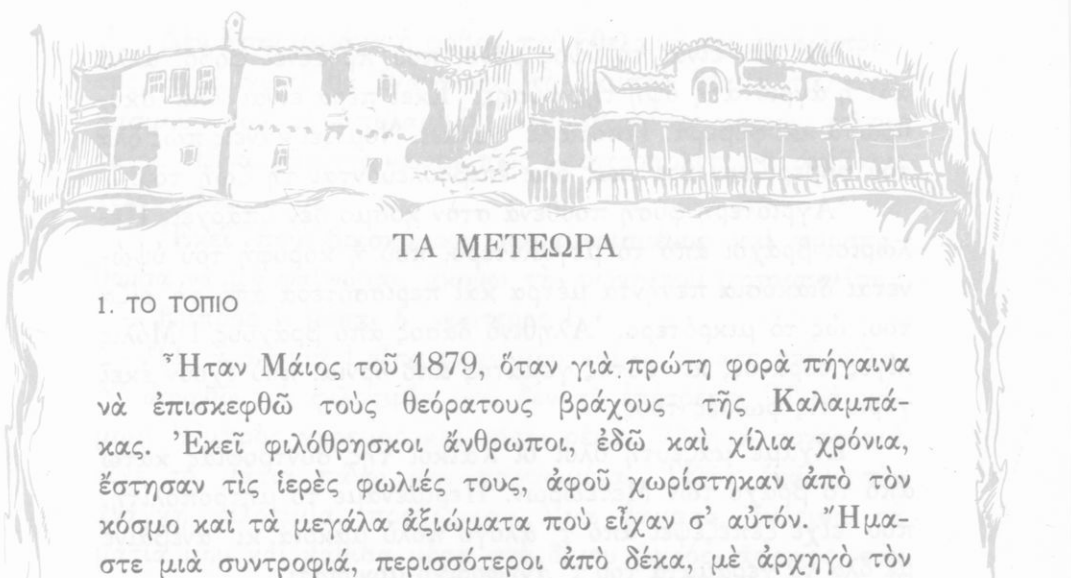
Πόσο ἑορταστικό, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ λακωνικὸ τοπίο ! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιάτες φανταστοῦμε νὰ γυμνάζονται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροχτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάση, πού τοὺς χάρισε ὁ Μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μιστρά, ν' ἀνάψουμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχὲς τόσων γενεῶν προγόνων μας, πού τόσο τίμησαν ἐδῶ πάνω καὶ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸ Χριστιανισμό !

“Ας γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλου, ὄχι μόνο γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνώνυμου ζωγράφου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστη. Ἔτσι μόνο θὰ γίνωμε ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιατί μᾶς ἀξίωσε νὰ ζήσωμε μιὰ τέτοια μέρα καὶ μέσα σὲ μιὰ τέτοια πλάση, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὁμορφιά τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφιά τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῇ σὲ μιὰ τόσο ἄρμονικὴ συντροφιά.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάιος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ πῆγαίνα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπάκας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, ἔστησαν τὶς ἱερὲς φωλιές τους, ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. Ἡμαστέ μιὰ συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν μητροπολίτη Λαρίσης. Εἶχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μιὰ νύχτα ψηλὰ στὸν πιὸ μεγάλοπρεπο καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύση στὸν κόσμον ! Φαίνεται γίγαντας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδερφούς του, ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ! Στὴν κορυφή του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως, ποὺ μόνο ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ὅσα εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸ πρῶν πὼς θὰ πηγαίναμε, καὶ μᾶς περίμενε.

Πρὶν φτάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ φαινόταν τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. Ὅταν ὅμως φτάσαμε ἐκεῖ καὶ εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφή ἀπὸ τὴ ρίζα του, καὶ περιεργάστηκα τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσχοινο ποὺ τὸ κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκαλιά, μ' ἔπιασε λιποψυχία.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνο, ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριότατη ὄψη τῆς φύσης. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτα δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του.

Ἀγριότερη φύση πουθενὰ στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει. Πελάριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώνεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους ! Μόλις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ γύρω τὶς φωλιές τους.

Εἶχαμε μαζευτῇ ὅλοι οἱ λαῖκοι τῆς συντροφιᾶς κάτω ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Περιμέναμε τὸ μητροπολίτη, ποὺ εἶχε ξεπεζέψει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριά, κι ἀνέβαινε μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δῖχτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ γύριζαν τὴν ἀνέμη, στὴ θέση τους. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φτάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δῖχτυ στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μιὰ ζωὴ ἔτοιμη νὰ χαθῇ, ἂν κοπῇ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῇ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΗ

Τέλος ἦρθε ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπᾷ τικ - τὰκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμα μου δέκα φορές βαρύτερο. Ἐτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφτῶ, νὰ ἐξαφανιστῶ, νὰ φύγω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δῖχτυ, γιὰτὶ εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἦταν μονάχα ὁ φόβος, πού ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ πρῶτος, ἀλλὰ γιατί θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ, πού τὸ ἀπολαμβάνουν μονάχα ὅσοι μένουν τελευταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ πῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ πού βρισκόμουν παραμερισμένος καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνή τοῦ μητροπολίτη :

—Ἐμπρός ! μέσα ὁ νεώτερος !

—ὦ, τί ἀτυχία ! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἐπιασε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω ; Ἐμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα. "Ὁλη ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια πάνω μου καρφωμένα. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, προχώρησα λίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ κάθισα μέσα στὸ δίχτυ ὠχρός, ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τίς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

"Ὅλο τὸ αἷμα μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε μαζευτῇ στὴν καρδιά μου. "Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχτῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίχτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμη νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῇ στὰ στήθη μου.

"Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ τραβήχτηκε ἀπότομα. "Ἐνιωσα ἕνα βίαιο τράνταγμα καὶ βρέθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά ! Μοῦ φάνηκε πῶς ἦμουν πεθαμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμα μου στὴ γῇ κι ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. "Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο μεγάλωνε στὸ πνεῦμα μου ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. "Ἀκουγα καθαρότερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω, πού μιλοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ φαινόταν σὰν νὰ μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίζη, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίχτυ ν' ἀνεβαίνει κι ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

έναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῇ ἡ ιδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμα μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, « τράπ » συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμή ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἦμουν πάνω στὰ Μετέωρα, μέσα στὸ δίχτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι καταγίνονταν νὰ με ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις βγῆκα ἀπὸ τὸ δίχτυ, κάθισα μιὰ στιγμή σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίστηκα ! Ἐπειτα τράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου φούσκωνε μέσα μου καὶ παρακάλεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ με ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι, καὶ τράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Στάθηνκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ μέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιάτικη μέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασίλειμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, ποὺ χάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἀπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεσημβρινὰ φαίνονταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγράφων μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικά ἄσπριζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ τους ἀκρόπολη κι ἔδειχναν τὶς μυτερές του κορυφές τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσαβος, ποὺ φοροῦσαν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Βορινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν.

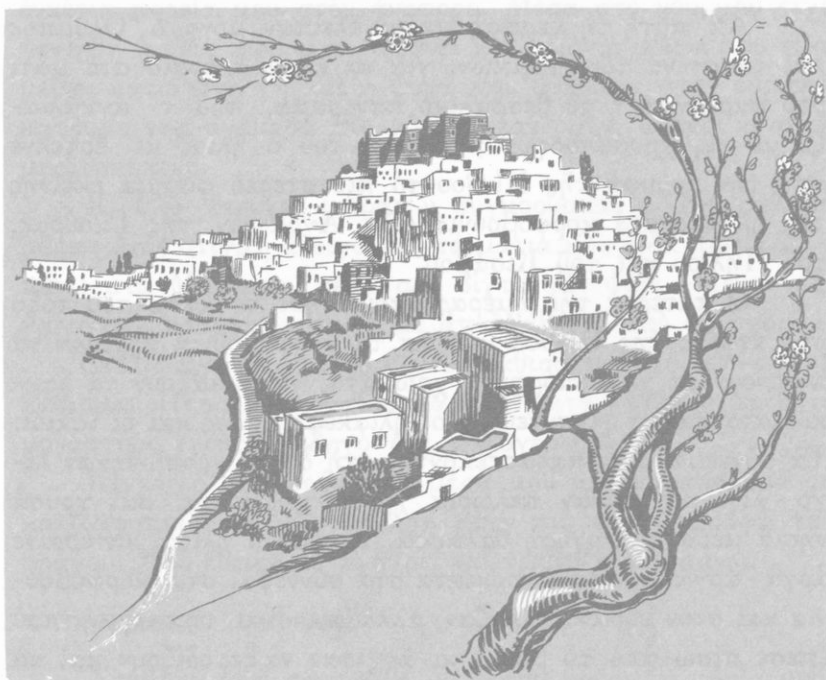
Ἀπ' αὐτὴ τὴ λαμπρὴ εἰκόνα ἔλειπαν μόνο ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητῆ τὸ θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ τ' ἀγκάλιαζε μὲ τὶς χρυσοπόρφυρες ἀκτίνες τοῦ ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερεὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγραφῶν, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισιάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνθου κι' ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσικιάζουν τὰ λακκάματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἡλιακὲς ἀκτίνες καὶ οἱ ἴσκιοι. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονται στὴ δύση, χρυσώθηκαν λίγο-λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσὰ κομμάτια, σὰν χρυσὰ νησιὰ μέσα σὲ ἀργυρὴ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ-ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβούνια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροδίξουν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα πρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψη πρῶτα ἓνα ἓνα καὶ ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχτῇ τὴν πανέμορφη Νύχτα.

Μποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύχτα κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ πῇ :

— Ὅριστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω μπήκαμε στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηριοῦ, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἐπιστατώντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε θαρροῦσα πὼς ξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαينوέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀχτὼ μίλια μόλις χώριζαν τὰ δύο ἐλληνικότατα νησιά. Καὶ μιὰ βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ μποροῦσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὲς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι γινόταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μὲ κράτησαν

κι έμένα μακριά από τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πάτμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στὴν ψυχὴ μου. Καὶ νά, πού τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραφτό μου νὰ πατήσω τ' ἅγια χώματά της.

Μόλις ἔφτασα στὴν Ἰκαρία, πληροφορήθηκα ὅτι μέρικοι φίλοι προετοιμαζαν μιὰ ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. "Ἄλλο πού δὲν γύρευα.

Στις 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα κράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος σήκωσε καὶ τὸ πανί, πού μᾶς ἔγινε περιζήτητο, ὅχι τόσο γιὰ τὴ βοήθεια του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἴσκιο του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνση, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ μπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλευθέρων πιά νησιῶν μας.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ Αἰγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο, κι αὖριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας. "Ὅσο κι ἂν ἀγωνίστηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτητές, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη, τόσο ἐλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Καὶ μεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἔπειτα ἀπὸ τῶν αἰῶνων σκλαβιά πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα πλησιάσαμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μπορούμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρφωση καὶ τὴ βλάστησή της. Ἡ γύμνια της καὶ τὸ χαμηλό της

ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζομε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὁάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἕνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωση μιᾶς δαντέλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Ὅταν κάποτε ἀντικρίζωμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικότατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μάκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δέντρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμένα χωριά τῆς Σύρου μὲ τοὺς περίφημους κήπους.

"Ὅλο καὶ πλησιάζομε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, χτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δυὸ νησιά ἐνωμένα. "Ὅλοι μας καμαρώνομε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ πάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὁλόγυρα στὸ κοσμοξακουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὲς ὡς τώρα τὴ λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου καὶ θαρροῦσα πὼς καμιὰ ἄλλη πόλη δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπρισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἕνα δέντρο, κάπου ἕνα μικρὸ περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Χαιρετιστήκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ποὺ πρωτοαπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος μαζεύτηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψὰ τους πρόσωπα διαβάσαμε μιὰ εὐχάριστη ἐκπληξη. "Ἡμᾶστε ἡ δευτέρη ἐκδρομή,

πού δεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἐβδομάδες πρὶν μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μόλις βγήκαμε. Στὴν τοπικὴ ἀστυνομία μᾶς καλοδέχτηκαν ἀδερφικὰ καὶ γρήγορα-γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονή μας πληροφορίες. Μάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς παρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῇ, μᾶς ἦταν ἄχρηστες, γιατί καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ βρήκαμε καὶ οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσφέρθηκαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀποφασίσουμε νὰ περάσωμε τὴ νύχτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο, ὅλο πλακόστρωτο, γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦταν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, ἀδύνατοι καὶ φτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιατί στὶς μέρες τους ἦρθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τόσους αἰῶνες τὴν ὄνειρεύτηκαν οἱ πρόγονοί τους.

Στοὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφὲς μαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία : «Σᾶς περιμέναμε 34 χρόνια ! », « Ζήτω ἡ Ἐνωσι ! », « Καλῶς ἦρθατε, ἀδέρφια ! ». Πόσο ἀγνὸ διατήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες !

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περίφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φτάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου - μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπα-

ράλλαχτο, ὅπως τὸ πρωτόχτισε ὁ "Όσιος Χριστόδουλος τὸν 11^ο αἰώνα.

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὀλοπρόθυμοι νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τίς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατί στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νιώθουμε νὰ στενοχωρῇ τοὺς καλογέρους ἡ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψη τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πὼς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύχτα-νύχτα μᾶς ξύπνησε ἡ ψαλμωδία τοῦ "Όρθρου, ποὺ ἔφτανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρη δικῆ μας ὁ "Όρθρος ἄρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύχτα, ἀντὶ γιὰ τίς δύο, ποὺ εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τίς 5 ὡς τίς 8,30 τὸ πρωί.

"Ετσι μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπᾶδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαينوέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάῃ μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, ποὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇς. Ἡ πίστη πιὸ θερμὴ νιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγνίζει.

"Όσες ὥρες μᾶς ἔμεναν, τίς διαθέσαμε γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὥρες, ἀλλὰ μέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχαμε στὴ διάθεσή μας, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὅποια μὲ τόση στοργὴ καὶ ἀφοσίωση κατόρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεές καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀποτόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι τόσο μεγάλη ἡ δύναμη τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἀλλόπιστους ἀκόμη, ὅχι μόνο νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορὲς τὸ μοναστήρι του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμότερα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κώδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ.Χ. αἰώνα, γραμμένο πιθανότατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδοσίον τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλαδὴ διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἑνετῶν δόγηδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων, φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὅποιο δωρίζει τὸ νησί στὸν Ὅσιον Χριστόδουλον στὰ 1080 μ.Χ. γιὰ νὰ ἰδρῦση τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μεταφέρανε δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τίμιο Ξύλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μιὰ καντήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνο ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι κι ἀκούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἄξιζει ν' ἀναφέρωμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτή, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, χρησιμοποιοῦσε ἓνα φοῦρνο μεγάλο σὰν ἁλώνι καὶ μιὰ σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, ποὺ σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ περάσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νά ἐδῶ ἡ θέση, ὅπου ἀλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψη μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρίγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητάει κάμποση ὥρα καθυστερημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεύει τὴ γελαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ τῆς ! Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε καὶ ζήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανωμένοι, γιατί δὲν εἶχαμε υπολογίσει πιὸ πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρηνσι τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Ἀστράφτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια,
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.
Βραχιόλι, πού τ' ἀσήμωσαν τῆς λευτεριάς τὰ χάδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό.

Δὲ σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, πού τόσα χρόνια τώρα
νὰ σᾶς μαδήση κοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.
Μὲς στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευτεριάς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης χτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἔχθρος τὸ ξάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούστηκαν παιάνες
γιὰ τὰ δεσμά της, πού ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά.

Περιοδικὸ « Παιδικὸς Κόσμος »

Γιάννης Ἰωαννίδης

. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑ·Ι·ΔΑ

Τὸν περασμένο Αὐγουστο ὁ πατέρας μου, πραγματο-ποιώντας παλαιότερη ὑπόσχεσή του, με πῆρε μαζί του σ' ἓνα ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τῇ Θεσσαλονίκῃ. Εἶχα ἀκούσει τόσα πολλὰ γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδας μας, τὴν ὁμορφὴ νύφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εἶχα μεγάλη ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Ξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωινὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, περάσαμε τὴ Θήβα καὶ βρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεσημέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μιὰ ἀπέραντὴ πρασινάδα, δεῖγμα τῆς ζωηρῆς βλάστησης, ποὺ σκέπαζε σὲ μεγάλη ἀπόσταση τὴ γύρω ἔκταση.

— Κοίταξε, πατέρα, κοίταξε ! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές ! Καὶ πόσα ἀραποσίτια ἔχει κάθε φυτὸ ! Δὲν μπορῶ νὰ τὰ μετρήσω, καθὼς τρέχουμε, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ καθένα πέντε κι ἕξι.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε μὲ ταχύτητα σαράντα πε-ρίπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα, κι ἐμεῖς μπορούσαμε νὰ διακρί-νωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσίτια, τὶς θερισμένες ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβανοφυτεῖες καὶ τὰ περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργητὲς μὲ τὰ φανταχτερὰ τους φορέματα φαίνονταν ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναί, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἔκταση αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

στρέμματα, αλλά και πολύ γόνιμη. 'Αξίζει να τῇ θαυμάζουμε ! *Αν ἤξερες ὅμως καὶ τὴν ἱστορία της, δὲ θὰ θαύμαζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγή, ὅσο τὴ σκληρὴ κι ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸ ποὺ βλέπεις. *Αν ἤξερες τὴν πάλῃ, ποὺ ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσης ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδας μας ἀπὸ ἐστίες δυστυχίας σὲ πηγές εὐτυχίας !...

— Βέβαια, πατέρα, πολλές φορές ἄκουσα στὸ σχολεῖο μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἡ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπὸ ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ δάσκαλός μας, φαντάστηκα πόσο θὰ ἐργάστηκε καὶ τί χρήματα θὰ ξόδεψε τὸ Κράτος γιὰ τὴν ἐκτέλεσή τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνιστῇ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας !

— "Α ! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας ! Θυμοῦμαι παλιότερα ὅτι ὑπέφερε ἀπ' αὐτὴ ὁ περισσότερος πληθυσμός. Στὶς πεδιάδες τῆς Μακεδονίας καὶ σὲ ἄλλα μέρη οἱ κάτοικοι ζοῦσαν ὁλόκληρο τὸ χρόνο μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἀρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα γλίτωσαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδας τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ 'Αξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαντισῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀποδώσει στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, γλίτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὶς καταστροφές.

'Αλλ' ἄς συνεχίσωμε τὴ συζήτηση γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτὴ, τὴν ὁποία ἔχομε μπροστὰ μας, γιὰ νὰ δῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης στὴ δύναμή του ! 'Απὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῇ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκταση, τὴν ὁποία τώρα βλέπεις μιὰ καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μία λίμνη, ἡ Κωπατῖδα, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδας μας.

Μερικὰ μέρη της, τὰ ψηλότερα, ξεραίνονταν τὸ καλοκαίρι καὶ τὰ καλλιεργοῦσαν, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα ἔμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, ποὺ ἦταν διαρκῆς καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἐλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπόφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότερα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσή της.

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῇ ἀπὸ τοὺς τότε κατοίκους της, τοῦ Ὁρχομενίου. Αὐτοὶ μάλιστα εἶχαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἔδαφός της τόσα πολλὰ προϊόντα, πρὸς τοὺς χάρισαν ἀμύθητα πλούτη.

Ἀλλὰ οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π.Χ., ἔκαμαν π' ἄλεμο ἐναντίον τῶν Ὁρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβόθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτιάξει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, κι ἔτσι πλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζί ἔπνιξαν πολλὲς πόλεις, ποὺ ἦταν ἐκεῖ χτισμένες.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π.Χ.) ἐπιχειρήθηκε νέα ἀποξήρανση τῆς λίμνης. Κατασκευάστηκαν διώρυγες, πηγάδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργο ἐμποδίστηκε ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ σταμάτησε.

Ἔτσι ἔμεινε ἡ λίμνη ὡς τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τὴ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν

ἐκτέλεση τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερέψῃ τὴ θέσιν τῶν πολιτῶν του. Ἀνάθεσε τότε καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῆς Κωπατῖδας σὲ μιὰ ἀγγλικὴ ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια.

Ἡ ἐταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χώματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτιάχνουν τ' ἀναχώματα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη στὶς διώρυγες, τὶς ὁποῖες κατασκεύαζε, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους καὶ τί δὲν ἔφερε !

Καὶ χρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεῦνησε καὶ βρῆκε τὰ παλιὰ ἔργα, κατασκεύασε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὀχετοὺς, πηγὰδια καὶ καταβόθρες καὶ διοχέτευσε τὰ νερά τῆς λίμνης ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ κράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Συνεχίζοταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, σταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλι ἐπαναλαμβάναντο, ὥσπου ἀποξηράνθηκε σχεδὸν ὁλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερά, καὶ ἡ περιοχὴ ὁλόκληρη γλίτωσε ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς ἀσθένειες.

Γεμάτοι ὑγεία καὶ ὄρεξη οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά τους ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲ λυπήθηκε μόχθους καὶ ἔξοδα, γιὰ νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν εὐτυχία.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ : Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τὸ 1862 κυκλοφόρησε στὴν Εὐρώπη ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχης τοῦ Σολφερίνο». Ὁ ἄνθρωπος, πὺ ἔγραψε τὸ βιβλίο — ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν — δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ φαντασθῇ κανεῖς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος, μὲ τὴν πιὸ μεγάλη σημασία τῆς λέξης.

Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τὶς στρατιωτικὲς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, πὺ εἶχαν τραυματισθῇ στὴ μάχη κι ἔμεναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβοήθητοι. ἀπροστάτευ-

τοι κι ἐγκαταλελειμμένοι. Καὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις — τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῇ μιᾷ καὶ τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη — τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς ἐβλεπε σὰν ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντίκριζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια κι ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε δεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγική ἐκείνη ἐπαύριο τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φτάσει ἐκεῖ σὰν ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ συγχίνηση καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα καὶ πλημύρισε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπο. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἄδερφοί. Γιατὶ νὰ προξενοῦν τόσο πόνον ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε ;».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπῆδησε ἀπὸ τῇ ζεστῇ καὶ τρυφερῇ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γύρω του ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἄπλοὶ καὶ ἄγνοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἐνωσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα του ἐργάστηκαν μαζί του ὁλόκληρα μερόνυχτα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τῇ μεγάλῃ καὶ ἱερῇ στιγμῇ, πού ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ καθῆκον του ἀπέναντι στὸν ἄδερφό του, μπῆκε τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν ἱδρυση τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. Πάνω στὸ αἵματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε ἀνθίσει, τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα, τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα τὸ βιβλίο τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῇ μάχῃ τοῦ Σολφερίνο», τὸ ἴδιο πνεῦμα πού ὁδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του. Ἔδωσε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωση καὶ πίστη, μὲ ἀνεξάντλητη

αὐταπάρνηση καὶ αὐτοθυσία ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς δυνάμεις του, ἀκόμη καὶ ὅλη τὴν περιουσία του, γιὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης.

Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀγνοοῦσαν, τὸν παρεξηγοῦσαν, τὸν περιγελοῦσαν. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος στὸ μεγάλο ἀνθρωπιστικὸ καθῆκον του. Κι οὔτε ἡ κακουχία οὔτε ἡ φτώχεια οὔτε ἡ πείνα μπόρεσαν νὰ τοῦ μαράνουν τὸ ζῆλο καὶ τὴν πίστη στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ του.

Κι ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ἱκανοποίηση νὰ τὸ δῇ νὰ πραγματοποιεῖται καὶ νὰ καρποφορῇ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη πρόχειρη, ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωση τῆς ἀνθρώπινης συμπόνιας, ποὺ εἶχε παρουσιαστῇ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, πῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψη τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἔγινε ἡ πολὺπλευρη ὀργάνωση τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμο ἀγωνίζεται μὲ θαυμαστὴ ἀποτελεσματικότητά ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας καὶ ἀνάγκης.

Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μεγάλος Ἑρρίκος Ντυνὰν ζοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἥσυχο χωριὸ Χάυδεν, τιμήθηκε μὲ τὸ παγκόσμιο βραβεῖο Νόμπελ. Ἀλλὰ ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώριση, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους εὐεργέτες της.

Μελῆς Νικολαΐδης

Η ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓ

“Όταν ο Χριστόφορος Κολόμβος—ο μεγάλος θαλασσοπόρος, που ανακάλυψε την ‘Αμερική—ήταν μικρός, υπήρχαν πολύ λίγα βιβλία κι ήταν ή χειρόγραφα ή χοντρά, ξυλογραφημένα. Τα χειρόγραφα ήταν αντίγραφα τῆς ‘Αγίας Γραφῆς ή ἔργων ‘Ελλήνων καὶ Ρωμαίων.

Πολλοὶ εἶχαν ὡς ἐπάγγελμα νὰ σχεδιάζουν ή ν’ ἀντιγράφουν τέτοια βιβλία. Οἱ περισσότεροι ἦταν καλόγεροι. Ζοῦσαν στὰ μοναστήρια καὶ χρειάζονταν ἓνα χρόνο γιὰ ν’ ἀντιγράψουν ἓνα βιβλίο σὰν τὴν ‘Αγία Γραφή. Ἄν ἤθελαν νὰ εἶναι ὠραῖο καὶ καλλιγραφημένο τὸ βιβλίο, χρειάζονταν δυὸ καὶ τρία χρόνια.

Τὰ χειρόγραφα βιβλία γράφονταν πάνω σὲ περιγραμμένες

ἡ μεμβράνης. Ἡ περγαμηνὴ γινόταν ἀπὸ δέρμα προβάτου ἢ τράγου· ἡ μεμβράνη ἀπὸ τὸ δέρμα πολὺ μικρῶν ἀρνιῶν ἢ κατσικιῶν. Ἀφαιροῦσαν τὶς τρίχες ἀπὸ τὸ δέρμα καὶ τὸ ἔβαζαν μέσα σὲ νερὸ μὲ ἀσβέστη γιὰ νὰ φύγῃ τὸ λίπος. Ὑστερα τ' ἄπλωναν καὶ τὸ ἔτριβαν μ' ἀλαφρόπετρα, γιὰ νὰ γίνῃ λεπτὸ καὶ λεῖο.

Στὴν ἀρχὴ ἀπὸ κάθε παράγραφο οἱ ἀντιγραφεῖς ἄφηναν ἄγραφο τὸ πρῶτο γράμμα· τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ γιὰ τὶς σπουδαῖες λέξεις.

Ὅταν ὁ καλόγερος τέλειωνε τὴν ἀντιγραφή, ἔδινε τὰ φύλλα στὸν εἰκονογράφο. Ἐκεῖνος γέμιζε τὰ περιθώρια μὲ στέφανα, ἄνθη ἢ φύλλα γύρω ἀπὸ ἀγγέλους, ἀγίους, πουλιὰ ἢ ζῶα. Τὰ περιθώρια τὰ ζωγράφιζαν μὲ διάφορα χρώματα καθὼς καὶ τὶς σπουδαῖες λέξεις καὶ τ' ἀρχικὰ γράμματα, ποὺ εἶχαν παραλείψει στὴν ἀντιγραφή. Τὰ στολίδια αὐτὰ ἔδιναν στὰ βιβλία χάρη καὶ ὠραιότητα, ποὺ δὲν τὴ βρίσκομε πιά στὰ σημερινὰ βιβλία.

Ὅταν τέλειωνε ἡ διακόσμηση τῶν φύλλων τὰ ἔστελναν στὸ βιβλιοδέτη. Ἄν εἶχε καὶ ἡ βιβλιοδέτηση διακόσμηση, μεταχειρίζονταν δέρμα μόσχου ἢ γίδας· ἂν ὄχι, μεταχειρίζονταν δέρμα χοίρου. Γιὰ τὴ διακόσμηση σπουδαίων βιβλίων ἐργάζονταν χρυσοχόοι, ζωγράφοι, χαράκτες κλπ.

Πολλὰ βιβλία ἦταν στολισμένα μ' ἐλεφαντοκόκαλο, μ' ἀσήμι, ἀκόμα καὶ μὲ χρυσὸ καὶ πολύτιμους λίθους.

Ὁ καθένas καταλαβαίνει ἀπ' αὐτὰ πὼς ἡ τιμὴ τέτοιων βιβλίων ἦταν πολὺ μεγάλη καὶ μόνον οἱ πλούσιοι μποροῦσαν νὰ τ' ἀγοράσουν. Μιὰ Ἀγία Γραφή καλλιγραφημένη καὶ δεμένη στοίχιζε ἑκατὸ χιλιάδες σημερινές δραχμές.

Τ' ἄλλα βιβλία, ποὺ τὰ ὀνόμαζαν «βιβλία τῶν φτωχῶν», εἶχαν λίγες εἰκόνες καὶ μερικὲς ἐξηγήσεις ἢ ἐκκλησιαστικὰ ρητά. Οἱ «Εὐαγγελιστές», τὸ πρῶτο τέτοιο βιβλίον, εἶχαν

τριάντα σελίδες. Οί δεκαπέντε ήταν τυπωμένες κι οί άλλες είχαν εικόνες.

‘Η «‘Αγία Γραφή τῶν φτωχῶν», τὸ διασημότερο ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτά, εἶχε λίγες σελίδες μὲ πολλὲς εἰκόνες.

Πῶς τυπώνονταν αὐτὰ τὰ βιβλία ;

Ἔκοβαν κομμάτια σανίδας ἀπὸ δρύινο ξύλο ἴσα μὲ τὴ σελίδα τοῦ βιβλίου κι ἀπάνω στὴ σανίδα σκάλιζαν τὰ γράμματα καὶ τὶς εἰκόνες, ὅπως σκαλίζομε σήμερα τὶς σφραγίδες. Κατασκεύαζαν δηλαδὴ μιὰ σφραγίδα, ὅσο ἦταν ἡ σελίδα τοῦ βιβλίου.

‘Η ἐργασία αὐτὴ χρειαζόταν μεγάλη ἐπιτηδειότητα καὶ γιὰ νὰ χαραχτῇ ἓνα βιβλίο χρειάζονταν πολλὰ χρόνια· μὲ τὶς σφραγίδες αὐτὲς ἦταν εὐκόλο· πιά νὰ τυπώνουν πολλὰ ὅμοια ἀντίτυπα. Καὶ γι’ αὐτὸ τὰ τυπωμένα βιβλία ἦταν πολὺ φθηνότερα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα.

Μόνο μικρὰ βιβλία ὅμως μποροῦσαν νὰ τυπωθοῦν ἔτσι. Ἄν ἐπιχειροῦσαν νὰ τυπώσουν τὴν ‘Αγία Γραφή θὰ χρειάζονταν τριάντα ὁλόκληρα χρόνια. Γι’ αὐτὸ καὶ κανένας δὲ σκέφτηκε νὰ ἐπιχειρήσῃ τέτοιο πράγμα.

Ο ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓ ΤΕΧΝΙΤΗΣ

Ὅλη αὐτὴ τὴν κατάσταση τὴν ἀλλάξε ὁ Γούτεμβεργ μὲ τὰ κινητὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

Εἶχε γεννηθῇ σὲ μιὰ Γερμανικὴ πόλη στὰ 1400. Οἱ γονεῖς του ἦταν πλούσιοι κι εὐγενεῖς. Στὴν ἐποχὴ ἐκείνη θεωροῦσαν ταπεινωτικὸ γιὰ ἓνα πλουσιόπαιδο νὰ γίνῃ τεχνίτης. Ὁ Γούτεμβεργ ὅμως ἔμαθε ὅχι μιά, ἀλλὰ δυὸ τέχνες. Ἔμαθε νὰ κατεργάζεται πολύτιμους λίθους καὶ νὰ κατασκευάζῃ καθρέφτες. Καὶ σὲ ἡλικία τριάντα πέντε ἐτῶν εἶχε ἐγκαταθῇ στὸ Στρασβοῦργο καὶ κέρδιζε πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὴν ἐργασία του κι ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του.

Ὁ Γούτεμβεργ σκέφτηκε ὅτι ὅλες οἱ λέξεις κι ὅλες οἱ

γλῶσσες ἔχουν λίγα γράμματα. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει 24, ἡ Λατινικὴ 25, ἡ Γερμανικὴ 26 κλπ.

Ἄν κατασκεύαζε κανεὶς ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ τοποθετοῦσε τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο, θὰ ἦταν εὐκόλο νὰ κάμῃ μιὰ καὶ περισσότερες σελίδες. Ἀμα τύπωνε τὶς σελίδες αὐτές, θὰ μποροῦσε νὰ διαλύσῃ τὰ γράμματα καὶ μ' αὐτὰ νὰ τυπώσῃ ἄλλες σελίδες. Ἔτσι θὰ τυπώνονταν μεγάλα βιβλία σὲ λίγον καιρὸ καὶ σὲ πολλὰ ἀντίτυπα.

Ἡ ιδέα αὐτὴ τὸν κυρίεψε τόσο, ὥστε ἄφησε κάθε ἄλλη ἐργασία κι ἀφιέρωσε τὸν καιρὸ του καὶ τὴν ἐργασία του στὸ σκεπτὸ αὐτό.

Στὴν ἀρχὴ προσπάθησε νὰ κατασκευάσῃ στοιχεῖα ἀπὸ ξύλο. Αὐτὸ τοῦ φαινόταν εὐκόλο, ἐνῶ πραγματικὰ ἦταν πολὺ δύσκολο. Μ' ὅλη τὴν ἐπιτηδειότητά του δὲν μποροῦσε νὰ κατασκευάσῃ ἓνα μικροσκοπικὸ στοιχεῖο ἀπὸ ἓνα κομματάκι ξύλο, οὔτε καὶ νὰ κατασκευάσῃ ὅμοιο τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἀκόμα κι ὅταν ὀπωσδήποτε τὸ κατόρθωνε, ἡ μελάνη μαλάκωνε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, κι ἔπειτα ἀπὸ λίγα τυπώματα τὰ στοιχεῖα φθείρονταν καὶ τὰ γράμματα τυπώνονταν μούτζουρωμένα καὶ δυσανάγνωστα. Γι' αὐτὸ κι ὁ Γούτεμβεργ παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν ιδέα τῶν ξύλινων στοιχείων.

Σκέφτηκε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ μολύβι. Τὸ μολύβι ἦταν μαλακὸ κι εὐκόλα ἔκοψε καὶ χάραξε τὰ στοιχεῖα. Ἀλλὰ τὴν ὥρα τοῦ τυπώματος τὰ μολυβένια στοιχεῖα πλάταιναν ἀπὸ τὴν πίεση καὶ τὰ γράμματα ἐβγαίνουν σχεδὸν ἀγνώριστα.

Ἀφοῦ τὸ μολύβι ἦταν πολὺ μαλακὸ γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτή, ὁ Γούτεμβεργ σκέφτηκε τὸ σίδερο· ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ κατασκευάσῃ σιδερένια στοιχεῖα· κατόρθωσε ὅμως νὰ χάραξῃ μερικά. Ἀλλὰ στὸ τύπωμα τὰ σιδερένια στοιχεῖα χρειάζονταν μεγάλη πίεση· ἔτσι ὅμως τὰ στοιχεῖα προχωροῦσαν πολὺ βαθιὰ κι ἔσχιζαν τὸ τυπογραφικὸ χαρτί. Ἔτσι μὲ τὰ μο-

λυβένια και τὰ σιδερένια στοι-
χεῖα χάθηκαν πολλοὶ μῆνες.

Ἀπὸ τὶς δοκιμὲς αὐτὲς ὁ
Γούτεμπεργ εἶδε ὅτι, γιὰ νὰ
γίνουν καλὰ τὰ τυπογραφικὰ
στοιχεῖα, ἔπρεπε νὰ βρεθῇ μέ-
ταλλο σκληρότερο ἀπ' τὸ μο-
λύβι καὶ μαλακότερο ἀπ' τὸ
σίδηρο.

Δοκίμασε διάφορα μίγμα-
τα. Πότε δοκίμαζε μολύβι καὶ
χαλκό, πότε μολύβι καὶ ὀρεί-
χαλκο (μπροῦτζο). Βδομάδες
καὶ μῆνες περνοῦσαν μὲ τὶς δο-
κιμὲς. Κι ἐπιτέλους βρῆκε ὅτι
τὸ καλύτερο μεῖγμα ἦταν πέν-
τε μέρη μολύβι, τέσσερα ἀντι-
μόνιο κι ἓνα κασσίτερος.

ΕΦΕΥΡΕΣΗ ΤΗΣ ΤΥΠΩΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ

Γιὰ τὰ χειρόγραφα καὶ
τὰ ξυλόγραφα βιβλία δὲ χρεια-
ζόταν πιεστήριο. Ὅταν ὅμως
ὁ Γούτεμπεργ βρῆκε τὰ με-
ταλλικὰ στοιχεῖα, εἶδε ὅτι
γιὰ νὰ μεταφερθοῦν τὰ γράμ-
ματα στὸ χαρτί ἢ στὴν περ-
γαμηνή, χρειαζόταν μεγάλη
πίεση. Ἦταν λοιπὸν ἀνάγκη
νὰ ἐφευρεθοῦν πιεστήρια.

Πῆρε γιὰ παράδειγμα τὸ
πιεστήριο, ποὺ μεταχειρίζον-

ταν για να στίψουν τὰ σταφύλια. Κατασκεύασε λοιπὸν ἓνα παρόμοιο πιεστήριο· κι αὐτὸ χρησιμοποιήθηκε ἑκατὸν πενήτα χρόνια καὶ παραπάνω.

Ὑστερα εἶδε ὅτι τὸ μελάνι, ποὺ ἔγραφαν τὰ χειρόγραφα βιβλία, δὲν ἦταν κατάλληλο στὴν τυπογραφία. Ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ αὐτὴ οἱ Ἴταλοὶ ζωγράφοι ἄρχισαν νὰ μεταχειρίζονται μιὰ νέα βαφή ἀπὸ καπνιὰ καὶ λινέλαιο. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ Γούτεμπεργ πῆρε τὴν ἰδέα γιὰ τὴν τυπογραφικὴ μελάνη του· κι ὡς τὰ σήμερα ἀκόμα ἡ τυπογραφικὴ μελάνη γίνεται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

Ὁ Γούτεμπεργ ἔφτασε στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ του· ἀλλὰ νέα βάσανα τὸν περίμεναν.

Χρόνια ὁλόκληρα βασανίστηκε γιὰ τὴν ἐφεύρεσή του. Σ' αὐτὴν ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του. Σ' αὐτὴ δαπάνησε τὰ προσωπικά του κέρδη καὶ τὴν πατρικὴ κληρονομιά του. Γιὰ νὰ προχωρήσῃ ὅμως ἡ ἐργασία, χρειάζονταν πολλὰ χρήματα. Ἔτσι ἀναγκάστηκε νὰ κάμῃ συνεταιρισμὸ μὲ τρεῖς ἄλλους καὶ συμφώνησαν νὰ μοιραστοῦν τὰ κέρδη.

Ὅπως ἦταν τότε συνήθεια, οἱ συνεταιῖροι ὀρκίστηκαν νὰ κρατήσουν μυστικὴ τὴν ἐφεύρεση. Τὸ σχέδιό τους ἦταν νὰ τελειοποιήσουν τὴν ἐφεύρεση καὶ νὰ τυπώσουν τὴν Ἀγία Γραφή, ποὺ θὰ εἶχε μεγάλη κυκλοφορία.

Τὸ τί στοίχισε ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ καὶ πόση ἦταν ἡ πεποιθήση τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν γιὰ τὴν ἐπιτυχία της, φαίνεται στὴν ἀκόλουθη συνομιλία ἐνὸς ἀπ' αὐτοὺς μὲ μιὰ κυρία.

— Μὰ δὲ σκοπεύετε λοιπὸν νὰ σταματήσετε λίγο, γιὰ νὰ κοιμηθῆτε καὶ σεῖς καμιὰ ὥρα ;

— Εἶναι ἀνάγκη νὰ τελειώσω πρῶτα αὐτὴ τὴν ἐργασία.

— Ἀλλὰ πόσα χρήματα ξοδεύετε !... Θὰ σᾶς κόστισε τὸ λιγότερο δέκα χιλιάδες φράγκα.

— Τί λέτε ; φαντάζεστε πὼς κόστισε μόνο τόσα ;

—“Αν είχατε τὰ χρήματα, πού ξοδέψατε γι’ αὐτὴ τὴν ἐργασία, θὰ ἦσαστε ἐξασφαλισμένος γιὰ ὅλη σας τὴ ζωὴ.

— Γι’ αὐτὴ ξόδεψα τὴν κληρονομιά μου καὶ τὴν ἀξία ὅλου τοῦ ἐργοστασίου μου.

—“Αν ὅμως δὲν πετύχετε, τί θὰ κάμετε ;

— Εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν πετύχωμε. Πρὶν κλείσῃ χρόνος θὰ ἔχωμε μαζέψῃ τὰ κεφάλαιά μας καὶ θὰ εἴμαστε πλούσιοι.

Δυστυχῶς ὁ συντάιρος αὐτὸς πέθανε σὲ λίγες μέρες. Ὁ θάνατος αὐτὸς ἔφερε τὸ Γούτεμπεργ σὲ πολὺ δύσκολη θέσῃ. Οἱ ἄλλοι δυὸ συντάιροι ἔχασαν τὸ θάρρος τους καὶ ἦταν ἔτοιμοι ν’ ἀφήσουν τὴν ἐπιχείρησιν. Ὁ Γούτεμπεργ ἄρχισε νὰ φοβᾶται γιὰ τὸ μυστικὸ τῆς τέχνης του. Ἔστειλε στὸ σπίτι τοῦ πεθαμένου συντρόφου του καὶ παρακάλεσε τοὺς δικούς του νὰ μὴν ἐπιτρέψουν σὲ κανένα νὰ ἰδῇ τὸ πιεστήριο.

Ὁ ἀδερφὸς τοῦ νεκροῦ ζητοῦσε τώρα νὰ μάθῃ τὸ μυστικὸ ἢ νὰ τοῦ ἐπιστρέψουν τὰ κεφάλαια τοῦ ἀδερφοῦ του.

Ὁ Γούτεμπεργ ἀρνήθηκε καὶ ἡ ὑπόθεσις ἔφτασε στὸ δικαστήριον. Καὶ σ’ ἓνα χρόνον βρῆκε τὸ δίκιο του. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἦταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐφευρέσεις του.

Ἀφοῦ πέρασαν ἓνα δυὸ χρόνια, ἄρχισε πάλι νὰ συλλογίζεται τὴν ἐφευρέσιν του καὶ νὰ περνᾷ τὶς νύχτες του μ’ αὐτή. Στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ κάμῃ τυπογραφεῖο μόνος του.

Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τέσσερα ἢ πέντε χρόνια ἀργότερα ἔκαμε τὴν πρώτη ἐκτύπωση. Ἡ ἐπιτυχία ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε ἓνας πλούσιος τοκογλύφος ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐπιχείρησιν. Ἀποφάσισαν νὰ τυπώσουν ὁλόκληρην τὴν Ἀγίαν Γραφή. Θὰ τυπωνόταν λατινικὰ καὶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὅμοια μὲ τὰ καλύτερα χειρόγραφα βιβλία.

“Όταν τυπώθηκε, είχε 1282 σελίδες και ήταν δεμένη σε δυο τόμους. Είναι η πρώτη μεγάλη εργασία από τυπογραφικό πιεστήριο.

‘Ο τοκογλύφος όμως δε συνεταίριστηκε με τὸ Γούτεμπεργ μόνο για νὰ τὸν βοηθήσει στὴν ἐκτύπωση τῆς ‘Αγίας Γραφῆς. Κι ἐπειδὴ πέντε χρόνια τώρα δὲν εἶχε εἰσπράξει οὔτε πεντάρα, βρῆκε εὐκαιρία μετὰ τὴν ἐκτύπωση τῆς ‘Αγίας Γραφῆς νὰ κερδοσκοπήσει.

‘Έκαμε ἀγωγή στὸ Δικαστήριο ζητώντας ἀπὸ τὸ Γούτεμπεργ τὰ κεφάλαιά του καὶ τοὺς τόκους του. Κι ἕνας ἄδικος δικαστὴς ἔβγαλε ἀπόφαση κακὴ γιὰ τὸ Γούτεμπεργ. Κι ἐπειδὴ δὲν εἶχε νὰ πληρώσει, ὁ τοκογλύφος τοῦ ἔκαμε ἔξωση ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο καὶ τοῦ πῆρε ὅλα τὰ βιβλία...

Κατὰ καλὴ τύχη ὁ ‘Επίσκοπος τοῦ τόπου δὲν ἄφησε τὸ Γούτεμπεργ νὰ κακοπαθήσει. Ξεπληρώνοντας τὶς ὑπηρεσίες του στὴν ‘Εκκλησία καὶ τὸν πολιτισμό, τοῦ ἔδωσε τιμητικὸ τίτλο καὶ τοῦ χάρισε μηνιαία σύνταξη.

‘Αλλ’ ὁ Γούτεμπεργ δὲν πρόφτασε ν’ ἀπολαύσει τὶς τιμὲς αὐτὲς πολὺν καιρό. Τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1468 ἀρρώστησε καὶ πέθανε.

Μεγάλες τιμὲς τοῦ ἔκαμαν μετὰ τὸ θάνατό του. Στὸ μνημεῖο του τοποθέτησαν ἀναμνηστικὴ πλάκα μετὰ τὴν ἀκόλουθη ἀφιέρωση :

«Τὸν ‘Ιωάννη Γούτεμπεργ, πού βρῆκε τὰ ὀρειχάλκινα τυπογραφικὰ στοιχεῖα ὅλος ὁ κόσμος ὀφείλει νὰ τὸν τιμᾷ».

Σὲ πολλὰ μέρη τοῦ ἔκαμαν μνημεῖα ἀναμνηστικά.

‘Αλλὰ τὸ μεγαλύτερο καὶ αἰώνιο μνημεῖο του εἶναι τὸ τυπωμένο βιβλίο.

(Διασκευή)

Δ. Κοντογιάννης

Ο ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ

Ζούσε μιὰ φορά στὶς Συρακοῦσες ὁ βασιλιάς Ἰέρωνας. Ἡ χώρα ποὺ κυβερνοῦσε ἦταν πολὺ μικρὴ, ἀλλὰ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἤθελε νὰ φορῇ τὸ μεγαλύτερο στέμμα τοῦ κόσμου.

Φώναξε λοιπὸν ἓνα ξακουσμένο χρυσοχόο καὶ τοῦ ἔδωσε δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι.

— Πάρε αὐτό, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ μοῦ τὸ φτιάξης ἓνα στέμμα, ποὺ νὰ τὸ ζηλεύη κάθε βασιλιάς. Πρόσεχε νὰ βάλῃς μέσα σ' αὐτὸ ὅλο τὸ χρυσάφι καὶ νὰ μὴν ἀνακατώσης κανένα μέταλλο.

— Θὰ γίνῃ ὅπως διατάξεις, εἶπε ὁ χρυσοχόος. Ἐδῶ μοῦ δίνεις δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι· σ' ἐνενήντα ἡμέρες θὰ σοῦ γυρίσω τὸ στέμμα ἑτοιμο καὶ θὰ 'χῃ ἀκριβῶς τὸ ἴδιο βάρος.

Ὅστερα ἀπὸ ἐνενήντα ἡμέρες, πιστὸς στὸ λόγο του ὁ χρυσοχόος, ἔφερε τὸ στέμμα στὸ βασιλιά. Ἦταν ὠραῖο, λεπτοκαμωμένο καὶ μὲ μεγάλη τέχνη δουλεμένο. "Ολοὶ, ὅσοι τὸ εἶδαν, εἶπαν πὼς δὲν ἦταν ἄλλο τέτοιο στὸν κόσμος. "Όταν ὁ βασιλιάς Ἰέρωνας τῷ βάλε στὸ κεφάλι του, τὸν στενοχωροῦσε κάπως, ἀλλὰ δὲν διαμαρτυρήθηκε. Ἦταν βέβαιος πὼς κανένας ἄλλος βασιλιάς δὲν εἶχε τόσο ἔξοχο ἀριστουργημα. Ἀφοῦ τὸ θαύμασε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ ζύγισε στὴ δική του τὴ ζυγαριά. Εἶχε ἀκριβῶς τὸ βάρος, ποὺ εἶχε τὸ χρυσάφι ποὺ εἶχε δώσει.

— Σοῦ ἀξίζει μεγάλη τιμὴ, εἶπε στὸ χρυσοχόο. Ἐκαμες πολὺ καλὴ δουλειὰ καὶ δὲν ἔχασες οὔτε ἓνα κόκκο ἀπὸ τὸ χρυσάφι μου.

Στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ ζοῦσε τότε ἓνας πολὺ σοφὸς ἄνθρωπος, ποὺ λεγόταν Ἀρχιμήδης. "Όταν τὸν φώναζαν νὰ θαυμάσῃ κι αὐτὸς τὸ στέμμα τοῦ βασιλιᾶ, τὸ γύρισε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ πολλές φορὲς καὶ τὸ ἐξέτασε προσεχτικά.

— Λοιπὸν τὴν ἰδέαν ἔχεις γι' αὐτό ; ρώτησε ὁ Ἰέρωνας.

— Ἡ ἐργασία εἶναι, ἀλήθεια, πολὺ ωραία, ἀπάντησε ὁ Ἀρχιμήδης, ἀλλὰ . . . ἀλλὰ τὸ χρυσάφι . . .

— Τὸ χρυσάφι εἶναι ὅλο ἐδῶ ! φώναξε ὁ βασιλιάς. Τὸ ζύγισα στὴ δική μου τῇ ζυγαριά.

— Ὡραῖα, εἶπε ὁ Ἀρχιμήδης, ἀλλὰ δὲ φαίνεται νὰ ἔχη τὸ ἴδιο πλούσιο κόκκινο χρῶμα, ποὺ εἶχε τὸ ἀδούλευτο χρυσάφι. Δὲν εἶναι καθόλου κόκκινο, ἀλλ' ἔχει ἓνα ζωηρὸ κίτρινο χρῶμα.

— Τὸ περισσότερον χρυσάφι εἶναι κίτρινο, εἶπε ὁ Ἰέρωνας· ἀλλὰ τώρα ποὺ τὸ λένε αὐτό, θυμᾶμαι πὼς πρὶν δουλευτῇ εἶχε πρὶν κόκκινο χρῶμα.

— Κι ἂν ὁ χρυσοχόος κράτησε μιὰ ἢ δυὸ λίτρες ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ συμπλήρωσε τὸ βάρος μὲ ἀσήμι ἢ μπρούτζο ; ρώτησε ὁ Ἀρχιμήδης.

— Ὡ ! δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸ κάμῃ αὐτό, εἶπε ὁ Ἰέρωνας· τὸ χρυσάφι ἔλλαξε τὸ χρῶμα του, ὅταν δουλεύτηκε.

Ἄλλ' ὅσο περισσότερον συλλογιζόταν τὸ ζήτημα αὐτό, τόσο λιγότερον ἦταν εὐχαριστημένος μὲ τὸ στέμμα του. Ἐπιτέλους εἶπε στὸν Ἀρχιμήδη :

— Δὲν εἶναι κανένας τρόπος νὰ ἐξακριβώσωμε, ἂν ὁ χρυσοχόος αὐτὸς πραγματικὰ μὲ γέλασε ἢ ἂν, σὰν τίμιος ἄνθρωπος, μοῦ ἔδωσε πίσω τὸ χρυσάφι μου ;

— Δὲν ξέρω κανένα τρόπο, ἦταν ἡ ἀπάντησις.

Ὁ Ἀρχιμήδης ὅμως δὲν ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ θάλεγε πὼς ἓνα πράγμα ἦταν ἀδύνατον. Εὐχαριστιόταν πάρα πολὺ νὰ καταγίνεται νὰ λύνῃ δύσκολα προβλήματα, κι ἅμα ἓνα ζήτημα τὸν ἔφερνε σὲ στενοχώρια, ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸ μελετᾷ, ὥσπου νὰ βρῇ κάποια λύση.

Ἔτσι λοιπὸν κάθισε καὶ συλλογιόταν πολλὰς μέρας νὰ

βρῆ μὲ ποιὸ τρόπο θὰ μπορούσε νὰ δοκιμαστῇ τὸ χρυσάφι, χωρὶς νὰ πάθῃ τὸ στέμμα τίποτε.

Μιὰ μέρα εἶχε στὸ νοῦ του τὸ ζήτημα αὐτό, ἐνῶ ἐτοιμαζόταν νὰ κάμῃ λουτρό. Ἡ μπανιέρα ἦταν γεμάτῃ νερὸ ὡς ἀπάνω καὶ καθὼς ὁ Ἀρχιμήδης μπῆκε μέσα, μιὰ ποσότητα νεροῦ χύθηκε ἔξω, πάνω στὸ πέτρινο πάτωμα. Τὸ ἴδιο πράγμα εἶχε γίνῃ πολλές φορές πρωτότερα, αὐτὴ ὅμως ἦταν ἡ πρώτη φορά, ποὺ τὸ παρατήρησε ὁ Ἀρχιμήδης.

«Πόσο νερὸ διώχνω ὅταν μπαίνω μέσα στὴ μπανιέρα ; εἶπε μέσα του. «Ὁ καθένας μπορεῖ νὰ δῇ, πὼς ἔδιωξα τόσο νερό, ὅσο εἶναι τὸ σῶμα μου. Ἐνας ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει τὸ μισὸ ἀνάστημα ἀπὸ μένα, θὰ ἔδιωχνε τὸ μισὸ νερό.

»Τώρα, ἂν ὑποθέσωμε πὼς, ἀντὶ νὰ μπῶ ἐγὼ στὴ μπανιέρα, ἔβαζα μέσα στὸ στέμμα τοῦ Ἱέρωνα, θὰ ἔδιωχνε τόσο νερό, ὅσο εἶναι αὐτό. Ἄ, γιὰ νὰ ἰδῶ. Τὸ χρυσάφι εἶναι βαρύτερο ἀπὸ τὸ ἀσήμι. Δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι ἔχουν λιγότερο ὄγκο ἀπὸ ὅσο ὄγκο ἔχουν ἑφτά λίτρες χρυσάφι ἀνακατωμένες μὲ τρεῖς λίτρες ἀσήμι. Ἄν τὸ στέμμα τοῦ Ἱέρωνα εἶναι καθαρὸ χρυσάφι, θὰ ξετοπίσῃ τὸν ἴδιο ὄγκο νεροῦ, ὅπως καὶ κάθε ἄλλες δέκα λίτρες καθαρὸ χρυσάφι. Ἄν ὅμως εἶναι νοθευμένο μὲ ἀσήμι, θὰ ξετοπίσῃ μεγαλύτερο ὄγκο. Ἐπὶ τέλους τὸ βρῆκα ! τὸ βρῆκα !»

Τὰ λησμόνησε ὅλα καὶ πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὸ λουτρό. Χωρὶς νὰ σταματήσῃ νὰ ντυθῇ, ἔτρεξε μέσα στοὺς δρόμους πηγαίνοντας στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ καὶ φωνάζοντας : « Εὕρηκα ! Εὕρηκα ! »

Τὸ στέμμα δοκιμάστηκε. Βρέθηκε πὼς ξετόπιζε περισσότερο νερὸ ἀπὸ ὅ,τι ξετόπιζαν δέκα λίτρες χρυσάφι καθαρὸ. Ἡ ψευτιά τοῦ χρυσοχοῦ ἀποδείχτηκε χωρὶς καμιὰ ἀμφιβολία. Ἄν ὅμως τιμωρήθηκε ἢ ὄχι δὲν ξέρω, οὔτε μᾶς ἐνδιαφέρει.

Ἡ ἀπλή ἀνακάλυψη, πού ἔκαμε ὁ Ἀρχιμήδης στὴ μπα-
νιέρα του, ἄξιζε πολὺ περισσότερο γιὰ τὸν κόσμο ἀπὸ τὸ
στέμμα τοῦ Ἰέρωνα.

(Διασκευή)

Δ. Κοντογιάννης

ΤΟ ΧΕΡΙ

Τὰ παιδιὰ τῆς πέμπτης τάξης ἑνὸς δημοτικοῦ σχολείου
τῶν Ἀθηνῶν πῆγαν μιὰ μέρα ἐκδρομὴ στὴν Καισαριανή.
Μὲ ἀφορμὴ ἓνα ἀτύχημα πού εἶδαν στὸ δρόμο ἄρχισαν νὰ
συζητοῦν ποιά εἶναι ἡ μεγαλύτερη σωματικὴ βλάβη.

Ὁ δάσκαλος ἄκουε τὴ συζήτηση· ἄλλο παιδὶ ἔλεγε,
πὼς τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ χάσῃ κανεὶς τὸ πόδι του,
ἄλλο ἔλεγε τὸ μάτι, ἄλλο τὸ χέρι, ἄλλο τὴ λαλιά.

—Ἀμα φτάσωμε στὴν Καισαριανή, θὰ σᾶς πῶ κι ἐγὼ
τὴ γνώμη μου παιδιὰ, τοὺς εἶπε ὁ δάσκαλος.

Καὶ πραγματικὰ σὰν ξεκουράστηκαν στὸν ἴσκιο τῶν
ψηλῶν δέντρων, πού 'ναι κοντὰ στὴ βρύση καὶ χόρτασαν δρο-
σερὸ νερό, ὁ δάσκαλος θυμήθηκε τὴν ὑπόσχεσή του.

—Ὅ,τι καὶ νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος, παιδιὰ μου, εἶπε ὁ
δάσκαλος, εἶναι κακὸ καὶ ψυχρό· μὰ ἐγὼ νομίζω, πὼς τὸ
πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα εἶναι τὸ χέρι.

Τὸ ὄργανο τῆς ἀφῆς, εἶναι τὸ πιὸ θαυμαστὸ ἀπὸ ὅλα
τὰ αἰσθητήρια. Τὰ ὄργανα τῶν ἄλλων αἰσθήσεων δέχονται
τις ἐντυπώσεις, χωρὶς καμιὰ δική τους κίνηση. Μόνο τὸ
ὄργανο τῆς ἀφῆς εἶναι ἐνεργητικό. Τὸ μάτι, τὸ αὐτί, τὰ
ρουθούνια στέκονται ἀπλῶς ἀνοιχτά. Τὸ φῶς, ὁ ἦχος, ἡ
μυρουδιά μπαίνουν ἐλεύθερα σ' αὐτὰ κι ἀναγκαζόμαστε νὰ
δοῦμε, ν' ἀκούσωμε, νὰ μυριστοῦμε. Μὰ τὸ χέρι διαλέγει
ὅ,τι θὰ ἐγγίξῃ καὶ ἐγγίζει ὅ,τι θέλει. Ἀπομακρύνει τὰ
πράγματα, πού δὲν ἐπιθυμοῦμε.

Ἀλλὰ τὸ χέρι δὲ φροντίζει μόνο γιὰ ὅ,τι χρειάζεται ἡ

ἀφή, βοηθάει καὶ τὶς ἄλλες αἰσθήσεις, ὅταν δυσκολεύονται στὴ δουλειά τους. Τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ τὸν ὁδηγεῖ στοὺς δρόμους καὶ τὸν φυλάει ἀπὸ τὶς κακοτοπιές. Τὸ χέρι τοῦ τυφλοῦ διαβάζει βιβλία μὲ τὰ ἔκτυπα γράμματα καὶ ἔτσι τὸν μορφώνει καὶ τὸν ψυχαγωγεῖ.

Καὶ στὸν ἄτυχο τὸν κωφάλαλο τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ μιλοῦν μὲ πολλὴ εὐγλωττία κι. ἀναπληρώνουν τὴν ἀκοή.

Γενικὰ τὰ ὄργανα ὅλων τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, καὶ στὴ μεγαλύτερη ἀκόμα τελειότητά τους, ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὴ δύναμη τοῦ χεριοῦ. Τὸ χέρι κατασκευάζει γιὰ τὸ μάτι τὸ τηλεσκόπιο καὶ τὸ βοηθᾷ μ' αὐτὸ νὰ φτάνη τὸ βλέμμα του ὡς τ' ἀστέρια. Τὸ χέρι ὀπλίζει τὸ μάτι μὲ τὸ μικροσκόπιο, ποὺ τοῦ φανερῶνει ἓναν καινούριο κόσμο μὲ θαυμαστὰ πράγματα. Τὸ χέρι κατασκευάζει γιὰ τὸ αὐτὶ ἐργαλεῖα, ποὺ μεγαλώνουν σημαντικὰ τὸν ἤχο. Τὸ χέρι διαλέγει τὸ λουλούδι, ποὺ ἀρέσει στὴν ὄσφρηση κι. ἐτοιμάζει ὅλες τὶς εὐχάριστες μυρουδιές.

Ἄλλ' ἂν τὸ χέρι μὲ κάθε τρόπο ὑπηρετῇ τὸ σῶμα, ὅμως βοηθάει καὶ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά. Αὐτὰ μὲ τὴ δική του βοήθεια φανερῶνουν τὴν ἐξυπνάδα, τὸ θάρρος, τὴ στοργή, τὴν ἀντρίκια θέληση καὶ τὴ δύναμη.

Βάλε ἓνα σπαθὶ στὸ χέρι καὶ θὰ πολεμήση γιὰ σένα. Δῶσε του ἓνα ἀλέτρι καὶ θὰ ὀργώση γιὰ τὸ χατήρι σου. Δῶσε του ἓνα μουσικὸ ὄργανο καὶ θὰ παίξῃ γιὰ νὰ σ' εὐχαριστήσῃ. Δῶσε του μιὰ πένα καὶ θὰ μιλήσῃ, θὰ παρακαλέσῃ, θὰ προσευχηθῇ γιὰ σένα.

Καὶ τί δὲ θὰ κάμῃ! Καὶ τί δὲν ἔχει κάμει! Μιὰ ἀτμομηχανὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα μεγάλο χέρι καμωμένο γιὰ ν' ἀπλώνῃ τὴ δύναμή του ἓνα μικρὸ ἀνθρώπινο χέρι. Ἕνας ἡλεκτρικὸς τηλέγραφος εἶναι γιὰ τὸ μικρὸ αὐτὸ χέρι

μιά μεγάλη πένα για να γράφει όσο θέλει και όπου θέλει. Κι όλα τὰ κανόνια και τ' άλλα πολεμικά όπλα, με τὰ όποια σκοτώνομε τ' αδέρφια μας, δέν είναι τίποτε άλλο παρά τὸ χέρι τοῦ Κάιν, μεγαλύτερο, δυνατότερο, αίματηρότερο.

Τί είναι ακόμα ένας σιδηρόδρομος, ένα ατμόπλοιο, ένας φάρος, ένα ανάκτορο ; Τί είναι, αλήθεια, μιὰ ολόκληρη πόλη, μιὰ χώρα, όλες οί πόλεις τοῦ κόσμου, ολόκληρη ἡ γήινη σφαίρα, όπως τὴν έχει μεταβάλει ὁ άνθρωπος ; Τίποτε άλλο παρά ἡ εργασία ενός γιγάντιου χεριοῦ τῆς ανθρωπότητας.

“Όταν σκέπτομαι όλα όσα ἔκαμε τὸ ανθρωπινό χέρι, ἀπ' τὴν στιγμή πού ἡ Εὐὰ ἄπλωσε τὸ πλανεμένο χέρι της στὸν ἀπαγορευμένο καρπό, ὡς τὴ σκοτεινὴ ὥρα, πού τὰ ἄχραντα χέρια τοῦ Χριστοῦ μας καρφώθηκαν ἀπάνω στὸ Γολγοθά· όταν σκέπτομαι τί καλὸ καὶ τί κακὸ ἔκαμαν ἀπὸ τότε τὰ ανθρωπινὰ χέρια, σηκώνω τὸ χέρι μου καὶ τὸ κοιτάζω με θαυμασμὸ καὶ με ἔκσταση. Τί εργαλεῖο για καλὸ ! . . . Τί ὄργανο για κακὸ ! . . . Καὶ δὲ μένει ποτὲ ἀργό . . .

Πολὺ ἀσυλλόγιστα ὀνομάζομε « χ ε ι ρ ὶ ν α κ τ α » τὸν εργατικὸν ἄνθρωπο. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀνήκει σὲ κάθε τίμιο καὶ δραστήριο ἄντρα ἢ γυναίκα. Γιατὶ στὸ χέρι τοῦ βασιλιᾶ είναι τὸ σκῆπτρο, στὸ χέρι τοῦ στρατιώτη τὸ σπαθί, στοῦ ξυλουργοῦ τὸ πριόνι, στοῦ γεωργοῦ τὸ ἀλέτρι, στοῦ ναύτη τὸ κουπί, στοῦ γλύπτη ἡ σμίλη, στοῦ ποιητῆ ἡ πένα. Για κάθε ἄντρα καὶ για κάθε γυναίκα με θέληση τὸ χέρι είναι ἓνα εργαλεῖο, πού πρέπει νὰ μάθῃ νὰ τὸ μεταχειρίζεται. “Όλοι ὅμως πρέπει νὰ γνωρίζωμε ὅτι : « Ὅ, τ ι δ ῆ π ο τ ε κ ι ἂ ν ἔ χ η π ρ ο ο ρ ι σ τ ῆ ν ἂ κ ἄ ν η τ ὸ χ έ ρ ι μ α ς, π ρ έ π ε ι ν ἂ τ ὸ κ ἄ ν η μ έ κ α λ ῆ σ υ ν ε ί δ η σ η ».

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...

...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...

...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...

...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...

...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...

...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...
...και ημετεροι ομοιως...

ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτέ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησίς του μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα ! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικόν καὶ εὐῶδες Πάσχα. "Ολοι ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινουργῇ ὑποδήματα καὶ ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὐμορφον Πάσχα ! Τὴν ψαλμωδίαν του, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου, τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικά ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκύτατον « Χριστὸς ἀνέστη ».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη. Ἐλεγον πὺς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἄνναν, μονὴν τοῦ Ἀθωνος, γνωστήν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλανδέζος τὰ ἔκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονιάς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἑσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα - Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, παραμένει ἀκόμη βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μετὰ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐζωγραφίσθησαν ἔκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μετὰ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος ἀγιογράφου. Ἐτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρήμα, τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μετὰ χαρὰν καὶ μετὰ λάμψιν.

Ὡ, τί Πάσχα ἐκεῖνο ! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρον ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος :

— Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου ! Ἐχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὡς λάμπει τὸ καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὖμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ ἀκίνητα ἡσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὐτε ὁ φλοῖσβος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὡς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἑωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικὴ ἀρωμάτων.

Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυτον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκείας ψαλμωδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλάβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ προύχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλά των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται, ὅλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τοῦτοις τὰ παιδιά, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμᾶτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πολίχνης. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμοσύνως διασταυρούμεναι αἱ εὐχαί.

— Χριστὸς ἀνέστη !

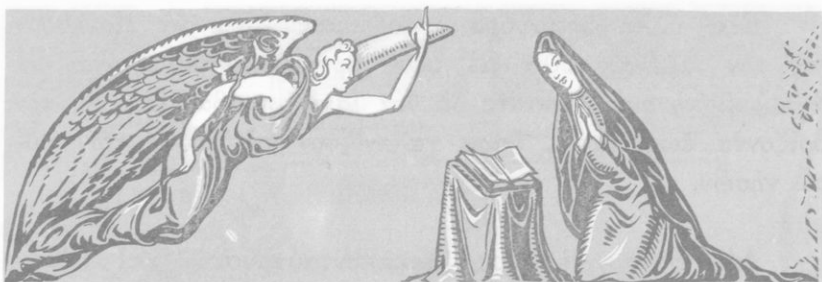
— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ τσούγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγγρύπνησαν πρώτην φοράν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

« Διηγήματα », τόμ. Β'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

‘Ο γαλανός μικρός λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοῦς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κῦμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἦχον τὰ ἀσματάκια του, εἶναι γεμᾶτος θόρυβον, κίνησιν, ζωὴν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι !... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκὰς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἄερα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἰστιοφόρα κυκλαδικά, ἐμπορικά, σαμιώτικα, κρητικά καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ κυπριακὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὡσὰν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαίων, γεμίζοντα τὸν ἄερα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικὰς.

Ἐξω ἄλλα ἱστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὀξὺν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ἱστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουν τὰ βουνὰ τῶν γύρω νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τῆνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον. Δύο φορές τὸ ἔτος, ἀπὸ κάθε γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ ὀλόκληροι ἱστιοφόρων, ἐτοιμάζουν τὰ ἱστία των καὶ χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουν, ὅπως συνέρρεον ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Καὶ ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπεστέρα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου !

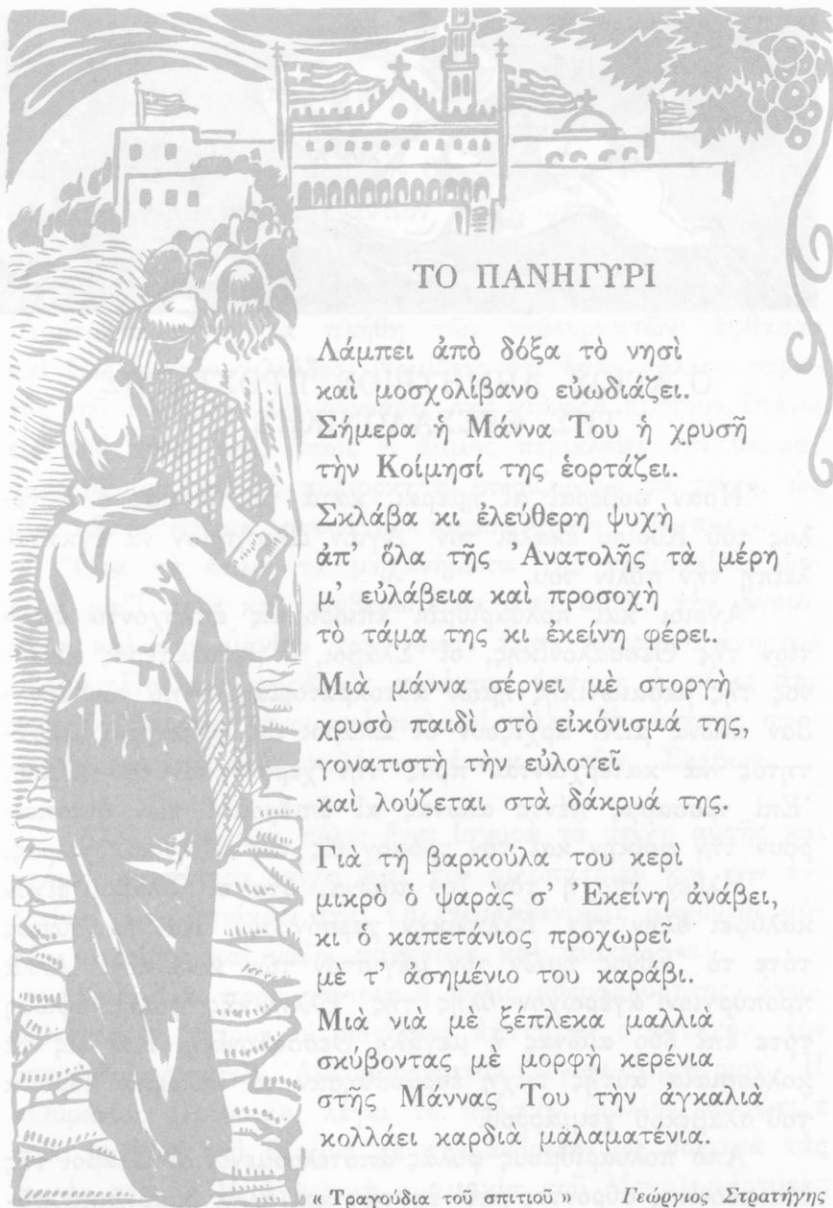
Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας της παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν της τὰ πλήθη...

Ἀνοίξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

« Μεγαλόχαρη »

Ἄγγελος Τανάγρας

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει από δόξα τὸ νησί
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσῇ
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὅλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

Μιὰ μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδὶ στὸ εἰκόνισμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρκούλα του κερί
μικρὸ ὁ ψαράς σ' Ἐκείνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἄσημένιο του καράβι.

Μιὰ νιὰ μὲ ξέπλεκα μαλλιά
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιὰ
κολλάει καρδιὰ μάλαματένια.

« Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ » Γεώργιος Στρατήγης

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἦσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπη τὴν πόλιν του.

Ἄγριοι καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπῆρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλάβοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον—3ον αἰῶνα μ.Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλάβοι ὡς χεῖμαρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ των διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλάβοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσιαῖα αὐτῆς τείχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαβικοῦ χεῖμαρρου.

Ἀπὸ πολυαρίθμους φυλάς αποτελούμενοι οἱ Σλάβοι τῆς Μακεδονίας, σύροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβαρικά φύ-

λα, ὡς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν βον ἕως τὸν δον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὄχι μίαν ἀλλὰ τρεῖς φορές ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν· ἔφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν «ἄλλος στρατὸς τοῦ Ξέρξου». Ὡς «νιφάδες τῆς χιόνος» πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καί, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τεῖχη, ὡς μία «θανατηφόρος στεφάνη» περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ ὄπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας, φέρουν μαζί των καί, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν «θηριώδη ἀνήμερα φύλα». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδροτέρους ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλάβων.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τεῖχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται «ὕπερ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως».

Καὶ εἶναι πρὸς τούτοις ἡ πόλις «θεοφροῦρητος, ἁγιοφύλακτος». Ἔχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ «Οὐράνιος Πρόνοια», λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, «ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὡς θώρακα τὰς ψυχὰς των». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὸ

πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ "Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱερὰν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῇται καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὅμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. Ἄλλοτε τὸν βλέπουν ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῇται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζων τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἀθλοφόρον μόνον οἱ πολλοὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὅποιοι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. Ὅταν ἡρώτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατὶ ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: «Εἶδομεν ἓνα ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρόν, ὁ ὅποιος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν». Καὶ τότε ἐννόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἀθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσωζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεφε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν «λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν».

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ

ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλάβους, σώ-
ζει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ.Χ.) ὁ «ἀήττητος
καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος
Ἄγιος Ἀνδρέας».

Πόσας φορὰς δὲν ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ
τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἡ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρα-
τηγός, ἡ Θεοτόκος ;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως του
ἦτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλό-
νητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ
ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἅπειρα δείγματα τῆς λατρείας
ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε
νὰ διαικονίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων
τοῦ Ἀγίου.

Μὲ ἅπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς
τὰ ὅποια ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλάβων τὸ μαρ-
τύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν
περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ
ὠραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς
τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ
θαύματα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν
Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν
μίαν σωζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνῆγειρεν εἰς
τιμὴν τοῦ ὑπερενδόξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λα-
τρεία τῶν κατοίκων.

« Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη »

Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη ἐκκλησία Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδή ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλύτερα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ. καί, διὰ νὰ ἀποπερατωθῇ, ἐχρει-

άσθησαν ἔξ ὀλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεῖς μόνον εἰκοσιν ἡμέρας. Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολὺτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Τὸ μεγάλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὥραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλη Ἑκκλησία, ὅπως ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὥραϊος καὶ μεγαλοπρεπῆς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικόν καὶ πολεμικόν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀληθινή της τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, ποὺ ἤναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην της. Εἶναι κτήριον φορτωμένον μὲ τοίχους, ποὺ τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀθήτει βαρὺς ὁ τροῦλλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἐξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ολοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφίᾳς της.

"Ἄς κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὠραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κατὰλευκον μετὰξινον μανδύαν κάθεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θεϊὰν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

"Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων· ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελωτὰ σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψῖδες ἤνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς ποὺ τοὺς ἤνωνον ἀψῖδας, δέχονται τὸν μέγαν καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται ὥσάν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσὴν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσιαῖος ναὸς παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὅποιον ἐδόξασεν ἓνας Φώτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὅποιον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκεύη· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερῶματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα, ποὺ φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἤνωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουν τὸ φῶς των, ποὺ ἠνώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμῆτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἐγχρωμὸν ἁρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδέλφια των τοῦ κτηρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησιν, ποὺ νομίζεις ὅτι ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, ποὺ ἐκπέμπει μυρίας ἀκτῖνας καὶ μυρίας λάμψεις !

Κατοικία Ὑψίστου Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χώρος τοῦ ναοῦ !
 Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
 τὴν φαντασίαν του ἄς ανάψη τῶρα τοὺς με-
 γάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἄς ἐν-
 θυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις,
 τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία !
 Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος Βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ᾗσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ ἄν-
 θρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου.

Νικόλαος Α. Κοττόπουλος

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσει ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ.Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῇ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῇ· ἡ τσαρίνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἐξ ὁμιλίας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιεικειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐζήτει ; Διατί τόσοι νέοι κόποι ;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίους ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται φαιδροὶ καὶ ἄδοντες προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των !

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖδον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὁλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιάν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθηναὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῇ· ἦσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετὰβασις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώνει ὅτι δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμη ἡ δόξα της, καὶ ὅτι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν. Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτης τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμῃ ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἤλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος. Αἱ Ἀθῆναι ἐγίναν διπλοῦν προσκύνημα : διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαί των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρετίζουσαι τὰς Ἀθῆνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς παρέλαβε τὸν στρατὸν του καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμπρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενών, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλεκτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νοτιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαιμάχα τά-

γματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία !

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρω ἀπὸ τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί, ἐκκλησιαστικαί, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμούς καὶ συγκινητικούς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· κάθε λόγον συνώδευον ζωνρότατοι ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν, κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναριθμητὰ φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Ἄλλὰ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μεῖζον ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορές τὰ ἀφιερώματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὅποια κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιοῦτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεοὺς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, μεῖζον κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσῇ περιστερά, σύμβολον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Εἰς χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκειεν ἀκοίμητος ὡς κινδῆλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Μεῖζον βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλείου μεῖζον γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μεῖζον ὠραίους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης :

Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλα σκουριασμένα,
 τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατώντας ἀνδρειωμένα,
 τοῦ βασιλιᾶ προσκνητὴ βροντοῦν τὰ φτεροιστήρια.
 Στὴν Παναγιά Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
 Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, πὺν τὰ φτερὰ ζυγίζει,
 κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερουγίζει,
 καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο θαυματουργὸ καντήλι,
 πού 'χει τὸ λάδι του ἄσωτο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν του,
 ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν
 βασίλισσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος
 θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Ἀπροσδόκητος ἐπισκέπτης Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὡς νὰ ἔρριπτον λιθά-
ρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς ὅμως αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπί-
νακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ ὁποῖον εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησε καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καημένος ὁ σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ μὲ θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακὸν καὶ ἱκανὸν νὰ τὸν λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρετήρησε μὲ τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπειχον τώρα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σῦρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὅποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἔρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθησα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοικτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψιχία· ἦτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει· μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἀλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὐτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοιχτόν.

Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουν καὶ τὴν πρᾶότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὅποῖος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς του.

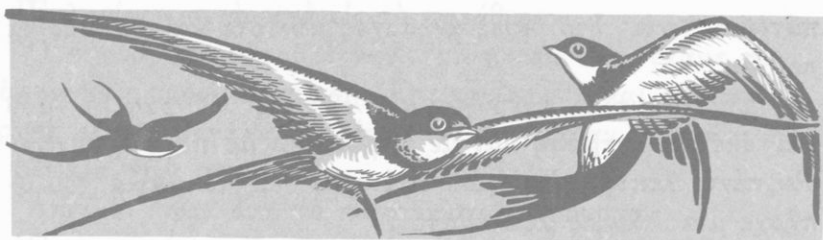
Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν...

Ἐφημερίς « Ἐμπρὸς »

Ἰωάννης Κονδυλάκης

(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

**Προάγγελοι
τῆς ἀνοίξεως**

Τὰ πρωινὰ κελαδήματα, τὰ ὅποια χαίρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τινος ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει κάθε αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωινόν των ὕμνον οἱ πετρωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γύρω πρασινίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοίξεως αὐτῇ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου κάθε πρωί, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρον.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν ! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρανὸς, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα της τὸ ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ὡραίων ἡμερῶν !

Τὰς εἶδατε, τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν γαλάζιον ἀέρα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν με τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανερχονται εἰς τὰς παλαιὰς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὠραία ἐποχὴ ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα ! Ἔρχεται μαζί με τὴν ἄνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

Ἀρεταί της Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς αὐτάς.

Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι πολὺ φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπλῶς με τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ με τὴν γλυκύτητα τοῦ ἁσματος της. Εἶναι καὶ εὐεργέτις τοῦ ἀνθρώπου· διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κῶνωπας καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφὴν της.

Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὅχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικὰ πτηνά.

Ο ΜΑΙΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάιος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κῆπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἑναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωινὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανὴν, τὴν εὐωδὴ ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρική, συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἐορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὅποια κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὥς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὥς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ᾄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ :

—Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἡμπορεῖτε νὰ τονίζετε ᾄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας ! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ᾄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

—Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ᾄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὅποῖον ἔρχεται τὴν πρωινὴν ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

— Νά, ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὅποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

—'Αστακοί ! 'Αστακοί ! Ζωντανοί· αστακοί !

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐγώ, ὁ ὅποῖος κατὰγομαι ἀπὸ αστακοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν αστακῶν. Ἀφῆνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολαύσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικῆς πλοιαρίου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους αστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιούς, ὁλόκληρον λόχον. "Ολοὶ εἶναι ὥπλισμένοι, ὅλοι μοῦ φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὥς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμφωνόχους ἀμετρήτους πόδας των — δέκα ἑκαστος !

"Ολοὶ εἶναι ὥπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμόν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των ! Καὶ

ὅλοι εἶναι θωρακοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῆ καὶ ἐμπρὸς δύο ἀεικινήτους κεραίαις, μακρὰς ὡς δύο δόρα.

—Ὡ ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των ! Τί μαγεία ! "Ολαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

—'Αστακοί ! 'Αστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Παρετήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκυῖρον, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

Ἴσως νὰ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. Ἀσφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκυῖρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἐπνίξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλως εἰς αὐτόν. Ἴσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί». Ἐκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

Ἄλλ' εἰς τὴν Σκυῖρον ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεῖα των :

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι' ἀστακοὺς μὲ μεγάλας ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχωνται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὅπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθαὶ τοῦ θώρακος των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψίν των.

Τοὺς αἰχμαλώτους των αὐτοὺς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἀλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν μὲ προσοχὴν ἐντὸς καλάθων μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

Ὅσοι τῶν ἀλιέων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλάθους, τοὺς ἐτοίμους πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιεργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμάλωτοι ἄστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεῖς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύτατον ὀπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον μὲ ἀναριθμήτους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξηγήτου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάνει βιαιοτάτας κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένος τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακας του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐράν του.

Τόσα δὲ ἄλλα αἰφνίδια κάνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης ! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος ἐχθρὸς του μὲ τὴν πλαδαράν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδεϊότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἄστακὸν μὲ τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομυζὼν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελ.
Πρὸς τὸν Θεόν, Ἀριστ. Προβελεγγίου (ποίημα)	5
Χριστούγεννα, Κώστα Κρυστάλλη (ποίημα)	6
Ὁ Χριστούλης, Γρηγορίου Ξενοπούλου	7
Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὁρφανῶν, Νικ. Κοντοπούλου	9
Ὁ Ἅγιος Βασίλειος	14
Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	20
Προσευχὴ στὴν Παναγία, Στεφ. Μαρτζώκη (ποίημα)	25
Στὸ δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ	27
Τὸ γιάτρεμα τοῦ τυφλοῦ, Παντελεήμονος Φωστίνη	31
Πάσχα στὰ πέλαγα, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	35

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγένειας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	38
Ἡ Ἀράχνη, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	43
Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας, Ἰωάννου Πολέμη (ποίημα)	47
Ὁρφέας καὶ Εὐρυδίκη, Δ. Κοντογιάννη	48
Σωκράτης καὶ Ἀρίσταρχος	51
Τὸ Βυζάντιο	54
Ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος	58
Τὸ ναυτόπουλο, Ν. Κοντοπούλου	62
Τὸ θάρρος σώζει	66
Στὸ φρούριο τῆς Ἑδεσσας	69
Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας	74
Ὁ Φλαντανελάς, Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου	81
Τῆς Ἀγίας Σοφίας (δημοτικὸ τραγούδι)	84
Τὸ πρῶτο «Ὅχι», Ν. Κοντοπούλου	85
Ξανανθίσαν οἱ δάφνες, Σπ. Παναγιωτοπούλου (ποίημα)	88
Οἱ Κρητικοποῦλες, Γ. Καλαματιανοῦ	89
Ἡ Σημαία, Ἰω. Πολέμη (ποίημα)	93
Ἐπιστροφή στὸ πατρικὸ ἔδαφος, Μιχ. Ροδᾶ	94
Χῶμα Ἑλληνικὸ, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	97
Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, Διονυσίου Σολωμοῦ (ποίημα)	99

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελ.
‘Ο γραμματικός του χωριού, Ν. Κοντοπούλου	102
Πρώτη Μαΐου, Διονυσίου Σολωμού (ἀπόσπασμα)	108
Οί χωριανοί, Γ. ‘Αθάνα (ποίημα)	109
Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Καλαματιανοῦ	110
Πατέρας καὶ παιδιὰ (ποίημα)	114
‘Η μάνα, Γ. Μαρτινέλλη (ποίημα)	115
Χειμωνιά, Μ. Στασινοπούλου (ποίημα)	117
‘Η γιαγιά μὲ τὰ ἐγγόνια	118
Οἱ δυὸ φτωχοί, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	122
‘Ο μαρασμός, Έμμ. Λυκούδη	124
‘Ο μπαρμπα - Στέλιος ὁ ψαράς, Π. Παναγοπούλου	126
‘Η διαθήκη τοῦ Πλατίνη	130
Οἱ τρεῖς φίλοι (ποίημα)	137
‘Ο Ζώης Καπλάνης	138

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

‘Η ἐπιστροφή τοῦ ναύτη, ‘Αρ. Προβελέγγιου (ποίημα)	152
“Ένας λαὸς κι ἕνας βασιλιάς, Παύλου Νιρβάνα	153
‘Η σταφίδα, Δ. Κοντογιάννη	155
Τὸ τριζόνι, Γρηγ. Ξενοπούλου	160
‘Η ἐξοχή, Στεφ. Μαρτζώκη (ποίημα)	164
‘Ο Καλογιάννος, Γ. Δροσίνη (ποίημα)	165
‘Η «‘Αργώ», ‘Ανδρ. Καρκαβίτσα (Διασκευή)	166
Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν, Γ. Καλαματιανοῦ	169
‘Αληθινὸ παραμῦθι, Ν. Κοντοπούλου	172
Οἱ ἑλληνικοὶ ὄρυζῶνες, Γ. Καλαματιανοῦ	179
Μὲ τὴ συρτή, Έμμ. Λυκούδη	186

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

Προσκύνημα στὸ Μιστρά, Γ. Καλαματιανοῦ	192
Τὰ Μετέωρα, Χρ. Χρηστοβασίλη	199
Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Καλαματιανοῦ	204
Δωδεκάνησα, Γ. ‘Ιωαννίδη (ποίημα)	211
Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαίδα, Θ. Γιαννοπούλου	212

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

‘Ερρίκος Ντυνάν : ὁ ἱδρυτὴς τοῦ ‘Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη	216
--	-----

Ζ'. ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΕΧΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

	Σελ.
Ἡ τυπογραφία, Δ. Κοντογιάννη	219
Ὁ Ἀρχιμήδης, Δ. Κοντογιάννη	227
Τὸ χέρι	230

Η' ΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

Πάσχα εἰς τὴν Σκίαθον, Ἀλ. Μωραϊτίδη	235
Ἡ μεγαλόχαρη, Ἀγγ. Τανάγρα	239
Τὸ Πανηγύρι, (ποίημα) Γεώρ. Στρατήγη	241
Ὁ Ὁάγιος Δημήτριος προστάτης τῆς Θεσσαλονίκης, Ἀδ. Ἀδαμαντίου ...	242
Ἡ Ἀγία Σοφία, Νικ. Α. Κοντοπούλου	246
Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Νικ. Α. Κοντοπούλου	251
Μία Ἐπίσκεψις, Ἰω. Κονδυλάκη (Διασκευή)	257
Αἱ Χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
Ὁ Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
Οἱ Ἀστακοί, Ἀλ. Μωραϊτίδη	264
Περιεχόμενα	268

Σημ.: Τὰ κείμενα τοῦ βιβλίου ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Ε',
ἐκδόσεις ΟΕΔΒ τῶν ἐτῶν 1966 καὶ 1973.

Ἐπιμελητὴς ἐκδόσεως ΣΠΥΡΟΣ Κ. ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΣ

Εξόφληση
Τ. Χατζή

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΕ Δ.Ε.)

